

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СВІ-Й-ТАНОК

Студентський
літературний
альманах

Випуск шостий

2011

УДК 821.161.2.-1
ББК 83.3(Укр.)1
С42

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту філології
(протокол №4 від 15 листопада 2010 року)

С42 **СВІ-Й-ТАНОК** : Студентський літературний альманах. —
Вип.6. — К., 2011. — 203 с.

До альманаху увійшли поетичні та прозові твори, драматургія, критика й есеїстика насамперед студентів та випускників спеціалізації «Літературна творчість» Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Для гуманітаріїв та їх симпатиків.

Редакційна колегія:

Викладачі кафедри теорії літератури та компаративістики
А.О.Ткаченко, д-р філол. наук, проф. (редактор-упорядник); Л.В. Грицик, завідувач кафедри, д-р філол. наук, проф.; О.Г.Астаф'єв, д-р філол. наук, проф.; Н.В.Костенко, д-р філол. наук, проф.; М.К.Наєнко, д-р філол. наук, проф.; Н.І.Бернадська, д-р філол. наук, проф;
Н.М.Андрійченко, канд. філол. наук, доц.;
О.С.Яровий, канд. філол. наук, доц.
Студенти спеціальності «Літературна творчість»
Н.Граб, Л.Дядченко

© А.О.Ткаченко (передмова, упорядкування), 2011
© Н.Граб, Л. Дядченко (упорядкування), 2011
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2011

ЗМІСТ	
<i>Анатолій Ткаченко. «Один одного» — це коли він і він, а він і вона — одне одного</i>	6
ПЕРШИЙ КУРС	
<i>Ярослава Муравецька. «Я дивлюсь на твоє зображення».....</i>	14
ДРУГИЙ КУРС	
<i>Настя Божко. «Дивлюсь у дзеркало»; Армія для ні(кожного); Вони</i>	15
<i>Оля Вишенька. Вдома; Піаністка.....</i>	18
<i>Оляна Король. Вітаємо! (Хтось не має рації).....</i>	21
<i>Катерина Левчук. Тінь; Надія, або Життя-сміття; Мить, коли народилась людина.....</i>	34
<i>P.S. від упорядника. Інтертекст: Іван Драч, «А равлик мені дорогу перейшов».....</i>	46
ТРЕТІЙ КУРС	
<i>Ліана Абрамова. «Коли небо не спить в поночілому темному світлі...»; «Талісманом у долю твою пронесу я світлину...»; «Допоки дихатиме світло...»; «Змінити хочеш світ? Зміни хоча б себе...»; «Так хотілося б словом єдиним...»; «Я — між рядками схована троянда...»; «Просто дзвін — пустодзвін»; «Порожній хміль п'яного недосипу...»; «Може, я стану сильною...»; «Дівчинка-майже-хіппі...»; «Замріяна тишо, тобі вже нема де ховатись...»; «Літо було абрикосовим, диким, світлим...».....</i>	46
<i>Олеся Василенко. «В житті все надто... До примітивності...»; «Систематично без жалю вбиваю...»; «Відкинувши плач недобитої совісті...»; «Послухай, поговорімо тепер одверто...»; «Нарцисс нагнувся до землі...»; «Тишею бузковою зап'ята...»; Розлучення з містом; «Серце рудою гупає в скронях...»; Сріблястий етюд згаслого ранку</i>	51
<i>Катерина Петренко. «Відкинути б усе і стати ембріоном...»; «Життя, мов цигарка, згасає...»; «Дивлюся у небо — і бачу стелю...» ...Така, як усі; Моє небо; Мрія; «Такий до щастя небуденний будень...»; «Заоксамитивилось небо...»; «Я обожнюю запах любистку...»</i>	55
<i>Павло Щибря. «Не перестаю халтурити на ниві ніппонської класичної поезії xD xD...»; Общага (Галоперідол);</i>	

Перевізник.....	59
ЧЕТВЕРТИЙ КУРС	
<i>Богдан Деркач.</i> «Швидким активним електроном»; Хвилина з тобою; Pronomina; Карпатська ніч; Ностальія; У вирі	65
<i>Оксана Рибась.</i> Кінець і початок; Музика у слові (<i>зептаптих</i>); Казка про втрачений час; Щастя; Далі; Квіти світу; передРАНКОВІСТЬ; передВЕЧІРНІСТЬ; Початок	68
<i>Тетяна Синьок.</i> Дівчина, згорнута у плед; Крізь вікно.....	74
СПЕЦІАЛІСТИ	
<i>Поліна Стець.</i> «Осінь готує варення із барв...»; «День. Ніч...»; «впадають очі у твої широкі плечі...»; «Я виростаю гілками до неба...»; поТИ	77
МАГІСТРИ	
<i>Перший курс</i>	
<i>Anna von Ostum.</i> Анестезія для віолончелі; Фантазмагорія Персефони (<i>інфернальний апокриф</i>)	80
<i>Вікторія Афанасьєва.</i> «Місячна стежка на спині...»; «Я можу сама осідлати землю...»; «Як побачиш в очах бажання...»; «А сонце встало з-за криниці...»	105
<i>Ольга Паращук, Вікторія Афанасьєва.</i> Жінка зі снігу (п'єса на одну дію за мотивами однойменної повісті Василя Слапчука).....	107
<i>Ольга Пишньоха.</i> «Хтось безмежно...»; «Немов прикраси, приміряєм ролі...»; Син краси.....	127
<i>Катерина Негребецька.</i> So close no matter how far; [Е. Левінас : dire & dédire...]; Про створення; Ефект присутності; Піжмурки з (твоєю) тінню; Ви її знаєте.....	128
<i>Другий курс</i>	
<i>Марина Бабенко.</i> Кров історії сходить маком; Життя; Бумеранг...	133
<i>Ольга Блик.</i> Блокнот.Бароковий гармидер; Написати реферат: що це? (<i>Спроба наукового аналізу</i>); Криниця; Оповідь про дрібниці; Поцілунок — це...;	134
<i>Віра Горицевіт.</i> «чому тобі болить той клоун...»; «в цьому домі ніколи не буде для мене ковдри»; «розріж моє горло і вирви	

із нього цей камінь...»; «що не сон — то розпач, ридання, молитва...»; «Поговоріть зі мною про щось...».....	141
<i>Мар'яна Добоні</i> . Невеличкі драми; Кінець.....	144
<i>Катерина Зайцева</i> . «Долоні так пахнуть тобою...»; «Вітром весняним увірвався...»; «Зашторена кімната...»; «Кажуть, любиш читати...»; «ніч пахне тобою...»; Не художнику.....	153
ВИПУСКНИКИ	
<i>В'ячеслав Левицький</i> . «Оркестр у ямі. Сніг...»; «У кипарисній не скринці — тугій готовальні...»; Монумент поетові з позаминулого століття; «Мов марковий альбом, дорогу прогортай...»; З Олександра Кушнера; З узбецької (Гузаль Бегім).....	156
<i>Тетяна Омельченко</i> . Асоціально; Не допомагає; Щаслива; «вона любить дивитись у вікно...»; «видихнути і зникнути на вітражі...»; «можна пофарбуватися в бурячковий колір...»; «хапала голову обома руками...»; «жила у дурдомі...»; Вагітна; «вона хоче висохнути так...»; Змушена; «коли він прийде до неї...».....	159
<i>Віталій Шевелєв</i> . Ці гостинні міські парки	167
КРИТИКА, МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО	
<i>Олеся Василенко</i> . Прощання з совістю (<i>Рубцова Людмила. Прощання</i>); Зрозумілий її недосліджений (Про виставку малярських робіт Володимира Винниченка)	171
<i>А. О. Ткаченко</i> . Пам'яті Тетяни Фокіної-Маслянчук	173
<i>Ольга Блик</i> . Текстологічна зустріч із Винниченком (<i>Маслянчук Т. В. Проза Володимира Винниченка: проблеми текстології</i>); Три в одному. Гримуча суміш («Не горюй», «Кін-дза-дза», «Тияча і один рецепт закоханого кулінара»).....	174
<i>Наталя Граб</i> . Що під снігом у Давида Албахарі («Снігова людина»); Чи гарно помолився Юрій Ілленко («Молитва за гетьмана Мазепу»)	180
МАЙСТЕР-КЛАС	
<i>Мирослава Гнатюк</i> . Спасове яблуко Емми Андієвської.....	186
<i>Ad fontes!</i> (Із виступу Емми Андієвської перед студентами Інституту філології 19 квітня 2010 р.).....	188

**«ОДИН ОДНОГО» — ЦЕ КОЛИ ВІН І ВІН,
А ВІН І ВОНА — ОДНЕ ОДНОГО**

Хто читав попередні випуски альманаху (а вони тепер є на сайті нашого університету), той, може, звернув увагу, що в передмовах поступово переведено розмову від глобальних авансів і анонсів, од яких мало пуття, до конкретних і аж ніби набридливих бурчань щодо мови та стилістики. Можете на них не зважати й одразу ж переходити до читання творів. Бо часом видається: марно товчу воду в ступі: типові глюки рік у рік повторюються. Як і ті, що винесено в заголовки. А оце речення з попередньої передмови щоразу можна ілюструвати новостарими прикладами: «У прозі для більшої динамізації оповіді бажано якомога менше вдаватися до особових займенників, надто ж до **Я** у всіх відмінках, адже ясно і з дієслів, про кого йдеться, зате коли немає **якання** <...>, то читач глибше занурюється в дію, стає її співучасником». Учимося (аз, грішний, теж) писати «без тельбухів» (Емма Андіївська).

Аби нікого не образити, уклав на основі теперішніх текстів безіменну порівняльну таблицю для щорічних перезавантажень (прошу не дуже зважати на те, що деякі з «лівих» слів та зворотів у розділі **ЛЕКСИКА** є в словниках):

ФОНІКА+стиль	
Завантажено:	Бажано:
дивлюсь в люстро широкі і часті почала умовкати поринув в туманні бутерброд з лососем пастись спокійно подарунок в дім почувалися тінню мене усе процес в моєму організмі здалось, що юнак з лукавими Фух! Встигла. син взагалі мабуть, всоте сиджу у парку тепер в мене єдності і окремії мінатись з попередньою вони усі разом	дивлюся в люстро широкі й часті почала вмовкати поринув у туманні бутерброд із лососем пастися спокійно подарунок у дім почувалися тінню мене все процес у моєму організмі здалося, що юнак із лукавими Хух! Устигла. син узагалі мабуть, усоте сиджу в парку тепер у мене єдності й окремії мінатися з попередньою вони всі разом

І чому так стало<u>сь</u>? Що<u>б</u> безвісним художником долі Нас стрічають дерев щирі брами Й <u>х</u>оча ми для весни вже не ті У кожній пісні — віра в правду <u>дня</u>. В провулках сині неба гобелени, Заплутані у білих снів стернях. <i>[Виходить «дудня», а в стернях — наголос на першому складі. Та й заплутано-таки прості образи].</i> Літо сміяло<u>сь</u> з нас І мозок не кипів <u>від</u> зайвих знань абсурду і абсурдної гамір у автобусі людей в переходах <u>В</u>тім, не вилазить з-під навіть <u>в</u>літку тобі <u>у</u>се можна компенсує <u>у</u>се серце <u>у</u>перто калатало час <u>в</u>стигнути літер <u>в</u>містити я вам <u>в</u>же казала шкірі і звалювалися обертоном, <u>в</u>щент розбиваючи звідки<u>сь</u> <u>в</u>край передпліччі і губляться усміхом, мовби тато <u>і</u>де батьків, все з телефоном <u>в</u> руках перебрав <u>в</u>чора зануритися <u>у</u> чиїсь думки і настрої здогадували<u>сь</u>, <u>щ</u>о шафу <u>у</u> приймальні пишали<u>сь</u> своїми на лавах й <u>під</u> несуть <u>в</u> собі підмет <u>та</u> присудок між <u>в</u>сіма нігтів, <u>в</u>голос читала	І чому так стало<u>ся</u>? Щоб художником долі безвісним <u>З</u>устрічають дерев щирі брами І <u>х</u>оч ми для весни вже не ті <i>Кардинально редагувати. Напр., отак:</i> У кожній пісні — віра, ніби птах, В провулках сині неба гобелени, Мов сині сні розгойданих утіх. (дисонансна рима á la Емма) Літо сміяло<u>ся</u> з нас І мозок не кипів <u>од</u> зайвих знань абсурду й абсурдної гамір <u>в</u> автобусі людей <u>у</u> переходах <u>У</u>тім, не вилазить із-під навіть <u>у</u>літку тобі <u>в</u>се можна компенсує <u>в</u>се серце <u>в</u>перто калатало час <u>у</u>стигнути літер <u>у</u>містити я вам <u>у</u>же казала шкірі <u>й</u> звалювалися обертоном, <u>у</u>щент розбиваючи звідки<u>сь</u> <u>у</u>край передпліччі <u>й</u> губляться усміхом, <u>ні</u>би тато <u>й</u>де батьків, усе з телефоном <u>у</u> руках перебрав <u>у</u>чора зануритися <u>в</u> чиїсь думки <u>й</u> настрої здогадували<u>ся</u>, <u>щ</u>о шафу <u>в</u> приймальні пишали<u>ся</u> своїми на лавах <u>і</u> <u>під</u> несуть <u>у</u> собі підмет <u>і</u> присудок між <u>у</u>сіма нігтів, <u>у</u>голос читала
---	--

ЛЕКСИКА+фоніка+СТИЛЬ	
Завантажено:	Дуже бажано:
неочікувано чи неочіковано <u>іншою</u> рукою тримає В одній руці двадцятка, в <u>іншій</u> — мобілка А з <u>іншого</u> боку — чому б і ні на <u>інший</u> кінець ліжка З <u>іншого</u> боку сцени коні один <u>наперед іншого</u> скакали Говорить одне, думає <u>інше</u>, робить третє лівий <u>кінець</u> губ Я піднявся інерціальний рух тіл чотири <u>третіх</u> потилиці одна <u>третя</u> голови вони [<i>він і вона</i>] не перестають відгризати шматки <u>один одного</u> враз <u>усі</u> [<i>він і вона</i>] згадують про лінощі і втому Ми <u>обоє</u> <...> дорога моя подруго від скал^ків скла у мене в <u>бедрах</u> де <u>не має</u> ілюстрацій скрипач^ки до сос^ен всі <u>цо</u>каються виховувати не <u>насилля</u>м, а любов'ю з <u>безпробудним</u> спокоєм стоїмо ми в цій клятій пробці, а слова <u>то</u> — катма! винути міг би вічність <u>перераховувати</u>	несподівано <u>другою</u> рукою [<i>інша – в іншої людини</i>] В одній руці двадцятка, в <u>другій</u> — мобілка А з <u>другого</u> боку — чому б і ні (<i>боків узагалі два, інший бік — живіт або спина; можна й так, але в разі неальтернативності</i>) <i>їх таки два, отже, порядковий числівник — другий</i> З <u>другого</u> боку сцени коні один <u>поперед одного</u> скакали Говорить одне, думає <u>друге</u>, робить третє лівий <u>кут</u> губ Я підвівся інерційний рух тіл чотири <u>третини</u> потилиці <u>третина</u> голови вони не перестають відгризати шматки <u>одне одного</u> враз <u>обоє</u> згадують про лінощі і втому Ми <u>обидві</u> <...> дорога моя подруго від скал^{ок} скла у мене в <u>стегнах</u> де <u>немає</u> ілюстрацій скрипаль^ки до сос^{он} всі <u>цо</u>каються виховувати не <u>силування</u>м, а любов'ю [<i>на милування нема силування. — Приказка</i>] з <u>непробудним</u> спокоєм стоїмо ми в цій клятій затичці (заторі), а слова — катма! вийняти міг би вічність <u>перелічувати</u> [<i>перелік, лічба; а перераховують зарплату, стипендію (на книжку)</i>]

ти ще не <u>зачислена</u> меланхолічна Я <u>себе</u> почуваю людиною! зпересердя Одинокі пішоходи <u>Що вартує</u> [<i>вартують вартів</i>] моє життя? Вдома чоловіку непотрібна дешево <u>вартує</u> <u>багаточисленними</u> дротами [<i>калька з многочисленными</i>] безмежна біла <u>пелена</u> [<i>у нас це</i> <i>слово асоціюється переважно з</i> <i>подолом фартуха чи спідниці</i>] безцілісна для них мечем розруб<u>лю</u>, мов <u>труху</u> немов би перегнути пал<u>ку</u> чорни<u>лами</u> двохсантиметрового кочівник ржавого спеленалася огарок <u>всьому</u> свій час здогадалась я <u>вслух</u> привіт там усім <u>передавай</u> в штан<u>ах</u> у цьому <u>випадку</u> <u>збуваються</u> сні проси<u>л</u>атися <u>через</u> призму <u>неодноразово</u> [<i>неоднократно</i>] поступовим, <u>все</u> інтенсивнішим <u>використовуючи</u> малярську лексику у всіх його <u>проявах</u> мовних засобів, до яких автор <u>прибігає</u> <u>володіють більшим обсягом</u> інформації <u>зрачки</u> доноситься	ти ще не <u>зарахована</u> меланхолі<u>й</u>на Я почуваю<u>ся</u> людиною! спересердя Поодинокі пішоходи <u>Чого варте</u> моє життя? Вдома чолові<u>кові</u> <u>не</u> потрібна [<i>окремо, бо</i> <i>є пояснювальне слово — кому</i>] дешево <u>коштує</u> численними дротами безмежна біла <u>заволока</u> (поволока, габа, завіса) безцільна для них розруб<u>аю</u> (а <i>труху</i> розрубати можна хіба що для рими зі <i>страху</i>; то ліпше вже якесь <i>тьху</i>) немовби перегнути пали<u>цю</u> чорни<u>лом</u> [<i>однина</i>] дво<u>с</u>антиметрового кочовик [<i>українськiше</i>] іржавого [<i>теж</i>] сповилася [так само] недогарок [<i>також</i>] на <u>все</u> свій час [— “ —] здогадалась я <u>вголос</u> [— “ —] привіт там усім <u>переказуй</u> [— “ —] в штан<u>ях</u> [— “ —] у цьому <u>разі</u> [— “ —] <u>справджуються</u> сні [— “ —] проси<u>н</u>атися [— “ —] <u>крізь</u> призму не раз поступовим, <u>чимраз</u> інтенсивнішим <u>вдаючись до</u> малярської лексики [<i>застосовуючи, вживаючи</i>] у всіх його <u>виявах</u> мовних засобів, до яких автор <u>вдається</u> <u>мають більший обсяг</u> інформації чоловічки [зіниці] долинає
---	---

пуантів, у <u>котрі</u> ти засунула ноги <u>[котрий частіше стосується живих + нюанс вибірковості]</u> <u>мачаєш</u> пальці <u>[калька: макаєш]</u> якщо він <u>дійсно</u> роздруковувати, <u>дійсно</u>, ніде на всіх фотографіях <u>одна</u> закривши очі Самі по собі <u>закриваються</u> очі Ландбер<u>г</u>ській по теле<u>у</u>ку <u>перепишується</u>, два рази <u>в</u> рік стосунках, <u>які</u> не дарують нічого, крім <u>витраченого</u> часу по своїх <u>сотах</u> <u>відправити</u> тебе в подорож <u>[відправи переважно в церкві]</u> я мимоволі <u>була змушена</u> повірити важиш 9 грам всі <u>задачі</u> виконуються <u>[лише в арифметиці, та й то я б не робив таких винятків, бо вже якийсь математичний мудрагель придумав степінь, там де спокійно треба вживати ступінь]</u> у своїй велич<u>но</u>сті неспівпадіння гуд<u>и</u>ть, як дзвін реставраційними <u>лісами</u> вицві<u>т</u>шими очима <u>прослідковується</u> така тенденція	пуантів, у <u>які</u> ти засунула ноги <u>вмочуєш</u> пальці якщо він <u>справді</u> роздруковувати, <u>справді</u>, <u>(таки)</u> ніде на всіх фотокартках <u>сама</u> заплющивши очі Самі по собі <u>заплющуються</u> очі Ландбер<u>з</u>ькій по теле<u>е</u>ку <u>листується</u>, два рази <u>на</u> рік стосунках, <u>що</u> не дарують нічого, крім <u>змарнованого</u> часу по своїх <u>стільниках</u> (щільниках) <u>вирядити</u> тебе в подорож я мимоволі <u>мусила</u> повірити важиш 9 грам<u>ів</u> всі <u>завдання</u> виконуються у своїй велич<u>и</u> незбіги гуд<u>е</u>, як дзвін <u>[а гудить хтось когось]</u> реставраційним <u>риштованням</u> вицві<u>л</u>ими очима <u>простежується</u> така тенденція
СИНТАКСИС+лексика+фоніка+СТИЛЬ	
Завантажено:	Переважимо?
зали<u>ш</u>илося лише вимкнути Зали<u>ш</u>алося лише облетіти, обходити, об'їздити чи обповзати весь світ, щоб <u>лише</u> знайти Зали<u>ш</u>ається лише робота і балакучі сусідки Зали<u>ш</u>илося лише минути довгий перехід	лишилося [тільки] вимкнути Лишалось облетіти, обходити, об'їздити чи обповзати весь світ, щоб знайти Лиша<u>ю</u>ться <u>тільки</u> робота і балакучі сусідки Залишилося минути довгий перехід

Залишаючи лише відблиски на згадку залишилися <u>лише</u> світлини Сцена затемнюється, <u>залишається</u> <u>лише</u> один	<i>Масовий гіпноз: різні автори, філологи, різні твори, а всі зазнали впливу недорікуватих журналістів, яким <u>залишається</u> <u>лише</u> завершити передачу.</i>
про сьогоднішній <u>день</u> [канцелярсько-депутатське] віра в Диво <u>знаходиться</u> десь аж на самому вершечку Вавилонської вежі [дякуймо диво-мобілкам] і тілом <u>всідається</u> на ноги [все тіло — сідниця?] відхилившись <u>фігурою</u> від рук робить вигляд втраченої свідомості <u>слизькі</u> руки <u>вислизують</u> з поверхні ребра шафи <u>продовжувала виконувати</u> не зраджуючи жодній <u>ноті</u> <u>після того, як</u> відлуння останньої ноти розчинилося <u>у повітрі</u> вражені обличчя <u>тих, хто стояв за</u> <u>кулісами</u> до <u>тих, хто</u> швендяв <u>тих, хто</u> мене не вартий <u>тих, хто</u> нами керує Ті, <u>хто</u> обріс дорогоцінним камінням Ті, <u>хто</u> вислуховує плачі <u>їй</u>-хотілося піти туди, куди кликала її мелодія. Опинившись на вулиці, <u>вона</u> одразу пірнула у таксі. <u>Вона</u> їхала до нього. <...> вітер гойдав <u>віти</u> старого дерева. <u>Вона</u> Стояла перед ним [деревом?] і сумно посміхалася. <u>Незважаючи на</u> <u>обставини, вона була рада бачити</u> <u>його.</u> — Я знаю, ти мене не чекав, — сказала <u>вона</u>, опускаючи очі. Два роки пройшло з тих пір, як я скоїла	про сьогодні (про теперішнє, про нинішній день) віра в Диво — десь аж на самому вершечку Вавилонської вежі і всідається на ноги відхилившись від рук нібито втрачає свідомість <u>спітнілі</u> руки <u>зіслизають</u> з ребра шафи <u>і далі виконувала</u> [не переставала виконувати] не зраджуючи жодної <u>ноти</u> <u>коли</u> відлуння останньої ноти розчинилося <u>в повітрі</u> вражені <u>обличчя за кулісами</u> [синекдоха] до <u>тих, що</u> швендяли <u>тих, що</u> мене не варті <u>тих, що</u> нами керують Ті, <u>що</u> обросли коштовним камінням Ті, <u>що</u> вислуховують плачі хотілося піти туди, куди кликала мелодія. Опинившись на вулиці, одразу пірнула у таксі. Їхала до нього. <...> вітер гойдав <u>гілля</u> старого дерева. Стояла і сумно посміхалася. <i>Геть непотрібне речення: без нього все сказано (власне, слушно недоказано).</i> — Я знаю, ти не чекав <u>мене</u>, — сказала, опускаючи очі. Два роки, як я скоїла

вона залишила на могилі <u>одну-єдину</u> червону троянду, <u>і</u> доторкнувшись до холодного білого мармуру, постояла трохи <u>і</u> пішла геть мимохі<u>д</u>ь поліз <u>за</u> навушниками ступаючи тільки на <u>осонцені місця</u> <u>чмокнув</u> її <u>відправились</u> через увесь «Буревісник» в ліс <u>продовжила</u> гомоніти з мамою <u>В</u> будь-якому <u>випадку</u> цей транспорт <u>виглядав</u> [звідки?] набагато краще в кращому <u>випадку</u> В мене <u>ще була</u> купа часу таких <u>самих</u> — але, в той <u>самий</u> час, зовсім інакших Це те, що діє, <u>це — є правда</u> — <u>У панянки є ім'я?</u> Тепер <u>у мене є</u> імунітет мотлоху, <u>котрий</u> справляв враження <u>якось в обідню</u> пору І в ту ж мить <u>вхопив</u> Подібна Світанковій Музі. ти не зобов'язаний її слухатись Їхня врода <u>настільки</u> сліпуча, що ми неспроможні дивитись на них без наявності темного скла Поряд з ними <u>мають місце</u> вогняні спалахи [жахливий канцелярит] якою <u>б</u> шаленою <u>не була б</u> опція, <u>згідно якої</u> квіточки <u>в порівнянні</u> з кризою Ніде він не знаходить <u>впевнену</u> точку опори Протягом <u>всього роману</u> він [персонаж] намагається <u>смысл, закований в назві</u> Я вже <u>було</u> подумав, що рівного зі мною зросту, хоч,	залишила на могилі червону троянду, доторкнулась до холодного білого мармуру, постояла трохи і пішла геть мимохі<u>т</u>ь поліз <u>по</u> навушники ступаючи тільки на <u>осоння</u> <u>чмокнув</u> її <u>вирушили</u> через увесь «Буревісник» <u>до</u> лісу і <u>далі гомоніла</u> (не переставала гомоніти) з мамою <u>У</u> будь-якому <u>разі</u> цей транспорт <u>був</u> набагато кращий в кращому <u>разі</u> <u>Я ще мала</u> купу часу таких <u>самих</u> — але <u>водночас</u> зовсім інакших Це те, що діє, те, що правда — Панянка <u>має ім'я?</u> Тепер <u>маю</u> імунітет мотлоху, <u>що</u> справляв враження <u>якось обідньої</u> пори І <u>тієї ж миті вхопив</u> <u>подібний вимагає родового:</u> до Музи, <u>але пропадає рима</u> ти не зобов'язаний її слухати Їхня врода <u>така</u> сліпуча, що на них несила дивитися без темного скла Поряд <u>із ними</u> — вогняні спалахи <u>хоч</u> якою <u>б</u> шаленою була опція, згідно <u>з якою</u> (відповідно до якої) квіточки <u>порівняно</u> з кризою Ніде він не знаходить <u>твердої</u> (певної) точки опори Протягом <u>усього романного часу</u> він намагається смысл назви Я вже <u>був</u> подумав, що рівного зі мною зросту, хоч,
---	--

напевне, своєю висотою могло саягнути не вище коліна <u>Він вважається</u> не по роках успішним вставати і <u>продовжувати</u> йти Другим <u>мовним</u> формантом <...> <u>є</u> деталізація проріс пісок, розчинити <u>який</u> зможе Ми сиділи ще вдвох, вже доїли слова [мимовільна <i>амфіболія</i>, двочитання: доїли — <i>гам-гам</i> і доїли <i>корову</i>] Не віритиму димним перепонам, Бо віра — зависоке <u>відчуття</u>. Й життя іще не злічені перони Від станції далекі небуття. Не вірю у гнітючу <u>неможливість</u>, Бо маю у собі частинку <u>неба</u>... Не вірити — на це треба <u>сміливість</u>. Та й сили не зневіритися <u>треба</u>. У пам'яті святом сріблились не збуджені будні, Приємно солоні на смак, а на дотик — тверді І повинь <u>вогкого</u> повітря в розправлених грудях, І очі твої, що відбилися в мені, <u>мов в воді</u>. Дощі заливали слова, незлетілі в світанок, Дощі заховали від нас <u>сонця</u> щирість і фальш, Дощі об'єдналися в мені агрегатними станами, Дощі несвідомі, <u>мов ми</u>, але значно детальніші. Тебе пам'ятаю і дощ... Вас <u>завжди</u> пам'ятатиму. Ловитиму сльози <u>небес</u> я у чашу долонь. Уже неподільні з тобою <u>й з дощем</u>, ніби атоми Ми — краплі світів, що <u>блакиттю</u> <u>стікають по скроні</u>. Життя, мов цигарка, згасає, і білий куриться димок. Він маревом покриває <u>ешелони</u> моїх думок. <u>Я одягла</u> на себе крила. Якраз мій розмір-чудо із чудес. Мені їх <u>матінка</u> моя <u>наділа</u>, Та десь набралася про сонце мрій. До нього мріялось злетіти, Побачити те сонце золоте, Торкнутися гарячих <u>вітей</u>, Сонце <u>дещо</u> перестало палити	напевне, могло сягнути не вище коліна <u>Його вважають</u> не по роках успішним вставати і йти [й іти] далі Другий <u>мовний</u> формант <...> — деталізація проріс пісок, розчинити <u>його</u> зможе Ми сиділи ще вдвох, <u>доїдали</u> слова <i>Думки та рими, не дуже свіжі; віра — не відчуття, а почуття (стан); наголос виходить треба. Або кардинально переробляти, (мо- же, підкажуть оригімальніші рими), або хай воно горить вогнем крізь димні перепони. А наступний вірш сяк-так виручає фонокосметика:</i> У пам'яті святом сріблились не збуджені будні, Приємно солоні на смак, а на дотик — тверді І повинь <u>шпаркого</u> повітря в розправлених грудях, І очі твої, <u>що втопилися в зірній воді</u>. Дощі заливали слова, незлетілі в світанок, Дощі заховали <u>нам сонячну</u> щирість і фальш, Дощі об'єдналися в нас <u>донебесними</u> станами, Дощі несвідомі, як ми, але значно детальніші. Тебе пам'ятаю і дощ... <u>Завжди вас</u> пам'ятатиму. Ловитиму сльози <u>небесні</u> у чашу долонь. Уже неподільні з тобою <u>й дощем</u>, ніби атоми Ми — краплі світів, що <u>блакитно</u> <u>стікають до скронь</u>. <i>Хоч це й не «Эскадрон моих мыслей шальных» чи якісь рої думок, але дуже вже ешелоновано вони простують до кінцевої станції, де «...в роті табачний смак» чи «Зітлівший недопалок-мрець».</i> <i>То сама одягла, чи матінка наділа?</i> <i>Родовий од <u>віти</u> — віт, Це <u>злетіти</u> не велить.</i> Сонце <u>трохи</u> перестало палити
--	---

«Певна річ, є що й хвалити, це ви теж чудово побачите самі», — теж із попередньої передмови. Справді, попри природні в теперішній мовній ситуації огріхи (а їх таки менше у старшокурсників), маємо цікаве тематичне розмаїття, багато щирості й непідробних душевних порухів, оригінальних поворотів думки і нюансів почуття.

Віра Горицвіт Інтернетом: «вірш я написала. чомусь думаю, що Ви відчуєте, про що я... це не для «Сві-й-танку», а... я не знаю, навіщо».

І відчув, і дуже він для «Сві-й-танку». Не висмоктаний із пальця бо промовляє душа. І викликає резонанс. І навіть, здається, знає вже отой резонанс відповідь на запитання: «мій Боже, чому ж найдорожче — зникне?»». Напевне, щоб бути найдорожчим.

Най пишеться про най.

Пропозиція. А сформуємо-но 7-й випуск інтернетно-колективно. Для цього розсилаймо 6-й поміж авторами й симпатиками за принципом єднання-додавання адрес. Поки дійде до паперового та вивішеного на сайті 6-го, ви вже зможете вдруковувати свої нові твори, коментарі, пропозиції нових рубрик тощо в нову матрицю (тобто, зберігаючи ті самі параметри). Знову в такому ж порядку (за курсами й алфавітом, *шрифт Arial, кегель 9,5*). Координатори — Наталя Граб і Людмила Дядченко.

Як ідея? Якщо підтримуєте, то з Богом!

Анатолій ТКАЧЕНКО

ПЕРШИЙ КУРС

Ярослава МУРАВЕЦЬКА

Інститут філології,
літературна творчість¹

М. Д.

Я дивлюсь на твоє зображення,
Мені хочеться стати папером,
На якому твої очі так тепло всміхаються
На жаль, не мені...
Ховаю даремні думки,
Блукаю у чагарниках сну,
Розчиняючись у твоїх очах,
Наповнюючи серце ароматом кави.

¹ Далі спеціальність «Літературна творчість» не позначаємо; «Українська мова і література та іноземна мова» скорочено (УМЛІ); інші — повністю.

ДРУГИЙ КУРС

Настя БОЖКО

Дивлюсь у дзеркало. Уже вчетверте поправляю шапку і затягую пояс на пальто. Поглядаю на годинник. І не можу, вже стільки часу не можу пересилити себе... Ще раз дивлюся в люстро.

Все-таки відчинила двері. І тихо зашарудівши дзвоном ключів, клацнула ними об сховище замка. Швидко-швидко. Вже на вулиці (наче на перехресті, дивлюся в різні боки). Нема. Заморозив здогад, що ти міг би бути за синьою металевою (дверю?)... Нема (я перевірила). Аж розморозило.

Хрумхрукотом від зламаних сніжинок іду. «Важко писати олівцем, напівлежачи на ліжку о пів на другу ночі»,— думаю я, завернувши за ріг будинку і знову пострілявши всіх навкруги своїм внутрішнім мега-прицільним лазером. Я джедай! Тебе нема серед постріляних. Дістаю навушники. І плеєр. Трохи відпускає. King Crimson релакснув по-повній... та ні, брешу, не було його, це, скоріш за все, якісь дорси чи ледзепени. Поф. Головне є і грає (ще дві палки).

Нова радість стала! Я лукед ю. Парампампампам. Розпеклося в мені. Щастя то каке. Тебе нема, не бачу, не думаю про тебе, бо я в передчутті радості.

Знову поправляю спідницю-пальто-шапку-рукавиці. Красавіца. Улібку! І маладцом. Хе. Важкувато...

Все одно хвилева дьорганутість заставляє шугатись дядьків, що проїжджають на велосипедах із голосними клаксонами. Думаю і вдягаю низько капюшон, щобі не взріть алкопохмільно недороблених синців на розмитих м'язових лицевих органах... Е ні... Кращий захист — то напад. Тому знімаю капюшон. Перестаю косити під монашку. Добре,бо...

?..?

!

!! От і воно. Прийшло. Непояснено чи непояснено. Ніби в мороз-і-сонце бурулька проломила тобі голову або як малолітній вуаєрист улітку піднімає тобі спідницю серед купи (людів?). Та зараз ще гірше. Неочікувано чи неочікувано.

Бачу знайому куртку, стрижку і ходу-топтання на місці. Підкоління занило, а гідрометр холоду в шлунку підскочив і впав. Здав мене. Аеропласти, мільтази та анаферони в мені зліпились до зап'ясть... і витекли через пучки пальців. А втіхомазохізм, переплите чернігівське море та медитативна розсосесередженість «тути і тепери» кажуть Vale та Adios, бейба...

Коротше, мені торба, клямка, абзац, абзодольц і просто кінець. Мене понесло. Але не перестаю іти, хоча всередині все на місці, в одному міліметрі, в айсбергу Титаніка...

Такі схожі на твої обриси, темно ж і ні дідька не видно. Варіанти втечі шаряться зі швидкістю «Транстексту». Але шифр не знайдено. Вже близько і ти обертаєшся. Я враз згораю і розтуляю рота.

Уxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx.

Тобувнети.

Сійся-родися горе-пшениця духмяна пашниця.

Я якось сідаю в автобус, вже не допомагає приємне волення «It's in my blood to always love you more». В горлі відхекуюсь, як собака на сіні. Де мотив?

Вже не нервую, нема чим. Їду до нього.

Він, звичайно, чекає і посміхається по-дитячому. Але в ньому ніколи не можна бути впевненою. Це добре. Я так далеко від тебе. Не доженеш...

Лишилося тільки вимкнути телефон, щоб бути щасливою...

Сьоме перше десяте

АРМІЯ ДЛЯ НІ(КОЖНОГО)

Надихнула Таємниця Юрія

Наша війна починається,
Відмежовуємось від минулого.
Сприймання атрофується,
Як у хромованого хворого.
І будь-який камінь чи стук,
Чи стогін, чи слово дратують.
Обліплені штампами рук,
Совість й брехня нас шикують
Серед відмерлих натяків на сон,
На сміх, на шанс і на дозвіл
Складаємо до купи картон,
Щоб отримати свій досвід,
Який пізніше стане борзим і лихим,
Який закриє повіки навек,
Але наша війна не пускає чужим
Кулі власного програшу в бік.

ВОНИ

— Я тебе ненавидджу-у-у, — солодко протягує Я.

— Я тебе теж. БридкА! — кривляє Ти.

Ти дурнувато посміхається і його зіниці розширюються. В них нічого не палахкотить, не блискає і морозом за шкіру Я не бере.

— Дурна, — каже Ти і хапає Я за руки.

Я починає бити Ти ногами, викручуватись. Зціплюючи зуби, Я починає марити затяжний гуло-крик, який зривається уривчастим «аа..айаайаааа-АЙАЯАА!» і стуком ліктя по голові Ти.

Ти миттю валить Я на підлогу, однією рукою затискає руки і ривком намагається поцілувати. Я брикається, мотає головою, волосся розсипається, залазить у рота, Ти випльовує його, другою рукою тримає лице Я і всідається на ноги Я. Ти сміється. Ти сміється дурнувато. Цілунок — різкий порух голови. Цілунок — зіщулення і відвертання губ. Ти засмоктує у себе лівий кут губ Я, які стали кам'яними, втягнувшись у рот. Я б'є колінами

дупу Ти. Ти підскакує і враз навалюється всім тілом на Я, і цього разу влучає у губи. Колінами Я барабанить Ти по спині. Ти дає Я ляпас.

На мить усе завмирає... Ти звертає увагу на kota, що спокійно спить на кріслі. Я чує цокання годинника на суміжній стіні. Ти чекає реакції Я, відхилившись від рук Я і прийнявши захисну позицію. Іскра. Старт.

— Ах ти ж с..сскотина, — свистить Я і перевертає масу Ти, одночасно б'ючи руками по голові, а ногами по ступнях Ти. Виходить погано.

Ти сміється, а Я виходить з-під контролю. В око впадає склянка із залишками соку. Я відштовхує Ти, який щойно підвівся, і влучає склянкою у простір біля правої ноги Ти.

— У тебе мізків нема?! — кричить, розлютившись, Ти.

Я починає побоюватись і стартує тікати до ванної, але на порозі з кімнати Ти різко розвертає Я і штовхає до стіни. Ти починає какофонічно трусити Я, голова маятником вдаряється об стіну.

— І-ді-от!

М'язи Я слабнуть. Я нібито втрачає свідомість. Ти розгадує трюк Я і несе на ліжко. Я розгадує трюк Ти і чіпляється рукою за шафу. Не йдеться. Стоп. Ти тягне далі і спітнілі руки зіслизають з ребра шафи.

Інерційний рух тіл Ти і Я, вони падають на ліжко.

Я реве на вуха усім шпалерам, Ти методично пахкає її подушкою по обличчю і голові.

Міні-істерика.

— Я тебе... — Шмпак. Подушка полетіла у обличчя Я. Слова заходять у товщу подушки.

— ...ненавиджу. — Хлуптц! Подушка летить через кімнату і вдаряється в зелену стіну, перекособочуючи картину-підробку.

— Мовчи! — нервує Ти, затуляє рота Я і цілує, цілує, цілує. Я кусає його вуха, щоку, дряпає напівголу мокру спину кігтями.

— АУ!

Ти не підставляє ліву щоку і кусає Я за бороду. Хтось згадує Івасика-Телесика. Вони починають качатися з боку на бік вздовж ліжка. Виходить 1,3 повороти або 1,3 спільної фігури, періоду обертання динамічної маси системи з двох заряджених частин, або 1,3 рази потилиця Ти (Я?) торкається ліжка.

Чотири третини потилиці. Одна третина голови.

Вони не перестають відгризати шматки одне одного. Піт заливає їх спільне обличчя. Дифузія спільних запахів і звуків, спільних рук та вій. У Ти в роті скрипить волосся Я. Я вже покрила все обличчя Ти своїм язиком.

Враз обоє згадують про лінощі і втому.

Пауза. Широкі й часті видихи-вдихи. Вивільнення спільних біоритмів. Зупинка. Провал. Спокій.

Маленькі обійми. Тиша. Довга.

Загарчав живіт Ти.

Тиша.

— Я зварила смачну картоплю, — шепіт Я.

— Я люблю тебе. Мою маленьку. Люблю.

Сильні, відчайдушні обійми. Я гладить волосся на голові Ти, пестить бунтівні пасма.

— А я тебе. А я тебе.

Сонце в мармеладний колір фарбує небо. Ти цілує Я. Я закриває очі. Ти кладе голову у заглибинку плеча Я. День тікає від скалок скла із молекулами соку. Любов тихенько наминає смачну картоплю на кухні. Повінь спала. Вкотре.

НЕ ПРО ЛЮБОВ

Ти живеш у мене в стегнах.
І не нижче і не вище.
Не ступаєш по моїх сЕрцях,
Як всі інші — чоботищем.
Замість рук у тебе — вата
Очі... ноу інформейшн
Губи — Половецька м'ята
Мої пальці — повне пейш.
Як зірки, я, ти далекі. Грифи
Не читають радіолокатор.
Спілкування наше — міфи,
Де немає ілюстрацій. Ти не Тор,
А я не Гера. Як тут вижити?
В самоті? Хоч формально — всі
Щасливі. Є з ким жити
На Подолі.
І вельвету хочуть стегна.
Що ж ти з ними вже поробиш?
Якщо я забути встигла —
Цікаво, що зі мною зробиш...

Оля ВИШЕНЬКА,
франц. перекл.

ВДОМА

Картатий плед і гаряча кава,
Есенція думки, зварена в турці,
І кішка в ногах така ласкава,
І книжка чекає в твердій палітурці.

Всі пройдені далі, строкаті дороги,
І неня радіє раптовій появі,
Ти вдома. Все інше — то лиш перелогі
Твої втомленої уяви.

Розмова нехитра а ще рідні очі,
Спитають про місто, і що тобі сниться,
А що ти їм скажеш, коли щоночі
Ти бачиш свій дім, де так солодко спиться?..

Де завжди чекають, де небо блакитне,
Де спогад дитинства блукає з тобою,
Де мрії лишив ти дитячі, тендітні,
Де все, що ти робиш — ти робиш з любов'ю...

Ти вдома. Позаду — нелегка дорога,
Її ти пройшов, долаючи втому,
І в колі родини подякуєш Богу,
Нарешті ти вдома. Нарешті ти вдома.

ПІАНІСТКА

У задушливій концертній залі вперше за півроку ніде було яблуку впасти: люди метушилися, поспішаючи зайняти свої місця. Вбрані в шовкові сукні немолоді жінки обмахувалися елегантними віялами (неодмінно у тон сукні) і віддавали чоловікам розпорядження, яку мінеральну воду слід купити в буфеті. Випускники найкращої консерваторії міста помітно хвилювалися перед тим, як востаннє виступити у стінах своєї alma mater. Стоячи за сценою, нафарбовані дівчата у сукнях одна яскравіша за іншу, постійно діставали заспокійливе та обмінювались побоюваннями провалити власний виступ. Нарешті пролунав дзвоник, що кілька попередніх років означав для студентів початок занять, за ним пролунав другий і третій, і зала поволі почала вмовкати.

Коли на сцену вийшли скрипальки, які виконували «Пори року» Вівальді, метушня за кулісами почала набувати по-справжньому драматичного характеру: дівчата, що залишилися чекати на свій виступ, не могли знайти собі місця, червоніли, блідли та все частіше ходили за заспокійливим.

Біля куліс, обіч знервованих, стояла вона. Проста біла сукня з тонкими бретелями підкреслювала тендітну фігуру, темно-русяве, висвітлене сонячним промінням волосся зібране на потилиці, відкриваючи гострі худі плечі дівчини. Великі сіро-голубі очі з сумним вогником дивилися на сцену. Дівчата зі струнними вже закінчили виступ і, сповнені блаженної радості, прямували за куліси. Коли галас трохи стих, а перед глядачами не було нічого, окрім класичного чорного фортепіано, жінка, відповідальна за вихід музикантів, без церемоній схопила її за руку і потягнула до сходів на сцену. Дівчина поцілувала маленький срібний хрестик, що висів на шиї. Це був її вихід.

Вона ніколи не боялася і не нервувала перед виходом на сцену, адже це місце стало для неї другою домівкою, а фортепіано — найкращим другом. Поставила ноти, несміливим голосом назвала музичний твір і, пройшовшись поглядом по нотах, почала грати.

Зала затаїла подих, спостерігаючи за тим, як її витончені пальці полинули над клавішами, відроджуючи, здавалось, не тільки вальс Шопена, а й душу самого інструмента. Все ж таки, вона вірила, що у фортепіано теж є душа, і душею цією була музика.

Музика, що врятувала все її життя. Музика, заради якої вона втратила того, кого любила і берегла більше, ніж саму себе. Вона й далі виконувала той самий вальс, по блідих щоках гіркими спогадами текли сльози, але вона грала, не зраджуючи жодної ноти. Мелодія розливалася по всій залі, відштовхуючись і повертаючись кадрами з минулого життя. Життя, де вона не була самотньою.

Коли відлуння останньої ноти розчинилося у повітрі, всі присутні мовчки встали і почали щодуху аплодувати. Поклонившись, вона вийшла. Сльози не переставали текти щоками, вона навіть не звернула увагу на здивовані та вражені обличчя за кулісами; хотілося піти туди, куди кликала мелодія. Опинившись на вулиці, одразу пірнула у таксі. Їхала до нього.

Легкий, але холодний вітер гойдав віти старого дерева. Стояла перед ним і сумно посміхалася.

— Я знаю, ти мене не чекав, — сказала, опускаючи очі. — Знаєш, я сьогодні поглянула на календар і зрозуміла, що вже два роки тебе нема зі мною. Два роки як я скоїла найбільш необдуманий вчинок свого життя. Чи пам'ятаєш ти той день? Пам'ятаєш наші сварки через дрібниці, той останній скандал зі сльозами та істерикою? Адже я знала, що ти підеш, я відчувала це. На той день припав мій перший серйозний виступ, і навіть коли ти зателефонував, я відповіла тобі зі всією різкістю юної норовливої дівчини, що не зможу приїхати. Тоді ти просто сказав, щоб я завжди пам'ятала про те, що ти любиш мене попри все. Те не бачив моїх сліз після того, як я поклала слухавку, знаючи, що між тобою і музикою я обрала останнє, і вибір мій був остаточний. Але... ти ж на мене не гніваєшся, правда?

Раптово холодний порив вітру зірвав останнє пожовкле листя, кинувши його на кам'яний надгробок, приречений зберігати вічне мовчання. Вона згадала, як він давав згоду, скріпивши серце. Холодне «так» було подібно до вітру, що розтріпував її хвилясте волосся.

— Дякую. Я завжди буду любити тебе за те, що ти вірив у мене, тату, — з цими словами залишила на могилі червону троянду, доторкнулась до холодного білого мармуру, постояла трохи і пішла геть.

**ВІТАЄМО!
(Хтось не має рації)**

*Я вітаю тебе, тату,
зичу радості багато,
все, що ти хотів би мати,
все, що можна побажати!!!*

Тато зрадив, коли це почув, обняв її міцно-міцно і довго пестив. Зрештою, він би в будь-якому разі так повівся. Але йому справді сподобалось. Вони з мамою подарували татові невеличку подушку, саме такого розміру, як він хотів, і вийшло дуже до речі. Взагалі, день народження поки минав на ура, погода була розкішна й зваблива; так, гаряча кокетка погода.

Вона глянула на сонце, на сосни — о, моє ти зеленаве шумовиння! — тоді на шлях, яким мали приїхати родичі: гарно... Вона сиділа зараз біля їхнього будиночка, славного зеленого будиночка № 41 бази відпочинку «Буревісник», за їхнім пластмасовим білим столиком поміж соснами й вишняком; одна сосна стриміла ген-ген угору, і там її віти зливалися з небом. Коськи десь барилися. Вона всміхнулась, згадавши їх: власне Коська (Микола Едуардович Король, себто), його дружина Таня і — о Боже — Женя; де ж вони зараз?

І їй було тут майже зовсім гарно, і було б, мабуть, неперевершено, якби не... Взяла в руки зошит, у якому під зловісним написом *Español* затаїлися її вірші.

Ось чому? Чи хто їй скаже, чому так? Усе літо вона віршувала бадьоро й завзято: про любов, про природу, про те, як вони з татом ходили вибирати ялинкові прикраси — і тепер. ну чому. Вона стисла губи й заплющила очі. «Гаразд, нехай це все безцільний набір рим, нехай, але ж ти можеш. Ось зараз. Взяти ручку й написати бодай одного справжнього вірша. Ану!».

...Розплющила очі, а довкола сосни тихим смутком, і небо блакитніше від її серця, і ця одвічна любов...

Ні. Не зараз. Зараз не вийде. Вона зітхнула болісно й важко. А коли? Чого ще чекати?! Доки небо розколеться і звідти впаде її муза?! Ага. Така ж, як і ти, нездара. Їй стало раптом весело.

Так. Писати. А що писати? Ну ось хоча б:

І сосни чують тихий смуток
І чудно їм, що все не так
І не дають вони заснути
Ні: І що не можеш ти заснути
На міста сірих берегах —

О Господи!

— Не згадуй ім'я Бога всує! — гримнув хтось у її свідомості.

Хай йому! Так, сонечко, там є два «чу» (алітерація чи навіть епаналепсис) і досить зграбні рими. Що ж, римувати я вмію. Але ж я все в кайданах рим, як невидюща: з якого затхлого кліше взялися «міста сірі береги»?

???????????

Вона блідо всміхнулась.

Так, добре — і це були не просто думки, її губи без звуку шепотіли: пиши без рим. як хочеш. прозою. чим завгодно. візьми ручку і пиши. Ну ж бо.

Вона взяла ручку і тримала її між пальців.

Знову фрази, уривки, уламки. Хоч як-небудь, хоча б щось. Вона навіть не писала. І тут —

її серце впало: порожньо

порожньо

Ні — вона вдихнула — давай ще. Інакше. Просто викинь оті попсові білі будиночки (епаналепсис, теж мені!) і...

знов уривки, лахмання, плутанина слів між рядків. Вона знову взяла ручку і поволі обертала її, погладжуючи нігтями. І знову

порожньо

стало страшно. Ні. Ще. Ні.

Ручка була гладенька і так легко сковзала між пальцями...

Врешті вона лягнула нею по столу і впівголоса сказала:

— Так, Олю, все, що ти сьогодні напишеш — суцільна попса. Та й на що ти ще здатна, крім попси.

Потому встала і підійшла до своєї берізки, своєї юної сестрички-берізки.

— Я люблю тебе...

Обняла її і притислась міцно-міцно до стовбура, губами — до горбинки на корі, і вдихала її запах, а пахло все одно сосновим лісом, і крізь листя берізки виднілося небо.

— Привіт... Привіт, хороша! Люблю тебе, сестричко, люблю... Авжеж, і ти мене, як славно ти вітаєш мене віттям (а крізь гілля прозирало небо). Я теж... Дай мені відчути твій запах, сонце. Ет, ця манера всіх називати сонцями. Так, я знаю, сонце над нами, а ми з тобою двоє — тут. Шелесті, шелесті... Вітер! (галузки схилялись до її сміху) люблю тебе. А ти, сестричко-мурашко, відійди, я хочу цілувати свою сестру. Отак. Дякую.

— Тільки б ніхто не йшов, так, сестричко?

Вона сполохано глянула на дорогу: ні, нікого.

— Тоді я вицілую тебе, а ти даси мені торкнутись отого листочка, згода?

— О!!! Начебто їдуть! Олю, глянь, це ж Косьчина машина?

Так, машина була, безперечно, Косьчина, тим паче що вона вже спинялась біля їхнього будиночка.

— Значить потім, сестричко. Вибач. Люблю.

І, поки мама зайшла знову всередину, Оля шмигнула в куці бузку. Так...

— Тоді, ти вже готовий? Коськи приїхали! Ти скоро? — гукала мама.

— Еге ж, я підійду! — відповів їй тато.

— Тоді виймеш хачапурі! — і мама рушила стрічати гостей.

(Бачить чи ні? Ось ти як гадаєш, листочку, бачить мене мама чи не бачить?)

Тим часом родичі зуміли припаркувати машину так, щоб не прим'яти малинник і не в'їхати в тополя, і вилізли на світ, трохи, мабуть, подряпавшись у чагарях. Повітря сповнилось вигуками люди-зустрічають-гостей, особливо коли долучився тато.

— О-го-го! А, та, дякую-дякую! Вітаємо, наші дорогенькі! О-хо-хо!

Всі сміялись. Гості весело зауважили, що ось, спізналися на дві години, і їм, бачте, прикро.

— Та що ви! Ой, Таню! — залентувала мама. — Ми й так геть нічого не встигли! Ой, уявляю, що було б, якби ви приїхали вчасно!

Гаплик. Ця її риса вічно прибіднюватись. І щось у душі загарчало: для чого? Але тут Оля згадала таке, що все інше просто зчезло: її вірші. Вона ж лишила зошит на білому столику. Це все. Оля стрепенулась і гайда напролом через бузок — в обхід позаду будиночка.

Так, *Español* на столі. Йди сюди, малий. Тепер куди?

Вона почула, як Женя каже:

— ... і ми всі бажаємо Вам, щоб це здійснилося. Ось Вам від нашої родини.

Назад в обхід, щоб залізти в кімнату через вікно. «щоб це здійснилось, аякже». Стривай-но! Там же сітка від комарів! Тоді через вікно кухні.

Вона чимдуж кинулась назад. Залазити, на щастя, ще не розучилась. Спершу зошит, а тоді й Оля опинились на дощаній підлозі кухоньки. Спідниця, щоправда...

— Проходьте сюди! Та що ж ви стали, не бійтеся! — мама дзвінко розсміялась. — Толику, проведи гостей!

Та помовч, **мамо!!!** Вона відчайдушно шарахнула в кімнату, але вони (Оля не завважила, хто саме) були вже на веранді, тож їй довелося заклацнути двері в усіх на очах. Так...

Перше, що вона зробила — це сховала зошит.

— Олю, відчини! Чуєш! Відчини негайно! — благала мама по той бік дверей. Так... Вікно.

Оля засмикнула штору щільно, як тільки могла, сіла на ліжко і оглянула спідницю. Мама тим часом пішла. Еге ж, пляма. Слід від пилуки на підвіконні. Вона люто глипнула в бік дверей (оце хай би була

пляма, **мамо**), але заходилась витирати бруд. Зрештою, треба бути відповідальною. Та треба... Цить!

Їй дуже кортіло ввімкнути радіо, тільки це було якось ...гм-гм... неправильно. Оля зняла браслет, а потім акуратно розколола крабика. Ах... волосся вільне, як у мавки...

Хотілося стерти з пам'яті, як вона сьогодні пишно зачесалася на татів день народження. Намагалась не думати, як уранці морочилась, чи підійде жовта футболка до блакитної спідниці, а чи надто вже воно схоже на прапор. Для кого старалась, красунечко?

До речі, бідолашний тато. Вона ж зіпсувала йому свято; але пусте, він плохуватий, простить як-небудь.

— Відчини! — мама поторсала двері. — Будь ласка, вийди до гостей. Май хоч жаль до мене. Та як я їм в очі дивитимусь?

Овва! А ти хіба їм ще не набрехала щось на мене («Олі сьогодні трохи зле» а чи «Вибачте, моя донька зовсім згубила совість»)? Хоча останнє таки, мабуть, правда.

Вона філігранно всміхнулась і встромила радіо в розетку. Заграло щось невідоме, але Оля слухала: хай, хай думають, що вона кайфує.

Мама за дверима впадала в шал:

—Та вимкни радіо! Послухай! Вийди до гостей, не ганьби нас! До речі, Женя питав, де ти.

То думаєш, я поведусь на Женю? Хм! Вона ввіп'ялась очима в сірий скромний перемикач і — ну пробачте, благаю, пробачте; людоньки, змилюйтесь, прошу — усе-таки наддала звуку. Ще і ще.

Почалась реклама. Вона перемкнула на якусь дуристику. Байдуже. Тільки шкода, що звук був кепський. Відверто кажучи, воно так хрипіло, що їй стало не до речі соромно перед Женею. На NRJ звучало «The Sky is Falling Down». Це вона принаймні знала. Коли вступив Ліл Вейн, Оля зменшила звук до адекватного рівня, а під Hips Don't Lie Шакіри вже зривала антикомарину сітку з вікна. Що ж, доведеться татові ще раз її прикріплювати. Потім вимкнула радіо (Шакіра якраз закінчилася), вилізла через вікно й пішла — ген-ген. До сосон.

«Не прийде, — підсумував Женя, коли повернулась Галина Миколаївна. — Та ще б пак, інакше було б дивно». Він лінькувато встав і відніс до машини подарунок, призначений для Олі. Принесе, як вона з'явиться. А буде ж таке коли-небудь.

Дарувати подарунки — це його суперсекретна місія на сьогодні, і він намірився її виконати незгірше Штірліца. Він сам узяв на себе таку місію, щоб цей день із його тостами-застіллями не здавався безнадійно згаяним.

Женя зирнув на застільників і мимохіть поліз по навушники. А мама не вгавала з новим своїм ведичним фанатизмом, та все накладала собі

картоплі. Ба ні, це ж вона йому підсуває цілу миску картоплі з грибами! і — карма-Веди-карма, Oh My God! Факт, нинішній день вимагає рятунку.

Женя натяг навушники, не вмикаючи плеєра (маска), сів до столу, відсунув подалі картоплю й заходився згадувати.

Те, що за чверть десяту вони вже обернули ключа в дверях, анічогісінько не значило. На цей час було заплановано вийти, а батько тільки подався виводити машину з гаража. Отже, вони вже запізняються. Life is life.

— Ой Женічка, ти все-таки одяг рожеву сорочку, ууумнічка. Тобі в ній так гарно, ти такий красивий, молодчинка!

Євген схопив подарунок для Анатолія Миколайовича і хутко сходами надвір. «Женічка — молодчинка» — клята формула брехні! Батько ще не під'їхав, і він примостив подарунок на лавку; був чудовий літній день; Євген поринув у туманні розмисли, чи Анатолію Миколайовичу доконче сподобається mp3-система (а раптом вона йому як зайцю бубон — чував він такий фразеологізм), і незчувся, як почав ходити до клумби з чорнобривцями й назад, ступаючи тільки на осоння. Сонце — це тепло, між іншим. А взагалі сонце — це життя. І ще воно справді гарне.

Цікаво, чи буде Олі до вподоби та штуковина, яку вони їй подарують? Репродукція фрагмента рельєфу «Народження Афродіти» — ось що мамі припало до смаку, і вона з вигуками «ой яка краса! і оригінал в Римі! чудово!» запитливо глянула на нього, і він поблажливо кивнув — підійде. Принаймні Оля, як людина високоосвічена, до того ж у проекції видатний філолог, мала б оцінити давньогрецький сюжет подарунка.

Хоча — вона ж дівчина. Дівчата. Євген знову думав про них: як зараз, терзаючись за столом під соснами, так і тоді (це коли вони від'їжджали), і потім, в машині... Він усміхнувся, але затамував той усміх, бо батько саме прорікав щось надурочисте... Дівчата. Авжеж, вабили його ті химерні істоти, ніде правди діти. І якщо раніше він лише мовчки, з панічним трепетом... е ні, не варто про те, що було раніше, — тепер він наполегливо досліджував їх, і це було одним із найцікавіших досліджень в його житті. Ні, формулу він, звісно, не вивів. Тут не логіки треба, а відчайдушного інтуїтивного занурення в їхній світ. Усе буде достоту не так, як ти припускаєш; ніхто не може гарантувати навіть звичайних речей; і ти ніколи не вгадаєш, і колись прийде одна, яка перекреслить... і жодних надій підібрати для них подарунок, на жаль.

Хоча дівчата мали логіку, таку, як і в інших людей, — він у цьому пересвідчився — вони мали до того ж і щось інакше, логікою не відане, і навряд чи й самі вони знали, що це. Вони вражають. Це істоти, яким, здавалося, *підвладне щастя*. Дівчата створені щастям. І часом ненавидять світ за те, що ти одяг не рожеву сорочку, а синю (або рожеву, а не синю). Ось Оля — чого вона так поводить? Він вибрав:

знати, що ніколи цього не зрозумієш, і сприймати їхні вибрики як даність. Хай.

А може, дівчата — такі, як усі люди, але вони просто більше люди, ніж решта? Хо-хо, ну це вже афоризм, філософе!

Та годі про дівчат? Євген виринав із філософських мрій і помітив, що всі цокаються. Отакої. Батько завершив кілометровий тост, а він геть прослухав. Ото вже ці дівчата, все вони винні!

Женя й собі підняв келих із соком. Випили, і батько вдоволено сів. Тоді Женя собі на диво вирішив з'їсти бутерброд із лососем, і це була вочевидь помилка, бо і мама, і Галина Миколаївна — буцім їх на кнопку натиснули: — А не хочеш трохи олів'є? Ти ж любиш, а? — Женічка, може, з'їси оселедчика? — Ось твоя картопля. Хочеш, розігріємо? Давай!

Зненацька ця злива вщухла сама собою.

— Гарзд, не варто мучити хлопця. Як кажуть Веди, дітей треба виховувати не силюванням, а любов'ю і дати їм самим усе зрозуміти.

Дорослі значуще презирнулися. Євген сумовито всміхнувся і знову почав згадувати сьогодні.

Отже, як тільки вони виїхали (він тоді мріяв про дівчат, здається), то потрапили в затор.

— Тек-с, затор, — оголосив батько з непробудним спокоєм.

На що Женя мляво поцікавився:

— А хіба є слово «затор»?

— Ну то пробка! — рішуче втруtilась мама.

— Ні, цього слова теж немає. І корок, тягучка, тиснява — нема.

— Тиснява, здається, є. Звучить так по-українськи, — мама (ну ще б то) не здавалась.

— А ти десь бачила, щоб машинам було тісно? Тиснява — це лексема, яка вживається лише на позначення людей, — він упевнено зацитував викладачку.

— Он воно що, синочку. То як же правильно сказати? — а це вже лестоці, мама ж ніколи не дбала про культуру мовлення.

— А ніяк, — озвався батько. — Райт, Женю? О, звісно, райт. Так-ось, масю, стоїмо ми в цій клятій затичці, а слова — катма! Вважай, що мчімо яко птахи.

— Не на кожную реалію наявне словесне оформлення, — пишномовно заявив Женя, і всі троє розсміялися.

Плеєр, навушники — хай буде Бах. Мобільний, нет, vkontakte.

— Женічка, правда ж, ти будеш дарувати подарунки?

Він натиснув кнопку — і Бах забабахав. Дівчата писали на стіні щось із приводу його нової ави і ставили смайли. Самі дівчата. Він ще хвилю про них подумав, відповів навмання двом чи трьом і вийшов оффлайн.

Батько сказав по телефону: — Доброго дня, Галочко, ми, на жаль... — і Бах довелося грати голосніше. Люди обходили їхнє авто так звично, наче тут завжди затори. Хоча може бути.

Бах божеволів від своєї туги. А я, Йоганне Себастьяне, — від своєї. Грай, маестро, грай, бо я не знаю музики кращої, ніж твоя. Саме під неї я хотів би вмерти. То вбивай...

І тут йому до болю закортіло перемкнути на Сплин чи Placebo, але — не взяв. Life is life. Можна, звісно, слухати з нету... можна, тільки він не слухатиме.

І — Бах покійно загравав найболючішу свою річ, і — машина врешті здобула крила (а, це ми поїхали в об'їзд), і — на вулицях усе-таки люди, і — я вмираю від своєї туги. Pain.

Three Days Grace. Pain, can't get enough, де ти є? І — Бах. Грай, маестро, хоча ти й не знаєш мого болю, грай...

Мама торсала його за плече і метушливо силкувалась вийняти навушник. І сміялась.

— Ми не туди їдемо, — гукав батько. — Євгене, ти не знаєш дороги?

Він посунувся в кут і закусив губу, і то ще й добре, бо міг би бовкнути: Певно що знаю. Всі дороги ведуть у пекло.

Авто черкало крилами сосни. Ні, він не вірив у пекло, не вірив у рай, ані в долю, ні в карму, і вже точно не вірив в інші світи. Міг би вічність перелічувати. Не вірю. Вірю в Бога, але не знаю, хто він. Так, я не знаю Бога, і зрештою, для чого мені його знати? Невже це зробить мене щасливим? А навіщо мені те щастя? Моє серце тріщить з розпуки — може, це моє щастя? Ось істинний я: скорчився клубочком, щоб людські руки не рвали на шмаття моє бідне серце, і сумую. Сумую від того, що я ніколи, що я ні-ко-ли не знайду істинного себе.

І благаю — тримайтесь від мене подалі. Я смертник. Молю вас тільки про це: не чіпайте. Я люблю людей (невже?), але не можу просто бути з ними. Благаю.

Прокинувся відчай. Справжній, непідробний і такий свій. Відчуження! Це ж те, чого ти шукав. Тепер захлинайся своїм премудрим я, тони, грузни у відчаї. А що (ха-ха), не хочеш? І він уперше жахнувся, наскільки реальна його депресія. — Навіть без музики.

Понад соснами розбіглося небо, і сонце десь за деревами творило життя. Зненацька: і ви гадаєте, що теж належите до життя?! Ви, що вам маски вже повростали в тіло, ви, хто постійним фальшем давно замурували заживо все справжнє, що в вас було, і ви сліпою вірою волієте замінити істину, і тільки й молитесь, щоб не боліло, щоб ніщо ваш розум не торкало, щоб він вдушився ... То нате ж — небо! це вам прокляття, це вам тавро, аби побачили, наскільки ви мізерні. Так. І я з вами. Йому стало аж млосно.

Сонце нестерпно сліпило очі. Я з ними — і їм ніколи не збагнути, як я усе життя вмираю. Від сонця, від неба, від себе самого. Все життя. Вмираю не до смерті, а до — відчуження.

Так народилося нове слово для його терзань — і колись я спопелілими устами шептатиму з нетрів мого душевного інфаркту — відчуження — мене ж бо не існує поза ним.

Тоді він ще зболено забажав упасти ниць у дорожній пил, застудити кров у вихлопних газах і навіки струїти себе цивілізацією. — Так, щоб вмерти!...

А зараз — full stop. Баха вимкнuto і ввімкнuto цього ж таки Баха (не взяв же нічого більше!), але затишну ніжність під назвою «Вівця може пастися спокійно».

Треба прийти до тями — попереду цілий день спілкування, і це розвихрене dying там вочевидь не до речі. Євген з усмішкою опустив скло і ловив чолом вітер. Сьогодні будуть дарунки, Ольчик, природа. І ще багато зайвого, звісно; він завжди знав, що не уникне типової нудьги.

Ось і зараз пильно розглядав ложечку крізь келих із соком, тоді оглядівся: може, прийде розривка, не вічно ж йому нидіти.

Тим паче що — осанна! — онде й Оля.

Вона звільна підійшла до гурту і — обсмикнула свою жовту стречеву, легко змахнула з лиця волосся — стала. А очі нипали від гостей до сосон, раз-раз, від сосон до гостей.

— Олю, приві-і-іт!!! — миттю заметушилась Таня, замахала руками. — Йди-но до нас, сідай, ось твоє місце! — як велика-червона-повітряна-куля, далєбі.

Оля довірливо глянула на неї і так собі невпевнено пішла, геть подівочому, в ясно-блакитній спідниці й на платформах. Підібгавши спідницю, сіла на краєчок і ще раз нишком блимнула на Таню.

— Що ти будеш? Картопля твоєї мамі вдалась на славу, то може, розігріти? Чи почекаєш солодкого?

В розпалі маминої запопадливості Женя враз піймав логіко-стратегічний елемент: солодке скоро; тож він зможе встати принести дарунок, поки всі накриватимуть; заодно й Оля ввіллється в загальну картину. Просто клас! Ну та ще б пак (погладь себе по голівці), я ж геній!

Оля тим часом вдячно потяглась за куснем хачапурі й ненароком зирнула, як він роздумував. У вічі. На мить. І відвела погляд.

— Тобі налити соку? — ґречно запропонував Женя, як і щоразу.

— Ой, та ні, — вона чомусь недбало скривилась. Нехай уже буде без соку, нехай А він одяг рожеву сорочку А в нього на руці — браслет І навіть не браслет — це чотки. Оля крадькома споглядала їх, поки він пив сік — таки чотки, дерев'яні, з наклеєними іконами — звідки вони в нього? навіщо? *релігія?* невже?

— То як проводиш канікули? Відпочивається? — він звернувся до неї.

— Та, звісно... — від його голосу й рожевої сорочки віяла божевільна свіжість, і з цими чотками він був дуже крутий мен — її кузен, Женя. Я зараз заплачу, чесно — *не має значення*.

— Добре відпочивається, а чого ж?

— Це добре, що добре. І в мене так нічогенько. Їздив у табір, це...

Тут делікатно втрутився іменинник:

— До речі, Женю, ми хотіли б тебе попросити, щоб ти розповів дешицію про цей табір. Не заперечуєш?

Женя висловив готовність, і Анатолій Миколайович докинув:

— Як я зрозумів (може, неточно, то поправиш), це не звичайний табір, тобто не тільки для відпочинку, а й для певної корисної роботи, так? І ще, дозволь погамувати цікавість: випадково так склалося чи ти зумисне вибрав цей варіант?

— Так, — значуще почав Женя [Я зараз заплачу, чесно — *не має значення*], — це екологічний табір від «Нового Акрополю», тож я, відповідно...

Тут Коська спроквола зауважив:

— «Новий Акрополь» — то релігійна спільнота така, Євген її відвідує.

— Еге ж, — підхопила Таня, — ти б, Женічка, розповів, не всі ж це знають.

Дорослі стихли й немов аж розсунулись, запрошуючи юнака до промови. Той обвів їх зловорожим поглядом пророка, витримав критичну паузу — і почав настанову:

— «Новий Акрополь» — релігійно-філософська організація, і значно більш філософська (жест у Косьчин бік), аніж релігійна, бо надзавдання її — це прийти до філософських узагальнень щодо різних релігій світу. Ви розумієте?

І ще слід зазначити, що «Новий Акрополь» має відділи по всій Україні, а влітку охочі з усієї країни їдуть у цей табір під Кременцем.

І ще багато чого слід було зазначити, і Женя зазначив те, що піддавалося словам, а решту затамував.

Він усе вів. Сонце. Плигало по соснах, плямило стіл. Вони слухали і їли, слухали і вже й не їли. Коська мружився від сонця, і на сорочці його була пляма світла. ...У таборі в Кременці хлопці допомагали впорядковувати ботанічний сад: носили землю, викопували лунки для рослин... Потім приїхала юрба поляків, повтикала квіти в ті лунки, пофоткалась і поїхала. Що ж, і таке буває. Таня жваво нагадувала про те про се, і Женя знову розповідав. ...Єдине, що було відверто не до ладу: миття. Вода, що нагрівається від сонця — ти сам наливаєш її в шаплик і ввечері вихлюпуєш на себе — часом вода холодна, і її завжди мало. Так, звісно, що набираєш самотужки; з річки, звідки ж іще. І на страву брали з річки, і — авжеж, мамо, я ж це й кажу — готували також самі. По черзі.

Ви уявляєте: наш Женя сам готував?! Ні, ви тільки уявіть собі!

Усмішка — в сміх, у розлогий регіт, а тоді в розмарений осміх — сонце. Поки Женя говорив, погляди в усіх знай блукали до неба, ввись, і до сосен, і тонули в зелені світу...В них були літературні й музичні вечори, надзвичайні, такі душевні — біля ватри сутінками. Під гітару? Еге ж... Тиша... Розмай природи тоне в серці, чуєш? дихай, ти просто дихай... вишні нашіптують істину без змісту, зелену і прозору, мов небесна синь...

— Як у раю!

Так живодаймо тьохкали пташки... Всі вмовкли і споглядали світ, вдихали чисте козинське повітря і ледь усміхались, обпоєні свіжістю... А пахне — соснами...

— Авжеж...

Анатолій Миколайович аж розчулено спитав:

— То кажеш, Женю, і в тебе в таборі було так гарно?

Так. Вони щоранку стрічали схід сонця, це треба було видертись на пагорб, і тоді розкривався неймовірний краєвид. Йому дуже сподобалось. Він був просто вражений. Ніколи не подумав би, що так... але була там така атмосфера, люди такі... Ех...

— Женя там познайомився з одним хлопцем з Одеси і досі з ним дружить, так, синочку?

— О так. Друг з Одеси. Хороша він людина. Еге ж, українець. Патріот.

Тепер на стіл падала тінь від рудої сосни, що нависала над будиночком, і стриміла в височінь, і кожен, хто сидить за столиком, буцімто гладить її поглядом...

— Мене це теж дивує. Він сам казав, що, мабуть, єдиний в тій Одесі переймається національним питанням. Каже: іду по вулиці, як з іншої планети, і аж до сліз... Але він дуже такий... наш...

...і сосна радіє, і випростує сизу хвою до неба, таки до Бога, а висхлою гіллякою і рудою корою лишається завжди тут...

— Любить Україну хлопець? Ти диви...

Женя кивнув:

— Дуже!

І тут тільки, і зараз тільки до Анатолія Миколайовича дійшло, як її, власне, любить Женя. Ну ти диви...

Усі як на зговір стихли і здерлися поглядами на руду сосну. Вона стриміла в небо.

— Солодке вже пора, чи що?

— Олю! Олічко, — він усміхнувся, — ось ти завершила нарешті школу (ліцей — подумала вона), і ще й з медаллю, тож тепер ти починаєш нове життя; і щоб усе складалось якнайкраще, ми даруємо тобі отаку картину. Вітаю!

Оля поклала цукерку назад у коробку і радісно відповіла:

— Дякую! — але руки в неї були вже в шоколаді, тож вона обережно примостила картину на столі. — Дуже тобі дякую!

Женя нахилився і цмокнув її — війнуло елегантними парфумами — а вона сміялась.

Облизавши шоколад, Оля роздивилась рельєф: «Народження Афродіти», зображена дівчина, що сидить, закинувши ногу на ногу, і грає на флейті — зовсім гола. І все.

Тоді віднесла подарунок у дім (хто ж із них гадає, що мені подобаються оголені флейтистки?), а повернувшись, нарешті з'їла облюбовану цукерку і відразу потяглася за тортом — смакота!

— Ні-ні, — сказав Женя, — дякую, я не буду торт.

Ну й не будь, як ти такий, подумала Оля і всім смаком пірнула в м'якість крему... Ах, наполеончик.

— За нас!!! — патетично гукали батьки. — За цей світ!

— Хай живуть Королі на планеті Земля! (Давайте доп'ємо мерло, не лишати ж його тут!)

— Хай живуть! Тобто: хай живемо! Наливай, дядечку, це мурло! О-так-так-так; о, стоп! Ну то давайте тоста, Анатолію Миколайовичу!

Іменинник хвацько жбурнув під стіл порожню мерлову пляшку (чи то вона сама беркицьнулась) і виголосив на диво коротко:

— Отже, шановне товариство (чи то пак панство), таки за нас! Щоб ми бачилися ще не раз, і може навіть ширшим, так би мовити, складом, і щоб ці сосонки, це... ех..., щоб вони завжди нас так славно вітали! За нас!

— Начачальник! — шепнула Оля.

Еге ж, повз будиночок сунув пан (а може, й товариш) директор, зазначений в оголошенні на дверях їдальні саме як «начачальник табору».

Це створило сенсацію.

— Ось бачите, бачите, який він понурий, — навперебій шепотіли козинські Королі, — і не вітається! Але як щось спитаєш, то неодмінно жартує.

— Це ж його прямий обов'язок, — пояснював Анатолій Миколайович, — бо в нього прізвище таке — Шутюк.

— Та ви що? Це ж треба! — шепотіли у відповідь Коськи.

Тоді шляхом протрюхикало авто Анатолія Івановича Їжака, який, мабуть, віз усю свою компанію їжаченят на пляж.

— А ми називаємо цього професора Їжаком. Шкода, ви його не розгледіли...

Група юнаків, знаних кодовим ім'ям Придурки, повернулась із магазину з пивом. У кожного по три пляшки.

— То ще нічого, ввечері вони купують ящиками...

Козинське життя вирувало.

Через деякий час Королі долучилися до тих, що швендяли повз чужі будиночки — вирушили через увесь «Буревісник» до лісу.

Дорогою Коська розповідав дядечкові цікавий випадок, як у їхній фінансовій компанії зламався кондиціонер.

Оля з надією озирнулась на Женю, який умикав плеєр, і далі гомоніла з мамою і з Танею.

Женя йшов трохи позаду (все під контролем), слухав собі Баха і чекав, доки Олі заманеться дати йому змогу до неї підійти — яка конструкція складнюча! але з дівчатами тільки так.

— Ходімо в малинник? — поспитав Анатолій Миколайович. — Поласуємо, якщо тільки Іжак не визбирав усю малину.

— Веди, веди, — відгукнулись усі.

Люблю тебе — подумала вона — ти знаєш, знаєте, як я люблю вас, сосни, — вона провела пальцем по шерехатій корі — *ніколи не забуду*. А найпаче — вітер. Шлю тобі цілунок, всенайлегший!

Вона ніжно всміх...

— Що-що? — поряд стояв Женя.

— Хочеться вже в університет, сестричко?

— Та ні, чого б це. Тобто ну як сказати — хочу, звісно, але ну, — вона ніяк не втрапляла на правильну відповідь.

— Що але ну?

— Але як можна хотіти того, про що нічого не знаєш?

Що ж, це змусило його заговорити про своє навчання, звісно.

Вона саянула очима тендітній квітці — *ніколи не забуду*.

— Так гарно, правда...?

— Так, — він залюбки погодився, — завжди приємно знати, що зараз літо. Це кайфовий сезон. Сонечко, байдикуєш...

Небо розпростерлось угорі. Небо, вічне, любов'ю розпростерте — вони не бачать, ні; невже? а я люблю, люблю — і щастя бризнуло з ества, і полинуло вітром до неба, і...

Цить.

— Тобі, значить, сподобалось у Кременці?

— Дуже. Ось там справжні люди. Ну, може, не всі, але були «такі як ми» — замірився було сказати, але в цю мить підійшов іменинник:

— Женю, позич на секунду плеєр. Ми з твоїм татом силкуємось розібратися...

— Авжеж, — Євген з готовністю змотав навушники і простяг плеєр. — А що саме вас цікавить?

Із-за сосни вигулькнув Коська, і всі троє зосереджено схилились над плеєром.

...Вітер миттю торкнув їй чоло. Звела очі — сосни дерлись угору, мерхнучи віттям сонце. Вітер невтишно кликав, підхопив її душу, ймив холодком, і легкість цілунку. — Вітер...

Вона звільна побралась лісом.

Ніжність озивалась таки звідусіль, ласка струменіла в кожній травинці, і все довкола таїло — сонце. Оля притислась губами до шерехатої сосни. Вітер торкав волосся. Вона завмерла так — чолом до сосни, і несказанно хотілось дихати, а вітер все перебирав волосся; це ж він приніс пахощі сосон, тож дихай-но — *це любов*.

Вона, одначе, не губилася в соснових нетрях і (облатка останнього осміху — я люблю) подалась до гурту.

Вони саме допалися до малини. Ах, кожен козинець знає смак першого малинового причастя. Чи відали теє новонавернені — Коськи? Принаймні ласували вони на славу.

Поверталися навпрошки (на шум машин), іменинник за провідника, Оля з мамою попідруч; раптом Коськи заквапились: їм потрібно на збори дачного кооперативу, як несподівано з'ясувалося.

Прийшли. Розкішна Toyota Prado, бежева й лінькувата, зразу впала у вічі посеред зеленого роздолля. Її обережно оминули, і всі повсідалися на блакитну лавку; на блакитну фарбовану лавку під зеленим будиночком, де сизі сосни...

— І чого ми ходили в ліс? Тут же ліс, такий самісінький... — Коська віддано зорив сизі сосни.

Біленька квіточка, з тих, що трапляються в лісі, виткнулась між кущів. Оля діткнула її нігтем, і квіточка забриніла.

Пахне таки соснами.

По хвилі Таня скочила на ноги і скомандувала від'їзд. Коська виводив машину. Пересували стіл і галасливо заносили стільці в будиночок. «Та беріть, дома з'їсте!» — Галина Миколаївна припрошувала Таню, тримаючи миску з тортом і цукерками.

Нарешті Коська впорався (чогось бракувало на прим'ятій траві, де донині стояла Toyota), закинув миску в багажник, і тоді всі вишикувались у своєрідний безлад — прощатися.

Це Оля любила. З Танею вони міцно-преміцно обнялись і гарнесенько почоломкались; тоді їй трапився Женя, і вона пригорнула його щиро, як могла, і: дивно, парфуми мали б уже вивітриться; до Коськи треба ще дотягтися, Оля схопила його за шию і тернулась об неголену чомусь щоку.

Коськи сіли в машину, і Toyota поїхала до воріт, як усі ті, що завітали в Козин лише на вихідні, веселитись і справляти посиденьки. Таня завзято махала, і всі відповідали, аж поки Toyota зникла за брамою; тоді вони стямилися, що махати вже й нікому, і батьки пішли до будиночка.

Оля підійшла до білої квіточки і схилилась над нею, так що квіточка черкала їй губи. Потому наблизилась до берізки і жартом гладила її, перебирала листячко: — Сестричко... Обняла. Озирнувшись навколо — *і їй відчаєно схотілось, аби Женя приїхав ще*.

ТІНЬ

Ви коли-небудь відчували власну недоречність? У певній ситуації чи для певного кола осіб, напевно що так. А для цілого світу? Для кожної живої, мислячої душі?

Ви коли-небудь почувалися тінню? Лише відбитком чиєсь невдало реалізованої ідеї? Нікому непотрібним явищем?

Моя історія, як і багато їй подібних, може здатися вам брехливою вигадкою, дитячою казочкою. Але це й не дивно. Я б сама назвала її лише байкою якогось схибнутого фантазера... якби не була так підступно задіяна у цьому спектаклі.

Вірити чи не вірити мені? Вибір, як завжди, належить виключно вам.

Це трапилось зовсім нещодавно, якраз минулої весни. Я сиділа у парку на лавці з книжкою на колінах; очі безуспішно намагалися впізнати хоча б одну літеру, але думкам було абсолютно байдуже до тих дрібних символів — вони мандрували колючими чагарниками минулого...

Плин моїх спогадів перепинило чиєсь наближення. Сюди крокував вельми цікавий чоловіча. Він був високий і ставний, з довгим смолянисто-чорним волоссям та вусами, де-не-де припорошеними сивиною. На ньому красувалася розкішна вишиванка з рясненьким кольоровим гаптуванням на рукавах, пущена по червоних штанях й підперезана широким розцяцькованим поясом, поверх сорочки — тонкий кожух без рукавів з мідяними ґудзиками, на голові — чорна кресаня, а через плече — шкіряна торба. У руках він мав палицю з чудернацьким різьбленням, якою зрідка постукував по бруківці, ніби від гарного настрою. Чи бува не фестиваль зараз у місті?

Біля моєї лавки дивак зупинився.

— Будьте зобашні, вуйночко. Най сказала бих мні, котра се година?

Він широко посміхнувся, а його карі очі спалахнули лукавими вогниками.

До мене повільно дійшов зміст останніх кількох слів, і я потягнулася до годинника.

— Чверть на третю, — пробурмотіла, не певна, чи мене зрозуміють.

— Дековать вам файно. Ади як алярмово я прийшоу!.. Маю ше си квоточку чєсу на денник.

Все ще посміхаючись, він всівся поряд зі мною і дістав зі своєї торбинки газету.

Я ошелешено втупилася в свою книжку.

Минуло кілька мовчазних хвилин, як раптом незнайомец знову заговорив:

— А видите, яка красна пора... апріль...

Я красномовно промовчала з надією уникнути продовження небажаної «розмови». Але ж де там:

— Чом же тоді панночка банує? Балікай, не кремпуй си...

Я зніяковіло знизала плечима. Зміст його слів відчула скоріше моя душа, ніж зрозумів розум. У голові вмить промайнули, як прокручені на плівці, ті пекучі міркування, що мучили мене все свідоме життя. А язик сам розв'язався, і я почула власний шепіт:

— Я непотріб. Я зайва. Непотріб... Я всього лише тінь... Мені не місце тут...

Чоловік пильно на мене дивився. Складалось враження, ніби він сам бачив ту плівку, бо врешті його меланхолійна, замріяна посмішка безслідно зів'яла.

— Ти не кумаєш власного кошту... та й кошту людського кшталту, — врешті задумливо мовив він. Дістав візерунчасту глиняну люльку (завчасно набиту тютюном) та якусь видовжену коробчину, помальовану хитромудрими символами (як потім виявилось, повну сірників), і закурив.

У тиші промайнуло ще кілька напружених хвилин. Для мене це були хвилини німого шоку, що просто сковував будь-який процес у моєму організмі. Що за нісенітницю він верзе?

Раптом чолов'яга ляснув себе по колінах:

— Ай я фіфак! — надійшло продовження його загадкового монологу. — Не алярмуй, колежанко... Маю для тебе розраду!

Тепер на його обличчі знову грала весела посмішка, а в очах палахкотіло самовдоволене лукавство, ніби це все була якась кумедна гра. Він попихав ще трохи люлькою, а тоді сказав:

— Мабуть, си пошмуляю я полігутко...

З цими словами він підірвався на ноги, впхнув щось мені в руку, артистично вклонився, знімаючи кресаню, і почимчикував кудись швидким кроком, наспівуючи веселої пісеньки.

Я лишилася на лавці, стискаючи в руці довгасту коробчину, розписану старовинним гуцульським орнаментом.

Минуло кілька тижнів. Дивна зустріч підзабулася, затінена буденними дрібничками.

Того дня на дворі було сонячно. Я вилетіла з квартири досить рано (мала ще забігти перед парами в бібліотеку).

Ось нарешті й ліфт.

Кілька хвилин... і... Темрява.

Він застряг! Клята техніка! Про бібліотеку тепер можна забути. Я понишпорила у кишенях, шукаючи телефон, і натрапила рукою на щось прямокутне. Що це? Витягла підозрілий предмет. Та сама коробчина гуцульських сірників. Що ж, дуже доречно... Я почула слабе шаркання: і спалахнуло світло... але не просто мініатюрний, безневинний вогник — воно затопило усю клітку ліфта і осліпило мене! А далі знову темрява... Однак щось у тій темряві було не так. Чи зі мною щось було не так? Точно зі мною. Я не відчувала власного тіла! Жодної кінцівки! Мене

просто паралізувало! Від чого? Не знаю. Але чому я не втратила свідомості? Теж невідомо. Якесь дивне відчуття нечуттєвості. Я могла думати, але не могла відчувати. Темрява пройняла мене наскрізь. Темрява була частиною мене. Чи я була частиною темряви?

Що ж воно трапилось?

Минула, здається, вічність, коли врешті вчувся якийсь рух. Двоє працівників ліфтової компанії намагалися розсунути двері моєї в'язниці. Ось вони таки впорались, і почувся роздратований голос одного з робітників:

— Я ж казав тобі, що там нікого немає, дурбелику!

«Дурбелік» лише здивовано почухав потилицю.

Як це нема? А я?

Вони увійшли в ліфт. Вони просто увійшли в мене, пройшли крізь мене! Що, в біса, відбувається???

— Світильник, напевно, перегорів, — пробурмотів один із моїх горелатівників.

Він хвильку понишпорив у ящику з інструментами, знайшов запилений скляний предмет, і тьмяне світло освітло непристойні написи на стінах ліфту.

Щось змінилося. Відчуття до мене не повернулись, але я набула тепер певної визначеності, певної форми, якщо хочете! Тепер у мене було тіло... але не моє і не таке, як у нормальної людини... воно було темне і прозоре! і дуже нагадувало фігуру одного з робітників...

ЧОРТ ЗАБИРАЙ! Я була тінню! ТІННЮ в прямому, в фізичному розумінні! Копією! Відбитком!

Робітники вийшли з кабіни, і я пішла за моїм оригіналом. Чи якась сила змушувала мене рухатися за ним?

Ми вийшли з під'їзду, сіли в мікроавтобус із рекламним написом, що прославляв ліфтову компанію, і поїхали... на черговий виклик.

Врешті, за кілька годин мені набридло копіювати одноманітні рухи і «ремонтувати» ліфти. Виникало питання: якби це змінити свого «господаря»?

Якраз тоді ми звільняли якусь напівживу жіночку, що, очевидно, страждала від клаустрофобії (або тепер буде точно страждати). У будь-якому разі цей транспорт був набагато кращий, принаймні щось нове. Аби тільки вийшло...

Я уявила себе тією жертвою ліфтових несправностей... і... о, диво! Тепер я тремтіла й переступала з ноги на ногу точнісінько як вона! Отже, я можу змінювати власну форму і мандрувати крізь тіні! Усюди, де є світло, мені зелена дорога! Що ж, цим треба скористатись як належить.

Минуло кілька днів, а може й тижнів чи місяців... Часу не існувало для мене.

Одного літнього вечора я переслідувала чайку над морським узбережжям... Сонце тільки хилилось на захід... Я ще мала купу часу. А птаха набирала висоту... Аж раптом я помітила якийсь рух і перевтілилась у тінь найближчої скелі, аби краще розгледіти, що там відбувається...

То був хлопчик дванадцяти-тринадцяти років. Він безпорадно борсався у воді. На березі були розкидані його речі... Швидка течія відносила його все далі від берега. Він вже майже вибився з сил. Що ж робити? Вражаючою була одноманітність вибору. Я нічого не могла зробити! Буквально нічого... А так хотілося кинутись його рятувати, або покликати когось. Але ж я не мала ні тіла, ні голосу! Жах прикував мене до скелі. Я бачила останню битву за життя між маленьким ні в чому не винним дитям і нещадною смертю, я бачила його останній подих... І нічого не могла змінити... Адже, що може тінь?

НІЧОГО.

Було боляче.

Хоча цим словом нереально передати справжність подібних переживань...

Тут я вперше згадала про загадкового гуцула-мольфара, завдяки якому моя душа отримала таку матеріальну, фізично-відчутну волю.

Тепер я зрозуміла: якщо не зміню щось, ніч поглине мене назавжди.

Лишалось облетіти, обходити, об'їздити чи обповзати весь світ, щоб знайти того весело усміхненого чоловіку...

Описати мою нескінченно довгу (як спочатку здавалося) подорож не вистачило б звичайного людського життя... Адже це подорож тіні... тіні, яка тікала від ночі... тікала від себе самої... тікала до світла...

Я побачила його на маленькій лісовій галявинці, на березі стрімкої гірської річки... Була рання осінь. Він якраз сів перепочити під старезною сосною. Лагідне вересневе сонце золотило його посивілу чуприну й закручені вуса. Того разу моїм «транспортним засобом» був метелик. Не довго думаючи, я набрала обрисів тіні старенького гуцула. Все сталося так, як і передбачувала: галявиною покотився його здивований зойк!

— О, довго ж ти барилася! Невже врешті усвідомила науку?

Він посміхнувся особливою посмішкою. На мить здалося, що переді мною насправді проворний юнак із лукавими вогниками у вічно молодих очах. А може й не здалося?

Мольфар дістав знайому мені коробчину сірників.

Ще раз посміхнувся, щось проказав незбагненною для мене говіркою і запалив сірника...

— Дівчино, прокиньтесь! — хтось штурхав мене за плечі...

Я ледве-ледве розімкнула очі. Наді мною схилювся погано поголений тип, від якого нестерпно несло спиртом. Це був той самий працівник

ліфтової компанії, мій перший «транспорт». Позад нього стояв ще один «знайомий».

— Може, швидку викликати? Як ви?

— Я? Я почуваюся людиною! — з цими словами я скочила на ноги, відчуваючи кожную клітинку свого тіла. Надзвичайне відчуття!

Робітники презирнулися.

— Може, таки краще викликати швидку?

— Ні, дякую! На такі дрібниці я просто не маю часу...

Я вийшла з під'їзду назустріч теплому весняному сонцю, назустріч світлу...

Що ж, на дрібниці тепер справді немає часу!

НАДІЯ, АБО ЖИТТЯ-СМІТТЯ

* * *

От халепа!..

Знову спізнююсь!..

Стою в черзі за квитками на електричку.

Мій потяг за якусь чверть години, а касир, здається, навмисно перебирає руками, як сонна муха!

Ну, скільки ж можна? Слимак — і той швидше повзає...

Нарешті! Може ще встигну...

Хапаю решту, не перелічуючи.

Лечу...

Минаю залізних охоронців.

Уже й мій потяг за кілька метрів!

Вже майже на місці!..

І тут... металеві двері, ніби насміхаючись, нещадно змикаються перед самісіньким носом. Я лише встигла спересердя вгатити по них як слід.

Потяг поїхав без мене.

А наступного доведеться чекати, в кращому разі, з півгодини!

Сиджу. Чекаю...

На сусідній лавці, якийсь нещасний безхатько — п'яний, мов чіп, — похлипує у нетверезому маренні.

Завжди шкода таких людей. Навіть коли виділиш їм гривню на кусник хліба, де тобі порука, що він не змарнує його на спирт, а потому й душу не віддасть чорту? От і будеш мати людську смерть на власному рахунку... Мта... Життя-сміття...

Дивно.

Когось мені нагадує цей вимушений сусід...

Придивляюся уважніше. Все певніше переконуюсь у власній здогадці, а очі так і лізуть на лоба. По спині пробігає неприємний морозець...

Сашко! Чоловік моєї однокласниці, колись найліпшої подруги.

Нарешті здобуваю десь із середини втрачений голос і підходжу обережно до «безпритульного».

— Сашко! Що це ти?

Він підводить голову. Звичайно, його блукаючий погляд не одразу фокусується на потрібному об'єкті. Але врешті двійко червоних запалених очей таки впиваються в моє перелякане обличчя, силуючись пізнати... В тому погляді сконцентрований увесь жаль всесвіту. Мене наскрізь проймає крижаним холодом...

— Надя? — його голос звучить ледь здивовано, а заразом, байдуже.

— Так, я... Що з тобою? Де це тебе так?

Він лише махає рукою і знову опускає на груди голову.

Я сідаю поряд і мовчки чекаю.

— Я... — починає якось невпевнено він. Язык йому заплітається. — Я просто дурень. Ідіот...

— Припини! До чого це?

— Ні... Я таки ідіот... — він ховає обличчя в долоні, здається, плаче.

— Ну, скажи-бо! Може допоможу чим...

Він лише якось іронічно всміхнувся. Мабуть, на його місці я б зреагувала так само.

У такій компанії нав'язливого мовчання ми сидимо вже хвилин двадцять... Він — привалений своїм таємничим горем, а я — підточена жорстокою неспроможністю якось допомогти.

На станцію під'їжджає якийсь потяг. Може, мій? Дивлюсь на мобілку, аби звірити час — таки мій.

Нудотне оціпеніння нарешті спадає з душі. Підводжуся. Не покинути ж його так? А з другого боку — чому б і ні? Так не можна...

— Слухай, Сашку, я залишу тобі свій телефон, раптом треба що... Зараз.

Починаю шукати папірця і ручку...

Так-с-с, ручка є... А папірець?

От прокляття! За кілька хвилин я, може, вдруге за сьогодні спізнюся на потяг!

Під руку втрапила двадцятигривнева купюра. Чим тобі не папірець? Після секундної паузи я вже шкрябаю навпроти Франкового портрета одинадцять цифр. Ще секунда сумніву — і підписую великими літерами «НАДІЯ» — раптом на похмілля забуде бідолаха.

Перевіряю номер і даю Сашкові.

— Ну, щасливо!

Останнє кричу вже на ходу. Вдруге спізнитись просто не маю права.

Хух! Устигла.

Тепер би ще знайти місце у цьому смердючому втіленні людської взаємозневаги...

Коли дихання нарешті відновилось, душу почало гризти ненависне сумління.

Треба було залишитись.

Що з ним буде? Ще якісь хворі причепляться... Покалічать, а то й уб'ють. Тьфу-тьфу-тьфу!

Ет... Потяг же не розвернеш!

Уся поглинута собою, виходжу на потрібній станції. Час повертатись до реальності! Маю ще зателефонувати, аби мене зустріли.

Де ж той телефон? Перевіряю кишені — нема. Сумку теж ретельно обнишпорюю...

Нема! От чорт! Це вже забагато на сьогодні... Невже вкрали?

* * *

Парко... Двері відчинені навстіж. Сиджу і спостерігаю за малолюдною вулицею. Поодинокі пішоходи старанно оминають мій «Продуктовий». Це нічого. Зараз лише по обіді. От увечері буде робота. А поки... Маю собі бездіяльно скніти серед цієї самотньої пустки...

Чого варте моє життя? Вдома чоловікові непотрібна: йому горілка буде рідніша за жінку. Син узагалі забув про моє існування... Залишаються робота і балакучі сусідки, що торгують насінням та овочами тут, неподалік. Ну, ще, може, телевізор і моя улюблена кулінарна програма з Висоцькою. Мта... Життя-сміття...

Ти диви! Плентається потенційний покупець. Ледве йде, бідака! Ех, копія мого Васька! Аж серце розривається...

— Nemiroff. — замовляє він хрипким голосом, простягаючи гроші.

Я неохоче піднімаюсь.

— Може, б ти краще додому йшов? І так ледь живий!..

Він зиркає на мене вовком. Через зуби відповідає:

— Не твоє діло. Я заплатив? Заплатив. А ти товар видавай.

Ставлю перед ним спітнілу пляшку перцевої, кладу на стільницю решту; а щоки так і паленіють від сорому.

І нащо я оце? Однак же знаю, що нічого не зміню.

Він бере пляшку і чалапає собі геть: кінчати чортів промисел.

Я не довго сумувала, бо в магазин завалила «солодка парочка: Руслан і Одарочка». Він красунчик: посміхається на всі тридцять два. Та й вона нівроку. Очі так і сяють щастям.

— Добридень! — озивається хлопець до мене. — Що ти хочеш, сонечко? — питає так турботливо, як мати хвору дитину... Шкода, що питає не мене.

— Шоколядку. — відповідає дівча капризним тоном, підігруючи хлопцеві.

— Дайте нам, будь ласка, найкращого шоколаду! — знову звертається до мене донжуан і кладе на прилавок сто гривень.

Вибираю якісь більш-менш «відповідні» солодощі. Мовчки кладу перед ним, а зверху решту.

— Спасибі! — поважно виголошує мій покупець. Простягає своєму «сонечку» цукерки, а воно радіє й справді, як дитина. Широ радіє.

— Вдалого вам торгу! — бажають мені наостанку.

— І вам хай щастить, — ледь вичавлюю з себе.

Вони пішли, а мені перед очима все ще досі постать п'яниці, що безнадійно зникає за рогом вулиці...

* * *

— Ти мене любиш? — питаю вже, мабуть, усоте... і чудово знаю відповідь, однак питаю.

— Звичайно! Ти ж моє сонечко, — і він так впевнено це каже, що я вдоволено замовкаю... на якийсь час.

Ми весело крокуємо, взявшись за руки. Йдемо дорогою. Небо моросить ще зранку. Іноді прочмихне якесь авто. Сьогодні це справжня рідкість: субота ж. Непомітно для нас дощик переростає у справжню зливу...

Біжимо... Сп'яніло сміюся від щастя. Так добре! Що може бути краще на світі, ніж бігти під квітневим дощем, коли тебе за руку тримає Він?!

Риторичне запитання.

Добігаємо до зупинки.

— Ну, що? Може, на Майдан? — питає, пригладжуючи мокре волосся. Він такий зараз кумедний.

— Поїхали!

Ми вже в маршрутці. На нас дивляться десятки заздрісних очей.

Як шкода, що люди не можуть радіти разом із нами! От хоча б узяти ту жінку в магазині... І що в неї за горе? Здавалося, от-от заплаче. Сумно.

Стоїмо в черзі за жетонами. Він про щось задумався... Півсвіту віддала б, щоб знати його думки.

Ти диви! А підземний світ куди рухливіший за земний — ледве втислися у вагон. Їдемо... Вимушено порушую сувору настанову метрополітену «не притулятися до дверей». Переді мною маячать сірі стіни, затягнуті численними дротами. Кілька разів промайнули чорні отвори загадкових проходів. Цікаво, що там? Чула, десь є схованки, які б

згодились на випадок ядерних бомбардувань. Але згодилися б, звичайно, лише VIP-особам. Мта... Життя-сміття...

Сподіваюся, ми не доживемо до третьої світової.

Минути довгий перехід — і ми на місці.

Тут завше лунає якась музика. Хтось грає за гроші, хтось шукає собі хоч крихту леткого пошанування...

Минаємо дівчину зі скрипкою. Вона грає невідому мені мелодію. Сумну мелодію... Скрипка завжди співає сумно...

Я обережно тягну за рукав свого супутника. Він мене розуміє (він завжди мене розуміє): зупиняємось. Теплі і такі рідні руки обіймають мене за плечі. А моя душа купається у щасті... Я так хочу поділитися цим щастям. Хоча б із цією талановитою дівчиною. Дивлюся з мовчазним проханням на власника найкращих у світі рук. Він, посміхаючись, дістає з кишені якусь купюру — двадцятку — і дає мені. Я кладу гроші у відкритий футляр і швиденько повертаюсь, аби вкласти усю свою вдячність у поцілунок...

* * *

Музика — це сьома стихія. Наймогутніша. Зрозуміла кожному живому створінню. Хоча ні — кожному створінню з душею... На жаль, це далеко не однозначні поняття...

Я про все забуваю, коли мною керує ця сила. І тепер так «замріялась», що й не подякувала хорошим людям за щедрість. Може, ще не пізно? Он вони побігли. Щасливі... Та ні... Яке їй до мене діло?

Сиджу в парку на лавці, підібгавши під себе одну ногу. Поряд моя, схована у футляр, скрипочка... У руках двадцятигривнева купюра.

Такий гарний квітневий вечір! Трошки дощило вдень. Але тепер така краса! Сонце сідає...

Бачу: йде до мене давній друг. Олекса.

— Привіт! — вітає мене.

— Привіт. — вітаюся.

— Ну, як сьогодні гралося?

— Та нічого... Ось бачиш, — показую йому двадцятку, — мабуть, людям справді сподобалось. Це ж не якийсь там дріб'язок.

— Звичайно, сподобалось! Тепер можеш пригостити мене пивом, і будемо святкувати, — весело жартує він, сідаючи поряд.

— Що святкувати?

— Ну як? В тебе ж сьогодні... ну, день народження, правда? — видно, що він сумнівається, і це змушує його нервувати.

Звідки він дізнався? Я засоромлено мовчу.

— В мене навіть подарунок для тебе є. Дивись! — він простягає мені маленьке пуделко, незграбно загорнуте в подарунковий папір.

Несміливо беру коробчину, а щоки так і паленіють.

— Відкрий.

Повільно розгортаю зацікавленими руками свій подарунок, а він, відчуючи, аж вмирає від нетерплячки.

Отакої!

Я шоковано витріщаюсь на Олексю. Йому, здається, того і треба було.

Тепер у мене на долоні спочиває фешенебельна мобілка.

— Б/у, звичайно, але це все, на що я спромігся...

Підводжу на нього приголомшений погляд.

— Дякую, але я не візьму її! Ти ж знаєш! — простягаю йому телефон, а голос мій звучить якось аж надто розпачливо.

Хлопець відсахнувся від мене, так наче я пропоную потримати змію.

— Чому не можеш? Це ж подарунок! Якщо не візьмеш... не знаю... якщо не візьмеш, мені буде дуже боляче.

І я знаю, що він каже правду. Ех... Олексю, Олексю...

Підводжусь і міцно обіймаю його. Очі повні гарячих сліз. Це ж скільки йому довелося протаскати цегли, аби заробити на таке? У саме вухо, ледь чутно, шепочу «дякую».

Витираю сльози, які намагалась приховати хвилину тому.

А він аж сяє!

— То як? Пригостиш мене пивом?

Буденна реальність, як завжди, руйнує найтонший кришталь щасливої миті.

— Не можу... Готуватимусь до іспиту. Ти ж знаєш: зараз або ніколи.

— Та, знаю... — його розчаруванню немає меж. — Ну, тоді я піду вже...

Він нахилився до мене, поцілував у щоку і різко відсахнувся, як ошпарений... сховав очі.

— Скоро побачимось! — і побіг.

А я стою й думаю: куди вже далі червоніти?

Таки маю готуватись. Інакше консерваторії мені не бачити, як правого вуха... ну, власне, як і лівого.

Ховаю мобілку в кишеню. Ой, виявляється, я все ще тримаю у руці свою заповітну двадцятку!

Розгортаю папірець. Франко... Цікаво, він грав колись на якомусь інструменті? Мабуть, грав... Бо такі вірші могла скласти людина лише з музикальною душею.

От дивина!

А я й раніше не помітила: навпроти Франкового портрета було написано якийсь телефон і виведено: «НАДІЯ».

Надія. Так... Мене зараз тільки й тримає вона. А що, як зателефоную?

Я всміхаюсь такій дурниці.

А що?

Якраз по дорозі автомат, і в кишені дріб'язок...

Набираю номер... На хвильку замислилась.
Що за сміховина? Дурниці якісь. І все ж цікаво...
Телефоную.
У слухавці не чути нічого нового. Монотонне гудіння...
Таки дурниці...
Що це?
Відкладаю від вуха слухавку — у моїй кишені щось вібрує!
Дістаю свій подарунок-на-день-народження, що тепер вже грає якусь
приємну знайому мелодію. Номер додзвонювача невідомий.
Не знаю, скільки я простояла в повній розгубленості у телефонній
будці... тепер сиджу поряд, на високому бордюрі.
В одній руці двадцятка, в другій — мобілка. На устах грає гірка
усмішка.
Мта...
Життя таки сміття!..

МИТЬ, КОЛИ НАРОДИЛАСЬ ЛЮДИНА...

У кінотеатрі погасло світло. Проектор монотонно загув, перебираючи
численні кадри...

Був морок...і його освітлювали лиш нечасті зблиски розпеченої
магми.

Був хаос.

В самому його центрі народилась дрібна часточка серед незліченної
кількості таких самих часточок.

І була та часточка дрібніша за найменший атом... Але вона була!

І не знала вона, чи морок оточує її чи світло... чи холод чи жар... Це
не мало для неї ні найменшого значення. Вона просто була... І мала
бути. Вона не знала причини і наслідків свого існування. І все ж її єдиним
завданням було — просто існувати.

І незліченні ряди таких самих — але водночас зовсім інакших —
часточок разом з нею були єдині. Саме вони, у своїй єдності й окремій
особливості кожної, творили тодішню першоісторію Всесвіту...

Кадр змінився.

На білому, нічим не окресленому фоні, з'явився гігантський (як під
збільшувальним склом) равлик. До його мушлі була приліплена
невідомою рукою табличка з написом «Кронос».

Равлик проповз кілька міліметрів, і картинки почали мінятися з
попередньою швидкістю...

Маленька часточка стала матеріалом для будови набагато
складнішої істоти, яка тепер усвідомлювала власні межі в тисячах, а то й
мільйонах, дрібних елементів. Але бактерія теж не знала, навіщо вона
тут, вона так само просто мала бути. І для цього поглинала в себе
дрібніші організми. Безпричинно і без агресії... Вона їх поглинала, бо так
мало бути...

Знову безмежна біла заволока... І равлик Кронос подолав ще кілька міліметрів вічного незворотного шляху.

Зелена гідра — напіврослина, напівтварина — рухалась до земної тверді. Вона не мала в тому особистої потреби... Її тягла туди першопричинна сила. Крім неї була ще ціла купа всіляких інших організмів. Але діяли вони всі разом, як єдино злагоджений організм.

Непримітний равлик у своїй вічній рухомій стабільності знову змінив пейзаж бурхливої стихії життя.

Холоднокровна морська черепаха вперше несвідомо тяглася до землі, щоб доручити сонцю вигрівати її тендітних нащадків, захищених лише м'якою шкаралупою яєць. І, мабуть, так захотіла та безпричинна сила, щоб кілька з її нащадків залишилися назавжди на землі...

А тепер пропоную подарувати нашому равлику турбодвигуна, а самим насолодитися пришвидшеною версією цього дивного фільму...

На землі ж закипає життя.

З'являються нові форми...

Рослини перевершують одна одну, відвойовуючи собі місце під сонцем. Але ця війна не злісна, не принципова, безцільна для них... Вони множаться і мутують так само, як і тварини у своїй першопричинній злагодженості.

А ось у кадрі з'являється щось схоже на незграбну знедолену звіринку, яку позбавили всіх можливих інструментів виживання: кігтів, пазурів, колючок, іклів та навіть хутра!

Це нещастя Природа викинула у хижацький світ свого єства, як піддослідного кролика. Вона хотіла лише перевірити, наскільки досконалий її механізм самовиживання.

А він був просто довершений! Ідеальний.

І чому так сталося? Те голе створіння теж не знало. Воно просто мало бути... Як і перша жива частинка, бактерія чи гідра. Воно знайшло собі заміники пазурів та іклів. Воно у своїй колективній природі множилось і процвітало... Стрічало собі подібних, відвойовувало території, захищалось. Одне слово, жило... нормальним тваринним життям.

Але що це? Одне з голих звірят видряпалось на невеличкий пагорб і здивовано споглядало зорі...

Ще одне звіря підібралось на вершину і мовчки прикипіло поглядом до неба...

Невідомо, скільки вони так стояли і намагалися зрозуміти в собі нове почуття. Це ні на що не було схоже. Адже воно не вимагало від них ніяких дій... Треба було лише бути і переживати це диво краси.

Так народилася Людина.

І чому людська душа зрозуміла прекрасне? Чому вона пережила це абсолютно безкорисливе почуття? Мабуть, з тої ж причини, що

неподільна часточка прагнула існувати... зелена гідра вибралась на суходіл чи черепаха вперше відклала яйця у пісок.

Усі ці події — абсолютні дива. Але чи так обов'язково знати їхню причину? Адже так прекрасно бачити диво в кожному світанку і заході сонця, в посмішці й сльозі... у смаку достиглого плоду з дерева, посаженого твоїми руками; і у запаху польових квітів... Хіба це все не самодостатнє і не прекрасне саме собою... без усяких причин?

Равлик знову повзе своєю дорогою... І буде, мабуть, так вічно повзти... Та в цьому теж є дрібка прекрасного!

Р. С. Від упорядника. Інтертекст:

Іван ДРАЧ,
студент 60-х, автор «Світанку»

* * *

А равлик мені дорогу перейшов
З повною корзиною
А соловейко мені душу перетьохкав
З повною силою
Бо я ще літо літую
Дорогою бензиновою
Ніяк не добитий ще
Епохою крокодиловою
А равлик дорогу мені перейшов
З повними відрами
А соловейко мені душу перетьохкав
Силою дивною
А я йду не спокушений
Жодними відрами
Йду (чи дійду!)
Своєю епохою крокодиловою
2006

ТРЕТІЙ КУРС

Ліана АБРАМОВА,
фольклористика

* * *

Коли небо не спить в поночілому темному світлі
Й розливає на вікна, мов каву, гарячу імлу

Присягають на вірність дерева оголені вітру,
А земля присягає на вірність новомузелу...
Полохливі птахи заспокоїлись, тиша ущухла,
Заполонена містом на ніч чи всього лиш на мить.
У рожевому спалаху снів, ніби в вічності руху
День солодкий і млявий у вогнищі ночі згорить.

* * *

Талісманом у долю твою пронесу я світлину,
Забуваючи голос брехливих від часу антен.
Кольори тої миті для мене найтяжчу хвилину
Розмалюють у щастя — далеке і ніжно-просте.
Переходять, мов міст, і дитинство, і юність, і вроду,
І не дивляться вниз — хто з байдужості, хто зі страху.
Але впасти у річку любові — моя нагорода.
Тож мовчання полотна мечем розрубав, мов тьху.
Ми залишимо слід лиш стопою в сирому бетоні,
Щоб художником долі безвісним згадали дахи.
Найміцніші споруди для часу — немовби з картону,
Для любові ж одвічної й люди безкрилі — птахи.

* * *

Допоки дихатиме світло
У колі крихких недрібниць,
Я буду вірити у віти,
Що ледь торкаються зіниць
Летіти снігом — непохитно.
пливти під сонцем, ніби птах
Кричати в холод ненаситний,
Що я щаслива просто так...
Це те, що діє, те, що правда.
Моя довічна боротьба.
Гірка собі собою ж зрада,
Але я воїн — не раба

* * *

Змінити хочеш світ? Зміни хоча б себе.
Зміни весь світ в собі — почни із себе.
Але не із ссотованого «я»
Про себе тільки думати — не треба...

* * *

Так хотілося б словом єдиним
Об'єднати бурхливі думки,

Світ відкрити очима дитини.
По-новому, або — навпаки.

І в єдиний лиш крок умістити
Протиріччя свої й помилки,
Не ховатись від правди, а Жити,
Хай і з болем. Або — навпаки.

* * *

Я — між рядками схована троянда
У книзі вічних мудростей і мрій.
Та між томами древніх фоліантів
Не місце книзі щастя й долі цій.
Читай її уважніше. Не знаєш,
Коли і де знайдеш моє ім'я
Але якщо з натхненням ти читаєш
Тобі весь світ в собі відкрию я.

* * *

Просто дзвін — пустодзвін.
Пустодзвони.
Просто відгомін пустолуни
Просто в мріях рожеві бутони
Розцвіли,
Ніби серце весни.
Зурічають дерев щирі брами
І хоч ми для весни вже не ті
Залишімось у ній трикрапками,
Щоб подовжити дні золоті.

* * *

Поржній хміль п'яного недосипу,
Самотня чашка чаю уночі.
Я з чаєм цим гірку розраду вип'ю.
Хвилини йдуть, та ти їх не лічи.
У кожній думці — колом нескінченність,
У кожній пісні — віра, ніби птах,
В провулках сині неба гобелени,
Мов сині сні розгойданих утіх.

* * *

Може, я стану сильною
Може, знайду Ідею
Може, коли посивію

Забуватиму, де я
Може, навчуся плакати
Може, навчусь любити
Може, я стану лакмусовою
Всім кольорам відкритою
Може, по квітнях танутиму
Може, ростиму квіткою
Може, я стану статуєю
Може, дереворитом
Може, я стану білою
Чистою і порожньою
Може, я стану вільною
Може, я стану кожною
Може, я стану тишею
Може, я стану мороком
Може, для когось тиснявою
Чи морозом за сорок
Може, я стану тінню
Може, я стану рамою
Може, морською піною
Може, чиеюсь раною
Може, я повертатимусь
Може, я просто буду
Може, я стану датою
Може, чиїмось табу
Може, я буду дивною
Може, я буду правою
Може, буду дитиною
Чи важливою справою
Може, я стану прямою
Може, пілотом боїнга
Може, я стану римою
Може, невчасним збоєм
Може, я буду зливою
Може, тонкою ниткою
Може... стану щасливою...
І після цього зникну...

* * *

Дівчинка-майже-хіппі
Дівчинка-на-санскриті
Любить чаї і ситець
Любить когось любити
Посмішка-майже-мрія

Очі-від-віїв-тіні
Дівчинка-жаром-віє
Дівчинка-павутиння
Дівчинка-віра-в-диво
З голосом-майже-шепіт
Дівчинка-літня-злива
На фотокартці з сепією
Просто іде за щастям
Дівчинка-анти-будень
Дівчинка-не-пухнаста
Дівчинка-не-забута...

* * *

Замріяна тишо, тобі вже нема де ховатись.
Ти бачиш, як тонуть в мовчанні чийсь голоси?
Між мною і світом — напруга в сто сот кіловатів,
Між мною і днем — ще несходжена зоряна синь.
Заходь, не соромся, тебе ж запросила гостинно
Супутниця днів моїх — сіра моя самота.
Та ні ж бо, не сіра,
Бо має мільйони відтінків.
Зручніше лаштуйся, ти бажана тут. Саме так.
Я сум передплачую, наче тижневу газету,
Й крізь двері закриті вслухаюсь у вітру виття.
Кури, коли хочеш, дешеві свої сигарети...
А потім іди, загорнувшись моїм каяттям...

* * *

Літо було абрикосовим, диким, світлим.
Світло вділяло кожному, щоб засвідчити
Наше народження в ньому для цього світу,
Нашу причетність до прози його й ліричності.
Літо стискало нас у своїх обіймах,
На ніч читало нам свої власні притчі.
Літо було від цілого світу більше,
Тобто таким, яким йому бути й личить.
Дихало кольорами, творило ніжність,
Спалювало у вогнищах наші крайнощі.
Вічність була у нього й у ньому ніби —
Просто з «робити нічого», просто граючись.
Ми його пригощали своїми дуროщами,
Ми його лоскотали і перекривлювали...
Літо сміялося з нас, та насправді думало,
Що для польоту нам не потрібні крила.

* * *

В житті все надто... До примітивності.
До обпікаючої свинцем байдужості :
Ми всі – зразки ділової активності,
В запасі маємо ампери потужності,
Людину шукаємо крізь приціли
І сонце бачимо в оптиці зброї,
Розтрощимо хрест і йдемо до цілі,
Минувшини спопеливши сувої.
Так, ти правий : я – вогняна відьма
Моєму янголові вже стято голову.
Та я не зможу сидіти сидьма
Коли дроти вен цинічно оголено,
В очах пломеніють кулі трасуючі,
І нитка пульсу рветься на злеті,
В горлянці, хламіттям пульсуючи ,
Ковток повітря застряг в піруеті...

А тобі ніколи не шкода своїх жертв, паперовий кілере ХХІ століття?

* * *

Систематично без жалю вбиваю
Жіночу подобу в свічадах і в собі,
А потім сама за собою ридаю.
Диявол і янгол в одній особі
Оксиморон ще із тих. Я знаю.
Тільки знання у нашому світі
Привід до депортації з раю...
Дотик до скроні залізної миті,
Брязкіт кайданків зітлілих років,
Зашморг запитань стискає шию,
Ми не відчуємо Кроносу кроків.
Плекають Єви примарну надію
Не загубити плоду принади
І Змія з Аїду, що мружиться сито,
Благають залишити знади.
А вічність уперто просіє крізь сито
Гламурну усмішку, грацію, вроду,
Поставить жінок на еспланаду
Для відплати Адамвому роду.
Тому, ігноруючи тріск канонади
Журналів й хапливих кутюр

Ховаю в потріскану деревлянку
І загортаю в пожовклий гіпюр
Оманливо – ніжну звабу світанку.

* * *

Відкинувши плач недобитої совісті,
Без непотрібних прогнилих вагань
Цинічно поставив крапку в повісті,
Приставив до скроні іржавий наган.
В байдужому дулі гув серенади
Вітер весни. Натиснув чорний гачок.
І в передчутті грози канонади
Раптом дитинно захлипав смичок.
Страдне єднання землі та неба,
Суміш мелодії з вироком грому.
А в нього лише одна потреба :
Аби у цій справі поставили кому
Йому не хочеться йти на страту,
Здалеку бачить фатальну стінку.
«Нелегко було й Герострату» —
І знову заводить стару пластинку.
Пером страусиним цівка диму,
Сині пилинки тавром на скроні.
Хтось марно кличе своєю єдину,
У неї бузково-холодні долоні.

* * *

Послухай, поговорімо тепер одверто
Без масок і котурнів, так, як є :
Не ґвалтуватиму я телефон уперто,
Але варитиму полинове зіллє.
Побитий памороззю трунок
В пощерблені чарки наллю,
З листу пошию обладунок,
І хованцеві постіль постелю.
Тобі напишуть, що я відьмую,
З вітром гуляю, а з туманом – п'ю.
Коли впадеш – не пожалкую,
Про зустріч з травопадом я молю.
Послухай, не заплачу, не завию,
Не пам'ятатиму і картку спалю.
Лишень порину в хутряну завію,
Лишень із січнем стану я на прю.
Мені не значуще, якось байдуже,

Чи стопчеш траву оцю, чи ні.
І хризантеми спогадів недужих
Малює тьмянний вогник на вікні.
Скільки у погляді душі цинізму!
На фарисейство звичаїв плюю!
Врешті затам, що формалізму,
При вічному прощанні не терплю!

* * *

Нарцис нагнувся до землі
І в дощову калюжу зазирає.
Пишається у вранішній імлі,
Що він красу та силу має.
Як у свічаді, у калюжі бачить все,
Чим щедро так натура наділила.
І тішиться від того над усе,
Що гордість відібрати не посміла.
Серед оцих дрібненьких квіточок
Він – пан. І в цьому його сила.
Він серед них немов божок,
А пелюстки – його пахучі крила.
Пишається нарцис, бо він не знає:
Краса, як і калюжа, висихає.

* * *

Тишею бузковою зап'ята,
Зі смутком в череві, що ріс,
Плела петлю із міді кіс
У домовині ліжка розіп'ята.
«У буреломах мрії ліс...
Швидко проб'є година п'ята.
А я, мов Прометей, прип'ята.
Борей Морфея десь поніс.
Зринуть до неба гіменеї...
Сконаю швидко в гінекеї!
Де ви, боги? Мої пенати!
Плетуться шлюбні грати,
Готують воду бутафори –
Вдягаю душу в срібні шори.

РОЗЛУЧЕННЯ З МІСТОМ

Неврастенія чорних дротів,
Залізних доріг іржаві судоми
Апатія синіх вагонів — китів,

Шепіт на вухо життєвої втоми.
Флірт семафору — це не ексцес,
Хочу придбати зелену помаду,
Я починаю з цим містом процес,
Припрошую в свідки громаду.
Із присмаком колії вранішня кава
Тьмяне вікно підморгує дружньо,
Легенда вітрів насправді цікава,
Шко́да, що на усмі́шку сутужно,
Яку продала сріблястій кометі,
Що пензлем народжує візерунки.
Старий Миколай куняє в кареті.
Волаю, що не потрібні дарунки.
Я хочу, щоб знову несамовито
Стогнали знайомі сталеві дороги,
Шляхи до втечі були відкрито...
Пегасові так остогидли остроги!
Над крєвною зрадою сірого міста
Роздумує зелений вогник ліхтаря.
«Не плач. У справі цій все чисто.
А тільки виграв хто? Невже не я?!»

* * *

Серце рудою гупає в скронях,
Первісний жах на виду застиг,
Патлата темрява в долонях,
Дике мереживо п'яних доріг.
Хитросплетіння леза і крові,
Минулого стогін на вістрі ножа...
Що це? Остання іронія долі
Чи шлях туди, де вільна душа?
Завтрашній день неодмінно буде!
Для тебе чи інших? Яка різниця!
Людство століття якось добуде,
Тільки без мене. Отак годиться?
Кажете, винна? Нехай, байдуже!
Право судити в Творця забрала?
Почуй! Не конати хотіла, друже!
А сонцем упитись. Я не збрехала:
За скоєним не жалкую й часини,
Якби повернути — вчинила б знову.
Останні промені срібної днини...
Я йду від них. Облишмо розмову.

СРІБЛЯСТИЙ ЕТЮД ЗГАСЛОГО РАНКУ

Холодний росистий ранок байдуже торкнувся землі вкритими памороззю крилами.

Крайнеба лишався сірим, як сталь десантного ножа. Вагітні снігом хмари понуро сунули на захід. Від того повисле над ухололою землею небо, здавалося, втратило межі.

У вибалку тихо. Озерце, що літньої пори перетворюється в баюру, вкрите ламким покровом. Смарагдові, коричневі, землисті кректухи позашпортувалися в багнюку. Ніби й не вони ще кілька місяців тому надимали сплотнілі черевця й прикликали разом з дощем гостродзьобих буслів.

Закуті в скляну броню гілки верби геть нахилилися до землі. Лише іноді, коли шибне наповнений білим маревом вітер, вони торкаються одна одної. Тоді спокій вибалку розриває звук, схожий на бряцання кісток.

А буває — завіє, закрутить, за хурделить, продує, шугне, задимить... Колюча порохня затулить півсвіту ...

На сніговій канві видніються чийсь непевні сліди. Мабуть, куцохвостий проскочив, відчуваючи за собою хижу мару лисиці..

За вибалком тісною огорожею стримить сосновий ліс. І дивно, що серед цього весільно-зимового шарварку лише дерева зберігають мудрий спокій. Ото й стоять. Чи то старі дівки, чи то вдовиці. Не розміркуєш відразу. Хоч багацько шишок мають, та на весілля не прохають.

Ось спочиває на стежці мертвий вилущений горіх. Білчина робота. А далі, де кущ тернини зловісно відстовбурчив довгі колючки, видніється кілька ниточок з вовчого кожуха.

На збитій дорозі притоптано в сніг ізсушені трупи отав. Чи не кінь возом протарахкотів? Протарахкотів і став. Пережовує сіно, що його пощастило вхопити з сусіднього воза. Пережував. Постояв. Напружив кожен м'яз виробленого, але ще лискучого тіла. Торкнув сторожкими вухами лише йому одному відомі струни. Заіржав, забив залізним копитом і поніс господаря в іскристу куряву. Лиш низку слідів залишив. Нечітких, снігом припорошених. Веде той слід від кривавих багать до тихої заводі дитинства.

...Б'є в небо перший промінь. Роздирає нічний завій сонце. У страждених пологах народжується день.

Катерина ПЕТРЕНКО,
фольклористика

* * *

Відкинути б усе і стати ембріоном,
Малим-малим....ще навіть не дитям.

Щоби думки не билися об скроні,
З нічим побути сам на сам.
Щоб не було ні радості, ні смутку,
Порожніх мрій, гірких розчарувань,
Щоб не втрачали величі здобутки,
І мозок не кипів од зайвих знань.
Щоб не гримів, мов у галопі коні,
Мені у лоно цей шалений світ...
Таким собі маленьким ембріоном
Я часто мрію стати хоч на мить.

* * *

Життя, мов цигарка, згасає,
і білий куриться димок.
Він маревом покриває
мережі моїх думок.
І падає попіл під ноги,
Згасаючи на льоту,
І коле терниста дорога
Вразливу мою п'яту.
Вже ось догора до фільтра,
І губи мої опече...
Летять золотисті іскри
На тихе моє плече.
Впаде на землю вологу
Недопалок у крові,
Бо має усяка дорога
Зиг'заги свої криві.
Палити — шкідлива звичка,
А кинути важко так!
І доки горить запальничка,
а в роті тютюнний смак,
ще в'ється моя дорога.
А десь там її кінець...
Завмре у землі вологій
Зітлілий недопалок-мрець.

* * *

Дивлюся у небо — і бачу стелю,
А лампа то сонце мені...
Бежевий килим — моя пустеля,
А душ — мій дощ рясний.
І тільки тебе одного не бачу
Ніде, ні в чому, ніяк...

Підказує серце: це значить,
Що ти є в мені і так.

...ТАКА, ЯК УСІ

— Я не така, як усі!
— Аякже... У тебе ж крила на спині.
І три ноги ростуть догори.
А ще я бачила вчора,
Як ти писала альфа, ксі,
Омега, дельта, йота, гама
Летіли з-під твого пера.
А я тобі кричала: «Досить!»,
А ти казала: «Не пора,
ох не пора для відпочинку!»,—
А потім чарівна личинка
з-під твого вилізла крила,
і ви по-фінськи заспівали.
Понабігали лепрекони
і хороводи завели,
А сині й пурпурові коні
Немов широкий Дніпр ревли.
«На біс!» — кричали носороги,
Й по 50 всім налили.
А в хвилях озера чудного
Рожеві лебеді пливли.
Ти ж не спішила покладати
Усі свої дванадцять рук.
Єдинорогів біле стадо
Під твого серця нісся стук.
А з тебе пил здував лакей.
Ніхто не смів і підступати
до твоїх власних гінекей.
І в чарівному тому шалі
Усі кричали без печалі:
«Ти не така, як всі, богине!».
А потім дощ з алмазів ринув,
І всі сховались у ковчег.

МОЄ НЕБО

Я вчора ходила по небу...
У кирзових чоботях. Так,
топтала сузір'євий ребус,
що склало життя на свій смак...

А й не туди: розгадати,
нікчема, його не змогла.
Підходила спереду, ззаду,
Під низ заглядала була.
Складний...А чи, може, просто
Я розумом не вдалась.
І нащо (скипіла од злості)
Ця радість мені здалась?!
Учора по небу ходила...
Сьогодні ж на мене воно
Упало і так придавило,
Що з вен уточило вино.
Воно чомусь кров'ю стало...
А що тоді всі ці роки
Дурманило й охмеляло
мої почування й думки..?
П'янка, мов текіла, лімфа? —
На думку мені прийшло,
А потім ковтнула неба —
Від серця за мить відлягло.
«То он ти яке!», — закричала, —
«Виходить тобою живу?»...
А вчора жорстоко топтала
Блакитну твою траву...
Пробач мені, рідне, все це
За сонце собі візьми
Моє покалічене серце,
Якщо хочеш бути в пільмі

МРІЯ

Ще хоч раз хотілося на небо,
Торкнутися мережив хмар,
І сонячних пекучих стебел
У руки взяти перезрілий жар.
Але усе сиділося у буднях,
У ритмі і режимові Щодня.
Нещоденності шукала в людях,
Та народ за звичкою куняв.
Знудивсь голос в моїх грудях,
В напам'ять вивчених піснях...
Ну де ж ви небуденні люди? —
Закам'яніли в своїх снах.
Щодень мене щоранку будить,
Щовечора додому проводжа,

Щодень мені щоночі гудить,
Що в кожній мрії є межа.
А я йому: «Щоденничку, коханий!
Не сковуй тих нещасних мрій!
Бери усі, а цю останню
В безсмертний загорни сувій!»
Бо таки хотілося на небо,
Хоч востаннє, ну останній раз.
А Щодень мені: «Ще буде з тебе:
Втрапиш ще туди, як прийде час...»

* * *

Такий до щастя небуденний будень,
Такий до розпалу гарячий лід...
Притулила пересохлі губи,
І опечений лишила слід.
Потавровано мене любов'ю
На енну кількість одиноких днів.
Затихла радість,
Щастя змовкло,
Світ знімів...

* * *

Заоксамитивилось небо,
Зазолотавіли лани,
Зчорніли дні мої без тебе,
Сполум'яніли у вогні.

* * *

Я обожнюю запах любистку...
Мию тіло в запашній воді.
Ти далеко. Боже, як ти близько:
Ще видніються твої сліди...
Ще чути голос щось шепоче,
Твій бачу профіль і анфас...
Сама я. Боже мій, як хочу
Зустрітися іще хоч раз.

Павло ЩИБРЯ

Від автора-1: Не перестаю халтурити на ниві ніппонської класичної поезії xD xD

Смак і аромат зблідли
Гірчиця не пече

Холодна осіння сутінь

Розливається небом фарба світанку
Золото і рожевий жар
Звідки, сонце, цей оптимізм?

Тепла білосніжна порцеляна
Мов тіло твоє
Далеко від дому чайна церемонія

Бризки соку шипшини на скатертині
Краплі крові на снігу
Смерть — завжди шедевр

Від автора-2. Трішечки драматургії [попереджаю відразу — віршики не мої, підбиралися відповідно до жанру абсурду й абсурдної суті]

ОБЩАГА (ГАЛОПЕРІДОЛ)

Дійові особи:
Комендант.
Ректор.
Прибиральниці у білих халатах.
Студент Інокентій
Студент Акакій
Студент Ксенофонт

Ява 1

Невеличка кімната з трьома схожими на лікарняні ліжками вздовж стін і шафами. Всюди кавардак, під батареєю опалювальною батарея з різнокаліберних пляшок. Здається, що кімната порожня, у напівтемряві ледь видно тонку фігуру мешканця на підвіконні.

Студент Інокентій (стиха, сам до себе): В прямокутному трикутнику площа квадрата, побудованого на гіпотенузі дорівнює сумі площ квадратів, побудованих на катетах...

Із сусідньої кімнати крізь стіну лунає регіт і свист, який обривається страшним грюкотом. На мить і так слабке світло на авансцені згасає зовсім.

Студент Інокентій: Центр описаного навколо трикутника кола лежить на одній із його сторін тоді й лише тоді, коли трикутник є прямокутним.
Регіт повторився і посилюється ще кількома голосами.

Заграла музика, крізь стіну залунав Круг:

А сечку жрите, мусора, сами,
Ушатий кумовой торчит в сидке,
А завтра брошусь я к своей маме, —
Все отмотал, пришла моя скидка.

Студент Інокентій (насупивши лоба): Протилежні грані паралелепіпеда рівні й лежать у паралельних площинах.

Ява 2

Двері відчиняються, в кімнату входить понурий хлопчина в шапці-вушанці. У руках розкритий нотатник.

Студент Ксенофонт (заплющивши очі, декламує, час від часу заглядаючи в зошиток):

Як би ти знала Люба моя,
Як сильно тебе я люблю,
І не знаю кия мила,
Як без тебе я проживу.
Весь час коли був я з тобою,
Так добре було мені,
А зараз моє серце покою немає,
І дуже сумно на душі.

Студент Інокентій (грізно поглянувши на сусіда): Не заважай, лінтюх! У мене завтра залік, а тобі лишень про кохання базікати! Діагоналі паралелепіпеда перетинаються в одній точці та діляться цією точкою навпіл.

Студент Ксенофонт:

Не сплю, не їм і не гуляю,
Не знаю, що робить мені,
За тобою сильно я скучаю,
І часто ти приходиш уві сні.
Не знаю чи полюблю,
Когось ще так як тебе,
І ніколи тебе не розлюблю,
Рідне сонечко Ти моє.

Студент Інокентій (репетує): Графоманисько! Щораз одне й те ж! Коли вже тебе, йолопа, витувають з універу! Набрид! Косинуси протилежних кутів притягуються. Мама мила раму. Шла Саша по шосе і

смоктала сушку. Карл у Клари потяг корали. Тьфу! Ксенофон, я тебе ненавіжу, падло! (заглядає у свої конспекти) Бічні ребра прямого паралелепіпеда перпендикулярні його основам. Квадрат довжини діагоналі паралелепіпеда дорівнює сумі квадратів трьох його вимірів.

Ксенофонт (пафосно обхопивши голову долонею і здійнявши голову):

Її волосся біле-кучеряве,
І запах в неї при тягучий —
До нестями сексуальний,
А на обличчі-очі, ясні і прозорі,
В яких є погляд, ніжний-загадковий,
Солодкі губки, посмішка красива,
І це усе про Тебе, моя дівчино мила!

Інокентій зіскакує з підвіконня і з жахливим лементом вибігає з приміщення.

Ксенофонт (навздогін): Що ти розумієш у мистецтві, ботан!
Знімає куртку, лягає на ліжко з черевиками.

Ява 3

Двері відчиняються, в кімнату заходить третій її мешканець, Акакій, услід за ним — кволий, напівсонний Інокентій з жінкою в білому халаті під руку. Обоє всідаються на ліжка, мовчать. Жінка виходить.

Акакій (переводячи погляд зі стіни на свого сусіда): Здоров!

Інокентій похитав головою, не розплющуючи очей.

Акакій: Ну шо, як діла? (Не дочекавшись відповіді) Слухай, а как ту задачку робить? Я наче все почитав, а ніяк пойнять не можу — шо там куди додавать, в інтернеті нічого не найшов, а в бібліотеку не було коли сходить, діла...

Інокентій мовчить, тихо, повільно й страшно хитається вперед-назад.

Акакій: Ну шо, тобі важко, чи шо? Не допоможеш, то так і скажи, чо ти мовчиш!

Ксенофонт (зі свого ліжка): Чого ти чіпляєшся до нього? Бач, як перевтомився, навчаючись! Мама мила раму... А сам ти хоч щось зробив для того, аби зрозуміти тему? Почитав книжку, законспектував лекцію?

Акакій: А как? (Нахмурився) І взагалі, я твоєю думкою не цікавився!

Ксенофонт: Це все дурниці! Послухай лишень мого нового вірша!

Починає читати, розкривши нотатника:

Я заволаю на весь світ
Усіх людей переконаю
Що найпалкіше в цьому світі
Одну тебе лише кохаю!

Інокентій падає з ліжка на підлогу й починає вити, кволо шкрябаючи пальцями паркет.

Акакій: Ну ти шо, зовсім телепень? Ну шо, важко сказати, як вирахувати грані, виміряти кути? Ну, ну, шо ти знову як всігди зі своїми вершами!

Ксенофонт (перегорнувши сторінку):

Так важко,
важко слова казати,
важко Тобі в коханні зізнатись,
дихати важко,
серце б'ється так часто,
напевно це воно,
кохання, довгождане прийшло.

Акакій розлючено гарчить, одним стрибком кидається на Ксенофонта, душить обома руками. Інокентій виє.

Ява 4

Крик із коридору:
«Ректор іде! Ректор!»

Інокентій починає вити на два тони вище. Акакій відпускає горло посинілого графомана й завмирає.

Двері відчиняються, у кімнату заходять четверо людей — дві жінки в білих халатах, схожі на прибиральниць, огрядний чоловік у діловому костюмі й комендант у в'язаному светрі зі сніжинками на рукавах. Першим скручують замерлого з виряченими очами Акакія, вкладають на ліжко з колесами, закутують у ковдру і вивозять із кімнати.

Ректор: Це той, що з особистісним розладом?

Комендант (співчутливо хитаючи головою): Так-так... Олігофренія, ускладнена невмотивованою агресивністю... Атактичне мислення, алогія, гіпобулія — повний букет.

Ректор: (проводжаючи поглядом Інокентія) А це, я так розумію, шизоїд з хронічними холеричними вибухами, шкода хлопця, обдарований був! А цей третій хто? (Кивнув на Ксенофонта) Щось не пригадую.

Комендант: А це ж новенький... Манія величі, оніроїдний психоз, гебефренічний синдром — непродуктивна ейфорія, беззмістовні вчинки та нічим не зумовлена веселість і гіперактивність.

Жінки в білих халатах, штовхають останнє ліжко з Ксенофонтом до виходу.

Перша жінка: Ет, ніяк не заспокояться. Знов, падлюка, на сірку з кодеїном малят одішле!

Друга жінка: Таж велике цабе, освічений, із двома дипломами! Порядок любе! Не даром же главврач!

Ректор і комендант прямують до виходу, слідом штовхають ліжко з Ксенофонтом.

Ксенофонт (на ліжку й наполовину зникнувши в дверях, повертається до глядачів):

Бачиш кров на долонях? То є краплі душі моєї...
Вони теплі й червоні, ллються прямо з очей.
Дощем зі сліз червоних я поливаю квіти болю
Що розцвіли в порожнечі холодних ночей...

Світло повільно згасає. Завіса.

ПЕРЕВІЗНИК

Новела

На екрані вікна вигулькували на мить і зникали вкриті сріблом інею поодинокі дерева.

Вже годину тяглася дорога, та скільки я не вдивлявся у обрій, ніде не було видно крапочок ліхтарів, а зірки ховалися за важкими хмарами.

— Чьо ти бикуєш тут, аткуда такой нарісавалса? І я, Вася, кароче с разварота єму в чєлюху так «Нааа!» — в салоні двоє гавриків оповідали одне одному свої нещодавні пригоди.

Уже на емпіричному рівні я міг відтворити всі події і розмови... аж до кінцевої зупинки.

Жовтий ковчег під номером 525 породив би єдино правильне вирішення конфлікту між Кореями, УПЦ та РПЦ, наркодилерами та урядом бананової республіки, всі пасажери дізнаються, хто з ким стрибав у гречку, коноплі та просо, де і пачом можна купити «розові в сетку» панчохи, і чи справді Гриценчиха відьма.

Навіть музика не могла притлумити гамір в автобусі, я почав нетерпляче тиснути на газ; бажаючи швидше закінчити рейс, ледь минав ожеледь поворотів, тис, тис, тис, гвалтуючи двигун. Врешті, відпустив кермо й затулив вуха.

Уже за хвилину маршрутка перевернулася, покотилася по кризі й асфальту, перетворюючи пасажирів на безглуздий жмут зламаних кісток і скривавленої плоті.

Хрускіт скла.

Хрип і стогін.

Хурделиця розриває виттям хор пораних.

«Сон? Невже мені... мені?! Щось наснилося? Я не вірю...»

Харон отямився, відірвав голову від борту й протер очі.

Душі померлих із хрускотом витягали з очиць мідяки, кидали на дно човна і займали свої місця. Вони ремигали пивом і житнім квасом, лузали насіння й тут-таки кидали лушпайки, голосно розмовляли по з мобілками, не звертаючи уваги на табличку-попередження на кормі. Двоє — ветеран із махайрою в череві та вагітна жінка — лаялися за останнє пільгове місце.

Харон зітхнув, відштовхнувся веслом од причалу й повільно погріб до протилежного берега.

ЧЕТВЕРТИЙ КУРС

Богдан ДЕРКАЧ,
фольклористика

* * *

Швидким активним електроном

Летить життя.

Змішались барви і півтони

В каламуття.

Високі злети і падіння —

Все ніби сон.

Співають буднів покоління

Ув унісон.

ХВИЛИНА З ТОБОЮ

Корінням у небі,
гілками в землі,
вростаю в блакить
твого ніжного погляду,
тріпочу, як зграя птахів,
поринаючи в прохолодну свіжість
твого кришталевого сміху.
З лицарською завзятістю
завойовую тебе
кожною нотою мовчання,
кожним запахом думки.
Несила розірвати ланцюг,
яким прикований мій погляд
до вигинів твого обличчя,
я кам'янію від неволі твоїх чар...
Та раптом
ледь зав'язана розмова обривається,
і безжальне «Мало часу.
Мушу йти»
забирає тебе від мене.
Ти розчиняєшся в просторі й часі,
Лишаючи тільки відблиски
своєї німої усмішки.

PRONOMINA

Він, вона і більш нікого...
Все було не дуже строго.
Він її, і їй, і нею...
Довго дурня з себе клеїв.

А вона йому до нього,
Та й повірила, небога.

Тут її він так і сяк...
Добре їм було, однак...

Він кудись — вона за ним.
Він розвіявся, мов дим.

А вона сама з собою
Вдовольнялась самотою.

Він, вона — уже не ті.
Так буває у житті.

КІНЕЦЬ І ПОЧАТОК

Кінець і початок єдині.
Займався ранок.
Волого-тендітне проміння
Створило замок.

У ньому до сонця сто сходів.
В пелюстках неба
Ця квітка розквітла на сході,
Як око нерва.

Кінець і початок єдині.

Минає вітер.
У хвилі влилися хвилини —
Чекання світла.

Є тільки сто кроків до неба.
Хіба це відстань?
Я — човен зі сплєтених нервів.
А сонце — пристань.

МУЗИКА У СЛОВІ

(гептаптих)

Пальці шукають опертя.
Грані реальності стерті.
Біль має колір бордо.
Суть поряд. Я йду ДО...
Нова інквізиція плаче
Стриманим плачем палачим.
За ним покоління старе —
Знов інкарнація/РЕ.

Критично оцінює осінь
Наші стремління в дорослість.
Говоримо, наче німі.
Така вона — нота МІ.

Хвиля народжує бурю
Вихором гнівних обурень.
Штормом тремтить строфа,

Сміється грім: ха-ха-ФА.

Нюхом уловлюю море,
Яке виливається вгору:
Не вистачить парасоль.
Це сіль життя — СОЛЬ

В небо дивитися поряд,
Руку простягнеш — і зорі...
І близько, і рідно — земля,
Ласкава, неначе ЛЯ.

Летить круговерть уперед
Понад зграї мет, мідь і мед,
Вище всіх потрясінь і весіль —
Цілий всесвіт між ДО і СІ.

КАЗКА ПРО ВТРАЧЕНИЙ ЧАС

Час поволі стікав із покоцаних вінців графину
І сліпими очима вдивлявся у завтрашній зліт.
І на шиї сліди від майбутнього передзагину -
Закрутив тугим джгутом одвічний місяцелік.

Тиша передгрозова гріла руки об стінки графину,
Де покоївся Час, наче коник морський, у воді.
І прокинувся він, і занила під серцем провина,
Що заспав він, забув, заблукав у літах молодих.

Буря разила стрімко.
Буря валила зразу.
Вітер ридав орлино.
Вітер скрипів гіллям.
Тріснули биті стінки
Глухо і невиразно.
Час захлинався димом
Спалених телеграм.

Листом листи летіли,
В них виростали крила,
Час упав. Чувся вистріл.
Буря перемогла.
І майбуття, й минуле
Крильця свої згорнули,

І оголили вістря
Леза Добра і Зла.

ЩАСТЯ

І знову повертаємось до старту,
Неначе фінішу і не бувало зроду.
Спокійна млявість кинута на карту,
І щастя править за винагороду.

За швидкістю летять вітрів сувої,
Кермо тримаєш — те, що поміж скронь.
Кохання болі стишує і гоїть
У одкровенні стиснутих долонь.

Безумний рух,
безмірний,
 понад силу,
Не можу!
 Кажуть: можеш!
 Більше! Борше!
Не мовлячи про те, що рвуться жили,
Та ще й у грудях стискується поршень.

Повзе розмітка і тремтить повітря
Струмують сльози з кратерів зіниць.
О щастя! Ти клубочок теплих літер...
Тобою маримо, все падаючи ниць.

І з неба сходить світло загадкове,
Коли лежиш і п'єш солодкий вітер.
І формула єдиної любові:
Це Щастя — що ти є у цьому світі.

ДАЛІ

Не Далі, хоч він і великий,
А все таки дАлі —
У пошуки власної величини.

Росяно веснами, і переливами
Віолончелі вітають майбутнє.
Тихими вербами, теплими липами
Тягнеться голос до зір.

Ластиться горлиця, вітер гойдається
У гамаку із тіней переплутаних.

В'ється в'юнками — тонкими спіралями —
Найкришталевіша з вір.

КВИТИ СВІТУ

на двох пелюстках квітки-Всесвіту
лежали, вколисані Долею...
магніт потягнув нас за ниточки,
напружились нервики-струночки,
а очі заплющено мружились,
неначе відчувши спів сонечка...

минуло з початку пів-Вічності,
нас кликали мандри-пригодоньки,
хтось просто блукав, ми мудрішали....
лежали під небом між вишнями...
до власної Зірки зверталися,
вона малювала нам обрії...

передРАНКОВІСТЬ

П р о с т і р...
Серцетанцем є пульсація життя.
Роси
Дзеркалами відбивають почуття.

Темно...
Сонце гається в міжхмарній глибині,
Щемно
Загортає мрії у конверти снів.

Сіро —
Рвуться в денність із пільми міста й поля.
Віра:
В світанковій передпосмішці земля.

Тиша
Барвить звуками мовчання море слів.
Вишив
Ранок світлом гобелени почуттів...
ЧАС ТВОРІННЯ...

передВЕЧІРНІСТЬ

Притомилася напружена земля —
Спека.

Це засмаглий халамида-розгуляй
Серпень...

Завихрився день, та іскрами надій —
Настрій.
Десь на обрії ворота золоті —
Спаські...

Вогнеплинне сонце вилилось у світ
Жаром,
А мислителі йдуть думки живопліт
Жати.

Зажеврилися відкриті небеса —
Захід.
І пливе останніх променів краса
В з а в т р а...
ЧАС СПОЧИНКУ...

ПОЧАТОК

Такий дивний спогад, такий тьмяний, хоч це тільки вчора було.
Вечір кутав нас прощальним піснями сонця,
а ми сиділи поряд у тиші невимовлених слів,
і ніяк не могли зігрітися.

Ми дивилися на світло запаленої свічки,
але погляд відволікали кострубаті відкинуті на дальню стіну тіні.
Темрява торкалася наших очей своїми холодними пучками,
ми ще хотіли говорити, але сон морив нас майстерно.
Зморив.

Накрив.

Миготіли сходи і проходи.

Перони пролітали повз.

Маячили вдалині темні незнайомі станції.

А поїзди змінювали курс і рушали до неба,
тягнучи десятки вагонів невидимими рейсами.

Зблиснув промінь, він усе наближався...

Один погляд — і я прокинулась.

Перевернулась до тебе.

Навіщо тобі той, інший край ліжка?

Я ж знаю, холод лоскоче нам п'яти, коли ми далеко.

Шерстяна ковдра зіжмакана, довга,
завертається пуповиною, тягнеться налигачем.
Борсаюся, наче в тенетах.

Ти поряд, повернися, озирнися
на мій погляд, на мій порух.
Я можу сама подолати лише половину шляху до тебе.
До нашого щастя.
Далі — твоя половина.
Моя рука поряд з твоїми грудьми.
Ти чуєш її енергію і світло.
А я відчуваю під своїми пальцями тепло вібрації серця твого.
Ти спиш уже не так міцно.
Ти зосереджений уві сні.
Моє лице поряд із твоїм,
я нахиляюся до твоїх губ
— таких рідних і ніжних —
і шепочу в них єдине заповітне:
— Люблю...
— Люблю, — повторюєш ти крізь сон.
Починає тремтіти ковдра, хитатись ліжко.
Ти схоплюєшся
й відчуваєш народження землетрусу.
Відкидаєш на землю ковдру,
вона падає на діл легким пухом.
Підлога тремтить і труситься.
За вікном розгоряється заграва.
Ти одним рвучким рухом скочуєш з ліжка
і підхоплюєш мене на руки.
Вискакуєш на сходи. Як легко ти біжиш!
Небо.
Перше, що ми бачимо, коли опиняємося зовні.
Пелюстки рожевої квітки, ефемерні, але
в той же час відчутно-реальні,
і я знаю, що до них можна доторкнутися.
Коріння квітки в надрах нашого дому,
вона пронизує всю його суть.
І зарево, і землетрус — це тільки звичайне природне явище.
Розквіт любові.
Я дивлюся в твої мої рідні очі.
Вони не тямляться від подиву, радості й захвату.
І ти як тримаєш, так і кружляєш мене на галявині,
яка була спортмайданчиком, а нині це запашні луки.
Незнайоме, але приємне свербіння охоплює мою спину.
Раптом я починаю відчувати і тебе — як себе.
І в нас одночасно починають вихоплюватись пагінці крил.
Ще мить — і ми в ореолі сонячного сяяння
поряд із квіткою нашої любові,

а з наших душ і спин
ростуть крила нашої свободи.
Ось, ми вже готові.
Небо таке прекрасне!
27.09.10

Тетяна СИНЬООК,
УМЛ

ДІВЧИНА, ЗАГОРНУТА У ПЛЕД

...Я не дуже сентиментальна. Звісно, є певні речі, певний настрій, коли щось може заворушитися в мені. Але це швидко проходить, оскільки я вмію швидко перемикає увагу на якісь інші думки. На людей у переходах, на номери машин, на листя під ногами. Єдине, чого я не люблю і що приносить мені просто-таки космічний біль, — це коли я бачу, як їдять люди. Мені стає дуже сумно. Часом просто серце рветься, коли бачу, як хтось їсть суп чи вареники. Може, комусь смішно чути таке дивне зізнання, але це правда. Дивитися, як хтось їсть, для мене сумніше, ніж, приміром, слухати екологічні прогнози чи сваритися з друзями.

Утім, друзів у мене майже немає. Так...колеги. Не дуже я люблю людей, за це й вони мене не люблять. Та хай собі вже якось будуть. Мені й не шкода. Менше з тим.

Проте є одна людина, від якої я не можу відвести очей. Мабуть, це все тому, що вона на мене своїх очей ніколи не підводить.

Це дівчина.

З якою я не знайома.

...Люба моя подруго. Дякую тобі за все: і за позичені гроші, і за теплу розмову. Цього року осінь доволі холодна, а ти, як ніхто, знаєш, як я не люблю холоду. Бо холод і затишок — речі несумісні. А я, як ти кажеш, дівчина, що не вилазить із-під пледу. Як шкода, що не можна носити плед завжди з собою. Але що мене дуже радує: ти б не сміялася з мене, якби побачила, як я виходжу із переходу, закутана в плед. Ти б посміхнулася і сказала, що він підходить під колір моїх черевиків. І просто б ішла поруч, розповідаючи про свої щоденні турботи, добродушно жартуючи з приводу моїх надуманих проблем і не звертаючи уваги на перехожих, які скептично дивилися б у наш бік.

Хоч ти ніколи не ходила б вулицями міста, накинувши плед на плечі.

Бо ти в мене зовсім інша.

Я думаю, що ти полячка. У тебе русе волосся середньої довжини, довгі вії, пухкі чітко окреслені губи, ідеальна шкіра і тоненькі брови. Шляхетна хода. І сірі очі. Десь я чула, що сірий колір не має відтінків. Але твої очі — це ціла веселка сірого кольору. У них багато холоду,

багато віддаленості, але разом із тим і незримої присутності. Пощастить комусь із твоїми очима. Або навпаки...

...Щоранку їжджу автобусом до університету. Парком проходжу до свого корпусу. Терпіти цього не можу. Бо вранці завжди холодно. Навіть улітку холодно мені. Ненавиджу, коли вітер завіває за комір, у вуха, коли волосся розтріпується, коли мерзнуть ноги і цокотять зуби.

І щоранку, в той самий час бачу тебе. Ти сидиш на тій самій лавочці і дивишся кудись. Ти дуже дивна, але й притягуєш. Біля тебе ніхто ніколи не сидить, лиш поблизу бігає великий чорний пес, який не відходить від тебе далеко. Але тобі немов діла нема до нього. Може, це не твій пес?

Ти дивно дивишся на світ. Мабуть, ти запишалася своєю красою. Тоді тебе нема за що поважати. Але не захоплюватися тобою — хіба можна? Була б я такою красунею, в моєму житті все було б набагато простіше: бо я неповоротка, трохи гладенька, волосся в мене негарне, кілька разів невдало пофарбоване. Та й вдягаюся, скажімо, не дуже. Тому такі, як ти, ніколи не подивляться на таких, як я. А такі, як я, завжди із захопленням будуть спостерігати за величними красунями, подібними до тебе...

...Найбільше подобається в тобі, дорога моя подруго, те, що поряд із тобою я не почуваюся пригнічено. Навпаки, в мене мов виростають крила. Можна сказати, я навіть пишаюся собою, коли ти мене похвалиш або й просто вислухаєш. Тобі все можна розказати, навіть найпотаємніше. Навіть про свої страхи. Ти єдина знаєш, що мені боляче дивитися, як люди їдять, тому не ображаєшся, коли за столом я дивлюся тільки у свою тарілку і нікуди більше.

Але зате я люблю готувати. Люблю нарізати овочі, накривати на стіл, протирати келихи перед сервіруванням. Люблю готувати вечерю, а вечеряти — ні. Люблю, коли ти смакуєш мою страву і задоволено киваєш головою.

Після вечері найбільше люблю говорити з тобою про нинішній день. А потім засинати під пледом... І спати... спати... спа...

...Спати — єдине заняття, яке мене ніколи не втомлює. Життя моє обділене цілковито пригодами, тому сон компенсує все. Кажуть, що люди сплять третину свого життя. Для мене це найкраща його частина. Передбачуваний день — і небуденні пригоди уві сні. Небуденні враження, небуденні відчуття. Уві сні — мій перший поцілунок, уві сні — найкрасивіші речі, уві сні — бездоганна зовнішність.

Наяву — потворність і страх. І тільки дівчина з ранкового парку — єдине красиве, що є в моєму маленькому світі. І її пес...

...«Ми обидві дуже гарні», — кажеш ти, коли відчуваєш моє захоплення тобою, дорога моя подруго. «Але ти ще й дуже добра», — додаєш. І я, звісно, вірю тобі. Бо як не вірити твоїм очам? Ти — єдина правда в моєму житті, все інше — неправдиве і потворне, бо не моє. На відміну від тебе...

...Треба підійти до неї. Сісти поряд і заговорити. Або ні, сісти і подивитися, як вона на це зреагує. Але що ж сказати? А якщо пса нацькує? Красуня і потвора на одній лавці. Хоч я можу й перегнути палицю...

...Ти — ідеал. Я знаю чому. Бо поряд із тобою і я ідеальна. Я більше не йду вулицею, боячись, що хтось гляне на мене. Я більше не жахаюсь, коли до мене несподівано звертаються. Цього навчила твоя дружба, твоя вірність, твоя щедрість.

Бо ти поділилася зі мною своєю красою...

...Ноги немов не мої. Нечутно наближаюсь до неї. Холодно. Шумлять машини, пищить світлофор, тріщать каблуки, шелестять пакети, швendraють люди... А ти сидиш сама, як і кожного ранку. Підходжу. Сідаю. В тебе очі кольору сухого асфальту. Сумні, порожні, як пакети, з яких щойно витягли хліб. Вдивляюсь у тебе, але твій гордий, гарний профіль лишається незрушним... не повертаєш до мене голови... Навіть твій пес не гавкає на мене... Мовчу. Нечутно встаю. Пливу кудись. Твої очі — сіра веселка, вони жорстокі до мене, вони нагадують мені, що я — безлика потвора, до якої ніколи не обернеться краса...

Самотня дівчина щоранку гуляє парком зі своїм псом-поводирем. Слухає звуки світу, пестить пса за вушком. Іноді дістає книжку, кладе пальці на аркуш і читає. Але поки ще дуже повільно. Хотілось би малювати, але це неможливо. Хоч малювала добре колись.

Та не за цим найбільше шкодує. Найбільше шкодує за тією метушнею, що її чує щоранку, в яку спрагло впиваються її вуха, та що там вуха — все тіло.

І мріє про те, що колись хтось сяде біля неї і просто заговорить, не звертаючи увагу на її сліпоту.

КРІЗЬ ВІКНО

...Сонце трохи перестало палити. В повітрі вже відчувався холодний подих осені. Я їхала маршрутною до столиці, відчуваючись безмежно щасливою від наближення довгоочікуваної зустрічі. Приємна, майже дитяча безтурботність та радість неначе вистрибували з мене, серце вперто калатало, а дерева у вікні бігали наввипередки, зачіпаючи своїми верхівками хмари. Я дивилась на небо, не звертаючи уваги на землю, що розкинулась навколо своєю жовто-зеленою розкішшю.

Біля мене в маршрутці сиділа жіночка. Вона читала якийсь журнал. Іншим разом я б, мабуть, не звернула уваги на нього, але тепер не могла подолати бажання прочитати, про що там. Цікавість перемагала, тож я намагалась прочитати принаймні заголовки, але дорога була не

надто гарною, маршрутка танцювала гопака, і я покинула цю затію, заспокоївши себе тим, що негріечно витріщатися в чийсь журнал. Від безпричинної нудьги почала роздивлятися людей у маршрутці.

Попереду сиділи чоловік із жінкою. Природно, я не бачила їхніх облич, навіть профілів. Спершу здавалося, що вони не знайомі. Їхні голови мало не безвольно теліпалися по різні боки вузьких крісел. «Нічого цікавого», — подумалось. Аж раптом дещо привернуло мою увагу. Чоловік тримав у руках квіти — яскраві червоні троянди з палючими губами-пелюстками. «Яка краса. Може, й мій любчик привітає мене такими?» Поринувши у приємні думки, задрімала. І все думала про ці гарні квіти, які дихали безмежною любов'ю.

Раптом чую, що сусіди спереду піднялися з крісел. Чоловік підійшов до водія, сказав йому щось, маршрутка спинилась. «Не до кінцевої», — подумала я, намагаючись повернути прогнаний щасливий сон, щоб додивитися його в усіх тонкощах. Уві сні мій час зупинився, я перестала відчувати, як трясє маршрутку, земля немов зупинилася.

Не знаю, коли я зрозуміла, що маршрутка таки справді стоїть. «Невже щось із двигуном», — роздратовано подумала я. Знічев'я глянула у вікно на небо. І раптом почула ридання. «Що це??? — як по серцю різнуло, в роті стало солоно, серце упало. — Що це? — стурбовано думала я, і тут побачила, як до маршрутки увійшли ті ж таки чоловік із жінкою. Вона плакала і майже не дивилась під ноги, її рот був скошений від ридань, тугі зморшки виділилися на всьому обличчі та шиї. За нею увійшов чоловік. Без троянд. Він тримав дружину за руку, і в цьому потиску було любові більше, як в усіх квітах світу. За кілька секунд маршрутка рушила. Я чи не вперше за поїздки глянула крізь вікно на землю. Побачила троянди. І серце моє завмерло.

Зрізані багряні троянди палючими очима своєї серцевини горіли на могилі молодого хлопця.

Троянди ще бачили, як світ шаленів у своїй передосінній млості, але нічого не сказали йому...

СПЕЦІАЛІСТИ

Поліна СТЕЦЬ

* * *

Осінь готує варення із барв
Гіркувато-солодкої згуби.

Листочок осінній на землю упав,
Цілюючи вітрові губи.
Дощ розпинається плаче-кричить,
І ніхто його біль не втамує.
Всі, як один по калюжах біжать,
Усіх інше буденне хвилює.
На заплаканім склі злегка змерзлих авто
Біжать краплі дощу на побачення.
Він давно її жде на зупинках метро,
Теж буденне...та більшого значення.
Поспішаючи, щастя він десь розгубив,
Ну й даремно. Ще б трішки полежало.
Він сьогодні назавжди її розлюбив...
Не від нього усе це залежало.
Будні стрімко біжать по асфальту буття,
І ніхто не порушить їх плину.
Осінь барви віллє в непритомне життя,
І в метро, де є безліч зупинок.

* * *

День. Ніч.
Ти. Я.
Мій він. Я твоя.
Ми тут. Він там.
Ніч. День. Сам на сам.
Подих. Крок. Знов устаю.
Душа в пеклі. Я в раю.
Твій світ у моїм.
Спим...
Ми сиділи удвох... їли сонця рядки,
Й цілували ледь змерзлі долоні...
Перебіжками бігли сердиті дядьки.
Сонце гріло серця наші й скроні.
Ти дивився увись, де білили серця,
Вицвітаючи в сонячній масі.
Розливалася кров в тонких жилах мерця,
Як бензин у розбитій пластмасі.
Ми сиділи ще вдвох, доїдали слова...
Дарували ледь теплі цілунки.
Я збирала думки, що трима голова,
У розбиті пластмасові клунки...

* * *

впадають очі у твої широкі плечі
шукають щось близьке, недавно втрачене
«я гріша із Адесси», — так до речі
купуєш каву і тебе побачено
вишукуєш слова аби сподобатись
або щоб просто здатися чи здатись
все одно чи їздиш на автобусі
чи на машині аби знов здаватись
розповідати, правда, ти умієш
цікава була оповідь про м'ясо
«я знаю і укрАїнській! рАзумієш?»
сідаєш ближче і смієшся ласо
все байдуже — найгірший стан на світі
нема емоцій — апатичні сцени
паразитуєш у торішнім літі
шукаючи хоч там якісь проблеми
тоді і справді він казав розумні речі
«НавалАм мяса, нужно только прАдавать, а еслі
іспортилАсь качество продукції твоего любімАго прАізводітеля, лучше
стань вегітаріАнкой!»

так так були розумні речі
а я дивилась прямо там де ти є
вважала схожими твої і гриші плечі
мої думки за кавою: або твоя продукція стане такою
як колись плюс заохочувальні Акції, аби я закрила на недопрацьоване
очі, або піду шукати гарного постачальника овочів! Я ж ще ніколи не
була вегетаріанкою...»

* * *

Я виростаю гілками до неба,
Торкаючи зірок криві покоси.
Можливо, вже мені цього не треба,
Та бігають по небу ноги босі.

Я виростаю до небес гілками,
Вростаю у полотна почорнілі.
Блакитним було небо коло мами,
А зараз лише зрідка хмари білі.

Я гілками до неба виростала,
Щодня драбина в небо довготіла.
В руках зів'яло біле серце кали,
Яке дорогою наверх мені світило.

поТИ

ДОперебирала качани
РЕвністю посипала
Між пальці
ФАкт до факту
СОЛЬ-Я-ться томи
ЛЯска
Сіль
ДО звичного інфаркту

МАГІСТРИ

Перший курс

Anna von OSTUM

АНЕСТЕЗІЯ ДЛЯ ВІОЛОНЧЕЛІ

*Ты нагая сидишь на полу.
Ты почти бесполо.
Рассыпая вокруг золу
Бестолково...*

А.Грязов

Кристалізація перверзії на граніті твоєї шкіри. Печешся похитливими колючками. Ти відчуваєш, як Він клякне всередині? Як пластично підточує затверділі у грудях кістки? Бери його, ковтай, як вакханка здимлене вино, вгризайся у зап'ястя...

Горобина чавкає рудою кров'ю між твоїми клешнями, так старанно замаскованими під пальці. Ти годуєш мене терпкими ягодами, присмаченими брудом, що прилип до твоїх долонь, поки ти, мій принце, пробирався крізь чагарники, щоб назбирати мені диких ягід. Ти і сам у мене дикий. Незворушно-ненаситний. Жорстокий і шорсткий, як затвердла лава. Загорнутий у жерстяні валентинки та прикрашений бантиками асфальтових магістралей.

Ти змушуєш мене кричати від болю, коли ріжеш хліб. Плавно. Скибка за скибкою відтинаєш мої шматки і струшуєш на підлогу крихти кров'яних тілець. Ти крадеш мою шевелюру, заламавши руки за спиною...

*Я була водоспадом. Прозорі бірюзово-волошкові пасма
прохолодного піднебесся.*

*Я була гвоздиковим присмаком поцілунку дощу.
Я була летючою павутиною на вогнищі осені...
Я була.*

В залі очікування аеропорту стояв непримітний на перший погляд чоловік із приємними рисами обличчя, що видавали в ньому неабияку харизму. В лівій руці він тримав квиток на літак, котрий мав от-от поглинути у своєму череві кільканадцять десятків пасажирів, а правицею нишпорив по кишенях у пошуку якоїсь речі. Схоже на те, що це був суто механічний жест, ніскільки не пов'язаний з думками суб'єкта. Останні ж витали ген-ген далеко...

I

Ти погрузла в рідкій субстанції простирадла, котре безсоромно відкривало світу все, що ти не намагалася прикрити. По швейцарських Альпах, на які скидалися вирячені кістки тазу внизу твого живота, повзали сонячні зайчики, ялозили світлом шкіру. Я сидів поруч, турботливо погладжуючи лезо свого дорожнього ножа, котре ще кілька годин тому лоскотало твоє горло, і чомусь був несамовито гордим, що прокинувся першим. Через якийсь час я встав і нечутно вийшов із твоєї спальні: мені тут більше нічого ловити.

Вибіг на вулицю, шукаючи очима свій байк. Він по-їжачому причаївся майже біля дверей, з чого я зробив висновок, що вчора таки перебрав по платежах з випивкою, а тому навіть не зумів свого гепарда як годиться припаркувати. Бісове дівчисько! Гарно ж воно мене окрутило цієї ночі! Хоча чого жалітися, я непогано позабавлявся з цієї дивачкою. Хоч катуєте мене, а я не зрозумію, звідки беруться такі ексцентричні дурепи! А проте перехідний вік, підліткові примхи багато пояснюють. У в'язницю би твоїх батьків за таке виховання...

Здивований, що в кишені ще водяться цигарки після того, як незнайомка вчора зісмалила мало не всю пачку, я підкурих свою нікотинову поругу і присів на парапет. Не хотілося нічого. Хіба що знову їхати світ за очі. Попередньо висмоктавши чашку міцної підсоленої кави в найпершому барі, що трапиться на очі, і закусивши її недосмаженим м'ясом, до якого ще не встигли добратися сонні таргани.

Поморщився від нудотного смаку гіркої слини. Згадав, що і в тебе вона згіркла. Їй-Богу, лише в нашій країні бачено, щоб малолітки так пиячили та палили, не кажучи вже про випадковий секс! — подумав і скривився ще раз. Яке щастя, що мені судилося вже через місяць оселитися у Берліні. І тепер, коли квартира нарешті продана, а багаж надісланий до нового німецького помешкання, я маю можливість цілих тридцять днів мотатися на байку по всіх обширах так званого «рідного краю», спати у шикарних або дешевих містечкових готелях і проциндрювати останні гривні. Сьогодні тут, завтра десь інде — цієї свободи мені завше бракувало за дубовими столами офісів, а тепер я насолоджувався нею, як найдорожчою та найсмачнішою ірискою.

Коли вже всівся на залізного свого приятеля, виявилось, що шолом мій залишився у квартирі, де я провів ніч. І хоч як не хотілося, довелося повертатися.

*Віко з мільярдом гачків,
Нігтями вшкрябана в попіл,
Ошпарена сотнями сопел
Паперових твоїх літачків,
Вкопана іклами у серцевину
Мертва цілком, але на половину,
П'яна достоту тобою
До збою
До некрологу
Вічність площинно-пологу на сторінках епілогу.
Вирву твою невагомість
З тіла мого замерлого.
Випий келих «Мерло» — стане легше...*

Дешеве вино і густий дим. Засушені пелюстки чужих сердець. Книжки, які змушують вірити у нісенітницю, котрої не було. Письменники — вбивці! Вони силують мене марити вигаданою реальністю, яка ніколи не вкладеться в ескіз справжньої дійсності. Вони для себе вигадують красивий світ, а я рвуся на шматочки через те, що жодне з написаних слів ніколи не може стати правдою. А так хочеться! Зрештою я, як і їхні герої, ніколи не зможу стати справжньою людиною. Адже... Адже я...

я вже частина минулого. Того, що записане у хроніках. Що стало статистикою.

Скляні осколки замість граду. А в тебе завжди олов'яні пальці. Я можу любити тебе навіть попри те, що ти лише персонаж мого улюбленого роману.

У дитинстві мені подобалося колекціонувати сніжинок. Заспиртовувати їх і складати у кришталеве горня... Байдуже, що всі казали, ніби мої сніжинки помирали, я була переконана, що вони просто ховаються, прибирають, підлабузники, кольору рідини і прозорості, аби потім воскреснути — якраз тоді, коли світ нарешті буде готовим побачити казку. Тепер я визнаю, що людям ще далеко до такої миті. Наша еволюція застрягла на щаблі суворого реалізму, а віра в Диво — десь аж на самому вершечку Вавилонської вежі, котру нам ще слід збудувати.

Я нічим не краща за інших. Ба, навіть гірша, бо потворна. Якби у мені була бодай крапля людського, боги дозволили б мені жити серед меніподібних...

Я не боюся. Пам'ятаю, спершу був страшенний шок, коли дізналася правду, але тепер звикла. Мені здається, що я вже поза земним

світом. Мабуть, тому й намагаюся дурними розвагами хоч на кілька годин зануритися у людське тіло.

Я люблю тебе за упирячий вигин брів, за синювату шкіру, за горбики над губами, коли ти намагаєшся не посміхнутися. І мені, зізнаюся, хотілось би стати друкарським верстатом, щоб торкатися тебе — на сторінках книжки, яка готується до видання. Я воліла б народжувати тебе своїм важким доторком, чорнилом зі свого безстатевого тіла. Я проміняла б незначну решту своїх днів на те, щоб стати думкою в голові письменниці, котра тебе створювала. Вона малювала твоє обличчя — пензликами, смичками, лезами. І навіщо тільки я тебе зустріла?

Коли мене не стане, ти даруватимеш магнолії. В них я народжу дочку гомосексуальних Сиріуса та Оріона — і ми будемо сяяти. Ти цілуватимеш її чоло, щоб не покусати бідоласі губи, а я перегортатиму сторінку, аби надарма не ревнувати тебе. Знаєш, я навчилася передбачати рядок, у якому ти торкатимешся до неї, а тому заздалегідь не дочитую абзаци. Боляче тебе ділити. Що вже й казати про мою ненависть до інших читачок, яким вистачає совісті уявляти себе на місці головної героїні! А в нас із тобою такий тремтливий всесвіт...

Комети — мов звірі, і кров у пломбрі,
У сажі димлять небозводи.
Ти рвеш простирадла на ідолах голих.
Ковтком не нап'єшся — в моїх альвеолах
Сріблястий півмісяць свободи.

Хотіла б я стати актрисою... О ні! Я бажала б, щоб усе моє існування тривало півтори години (чи скільки там зазвичай ідуть у кінотеатрах фільми?). Щоб просто бути героїнею якоїсь феєричної стрічки. Щоб за відпущений час устигнути достоту постраждати і врешті стати щасливою, а потім під куліси титрів пливти у невідомість.

У казках принцам і принцесам легко помирати в один день. Весь їхній вік уміщується у фразі «Жили довго та щасливо», у хвилині, за яку можна написати цих п'ять слів, або в кількох секундах, за які їх можна прочитати. За цей час возз'єднана пара встигає побути на сьомому небі, мало не померти від радості й почуттів, що переповнюють маленькі сердечка. Інша справа — реальність. Не раз устигаєш за одну мить слабкості зруйнувати все королівство разом із принцями та замками, хоча до цього ти цілу вічність клеїла свою долю, шукала Його, єдиного, а потім ще цілу вічність залишатимешся вірною, хоч Його вже не буде поряд. Хотіла б я стати персонажем казки, щоб у наборі з кількох десятків літер умістити весь свій шлях, всі вибухи свідомості, всю душевну неосяжність, яка мене душить.

Я б хотіла бути іскрою...

Ти стояла в чоловічій сорочці, розмірів на п'ять більший за фаянсові плеченята, перед майже пустою пастельного кольору стіною, посеред якої була приліплена ляпанина з підписом: *Claude Monet. «Impression. Soleil levant» (Reproduction)*. Тонкі мазки пензлика, що намалював твій ще зовсім дитячий профіль, відливали білою гуашшю. Митець, котрий вигадав тебе, теж був генієм...

Молочний затишок кімнати пасував до твого спокою. Через прочинене вікно немилосердно сипалися, наче на жорна пшениця, студені промені, що лоскотали ніздрі до чхання. Мені навіть дивно стало, що ти не тремтиш від холоду і що в тобі стільки холодного благородства після нечестивих нічних розваг. Напевне, це був би пречудовий кадр для мелодрами із сюжетом про смерть від неподіленого кохання. Однак... Однак я не дивлюся таку нісенітницю.

Ти ніяк не відреагувала на повернення свого гостя, і я намагався створити якомога більше шуму, поки дійшов до столу, де лежав мій шолом. Довелося навіть навмисне зашпортатися, смикнути килим і скинути з полиць п'ятірко якихось речей. Та навіть цей стук не змусив тебе вийти з ролі мармурової богині й спуститися на землю. Хоча, по правді, ти на неї зовсім не була схожа, радше на худорлявого юнака з безладною короткою зачіскою — жменькою двосантиметрового іржавого волосся, яке чомусь місцями було збите в ковтуни або зліплене між собою. Купідон! Якраз ним могла би служити істота, котрій судилося стати жінкою. Практично нерозвинена фігура, хлоп'ячий вираз обличчя і ця дивна любов до дурнувятих ігор! Недарма я вчора переплутав тебе з парубчиною.

Я спинився вже біля виходу. Щось не давало переступити поріг.

— Замкни за мною двері: я вже більше не повернуся.

Ти змигнула віями і байдуже повела плечима.

— Я не боюся незваних відвідувачів.

— Аякже! П'ятнадцятирічне напівголе дівчисько зможе захистити себе.

— Мені сімнадцять, — сумно протягнула ти, повертаючись у мій бік.

— А тебе можна посадити за розтління неповнолітньої. Не зостанешся випити кави?

Твоя безтурботність вибила мене з сідла. Невже ти геть не усвідомлювала, що відбувається?! Це було якось гидко і наївно водночас.

— Думаєш, я маю бажання залишатися у повії, котра сама мене зняла біля бару?

— Я й не хотіла, щоб ти залишався. Просто з увічливості запропонувала сніданок. Думаєш, ти мені потрібен більше, ніж використаний презерватив?

Я зумів усього за два кроки підскочити до тварюки і з усього розмаху зацідив їй по пиці, навіть незважаючи на те, що то була дівчина. Вона впала на підлогу.

Я була віолончелісткою. Грала в Національному симфонічному оркестрі. Досі ніхто не вірить, що цього можна досягти у шістнадцятилітньому віці, однак десятки нагород і медалей з міжнародних музичних конкурсів зробили свою справу. Я боготворила музику, як і мистецтво загалом. Від самого народження, пам'ятаю, пила естетичну вимогливість з молока матері, розбавленого плазмою шедеврів. А ще я була дуже цілеспрямованою. Знаю, залишалось зовсім трішки — і на світ би з'явився другий Гітлер чи Наполеон, ладний завоювати пів землі. Але все пішло шкереберть, коли одного дня я зіткнулася з Ним...

Не відчувала ніг. Могла закластися, що кінцівки атрофувалися за мить. Місто пливло долі, наче фарби на полотні, коли на них ненароком розчинник проллєш. Я більше не потребувала їжі чи води, та й навіть повітря видавалося зайвим. Просто шок. І невагомість. Кілька місяців сонного сп'яніння. І нудота вранці.

Я вам уже казала, що була віолончелісткою? Грала в Національному симфонічному оркестрі...

За дванадцять годин до свого ганебного, хоча й частково виправданого удару, я похитуючись вийшов із пабу, де висушив непідвладну уяві кількість доброго кон'яку. Розкидаючи оком на всі боки, кучерявим кроком дійшов до свого мотоцикла, щоб узяти зарання прикуплені цигарки. О, я дуже вимогливий до тютюну, не беру до рота всякий розрекламований непотріб, а тому запасатися улюбленим сортом нікотину доводиться заздалегідь. Однак замість приємного очікуваного димку мене підстерегла несподіванка: якомусь відморозку вистачило мізків усістися на моєму байкові та ще так безтурботно потягувати при цьому пиво з пляшки! Думав, розмажу виро́дка по асфальту, аж гульк! — воно розвертається до мене обличчям і витріщається розмальованим писком. Виявилось, що дівка. Поняття не маю, якими чарами вона мене спутала, щось несла про порятунок і потребу в сильній підтримці, але вже через півгодини ми прихопили пляшку віскаря і погнали до неї на хату. Вперше у житті випало таке, щоб мені жінка дозволяла робити з нею, що завгодно, поставивши тільки дві умови: зв'язати її і допомогти відчути небезпеку! Садо-мазо психічка!!! Я смикнув же мене чорт погодитися... До кінця днів своїх не забуду. Аж сором бере...

І після цього всього вона ще пропонує мені каву! Треба ноги виносити і то швидше...

Ні пари з вуст! Ти обтерла кров із розбитої губи і підвелася. Навіть не розрюмсалася чи бодай обурилась. Скинула з себе одяг на шляху до ванни й сховалася за напівпрозорими дверима. Я ж тим часом відшукав серед посуду (на диво оригінального і, схоже, дизайнерського) заварник і заходився готувати каву. Що-що, а це я вмів робити бездоганно: холостяцька молодість давалася взнаки. І поки горло цілували гіркуваті нотки кавових метеликів у повітрі, мені не йшла з голови думка про необхідність залишитися у цій миті якомога довше — не гребуючи жодним принагідним приводом.

У той же момент за стіною занурена в перину білосніжної духмяної піни сиділа у ванні русалка, з очей якої раз-по-раз вихльостувало гармату твердих сліз. Кожна з крапель була схожа на невишколеного жеребця, якого не навчили їздили у спільній упряжі, але через термінову панську витребеньку зв'язали разом з такими ж необ'їждженими і послали світ за очі. Солоні коні один поперед одного скакали по щоках, шпорталися непідкованими копитами по підлітковій шкірі й звалювалися безсилі у придорожні прірви. Ревіла ж ти не тому, що тебе образив брутальний незнайомий чоловік, якому ти вже встигла довіритися, ні, тобі боліла байдужість до нього і до побоїв — донедавна єдиного підтвердження твоєї наявності. Тепер, виявляється, вже й цей фокус не працював... Отже, час настав!

— Це буде не самогубство, а евтаназія, — переконувала себе вголос, але резонатор по-зрадницьки тьохкав і ти вимушено робила паузи між словами. По кілька хвилин тримала голову під водою, а потім виринала, зішкрябувала з личка налиплу піну і здушувала скроні кісточками пальців.

— Тільки уяви: барвінкова імла наркозу, схожа на смак нектару лісових дзвіночків, заволіче свідомість і плавно перейде у вічний сон. Коли у вени вводитимуть катетер, ти ще будеш Його цяцькою. Але як тільки через голку вужем прослизне перша крапля наркозу... — в лице хлюпнула вода. Очевидно, ти ще намагалася закувати в кайдани раціональності новонароджену стратегію самознищення, хоча й вона помітно тішила тебе.

Кістляве анорексійне дівча прилизувало назад руді обрубані локони і хмурило високе чоло.

— Панянка має ім'я? — поцікавився. Ти злегка здригнулася. Напевне, досі не здогадувалася про мою присутність у ванній кімнаті, хоча вже довгенько невидючим оком дивилася на постать у дверях.

Не відповіла, і я через якийсь час повторив запитання, на що ти знову сіпнулася.

— Мене звуть Форма... Формальдегід.

*Пальпація ейфорійного пилу
Ексібіціонізм душ у пошуках ковтка скрижанілого сиропу для мого
фортепіано
П'яно... Мецо піано підкрадаємось до ями, мецо форте — на офортах,
де заплуталися у згустках слюди твої сліди, де не ходять люди, та
ще є мій любий...
Ти молишся моїм акварельним богам, висмоктуючи м'якоть
черешневих небес?
Це тільки течія.
У течі я...
За плечі — ямб,
За спину — лікті, зап'ястя, нещастя...
Постав за мене свічку.*

— Цигарку? — запропонував я в надії, що бодай вона приведе тебе до тям.

— Я не палю, — дівчинка обурено окинула мене поглядом з таким виразом обличчя, наче я щойно звинуватив її в убивстві президента Кеннеді.

— Аякже, — глузливо порснув.

Ти протягнула до мене кістляве ручище, одягнуте в мокру гіпюрову пальчатку, з якої повистріпувалися вплетені гумові ниточки, і запропонувала свою ДНК. Я вже встиг поснідати останками вішальника, тому відмовився від такої нечуваної щедрості. Хоча, зізнатися, дещо від тебе все-таки було потрібно — герой мого роману продав би душу Асмодею за те, аби заірнути просто в одязі в ендорфіни ванної піни, що хутром вкривала вяпнякові плеченята дівчати.

Аж тут ти заводала обертоном, уцент розбиваючи об кахель магію моменту, щоб я перестав витріщатися! Начебто мій хтивий погляд переходить усі рамки пристойності... Ти здавалася обурливою і курйозною, по-ідіотськи наївною, коли корчила гордовиту панянку — ця роль зовсім не пасувала первозданно чистому підлітку. Досі тебе вели інстинкти — і цього було цілком досить, щоб стати античним втіленням природи, а заодно наповнити пухирцями натуральності повітря навколо себе.

— Ще зовсім недавно хтось сам голяка дефілював по кімнаті, гублячи одяг на підступах до фортеці імені його святості Джакузі, — зауважив обачливо.

— Тоді я була тільки Формою, зараз же до мене повернувся Зміст.

Ти скористалася моментом моєї розгубленості та сповилася в халат так швидко, що я й оком не змигнув. А може, просто не зміг відірвати погляду від стоптаних балетних пуантів, у які ти засунула ноги замість

домашніх капців. Разом із ними нап'ялила на себе ще й пояс Брунхільди — і я згадав, що народився зовсім не Зігфрідом...

Ліхтарі переморгуються білим диханням залізних грудей. Саме зараз мені найбільше бракує твердого ґрунту.

А ти? Вшиваєш під шкіру ампулу терпіння. Бульбашки пурхають мінеральною водою твоїх м'язів, відкорковуючи феєрверки осені. Дороги, міста, шахові ігрища автомобілів. Занурення ночей у зефір хитрих посмішок... Коли ти розучився бачити паузи між реверансами?

Вирок — дальтонік почуттів.

Сила = ultimo ratio. Таке заклинання найвищої магії твоїх жерців. А ти ж був мого декабристського полку!

Спустися до мене — і бийся на життя. Зійди — і налякай до смерті. Тільки не мовчи, тільки не перетворюй у фарс мої ілюзії, не перемелюй у фарш моїх німф.

Тонке і чуттєве плетиво ласощів — моє життя дорівнювало анестезії. Анестезії, що занурює в найсолодші сни, однак, на жаль, дуже швидко вивітрюється, залишивши після себе тільки слабкість, язика нудоти і нестерпне бажання знову відключитися.

На Бога, чого ти на мене дивишся, як на останню пристань? Я радше схожий на порт для танкерів, аніж на гавань для каравел, навантажених прянощами. Що такого надзвичайного ти вже умудрилася в мені побачити? Я не годжуся в майстри картонових корабликів під червоними вітрилами!

Ти збирала каштани і викладала ними ромби на мокрому асфальті. Мигдалем пахли твої руки. Я бачив, як вогняні локони до самого пояса черкали калюжі, коли ти нагиналася за своєю черговою знахідкою, і залишали в них розводи рудої акварелі. Дика. Замість підпису на нотних вишивках ставиш клякси з голограмами середньовічних блазнів, одягнених в охрові комбінезони та шапки з помпонами на голові. Листівки і ластівки — дві одвічні непостійності.

Ти вмочуєш пальці в теплу шоколадну глазур — і вони теж стають каштановими розсипами на цементових плитках інших галактик. З тих пір мені на згадку залишилися тільки світлини...

— Чому ти обстригла коси? Ти була схожа на мавку. — Без дозволу переглядаю твої альбоми.

— Мене змусив Він... Не смій більше питатися!!! Чуєш?

— А чому ти на всіх фотографіях сама?

Ти в цей час згрібаєш по підлозі друзки розбитого посуду. У відповідь чую:

— Мені цілком комфортно.

От же ж брехуха! Чого ж тоді не дала мені піти десяток днів тому?

Але ти тут же слушно зауважуєш:

— Іноді те, чого ми найбільше прагнемо і від чого найдужче тікаємо, — це ціль однієї й тієї ж мішені.

Мені кортить дізнатися (мабуть, зі звичайного самолюбства), чи є взагалі у світі людина, з якою ти б хотіла пов'язати своє майбутнє. Чомусь відповідь на цей момент здається очевидною.

— Майбутнє? — іронічно пхінькаєш. — Аякже, грядуще ...

— Ну, що як такі припустити, щоб якимось вітром до твого життя через квартиру навіяло когось?

— Такий чоловік має бути на голову вищим за мене у розвитку. Щоб поряд із ним я прагнула до ідеалу.

— Не боїшся, що такому чоловікові *ти* здасися нудною й нецікавою?

— Поки він усвідомить мою меншовартість, я вже встигну сягнути його площини.

— Брехня! Не забувай, що цей чоловік *досконаліший за тебе, а значить — розкусить тебе відразу.*

— Якщо він справді буде *кращим* за мене, то зуміє побачити в мені щось надзвичайне. — Трохи подумала, а тоді пояснила: Це ж я сліпа до душ тих, що мене не варті. Мені ще треба багато повчитися...

Твоє обличчя було зварене з кількох металевих пластин, пробитих кулями на три з половиною сантиметри нижче брів. Ще кілька міліметрів — і серце було би поцілене безповоротно. Через загострені цвяхи вилиць жорстко окреслене підборіддя ще гостріше виступало наперед. До такого типу зовнішності тобі, напевне, більше пасувала б густо-оливкова шкіра або хоч непевний загар, що припадає до виду мужності, але замість того твій лик обсипався білою цукровою пудрою, місцями заляпаною синькою дрібних судинок.

Ти малювала собі вуса, заклеювала рот скочем, ходила по квартирі заплющивши очі, промовляла незв'язаними фразами, кричала і поливала руки плавленням воском, ти хапалася за гедонізм і читала лекції про здоровий спосіб життя, ти виписувала візерунки на паркеті лаком для нігтів, уголос читала Брехта, звісивши ноги з підвіконня восьмого поверху, — у мистецтві клеїти дурня тобі немає рівних.

II

Того дня минуло уже зо два тижні, як я був твоїм в'язнем. Б'юсь об заклад, ти доливала до моєї кави якісь нейролептики або щось значно гірше, бо я геть розучився самотійно діяти та думати. Ми практично не виходили з квартири, майже не спілкувалися, всі взаємини зводилися до спільного мовчання за витріщанням у стелю. Між нами не було й не могло бути нехай і натяку на якісь інші відносини, і з часом я вже сам

вагався у правдоподібності спогадів про найпершу ніч нашого знайомства. Навіть зараз, коли з часу нашої зустрічі пройшов рік і ще трохи більше місяця, коли я знаю фінал цього водевілю та маю підтвердження, що між нами ніколи не було чогось ближчого та відвертішого за поцілунок у щічку, навіть тепер ніяк не можу собі пояснити, чому гаяв дорогоцінний час на те, щоби просто тліти в карцері, який міг покинути будь-якої миті. Я наче ходив під гіпнозом лабіринтами, з ніг до голови обплутаний нитками Аріадни, і не бачив виходу, що відкривався, ватро було мені звернути за ріг.

Пам'ятаю, якимось обідньої пори ти повернулася звідкись у край обурена. Запитувати щось марно — як вибивати зізнання з куленепробивного жилета. Але я й так дізнався достатньо... До якоїсь візитівки і ножа, покладених на стіл, додавалася фраза «Змусь його це зробити!», промовлена зміїним шипінням.

Дівчинка була незворушна. Справжній серійний убивця.

— Ти хоч розумієш, про що просиш?

Я був абсолютно переконаний, що ти надивилася дурнуватих американських бойовиків і через них одержима ідеєю прикінчити якогось хама, що перейшов тобі дорогу.

— Цілком і повністю, — резюмувала апатично.

Я відвів очі від злощасних двох предметів, на яких ще тепліли твої відбитки, і глянув скося на малолітнього ката. Ти випросталася, підпираючи дверний косяк, впевнена, схожа на соціал-демократичну партію, про яку пан Адольф роздумував у Ландберзькій в'язниці: «Вона вміє створити враження, наче піддатися їй — це єдиний спосіб зберегти спокій; а сама тим часом розумно й обережно продовжує наступати, захоплюючи одну позицію за одною, то за допомогою тихого шантажу, то шляхом прямого злодійства...»

Через кілька хвилин я таки витягну лещатами правду і дізнаюся, що мова йде про лікаря, котрий відмовляється тобі чимось там допомогти. Навіть за значний хабар. Тобі ж конче кортить «покінчити з ділом» ще до кінця місяця. Мимоволі мене кинуло в піт від думки, що ти завагітніла і квапишся зробити аборт до мого від'їзду.

— До чого ж ти смішний! — тут же порснула ти. — Чоловікам одна порнографія на думці! Але мушу тебе розчарувати: всі спомини про еротичні сцени, в яких ми начебто були задіяні, не більше ніж результат фантазії... Я тоді накачала тебе психотропними препаратами, які мені виписали від депресивного синдрому, і ти сприйняв за дійсність банальні дорослі фільми по телеку! Ха-ха! Що за наївний!

Обережно помовчала і потім додала:

— Я досі думала, що ти просто прикидаєшся і намагалася підігравати, та це вже занадто! Бачиш, що придумав. А-б-о-р-т... Та я...

— Форма прикусила губу: ось-ось дівчина могла проговоритися, що насправді жодній людині не судилася фізична близькість із нею.

Я полегко зітхнув. Світ нарешті починав ставати на свої місця, а пута з моїх зап'ясть — спадати. Однак я все-таки пообіцяв тобі вирішити проблему з ескулапом, хоча й гадки не мав, яким чином. Зрештою, потім справа вирішилася сама собою за круглу суму, завбачливо спонсовану твоїм татком. З ним у вас було ідеальне порозуміння: взаємна байдужість, відсутність спілкування та ігнорування особистих тривог. У батька-бізнесмена, як стало відомо, молода дружина та нова сім'я. А тобі вистачало й турботи, вкладеної у щомісячну в пачку купюр.

— Тато, мабуть, не проти взагалі викреслити мене зі свого життя. Менше спадкоємців — простіше писати заповіт, — з іронією ти обійшла очима кутки багатой кімнати.

Якось я не витримав і поцікавився, чого ж ти обірвала стосунки з матір'ю? Ти неохоче зізнавалася: вона вже кілька років живе за кордоном. Коли тато знайшов собі нову пасію, то на славу постарався зробити все можливе, щоб здихатися першої дружини раз і назавжди. З мамою ви іноді листуєтеся, два рази на рік ти гостюєш у неї та Марка. Але частіше навіть турбувати не хочеш, адже «життя за кордоном таке метушливе» — драматично зітхала, натякаючи на свою непотрібність. Пригадую, як ти тоді зняла зі своєї сорочки бордову ниточку, що, наелектризована, прилипла до тканини. І в цьому жесті було стільки беззахисності, контрастної до тієї байдужої жорстокості, яка допіру кавалками відпадала з твого личка!

Хоча ти тут же випросталася і спишна маніфестувала:

— Я вдалася достойною донечкою! Шпурляла так званих друзів і близьких за борт свого життя без каяття і жалощів, ніколи не кидала рятувальних жилетів тим, хто був би радий навіть надломленій соломинці, що втримала б людину в моєму світі. Нащо в'язати вузлики на стосунках, що не дарують нічого, крім змарнованого часу?

Задерла підборіддя і натягла на свіжі міхурі свій саркофаг самотності.

III

До кінця реєстрації було ще понад 20 хвилин, і миловидний чоловік зовсім не квапився її проходити. Він, мовби оркестровий музикант, чекав знаку диригента.

— Ще щось бажаєте? — офіціантка піднесла каву до столика і здмухнула пил заціпеніння. Чоловік відмахнувся.

За кілька хвилин до нього з явним наміром познайомитися підсіла пані бальзаківського віку.

— Не пригостите даму цигаркою? — кокетливо примружила повіки.

— Я за здоровий спосіб життя! — незнайомиць відрізав обурено, наче його щойно звинуватили у замаху на життя Маргарет Тетчер. І тієї ж миті вхопив подумки своє відображення у дзеркалі, котре колись бачив у химерному сні чи галюцинації. Тільки тоді в нього було коротке руде волосся й очі — кулями навиліт.

Жінка бундючно надула індичі щоки, розправила хвіст і крокувала геть.

— Що то за лікар так був їй потрібен? — ні з того ні з сього кинув наздогін дамі. Та гордовито знизала плечима.

Відвідувач хутко розплатився за каву і побіг ловити таксі. Його тіпало, наче в пропасниці, кидало по задньому сидінню чужої автівки, що ніяк не бажала вирватися з тенет міських заторів. І коли чоловік нарешті добіг до необхідного восьмого поверху, то накрутив себе до такого шаленого нервового зриву, що годі й казати!

Грюкав у двері, вичавлював клюквовий фреш із дзвінка, бив копняками броньованого лицаря, що заступив дорогу до пункту призначення, аж поки на шум не збіглися сусіди. Подзижчали, покричали, випхали «придурка» на вулицю і розбрелися по своїх щільниках. Одна тільки бабуленція, крекочучи піднімаючись до своєї кімнатки, озирнулася на дивака і раптом, мовби щось згадавши, ляснула себе долонею по лобі.

— Хлопче, тебе як звуть? — почулося з відчиненого вікна на котромусь із поверхів, звідки старенька висунула голову. — Ану почекай пару хвилин, маю до тебе діло!

Сиві розтріпані патли сховалися у напівтемряві під'їзду. Ще й року не минуло, як через півгодини та сама бабця викотилася у внутрішній двір будинку і пошкандибала до лавки, на якій сидів незнайомиць. Він обхопив голову руками й зосереджено теребив спогади про нинішній ранок. Шукати відповіді було марно, єдина мета — вхопити за хвіст початок.

— Ти, мабуть, їдь в аеропорт, а я ще маю повернутися та дещо зробити, — якимось розлючено сказала Форма, щойно ми дійшли до світлофора, за яким чекала твоя автобусна зупинка і моє таксі.

Я тримав за ручку свою чималу валізу і по-юнацькому м'яв у долонях закордонний паспорт, звідки зрадницьки стирчали кінчики квитка на літак. Ми були чужими людьми, котрі знали, що рано чи пізно цей момент настане, нас не тримали навіть найтонші шовкові стрічки дружби чи якихось тепліших почуттів. Так поведуться двоє пішоходів, що пізньої ночі зустрілися на вулиці з потрощеними ліхтарями і, хоч страшенно бояться одне одного, проте йдуть крок у крок по різних боках дороги, бо знають: у разі сторонньої небезпеки силует на тому березі вулиці може стати єдиним рятувальником...

Але ось темний провулок скінчився — і ми обоє стояли перед мигаючим світлофором, від якого наші дороги назавжди розходилися.

— Повертатися — погана прикмета, — безпорадно спробував зволікати, хоч і знав, що в тім немає жодного сенсу. Ти чомусь щодуху намагалася мене прогнати, хоча до мого відльоту лишалося ще понад шість годин. — Невже це не може почекати до вечора?

Я кинув погляд на Форму і спостеріг, як вона розгублено вичавлювала лінію життя зі своїх долонь.

— Вважай, що я просто уникаю сльозливих прощань, — гірко посміхнулася. — Щастя тобі, Незнайомцю.

Ти рвучко повернулася і побігла геть, а я, клянуся, побачив у ту мить, як повітря розсікли — просто перед моїм носом — твої довгі вогняні коси, що тут же розтанули у вихлопних газах шосе.

Мовчки махнув рукою і рушив на зелене світло. Десь на середині дороги озирнувся. Твоя мікроскопічна постать віддалялася зі швидкістю світла, згодом і зовсім зчезла з поля зору. Ти — вожак зграї розлючених барсів.

— Агов, хлопче! Бува, не тугий на вухо? — трусила мене за плече твоя стара сусідка. Я неохоче підняв голову зі своїх ліктів. Навпроти сердита бабця вперла кулака в пояс (їй-право, престаріла актриса з опери «Карась і Одарка»!), а другим тицяла на обтягнуту подарунковим папером картонну коробку, що з-під землі вигулькнула на мою лавку.

— Чого вам, добродійко?

— Ага, очуняв, глуха тетеря! На, тобі тут гостинця передали.

Нічого більше не пояснюючи, вона зібралась почвалати додому. Проте спершу кинула в мій бік (наче пошепки, але так, щоби півкварталу почуло): «Спаскудив дівчину ще й має наглість приходити... От же ж чортяка! Хоч би квіти бідоласі в клініку заніс!»

Я наздогнав літню партизанку-примадонну погорілих театрів і кадебістськими методами витяг із неї зізнання, про яку лікарню йшла мова та чого туди потрапила Форма. Яким же я був ідіотом, щоб не помітити того, про що шепотілися всі сусіди. Часу залишалось зовсім обмаль...

IV

Я вагався, чи варто заходити до палати, з якої тебе мали от-от забрати. По дорозі до госпіталю розпакував твій подарунок і на превеликий подив виявив, що в коробці було порожньо. Все прояснив надпис на зворотному боці обгорткового паперу, де дитячим почерком нашкрябано: «Залишаю тобі на згадку найдорожчий скарб — свій

саркофаг самотності. Тепер маю імунітет до будь-яких посух: у долині Нілу завше цвіте латаття...».

Я переступив поріг палати і знайшов очима тінь аморфного сімнадцятилітнього Купідона. У світлі останніх новин ти здавалася ще більше схожою на привида.

— Лікарі довели до мого відома: 90 процентів імовірності, що твій організм не впорається з наркозом. Надто ослаблений...

Я замовк, бо не міг і не хотів далі повторювати гідоту, почуту від медиків. Ти стрепенулася від звуку мого голосу і повернула осяяне чоло, котре, однак, тут же затьмарилося якоюсь грудневою кригою.

— Я знаю, — відповіла мовчки.

Ми стояли по різних кінцях кімнати, проте й на відстані обпікали одне одного злістю. В кожного не неї були свої причини. Я вибухнув, наче гриб-порхавка:

— Дай мені можливість бодай тепер зрозуміти, нащо ти так дурієш?

Не відповідала. Тримала удар і відфутболювала неприязні погляди, що я ними на тебе сипав. На мент я, було, навіть засумнівався у твоїй здатності бачити й чути — так уперто Форма ігнорувала присутнього в її палаті Незнайомця. Здалася вона тільки тоді, коли, підкошена медикаментами попереднього наркозу, сповзла на лікарняне ліжко.

Я присів поруч.

— Поки я долетів до тебе, твій єгипетський скафандр самотності зітлів ув озоновому шарі ворожої планети. А від його вмісту залишився тільки недогарок, — і я вклав свою руку в твою долоню. — Чого ти мені не сказала, що *хвора на рак*? Чого не повідомила, що на *такій* стадії?

Вона затулила обличчя руками.

— Навіщо? Щоб ти пошкодував бідну дівчинку, існуванню якої суджено скоро обірватися? — ти обурювалася на жалощі.

— Ні, я би змусив тебе цінувати ці останні місяці, а не засушувати пелюстки для надгробних епітафій! Знайшов би можливість вирядити тебе в подорож по Європі... Віденські та празькі палаци, венеціанські маскаради, будапештські легенди — у світі стільки цікавого!

Запал, з яким я кинувся говорити, секундню згас, зіткнувшись із її колючками.

— Жорстокий! Тоді б я ще міцніше хапалася за час, якого в мене немає!

Формині вилиці танули на простирадлах, наче соснова смола з їдким ефіром. Золотисті очі витікали з берегів підігрітим сиропом...

— Опромінювання і хіміотерапія — вони вигризали найсмачнішу начинку з тільця. Бачиш?

Дівчина з легкістю висмикнула жмут волосся з голови, а я неконтрольовано відскочив на другий кінець ліжка.

— Чого ж ти лякаєшся? — холодно клацала металевими віями. — Ти ж хотів знати правду! Я приліплювала назад свої локони до скальпа на водостійкий клей, щоб ти бачив не лише ошпарену курку! Я робила вигляд, що чхаю від запаху парфумів, коли спльовувала на серветку кров. Так кортіло здаватися *звичайною*... Більше несила терпіти!

Незнайомець нервово бив кулаком у стіну з метрономічною ритмічністю. Коктейль із відрази, байдужості та співчуття затискав йому горло в іспанському чобітку. Коли я спробував послабити лещата — все тіло перетворилося в єдиний суцільний м'яз. Залишалось тільки одне питання:

— Навіщо операція? Чистої води суїцид. У тебе в запасі було ще кілька місяців! Могла стільки встигнути...

І тут ти витягла з рукава свій головний козир:

— Це єдина можливість врятувати батька. Йому терміново потрібна пересадка нирки, а вона у мене — один з небагатьох органів, до якого ще не добралися метастази...

Мене прибило снарядам до землі. *À la guerre comme à la guerre.*

Aber warum??? Як так? Жертвувати собою задля людини, котра всіма можливими способами демонструвала свою байдужість до тебе? Я не міг у це повірити.

Ти відповіла на мій подив автоматичним тоном, супроводжуваним скреготом (так колись під час війни рипіли нацистські рупори):

— Не засмучуйся, для тебе я б зробила те ж саме. Якби, не дай Боже, довелося... Бути комусь потрібною...

За хвилину поряд зі мною з'явився мольфар у білому халаті — вискочив, мов чорт із табакерки. Схоже, тебе вже дістала прощальна сповідь і ти неабияк зраділа появі свого вбивці.

— Пора! — грізно-винувато констатував анестезіолог. Форма підвелася з грацією Венери, підхопила його під руку.

— *Якщо ти будеш у моїй країні*... — проспівала дзвінко і тут же лячно заткнула уста рукою. Випросталася та промовила твердо. — Хай наші серпневі ранки не стануть порушниками твого вересневого спокою. Прощай.

V

Мерехтіння...

Тисячі свічок на прощальному полотні художника Життя.

Ти граційно ступаєш між неспокійними вогниками, і мені здається, ні, я точно знаю, ти цілуєш у чоло кожного, хто схилився на коліна біля

твого чотирикутного човна. Ледь відчутно дмухаєш на мої зап'ястя, щоб нагадати мені, як багато ми ще не встигли...

Заправляєш у хвилясті локони ніжно-сніжнобілі магнолії, але їхні пелюстки опадають, ковзають по твоєму передпліччі й губляться десь у суцвіттях твого тіла. Така, як ти, буває тільки раз на століття.

На старенькому грамофоні кружляють смички симфонічного оркестру. Національного симфонічного оркестру.

*Dedicated to stranger.
серпень–вересень 2009*

ФАНТАСМАГОРІЯ ПЕРСЕФОНИ (інфернальний апокриф)

*Дев'ять грамів
Пентаграм...
Гра у плетиві Лети,
Я з програм дитячих драм
Майструватиму куплети:
Свої злети свого краху —
Я закована у птаху,
Я звулканена у вічність
— циклічність —
Це клінічна
— круговерть —
Шепіт більше не іскриться,
Павутинно-срібні крильця
Не скипаються в судомі,
В партитурному Содомі
Із судинно-ртутних ниток,
Із крихких серцевих плиток...
Плин між ліній білих лілій
Я у смерті недозрілій
Відтепер
знайду рятунок
Трунок
Із вітрил небесних сфер
В перлах, сперстаних із пер.*

Першим, що я побачила, було ікласте дзеркало — осяйно бліде, охайне, не заплямоване сумішшю зайвих речей. Воно дозволяло собі бачити предмети вибірково і попри абсолютну темряву демонструвати їх на білуватому тлі, так, наче б амальгама просвічувалася зсередини.

Мабуть, цей фон міг збити мене з пантелику і змусити повірити, що попереду звичайне вікно в оправі гофрованої сріблястої рами, за яким відкривається бідненька кімнатка або навіть блаженська театральна комірчина для зберігання чудернацького реквізиту: всіляких згорблених стільців-tronів, надщерблених кухлів, різьблених дерев'яних хрестів завбільшки з немовля й іншого непотребу. Звичайно, я б так і подумала,

якби не одна маленька деталь: серед колажу різноманітних штрихів і ліній слизька скляна поверхня видавала на-гора й відображення Мене, а точніше, тієї істоти, того явища, котре мало б бути моїм двійником. Це було чудакувате дівчатко рівного зі мною зросту, хоч, напевне, могло сягнути не вище коліна дорослої людини, світлошкіре, білокосе (чула, деякі диваки називають цей благородний колір волосся сивиною), зодягнене в червоне шифонове платтячко з пишним білим мереживом на рукавах і долівці. На голівці — багряної барви бантики в тон сукенці. Панночка дивилася моїми виразно сірими очима, іноді змигуючи завитими вгору чорними віями. Ми кололися ідентично виточеними рисами обличчя й однакового загостреними ліктиками, кусалися схожими рухами, настільки досконало копійованими, що я могла засумніватися, хто з нас двох справжня. Жодного сумніву, з того боку свічада красувався мій найточніший клон, правда, з єдиною химерною вадою — друга Я була фарфоровою. Про це безапеляційно свідчив глянець її шкіри. Дзеркало з усіх сил змушувало мене повірити в те, що перед ним стояла порцелянова лялька із солодко-привітним виразом обличчя та дисонуючою цинічною посмішечкою.

пом'яла долоні

пощипала щоки

посмикала за кіски

ще якимось там подеформувала тільце, щоб переконатися в біологічному походженні своєї оболонки... Дивина — та й годі!

— У свічаді ми завжди бачимо тих, що нами керують, — Маленький Принц підкинув пояснення.

Він у склі виріс високим красенем-хижаком із трохи розкосими очима волошково-синьої фарби. Це була особа відсутнього віку, чия подоба розвинулась без будь-яких ознак дитячого, чоловічого чи старечого тіла. Принц не мав схильності до аморфності, а проте я не зуміла перехопити в телеграфі думок навіть крихітного здогаду щодо його статури або ж сили. Та найбільшою нісенітницею видавалось інше: той, скроєний в амальгамі незнайомець, був Людиною, хоч насправді поряд зі мною стовбичила порцелянова маріонетка в оксамитовому камзолику на срібних гудзичках. Овва! Усе з точністю до навпаки! Цікава тенденція...

Серед мотлоху, що справляв враження театрального реквізиту, годі було розгледіти ще якусь живу істоту крім цієї з'яви, і я мимоволі мусила повірити, що вустами до моїх вух ворухив фарфоровий хлопчик.

— Де я? — спитала за мить у людиноподібного героя Задзеркалля, бо він видався якимось ближчим, аніж оте гладкошкіре непорозуміння, що виринуло наче з-під землі.

— На все свій час, — вичавив із себе з істинно королівським гонором. — Твоя подорож тільки починається...

(Фаза компенсованого шоку:

*— набряк епітелію слизової оболонки
ротової та носової порожнин*

Мені холодно жити між рядками. Там ламаються ключиці моїх потерчат, надриваються їх голосочки скрипками з-під криги. У храмі сонячного сплетіння по-осінньому шкірить ребра орган, летять додолу

іржаві орхідеї, вурдиться віск на скронях... Я зшиваю собі одєжину з ожини, звиваю кропив'яні пуп'янки відчаю і кличу, кличу, кличу п'янки стогони своєї зародкової почвари-напівкровки — das Ich. Кровоточу її порожнечею...

Фантасмагориться в мені Аїдове плем'я, чую озоновий запах пальців мого господаря, та невтямки мені, за якою горою стрічати Цербера.

Ми йдемо. Крокуємо вгору по сходах, часом перетинаючи якісь кімнати. Маленький Принц болюче клеймить мене поглядом, але я знаю, що без цього фарфорового виродка зіб'юсь на манівці в густому смолянистому тумані. Чудасія куховариться: зріст міфічного провідника заледве сягає й півметра, але коли той повертає крейдяне чоло в мій бік, я виразно бачу два алмазні свердлики його очиць просто на рівні своїх зіниць. Він вищий од мене, сильніший од мене, хоч і крихкий своєю лискучою плоттю. Боюся цю істоту й водночас відчуваю несамовитий потяг до неї, відмінний від простого лібідо, розбіжний с усіма досі знаними чуттями. Волочу за Маленьким Принцом лапами, ніби вовчиця, що востаннє в житті почула запах крові й охмеліла від нього.

Я подумки гладжу шерсть порцелянового перевертня, розкушую на іклах морозний шлейф, що лишає в повітрі змах його невидимих крил. Хочу цю ляльку!

На таких шаленстві інстинктів я проминула *другий* поверх.

Каблуки Маленького Принца цокають мармуровою підлогою в чорно-білі квадрати, які вдається бачити лише завдяки тому, що з-під синього камзола мого поводитря тягнеться шлейф аквамаринового світла. Помічаю, як сяйво просочується крізь його шкіру, млосно лоскочучи мені краєчки ніздрів, мов одурманливий запах бузку, що здавлює грудну клітину. З темної далини раціо ледь чутно долинає контрабандне спостереження: за весь час перебування в дивнім царстві я ще не зробила жодного повноцінного подиху. Марне силкуюся вхопити бодай вузлик повітря — зябра злиплися. І щоб закарбувати в тісті свого тільця хоч натяк на ефір Принца, мені доводиться втирати опіумне світло в п'ючки, жалячи руки шпильками терпкого солоду.

— обструкція дихальних шляхів

Вовкулак із волошковими очима марширує з надмірно манірною грацією, бундючно виставляючи вперед підборіддя. Він відгороджується мовчанкою, а мені хочеться сипати сотнею питань.

— Ми в якомусь замку? — не витримую тиску тиші.

— У **моєму** палаці, який одночасно слугує театром для найкращих представників **вашого** світу, — він якось дивно акцентує присвійні займенники, наче весь зміст укладено саме в них, а не у фразу. — Правда, ти ще не зарахована до трупи тутешніх акторів.

— Не досить талановита? — саркастично кривлю губки.

Маленький Принц злісно примружує оченята й замість відповіді вказує викресаним з льоду пальчиком, що на нім уже й нігтики інеєм покрилися, на моє багряне платтячко — і я бачу просто навпроти свого серця велику сріблясту пляму. Коли це встигла забруднитися? От нечепура! Заходжуся відтиратися, однак липка, тепла на дотик піна не покидає тканину.

— спазм м'язів гортані та дихальних шляхів

Таким був мій найперший подих у палаці, що стрів мене дзеркальними хитрощами, перший за цілу мандрівку. Я мусила виривати його, мов пришерхлу хітинову кулю, затверділу в моїх легенях, я з несамовитим боєм вишарпувала цей шкарубкий клубок, прирослий до тканинних стінок, втрачаючи глузд від знесилення.

Маленький Принц аж підстрибував з реготу, спостерігаючи за моїм звиванням. Тільки згодом я зможу усвідомити, що змусило бідолаху так конвульсивно сміятися...

Фаза декомпенсованого шоку

Коли ми запливали на *четвертий* поверх, мій поводитир, знову крейдяно-спокійний, розповів, що його замок зліплено з місячного каміння, від чого навіть у мороці на предмети лягає ледь помітний блакитний відбиток.

— Темрява з присмаком неба, — мрійливо протягнула я.

Принц наїжачився та поквапився зауважити, що асоціювати синю барву з небесами — чистої води стереотип, а в мене, очевидно, проблеми з художнім мисленням. Йому видніше...

На той момент я ладна була погодитися з будь-якою оцінкою мого поводитира, хай навіть вона б виявилася цілковитою нісенітницею, я ловила всяке слово — і воно розбухало в мозку березовими бруньками, я не могла насититися по-дорослому рубаним голосом фарфорової крихітки, а найгірше — не знала, не вміла розплатитися за піймані звуки. Абсолютно певна, що всі вони безцінні, я безсовісно крала вухом щось недозволене, щось рівноцінне моїй гранітовій душеньці, інкрустованій в обеліск прозорого еластичного тільця. Так, душа — нею треба розраховуватися за найбільше благо, котре тобі дарують...

— По-твоєму, вона так дешево коштує? — почвара виявила чудеса телепатії, прочитавши мої думки.

«Отже, ти всю дорогу знав, що коїться в цім черепі», — хіхікнула під ніс, хутко прокручуючи калейдоскоп недостойних намірів, що почергово спадали мені на гадку, відколи стріла цю миловидну поторочу.

— Ти вкрай убога на фантазію, — вмить констатував Маленький Принц із лукавим усміхом, ніби виправдовувався.

— Не сумніваюся, що у порцелянових ляльок вона розвиненіша! — відрізала ображено.

Що за нахабство?! Якийсь глянсолиций монстр дозволяє собі длубатися у вмісті чужого мозку, а потім ще й зухвало ображати його власника! Та хто воно є, щоб так поводитися? Я владу цього самозванця над собою не визнавала, в його дурнуватий замок не просилася і грати за чиймись правилами не збираюся. От стаєш до мене спиною — готуйся прийняти удар... І цього разу я не схиблю!

— Ти претендуєш на роль моєї улюбленої маріонетки, - зарозуміло промовляє Маленький Принц. — Ми чимось схожі...

Не повертаючись обличчям у мій бік, він наосліп проводить долонею вздовж моєї голови — я стараюся відхилитися, поряд із шиєю — готую шлях до відступу, мимо плечей — роблю крок назад. Коли кістлява рука

зупиняється напроти ребер і скручує кострубаті пальчики в кулак, моїм тілом пробігає судома.

— *асфіксія (*удушення)*

— Люди... — сумно зітхає господар замку. — Кількома сходишками нижче вона готувалась покласти до ніг незнайомця цілий світ, а варто було ступити на новий рівень — і вже душиться від злості! Жадібність поступається перед марнотратством, те віддає корону гніву... Ти в полоні, дівчинко.

Монарх повагом обходить заокруглені стіни кімнати, іноді приглядається до портретів мучеників, що на них намальовані, шкребе образи крижаними нігтиками. *П'ятий* поверх — Стігійська каплиця, в центрі якої стоїть на колінах скорчена істота в багряній сукенці з білим мереживом. Цьому створінню вісімнадцять років, воно знає серед однолітків своїм надмірним прагматизмом, а між людей старших — перенасиченістю енциклопедичними знаннями. Воно вже досягло неабияких здобутків у майбутній професії, придбало міцний соціальний статус. Його вважають не по роках успішним.

На якийсь час я втрачаю пильність і провалююсь у роздуми, броджу серед сірих архівованих файлів, які мали б бути моїми спогадами. Рівненькі ніші, заповнені указами та розпорядженнями. Поміж них — тоненькі червлені шипи, точені голочки, що вгрузають у судини, як ніжки оленів у лаву, виплунуту з відчаю вулканом. Я плавлю свої метали...

В потилицю дихає Порожнеча. Її дзеленчання стелиться по всіх усюдах, іноді воно жалісно скрикує, вдарившись об колони чиїхось мрій. Я напівглуха. Я напівсвята. Я — дистильована, я — безкінечна...

Розмазую пластилін чужого доторку між закоцюреними пальцями: так і не навчилась існувати поза кордонами суб'єктивно-егоїстичного синдрому Її Величності Себе. Розщеплюю свої хромосоми...

— *порушення тканинної перфузії*

Я не встигаю розплющити очі, як наштотуюсь на сині плями навколо принцових зіниць. Марно намагаюся продіагностувати його погляд: вгадати, яку емоцію той зараз випромінює, неможливо. Зате голос мого рятівника більш красномовний — він велить вставати і йти далі. Згрібаю по петлястих вінках нейронів силу, щоб зрушити з місця, однак сили вистачає всього на кілька метрів.

Схоже, я згасаю... Але при тім достеменно відаю, що не маю права відставати від свого поводиря, бо відтепер він — мій персональний замітник кисню, альфа й омега мого хронотопу.

Між суглобами посіявся та проріс пісок, розчинити його зможе хіба що стороннє втручання. Худорлявому дівчаті в червоному платтячку нічого не лишається, як просити допомоги у Маленького Принца, та він безжально раз за разом відганяє північними вітрами її щупальця. І тільки коли юнка падає на сходах до *шостого* ярусу, любий звір звертає увагу на свою супутницю.

Згорблено сиджу на півдорозі до нового щабля розвитку. Мої колінця запінені кривцею, яка хлюпає рясними потоками і вже добряче забруднила одягу. Принц опускається поряд і винувато піджимає губи.

— Він не бажає тебе відпускати. Навіть тут живе у тобі. Бачиш?

— Звільнюся!

— Плата може виявитися надто великою.

— А душі завжди коштують дорого.

Мене ошпарює відчуттям щастя, трохи щемливого, проте втішного. Бажання існувати в чужому часопросторі — безапеляційний аргумент для аутодафе старих ідеалів. Яка ересь страшніша: над релігією чи над почуттям любові, яке, по суті, теж є вірою?

Смородиновий дух позирку Маленького Принца підкидає відповідь на мої пошуки. Без роздумів вириваю з одягу той шматок тканини, що з початку мандрівки лисніє на сукні сріблястою інфекцією —

...котяться долі кайдани, м'ятою пахнуть рани. Пазурі віолончелі витискають з вен колючі ноти. В посоловілих фрегатах моїх еритроцитів — міриади ультрамаринових вогників. Пульсація метаморфози звурджує ілюзії, розпухає атомним грибом формалінових фантазій...

— зупинка серця

— гіпоксія (*кисневий дефіцит клітин мозку)

Сукенку начисто заливає чорною фарбою. Все правильно: черниці — наречені Сина Божого.

На обличчі мого янгола танцюють корчі: він теж щасливий.

— Тепер ти важиш 9 грамів.

Така невимовна легкість... Ми кружляємо Залом Діт, оминаючи тісні ряди кам'яних колон, підписаних людськими іменами. Чому вони тут закарбовані і ким були носії цих наймень? Може, ті самі славнозвісні актори, про яких згадував Маленький Принц? Але замок з місячного каміння зовсім не схожий на театр. Та й жодної живої істоти ми тут ще не надибали.

— Просто ти їх не бачиш, — попереджує святий запитання. — І вони тебе також. Кожен у власному вимірі, з особистою місією.

— А яка моя місія? — цікавлюся.

Він несподівано робить кілька па, вальсуючи навколо мене, граційно виймає з кишені камзола шовковий шарфик й одним рухом зав'язує дівчаті очі.

— Я приготував тобі подарунок, — шепоче ледь чутно та веде по сходах угору.

Млосно... Тканина, що загороджує зір, здушила скроні. Непевний страх і радісне очікування — каламутний коктейль. Довіра? Ні, щось значно сильніше.

*Холод у глеї пелюсток,
Ти — згусток,
Ти — ембріон у розколотих стінах,
В стінах, таких для нас спільних
Ти — ембріон у моїй божевільні!*

Ти тамуєш мерехтіння мого невизнаного «жива», ти здзьобуєш сіль з мого вироку, ти — моя імплантована свідомість, без якої випаровуються думки. Кохаю...

Фаза невідворотного шоку

— Прийми вітання, люба, — Маленький Принц схилився до скроні, — ти залишаєшся на *сьомому*...

— Небі? — нетерпляче зриваю з обличчя пов'язку.

— Колі, — іронічно всміхається мій звір.

— *Lasciate*

ogni

speranza —

Даром обожнюваного чудовиська виявляється тісна тюремна камера з погризеними сірими стінами, густо запорошеними сутінками та наелектризованим Нічим. Поруч зі мною — Його Величність Диявол...

— За що? — зиркнула на того, кого вважала своїм спасителем.

Навіть його закрижанілі пальці не могли зрівнятися в холоді з виразом обличчя, в яке я заглянула. Ні пари з уст. Дівчинка читала Аїдові думки, проілюстровані її недавньою поведінкою:

«Перше коло — для нехрещених, друге — для розпусників, третє — місце перебування черевоугодників, четверте — марнотратників, п'яте — гнівних, шосте — (О, моє улюблене! — кричала його гримаса) — для еретиків, сьоме ж...»

— Самогубці, — здогадалась я вголос.

Мовчання. Симфонія спустошення.

Сьогодні я зготувала собі смертельне зілля із блакитних газових клубів... Я шукала тиші, я марила звільненням. Подих, ще один — і в судинах викаблучує танго індиговий змії...

Акт невідкладної швидкої допомоги не дав результату.

Білокосе маля сповзало на слизьку підлогу. Щось кошлате обійняло мені ноги, кошлатою стала сітківка ока. Вжалила мені рогівку... В кришталик пирснуло кислотою — очі синіли.

— *пневмоторакс*

(заповнення плазмовою рідиною навкололегеневої порожнини)

— Насправді ти наклала на себе руки одинадцять літ тому, — втручається в моє мислення Аїд. Він протягує грішниці пензлик. — Цій крихітці було три роки, коли вона створила перший малюнок. Дівчинці виповнилося п'ять, коли в ній остаточно сформувався геній. Дитина, здатна змінити світ... Стукнуло сім, коли ця божевільна зреклася свого дару і заприсяглася більше ніколи не торкатися полотна! А все через примху, образу на матір за відмову подарувати на Різдво пупсика у полум'янистім шматті ... Як, як ти посміла?

Я затикаю вуха, та по барабаних перетинках все одно б'є голос мого повелителя.

— Невже ти не впізнала замок?

Імператор підскакує до пластилінового тільця своєї жертви й береться його трусити.

— Цей палац, — гарчить у знеamtі, — був на твоїй останній картині! Я був на твоїй останній ...

Мій повелитель таврує сургучем розпеченого погляду .

— Вітаю вдома, моя Персефоно! — він вичавлює мені з очей троє гранатових зернят.

Розкришуються в порох платформи й геосинкліналі

Ще тільки бабине літо, а у вирії вже палять відьом

Ціна за содомітство та знуцання з мистецтва — бути прицвяхованим до вічності у в'язничній камері, позбавлений будь-яких барв. Художник без кольору — найдосконаліша безглуздість.

Веретена перстів Маленького Принца заколисують Сплячу Красуню

Епітелій твердне на сполучних тканинах її людської подоби, порцеляна випалює цитоплазму її клітин

Венозний окріп звурджується в рідке скло

У моєму фарфоровому тільці — дев'ять грамів одчаю

— Зрадник! — розпачливо вию.

— Зрадниця зреклася віри, ступаючи на шосте коло. А я — просто лялька для людців.

— Персефона пішла на ренегатство, бо її любов до тебе виявилась більшою, ніж до Бога.

— Любов? А що ти про неї знаєш? Люблячий син бажає виділитися серед тисяч ангелів, звернути на себе батькову увагу, врешті-решт стати об'єктом гордості Всевишнього! А що за це? Його з безчестям скидають у п'їтму і до кінця світу вважають наймерзеннішим ворогом!

— Люблячий отець дарує йому ціле підземне царство, щоб кровинці не було тісно під батьківською опікою. Він звільняє своє дитя від усяких правил і дає славу, котрої споконвіку не мав ще жоден з ангелів. Невже тобі мало???

— Бог змусив мене на власній шкурі відчутти найважчу кару: спершу почастиувати грішника отрутою любові, а потім змусити душу цілу вічність скніти від непотрібності та вакууму думок, неосяжної пустоти. І я не перестану стрясати світ до скону, щоби Всевишній принаймні пам'ятав про існування Світлоносного...

Мій персональний інквізитор замовкає. Через хвилину князь темряви вже усміхається, наче трирічне дитинча.

— Попроси Його, щоб хоч іноді відпускав Персефону на гостину до Люцифера: твоя відсутність мені болітиме.

Він міцно обіймає мене й цілує в чоло.

— *колапс (*відмирання клітин головного мозку)*

Клякну в обіймах Маленького Принца. Спершу мороз графить на моїй шкірі візерунки, а тоді вже порцеляна плоті розчахується від холоду лялькаря на мільярди окремих корпускул. Святий звір зачерпує попіл перлин з моєї голови — і в його долонях залишається кілька лілейних пелюсток — дев'ять грамів білосніжного пір'я...

Київ, квітень 2009

Вікторія АФАНАСЬЄВА

* * *

Місячна стежка на спині.
І губи, наче терен Єшуа.
Їх — і хотів би — не спиниш.
А я й не попрошу.

Чути, як коник сюркоче.
І хвилі б'ються об берег.
Хто ж такого не схоче
Тут і тепер?

* * *

Я можу сама осідлати землю,
Цю синьо-зелену кудлату кулю...
І океани солодкого елю
Я легко із річки нахильці цмулю.

І дикого сонця вогненну гриву
Я на скаку хапаю голіруч.
В шаленім вирі, в палкім пориві
Торкаю пальцем небесну ліру.

Затихнуть бурі, згаснуть заграви.
Я заварю на вулкані чаю...
Я б закінчила небесні справи,
Та ... мені тебе трошки не вистачає.

* * *

Як побачиш в очах бажання —
Я благаю, не тіш одразу.
Хай спочатку за браком жанру
Напишу хоч крилату фразу.

Як побачиш, що хочу дуже, —
Удавай, ніби не помітив.
І з розпачу за байдужість
Я буду всю ніч творити.

Як уздриш навіженство незримо
Прикинься одразу сонним.
Щоб я зазітхала римами,
здригнулась ритмами —
І вибухнула канцонами.

Ти щодня біжиш рятувати світ,
Я розплющую очі — а поряд нема.
Ти просиш хвилинку, годинку, літо...
А я чекаю, коли прийде зима...

Димиться комин, вікно гаптоване.
Так бути мусить. Щодня й вовік.
Я знаю — всесвіт уже врятований,
Бо йде до мене мій чоловік!

А сонце встало з-за криниці —
Коромислом скотилось ниць.
І повиходили дівиці,
Щоб породить нових дівиць.

І сколихнулись дівам перса —
Налиті яблука тугі.
З пупка розцвів весняний персик,
Щоб годувать нових богів.

І розлились молочні ріки
У пружні таїни заплав.
Ти полюбив мене навіки,
Коли розбурхану застав.

* * *

Авітамінози міста
Дрібні міокарди держави
Поклади, я сказала, на місце!
Поверни туди, де взяв ти.

Мітинг проти менінгіту
Запалення Голови — ешафотом!
Чому до нас тягне, наче магнітом,
Усяку мерзоту?!

Ольга ПАРАЩУК, Вікторія АФНАСЬЄВА

ЖІНКА ЗІ СНІГУ
(п'єса на одну дію
за мотивами однойменної повісті Василя Слпчука)

Ява 1

Сцена ледь освітлена. Світло біле. Зі стелі звисає з десятків білих смуг полотна. По сцені дме вітер. Полотна розвіваються.

Йде сніг. По сцені йде Овідій. Йому важко йти через заметіль. Він одягнений легко, як на таку погоду. Йому холодно, вітер дме в обличчя і збиває з ніг. Він ступає важко і повільно.

Падає на коліна. Заметіль на мить вщухає. З-за полотняних смуг з'являється балерина. Чується музика її танцю, і Овідій обертається на музику. Ніби зачарований, іде за нею, вона танцює, ховаючись від нього за білими смугами. В черговий раз сховавшись, вже не з'являється.

Овідій знесилено падає, засинаючи.

Ява 2

Заметіль ущухла. Полотняні смуги зникають.

Сцена освітлюється по-домашньому.

Овідій прокидається, реучко сідає. Заходить мама.

Мама: Вставай, ледацюго!

Овідій здригається.

Мама: Мишей хоч би пополохав!

Мама зганяє кота. Овідій полегшено зітхає.

- Овідій: *(винувато)* Задрімав. Не помітив навіть, коли ти з хати вийшла. А тато встав уже?
- Мама: Угу... Може, тобі молочка тепленького? З хлібом.
- Овідій: Не голодний я! *(пауза)* Ма, так а чого це тата не видно?
- Мама: *(відмахуючись)* Пішов кудись.
- Овідій: Скоро повернеться?
- Мама: *(сумно)* Може...

*Мама ходить по хаті, шукає хліб.
Повертається з горням в руках, але без хліба.*

- Мама: *(несподівано жваво)* От тільки хліба нема... Вибачай, якби ж ти попередив, що приїдеш, то я б купила...
- Овідій: Перестань, мамо! Я сюди не їсти приїхав! Давай я зараз збігаю за хлібом.
- Мама: Ти хоч трохи перепочив з дороги? А то, мабуть, заморився!
- Овідій: Нітрохи! Мені така симпатична супутниця трапилась! Я й досі ні землі, ні кросівок під собою не чую.
- Мама: Хороша попутниця в дорозі це добре, а Людка ж твоя як поживає?
- Овідій: *(жартівливо)* Краще за всіх!
- Мама: Може, ви вже й розписалися, а мені не кажете?
- Овідій: *(жартівливо)* Ма, куди ж ми без батьківського благословення?
- Мама: *(махає рукою)* Та кому те благословення зараз потрібне. Ось пакет.

Мама виходить.

Ява 3

Виходять двоє молодиків зі столиком і двома стільцями (можуть бути в хаті) і дівчина. Виходить продавщиця, розганяючи газетою мух. До гурту підходить Овідій. Всі обводять його поглядами. Дівчина-школярка оглядає Овідія з ніг до голови. Грайливо перегороджує Овідію дорогу до прилавка. Він обіймає дівчину за талію і відсуває її вбік, одночасно розвертаючи її на дев'яносто градусів.

- Овідій: Привіт! Відколи це в нашому селі така тіснява!

Гурт вибухає реготом. Один хлопець підходить до прилавка.

- Хлопець 1: Дайте пива!

Продавщиця: Не дам. Завуч заборонив продавати пиво учням під час уроків!

Хлопець 1: Нас уже розпустили на канікули.

Продавщиця: Та такої розпусти ще світ не бачив! Чекай до вечора!

Овідій роззирається по сторонах. Помічає двох дівчат (Зоряну і Руслану), що відходять від прилавка з чашками в руках, у бік столика.

Руслана: (грізно до учнів) Ану марш звідси!

Овідій підходить до дівчат.

Овідій: (жартома) Часом не ви школярів до бару на екскурсію привели?

Руслана: Ще б їх хтось на екскурсію до школи привів!

Овідій: Чарівні панянки, чи можна до вас підсісти?

Зоряна: Звичайно! Знайомтеся: це Руслана — моя подруга. А це Овідій — вранці познайомилися. Наш автобус поламався, то він мене до села провів, сама б я точно дорогу не знайшла. (Після мовчанки до Овідія) Пригощайся тістечком. Я його ще не їла!

Руслана несподівано зривається, бере Зоряну за руку.

Руслана: Нам пора.

Овідій: Радий зустрічі.

Зоряна: (винувато) Ще зустрінемося!

Дівчата ідуть зі сцени. Зоряна оглядається, дивиться на Овідія і тільки знизує плечем. Овідій махає їм у слід.

Ява 4

Сцена затемнюється, лише один промінь білого світла спрямовано на Овідія. Овідій сидить за столом. Чути завивання вітру. Інший промінь вихоплює балерину і Зоряну. Вони рухаються спинами одна до одної.

Зоряна: Ще зустрінемося! Ми обов'язково зустрінемося! Пригощайся тістечком! За те, що ти привів мене до села! Без тебе я б ніколи не дійшла сюди!

Овідій встає, рухаючись назустріч дівчатам. Знов здійсмається заметіль. Овідію стає погано, важко, він хапається за голову. На сцену виходять по черзі мама, тато.

Мама: (голосить з надривом) Немає в нас, сину, більше тата! Покинув він нас назовсім! (ридає)
Овідій: Тату?!...
Тато: (виходячи з зашморгом на шиї) Думаю, цей карниз мене витримає... тут, у бібліотеці, якраз серед улюблених книжок! Радості вони мені більше вже не принесуть...
Овідій: Тату, не треба!.. Ні!!

Овідій біжить до тата і знесилено падає.

Ява 5

Сцена освітлюється. Перед Овідієм сидить мама на ослоні й схлипує. У неї тремтять руки. Овідій вклякає перед нею на коліна.

Овідій: Що сталося, мамо? Не плачте!
Мама: (витираючи заплакане обличчя) Вибач, синку, я розбила твоє горнятко! Твоє улюблене! Воно стільки пережило! І я його розбила!
Овідій: Мамо, та ну, воно не варте того! Не побивайся! То на щастя, мамо!
Мама: (бере себе в руки і зводиться на ноги) Вставай, синку, штани замастиш! (цілує його в голову)
Овідій: (після паузи) А тато ще не повернувся?
Мама: (зітхаючи) Нема в нас сину більше тата.
Овідій: (перелякано, не розуміючи) Про що ти? Що з ним? Він живий?
Мама: (з металевим спокоєм) Краще б він помер.
Овідій: Мамо, що ти таке говориш!
Мама: Краще померти, ніж отак на старість зганьбитися!
Овідій: Мамо, та скажи нарешті правду!!
Мама: (після короткої глибокої паузи, вагаючись) Зрадив нас тато!... Коханку знайшов!
Овідій: Цього не може бути! Це якісь плітки! Щоб наш тато і так... Ні, не можу... повірити!..
Мама: Спочатку і я так думала, та шила в мішку не сховаєш! Я йому — роботу... а він мені: «нічого не можу з собою вдіяти — люблю її!»
Овідій: Ого!
Мама: А я, дурна, кажу йому: «Якщо так, то забирайся геть! Щоб мої очі тебе не бачили!» А він тільки того й чекав! Тепер навіть ночувати додому не приходять!
Овідій: Ого-го! А хто вона?
Мама: Ровесниця твоєї сестри.

Овідій: Ого-го-го! Та вона ж молода! Навіщо їй тато?! Хіба вона не могла собі когось іншого знайти?

Мама: Пограється та й кине! А він...!

Дзвонить мобільний телефон. Овідій бере слухавку.

Овідій: Алло! *(після паузи)* Та в мене все добре... Але батьки... тато... тут проблема... *(до мами)* Сестра дзвонила. Кинула слухавку. Сказала, що зараз приїде.

Мама виходить.

Овідій сідає на край сцени і задумується, витягає з кишені записник, починає писати.

Сцена затемнюється. Виходить тато під руку з коханкою.

Овідій: Вона?! Тату! Тату, навіщо?! А як же мама?..

Тато: А як же я?.. *(проходить далі)*

Овідій: Але тату...

Тато зникає за лаштунками. Сцена освітлюється.

Овідій розчарований.

Ява 6

На сцені з'являється Неоніла.

Неоніла: *(різко)* Що тут трапилось?!

Овідій: *(нервово, але неголосно)* Тато до твоєї однокласниці перебрався.

Неоніла: А мама де?

Овідій: Та вийшла десь.

Неоніла: Зачекай мене тут!

Неоніла реучко виходить і заходить, заводячи тата під руку.

Тато йде похнюплений.

Неоніла: Тату, та у вашому віці! Я вас попереджаю... ще один такий вибрик — і я спроваджу вас до божевільні.

Тато: Доцю, та я ж тільки... та я ж... та я ж тільки теє... та як же так? Та я ж нічого...

Неоніла: Тату, йдіть до хати. Мама чекає.

Тато йде за лаштунки (до мами). Овідій підходить ближче до Неоніли.

Овідій: Ти хоч тата не в'язала, коли сюди вела?
Неоніла: До цього все йшло!
Овідій: *(замислено)* Тата можна зрозуміти...
Неоніла: Я відмовляюся це зрозуміти! Усі чоловіки однакові!
Овідій: *(після паузи)* Хорошої ж ти думки про нас!
Неоніла: Та ти хоч знаєш, від кого я його забрала?!
Овідій: *(невпевнено)* Від Верки?...
Неоніла: Та вона ж моя однокласниця! Ще та сучка!
Овідій: А як Верка відреагувала?

Забігає Верка.

Верка: Добридень вам ще раз!

Овідій хитає головою, а Неоніла відвертається вбік.

Неоніла: Вже все вирішили. Давай не будемо ламати комедію!
Верка: Поверни мені Аркадія Романовича! Тепер він живе в мене!
Неоніла: Чого ж ти до чужих чоловіків чіпляєшся?
Верка: Аркадій Романович мені тепер не чужий! Ми уже родина!
Неоніла: Але ж ти, Вірко, й курва!
Верка: А чому ти так про мене? *(береться в боки)* Хоч ти й пані директорка, а я в гною бабраюся, нічим ти від мене не краща! Були в мене чоловіки, були, я не приховую! Але я в сьомому класі абортів не робила!

Неоніла ніяковіє. Бере Верку за коси і випихає геть.

Неоніла: Забирайся звідси! Кажу тобі, забирайся! Ще раз з'явишся на цьому подвір'ї, то я тобі ...
Верка: Що, правда очі коле?
Неоніла: Забирайся, я кому сказала!!

Верка виходить.

Овідій: Ніколи не думав, що ти такий чоловічище!
Неоніла: Як заслужила, так і має! Знаєш, Овідію! Мені було б спокійніше, якби ти тут ще трохи залишився!
Овідій: Без проблем. *(після короткої паузи)* Слухай, ти ж колись з Веркою дружила?
Неоніла: Цього світу, в якому ми дружили, уже нема! Ти хочеш мене щось запитати?
Овідій: Так, про те... що сказала Верка...
Неоніла: Можливо, Верка й збрехала, а може, сказала правду... Хіба

це щось міняє?
Овідій: *(після паузи)* Ні, звичайно!
Неоніла: Тоді облишмо цю тему. Мені пора.

*Неоніла покидає сцену. Овідій сідає за стіл і починає писати. Сцена затемнюється. Дме вітер. Овідій встає і ходить по сцені.
З'являються Неоніла і Верка.*

Неоніла: *(трохи сумно, але беземоційно)* Можливо, Верка й збрехала, а може, сказала правду... Хіба це щось міняє? Знайшов, кого слухати!
Верка: Але я у сьомому класі абортів не робила...!

Ява 7

*Овідій дивиться Неонілі вслід. Вітер поступово стихає.
З протилежного боку сцени з'являється Зоряна. Вона щулиться від холоду, на ній домашній халат, руки схрещені на грудях, волосся розпущене, вільно спадає на плечі.*

Зоряна: Ові!

Овідій не помічає дівчину, не відразу оговтується.

Зоряна: Ові-і!
Овідій: *(повертається в сторону дівчини)* О, Зоряна! Не чекав тебе побачити!
Зоряна: Ові!
Овідій: Що таке? Ти якась наче заплакана? Щось трапилось?
Зоряна: Я така нещасна!
Овідій: Тебе хтось образив?
Зоряна: Я... Я з Русланою посварилася....
Овідій: І це всі твої проблеми? Та нічого, помиритесь....
Зоряна: Вона... вона мене вдарила!
Овідій: *(обурено)* Оце так! Та якби вона не була дівчиною... та я б їй...!

Овідій обіймає Зоряну, вона голосно шморгає носом.

Овідій: *(простягає носовичка)* Ось, візьми! Він чистий!
Зоряна: Я не хочу до неї повертатися....
Овідій: *(розгублено)* Але... у неї ж твій одяг...
Зоряна: Ну то хай... все одно не хочу...!
Овідій: *(рішуче)* Ну то будеш моєю гостею!

Ява 8

Овідій із Зоряною розвертаються, щоб рушити до хати. За сценою чути гуркіт двигуна мотоцикла. Вривається Руслана.

Руслана: Ти куди це? (мовчанка) Зірко! Я приїхала по тебе! (мовчанка)
Зірко!! Я чекаю! (мовчанка)

Зоряна, глянувши на Руслану спідлоба, повертається до Овідія і щільніше притискається до нього.

Овідій: Нікуди вона з тобою не поїде!

Руслана: Це не твоя справа! І тебе, шибздику, вона не стосується!

Зоряна: (повільно повертається в сторону Руслани, не дивлячись)
Вали звідси!

Овідій: Чого ти така груба?

Руслана: Це ти такий тонкий, що соплею переб'єш! (до Зоряни) Сідай, я сказала!

Зоряна: Та хто ти така! Ти для мене ніхто, розумієш?!

Руслана: (кидаючи пакет в Овідія) Передай тій дірці, щоб потім не жаліла! (загадково) Бо буде пізно, а я ж попереджала!

Зоряна: Та пішла ти! Якщо я дірка, то ти в цій дірці затичка!

Овідій: Дівчата, припиніть...

Руслана б'є Овідія кулаком в обличчя. Овідій падає. Руслана йде геть.

Зоряна: (кричить услід Руслані) Ти хоч усіх повбивай, а мене ти цим не повернеш...

Овідій лежить на землі. Зоряна сідає біля нього.

Зоряна: Вибач, що втягнула тебе в цю історію...

Овідій: Та нічого... А взагалі, дивні в тебе подруги!.. Знаєш, я б вручив усім їм по велосипеду і хай їдуть на всі чотири боки!

Кілька дівчат на дамських велосипедах виїжджають з-за куліс, роблять коло навколо Овідія та Зоряни та знову зникають за лаштунками.

Овідій і Зоряна підводяться. Овідій бере Зоряну під лікоть і розвертає у бік хати.

Овідій: Мабуть, гроза буде...

Зоряна: Перша в цьому році...

Овідій: (убік) Щось рано ми перейшли на погоду...

Зоряна: Ти щось казав?

Овідій: Кажу, ходімо тебе з батьками познайомлю...

Зоряна: *(несподівано зупиняється)* Ой! Якось боязко! Я ще в такому вигляді... *(чепуриться)* Що ти їм скажеш?
Овідій: *(жартома)* Ну... скажу, що ти сирота з Молдови.
Зоряна: *(серйозно)* А чого з Молдови?..

Входить мама.

Овідій: *(показує на Зоряну)* Моя давня знайома. У неї виникли певні проблеми... Словом, їй переночувати ніде.
Зоряна: Добрий вечір!
Мама: Вечеряти будете?
Зоряна: Ні, я не голодна!

Проходять далі.

Овідій: Заповідник мого дитинства — моя кімната. Влаштовуйся зручніше, за хвилину повернуся.
Зоряна: Постав музику.

Ява 9

Овідій вмикає магнітофон і відходить готувати чай. До нього підходить мати. Зоряна у кімнаті Овідія стрибає та танцює.

Мама: Як це розуміти?
Овідій: На неї напали розбійники, коли вона спускалася з Єрихону.
Мама: *(з усмішкою)* Ти читаєш «Євангеліє»?

Овідій бере тацю і повертається до Зоряни.

Овідій: Пригощайся!

Підходить до магнітофона і вмикає його.

Овідій: Вибач, зовсім забув: у нас вдома жалоба.
Зоряна: *(пошепки)* Хтось помер?

Овідій киває головою.

Зоряна: Хтось близький?
Овідій: *(сумно)* Любов померла. Любов.

Зоряна бере з ліжка пакет, що його приніс Овідій, витягає з нього труси, ступає в них однією ногою.

Зоряна: Відвернися.

Овідій дуже здивований, відвертається в сторону глядачів.

Овідій: (з подивом) Зоряно, а ти... душ приймала, чи що?...

Зоряна: Ну... можна й так сказати.

Овідій: Вже пізно.... пора спати. Ти лягай тут, а мені мама постелила в сусідній кімнаті.

Зоряна: (кокетливо) Добраніч, Ові! Дякую тобі.

Овідій витягує ширму і лягає на ліжко. На мить сцена гасне, чути сильний гуркіт грому, почалася гроза.

Зоряна: Ові, мені так страшно! Ти не боїшся грому?

Овідій: Ходи сюди!

Сцена на мить затемнюється, звук грому — і сцена знову освітлюється черговим спалахом блискавки. Світло вихоплює Зоряну, яка вже сидить в Овідієвому ліжку.

Зоряна: Ти кохав когось по справжньому?

Овідій: Була одна дівчина.

Зоряна: Красива?

Овідій: Ти красивіша...

Сцена затемнюється внизу, а вгорі ще видно спалахи блискавок.

Зоряна: Добре, що ти мені зустрівся!

Ява 10

Сцена знову освітлюється. Ранок. Зоряни вже нема поряд. Овідій прокидається сам. Заходить мама.

Мама: Лише десята. Міг би ще поспати

Овідій: Як почувашся, мамо?

Мама: Та... напилася якихось крапель, то вже більш-менш. Але цілу ніч не спала... Ще ця гроза.... А наша гостя збирається до обіду спати? Сніданок уже сім разів охолов!

Овідій: (іронічно) Ой, мамо, прокинулася в тобі свекруха! Як син, то міг би ще й поспати, а як дівчина, яку він привів, то вже — ледащо, що спить до обіду! Що ж мені буде, коли я й справді невістку приведу?

Мама махає рукою і йде до виходу.

Овідій: Ну добре, зараз піду розбуджу її!

Мама виходить за лаштунки. Овідій стукає пальцем по заслонці, чути звук стуку об двері.

Зоряна: Хто там?

Овідій: А там хто?

Назустріч виходить Зоряна, поправляючи на собі одяг. Поправляє зачіску і фарбує губи, взуває туфлі.

Овідій: Як принцесі спалося? Нічого не муляло?

Зоряна: Здається, щось таки муляло!

Овідій: Муляло, коли ти лежала зі мною чи сама?

Виходить мама з тацею.

Мама: Сідайте до столу!

Овідій: А тато?

Мама: Я йому в кабінет віднесу.

Овідій: Я сам, мамо!

Овідій іде до кабінету з тацею, доходить до лаштунків, але одразу ж вибігає дуже наляканий

Овідій: Мамо, ма.. там... тато!!!

У нього з рук випадає таця.

Мама: Що таке, синку? Що, їсти відмовився?

Овідій: Тато... він... хоче... з мотузкою... там..

На сцену виходить тато з мотузкою на шиї. Йде поволі, важко ступаючи, має вигляд божевільного і втомленого.

Мама: (скрикує) Аркадію!!!

Овідій схоплюється, і біжить до нього.

Овідій: Тату, що ти робиш!

Тато: Іди геть!

Овідій: Тату, ми всі тебе любимо.. тату!!
Тато: Ваша любов, як камінь на шиї...

Тато закриває обличчя руками.

Овідій: Тату, не треба...

*Згори впливає гачок. Тато йде до нього,
намагається зачепити мотузку.*

Овідій: Тату, не треба!!!

Сцена затемнюється, люди освічуються червоним світлом. На задньому плані сцени вдалині горить біле-біле світло. Батько йде до гачка, береться за нього рукою. Закидає петлю краватки на гачок.

Всі: А... Тату... Аркаді... Куди ви?... що? Ні!!! Не треба...
Зупиніть ... хтось! Ні!...

Всі в паніці бігають по сцені. Кричать, галасують, намагаються зняти його з гачка. Тато заливається божевільним сміхом. Раптово все затихає. Виходить танцівниця в білому.

Батько: Я йду до тебе, кохана!

Мама: Аркадію?!

Батько: (Нікого не помічаючи прямує до танцівниці). Нарешті ти! Я чекав тебе усе життя! Ти прийшла по мене!

Мама: Що з тобою?

Овідій: Тату!.. З вами все...?

Батько: Не забула мене! Я так чекав! Так довго! Але ти прийшла...

Мама: Що за безглуздя?!

Овідій: Кого? Кого ти бачиш, батьку?

Батько: Я все життя ліпив її! Зі снігу.

Батько йде зі сцени за танцівницею, яка манить його у танці.

Всі, крім мами, розходяться у різні кутки сцени.

Освітлюється тільки центр сцени. Мама залишається на місці, припадає до гачка і тихо схлипує. Світло гасне.

Ява 11

Сцена освітлюється. На сцені Овідій, Зоряна і мама.

Овідій: Мамо, тільки ти ж дивися за ним! Щоб чого такого не сталося!

Мама: Та буду, буду. Куди ж я дінусь?
Овідій: (спохватившись, налякано) А де він зараз?
Мама: Та в кабінеті.
Овідій: Піду попрощаюся з ним...

Овідій іде, назустріч йому виходить тато.

Овідій: Тату, ми вже їхати зібралися...
Тато: Мг...
Овідій: Тату, все добре?
Тато: Хоч би хто мене зрозумів!
Овідій: Я тебе розумію, тату!
Тато: Чого ж ти мене не підтримав?..

Тато йде зі сцени, похнюпившись. Овідій задумливо дивиться йому вслід, а потім повертається до мами і Зоряни.

Мама: Дякую сину, що провідав. Привіт там усім переказуй.

Мама йде. Овідій і Зоряна, взявшись за руки, ідуть у бік залу.

Зоряна: (дивиться вгору) Здається, знову дощ починається...

*Згори випадає багато розкритих парасольок на нитках...
Зоряна і Овідій витягають кожен свою парасольку і розкривають їх.
Парасолі б'ються одна об одну. Їм незручно йти поруч.*

Овідій: Ой, вибач...
Зоряна: Вибач...

Розходяться врізнобіч.

Ява 12

На сцену виходить дядько з візком із рибою. Розкладає складний стільчик. Сідає. Виходить дівчина-підліток. Підходить до дядька.

Дівчина: (грайливо) Дядьку, дядьку, а почім ваші оселедці?
Дядько: Вагітних обслуговую без черги.
Дівчина: Якщо можна, то спочатку я б хотіла оселедців...
Дядько: Не люблю, коли від жінок тхне рибою...
Дівчина: Ви одружений?
Дядько: (вибирає оселедці для неї, загортає їх) Тобі в рожевий папір загорнути?

Дівчина: У блакитний.
Дядько: Не задумуючись... рішуча! Як тебе звати?
Дівчина: Кола.
Дядько: Як? Кола? Ммм... Дивне ім'я...
Дівчина: Ви вірите в містику?
Дядько: Я певен, що не буває нічого випадкового.
Дівчина: Тоді ми ще зустрінемося. *(робить па-па)*
Дядько: А оселедці?!
Дівчина: Ти ж не хочеш, щоб від мене тхнуло рибою?..

*Дівчинка йде. Дядько починає збиратися.
Виходить Овідій, підходить до нього.*

Овідій: *(скептично)* Оригінальний спосіб знайомства!..
Дядько: *(не відволікаючись)* Та й дівка неабияка!
Овідій: І що ти про неї думаєш?
Дядько: Я про неї не думаю.
Овідій: Не приручай її — вона ще зовсім дитина!
Дядько: Атож.
Овідій: *(роздратовано)* Що «атож»? То так чи ні?!
Дядько: Якби ж я знав...

Дядько йде зі сцени.

Ява 13

Овідій приходить додому. Назустріч виходить Неоніла.

Неоніла: Ну нарешті!... Довго ж ти добирався! Хоч би подзвонив!
Усі хвилюються....
Овідій: І я радий тебе бачити...
Неоніла: Як там у батьків, усе в порядку?
Овідій: *(беземоційно)* Тато хотів повіситися...
Неоніла: Шо??? Як? Чого ти не подзвонив?
Овідій: Обійшлося...

Ява 14

*Дзвонить телефон. Овідій бере слухавку. З другого боку сцени
з'являється Людка з телефоном у руках.*

Овідій: Алло!
Людка: *(еротично)* Ти скучив за мною?
Овідій: Алло-о! Хто це?

Людка: Це я, Люда. Алло, чуєш?..
Овідій: Чую.
Людка: Не ображайся, але я сьогодні не зможу прийти.
Овідій: Не переймайся. Я теж сьогодні зайнятий.

Кладе слухавку.

Неоніла: А про свою Люду ти вже геть забув? От кине вона тебе, будеш тоді лікті кусати....
Овідій: Зате вона про мене не забула. Щойно дзвонила.
Неоніла: Женився б ти уже! А то дівчина не дочекається....
Овідій: Не з моїм щастям.

Ява 15

*Неоніла під час останньої репліки виходить за сцену.
Дзвінок у двері. За сценою Неоніла відчиняє двері, заходить Людка.*

Неоніла (голос за сценою): О, це ти? Заходь! Рада бачити! А ми тут про тебе недавно згадували. Проходь до кімнати! Овідій у себе! (пауза) Чай зараз будеш чи потім?
Люда: (з'являється на сцені, говорить у бік лаштунків до Неоніли) Потім, дякую. (помічає Овідія) Привіт!

*Овідій сидить і дивиться на Люду. Люда починає роздягатися.
Роздягається до сорочки. Підходить до Овідія, лягає на ліжку.*

Людка: (хтиво, розводячи ноги) Зроби мені «на добраніч»!
Овідій: (смикає за шнурок, вимикаючи торшер) На добраніч!

*Гасне світло. З'являється промінь світла, що вихоплює танцівницю.
Світло зовсім згасає. Знову з'являється світло. Людка виймає цигарку.*

Людка: Я затягнуся кілька разів... Однаково вже всі сплять.
Овідій: Неоніла зранку почує.
Людка: Стерва ця ваша Неоніла!
Овідій: Не ображай мою сестру! Вона, між іншим, завжди стає на твій бік! Сьогодні півдня мене пиляла, що я тобі уваги мало приділяю!
Людка: (порушує мовчанку) Ти навіть не уявляєш, яке це задоволення викурити цигарку після сексу!
Овідій: Невже більше, ніж сам секс?
Людка: Без цигарки половина задоволення пропадає!

Овідій: То смокчи льодяники!

Мовчанка. Люда сідає на ліжку.

Людка: *(нейтрально)* Я заміж виходжу.

Овідій: Ну, тепер ти зможеш курити після сексу. Я поважаю твоє рішення.

Людка: Це все, що ти можеш сказати?!

Овідій: Я поважаю твоє рішення.

Людка: *(повертається до нього, трохи істерично)* А мене ти поважаєш?!

Овідій: Ти ж знаєш, як я до тебе прив'язаний.

Людка: *(іронічно)* А от власне, прив'язаний! Як пес до буди.

Овідій: І коли це має статися?

Людка: *(дивиться в бік)* Завтра розписуємося.

Гасне світло. Люда зникає.

Ява 16

Сцена ледь освітлена. Овідій встає, ходить по кімнаті. Чути нерозбірливі голоси. Сідає на краю сцени, обхоплює голову руками. Випадають білі полотна. Голоси змінюються тихою музикою. З-за полотна виходить танцівниця. Згодом зникає і на сцені з'являються дві постаті.

Гриць: *(іронічно)* Ти знаєш, що сталося тоді, у сьомому класі?? І хто така насправді твоя Неоніла??

Люда: *(з серцем)* Стерва ця ваша Неоніла!

Гриць іде зі сцени. Люда ходить по сцені, підходить до Овідія і ніжно гладить по голові.

Люда: Завтра розписуємося. Чого ти мовчиш? Хіба ти не радий?!

Полотна піднімаються. Сцена освітлюється. Овідій прокидається. Заходить Гриць з товаришем. Сідають з Овідієм за пляшкою.

Гриць: *(вказуючи на Овідія, звертається до товариша)* Шваґро мій. Моєї колишньої. *(після паузи з пафосом)* Письменник!

Товариш: Писатель, значить?

Овідій: Письменник.

Товариш: Що пишеш?

Овідій: Вірші. Всяке різне...

Товариш: (випиває, закушуючи огірочком) Писати, бля, у нас усі майстри... А робити хто буде?

Гриць: Ну, ми книжок не пишемо, але толк знаємо. Сідай! По п'ятдесят.

Овідій: Дякую, але я поспішаю.

Гриць: Я ображуся.

Овідій: Але я не створений для алкоголю.

Товариш: А хто для нього створений?

Гриць: Це алкоголь для нас створений. (іронічно) Як там твоя мамуня поживає?

Овідій: Нормально. В неділю був у них.

Гриць: Та ні, я про Нілку запитую, (в бік товариша) свою колишню.

Овідій: (розгублено) Ааа... чудово поживає.

Гриць: За натхнення!

Овідій: Мені не подобається, що ти називаєш мою сестру моєю мамунею!.. Ти мене ображаєш і сестру мою теж!

Гриць: Я правду кажу. (здивовано) Ти досі нічого не знаєш?!

Овідій: (перелякано) Ааа що я маю знати?

Гриць: Нілка тобі не сестра. Вона тобі мамка. Рідна.

Ява 17

*Сцена затемнюється. Гриць з товаришем зникають.
На сцені з'являється слабке світло. Овідій лежить навznak.
На сцену виходить Неоніла.*

Неоніла: Я за тебе дуже переживаю!.. Я навіть не переживаю за дочку так, як за тебе.

Ходить по сцені. Сідає біля Овідія, по-материнському гладить його по волоссі.

Неоніла: Я люблю тебе, Овідіку! Я... і мама з татом, ми вклали в тебе душу. Ти завше був добрим хлопчиком.
Можливо, Верка й збрехала, а може, сказала правду... Хіба це щось міняє? (слова відлунюються) Це щось міняє, це щось міняє, щось міняє, міняє?...

Сцена освітлюється. Овідій прокидається. Над ним стоїть Неоніла.

Овідій: Що трапилось?

Неоніла: Ти перебрав учора?

Овідій: (кривиться) А що я робив?

Неоніла: Плакав...

Овідій: *(після паузи)* Мені треба дещо дізнатися...

Овідій рвучко встає і йде. Неоніла виходить.

Ява 18

На другому боці сцени виходить пом'ятий, похмурий Гриць з інструментами і краном, сідає і починає щось підкручувати.

Овідій: Ну ти й містечко собі знайшов! У смітнику!

Гриць: *(зі злістю)* Тут мені саме місце. І тобі тут місце знайдеться, якщо підеш моєю стежкою.

Овідій: Це правда, що ти мені вчора сказав?

Гриць: А що я тобі сказав? Нічого я тобі не казав...

Овідій: Ні, ти казав, казав... Казав, що ... Неоніла моя мати?

Гриць: Не знаю, що ти собі придумав.

Овідій: Я пам'ятаю!

Гриць: Ну, ти, може, й пам'ятаєш, а я — ні.

*Гриць встає, бере інструмент і йде в сторону.
Овідій шарпає його за рукав і зривається на крик.*

Овідій: Ти маєш мені це сказати! Я мушу це знати! Мушу!!

Гриць стрясає руку Овідія.

Гриць: Самі розбирайтесь. Я, слава Богу, більше не маю нічого спільного з вами.

Гриць повертається і хоче йти. Овідій стоїть розгублений.

Ява 19

В Овідія дзвонить телефон. Людка виходить на другому боці сцени у халаті з телефоном у руках.

Людка: Це ти?

Овідій: Люда? Тільки не дорікай мені, що я не пришов до загсу з квітами, щоб привітати тебе із законним шлюбом.

Людка: Вгадай, де зараз мій пальчик....

Овідій: Ти хочеш, щоб ми зайнялися сексом по телефону?

Людка: Угу...

Овідій: То ти вийшла сьогодні заміж чи ні?

Людка: Ні, але ти дограєшся! *(кладе слухавку)*

Ява 20

Овідій рушає з місця і зустрічає Зоряну.

Зоряна: Вона пропонувала зустрітися...
Овідій: Хто?
Зоряна: Твоя наречена! Забув?
Овідій: Люда? Вона мені не наречена! *(пауза)* І ти погодилася?
Зоряна: Ні! Звідки я знаю, що вона задумала... Але вона не єдина, хто нам буде заважати.
Овідій: Батьки?
Зоряна: Я маю на увазі Руслану.
Овідій: А її це яким боком стосується?
Зоряна: Ми з Русланою не просто подруги. Ми — коханки.
Овідій: *(видихає)* Уф-ф...
Зоряна: Ти шокований?

Ява 21

Сцена затемнюється. Чути голоси. Колір світла змінюється залежно від настрою реплік з теплих до холодних відтінків. На задньому плані за білим полотном тіні чоловіка і жінки розігрують сцени з розмов. На сцені на ліжку обабіч нерухомо сидять Овідій і Зоряна.

Жіночий голос: Коли ти мовчиш, мені відомі всі твої думки. А коли ти говориш, я перестаю тебе розуміти.
Чоловічий голос: Мишка бігла, хвостиком махнула...
Жіночий голос: Якби зараз була ніч, я б ввімкнула настільну лампу. Настільна лампа — для одного. Вона світить для тебе і ні для кого більше.
Чоловічий голос: Настільна лампа схожа на парасолю.
Жіночий голос: Мене дратує твоя манера зводити серйозну розмову на жарт. Цим ти підкреслюєш свою зверхність. Про що ми з тобою говорили?
Чоловічий голос: Про сонце.
Жіночий голос: Ти — романтик. *(пауза)* Де, по-твоєму, у сопілці міститься душа? Адже в ній стільки дірок!
Невідомий голос: У тобі також чимало дірок.
Чоловічий голос: Тепер у небі діри, у душах діри, а латати нічим.
Жіночий *(роздратовано)* Ти втомив мене своєю іронією.

голос:

Зоряна виходить.

Чоловічий (кидає їй навздогін) Ти завжди можеш увімкнути свою
голос: настільну лампу.

Невідомий Ще одна жінка зі снігу...

голос:

Чоловічий Весь світ зліплений зі снігу... Весь світ. Ні тобі стабільності,
голос: ні впевненості.

Сцена освітлюється.

Ява 22

Овідій сидить у центрі сцени. З усіх боків сцени виходять жінки (Зоряна, Руслана, Люда, Неоніла) і ходять навколо Овідія, дорікаючи йому. В цей час Овідій затуляє голову руками.

Неоніла: Женився б ти Овідію!

Людка: А мене ти поважаєш? Отож-бо й воно, що ти прив'язний до мене, як пес до буди!

Руслана: Я тобі зараз покажу, шибздику!

Зоряна: Людка сказала тобі, що вона вагітна?

Овідій: А коли я ліпив для себе жінку, подібного не передбачалося.

Неоніла: Ти безвідповідальний! Ти не відповідаєш ні за себе, ні за тих жінок, із якими спиш. Ти поводишся, як той самець, у котрого ні в серці, ні в голові, тільки в штанях!

Людка: І що ти після цього скажеш?

Руслана: Ти чого на неї вирячився?

Зоряна: Ові, скажи їй, хай від мене відчепиться!

Жінки починають розходитися. На сцені лишається Овідій сам.

Овідій: Здається, мої дівчата хоч у чомусь знайшли спільну мову...

Овідій встає. Виходить балерина, танцює і потім падає. Овідій підходить і сідає біля неї.

Ява 23

Овідій: Ну от... знову ми з тобою вдвох...

Галя: Ми знайомі?

Овідій: Я тебе стільки часу ліпив... ти нарешті заговорила...

Галя: Ти про що?
Овідій: Здається, ти в моїй уяві... хіба ні?
Галя: Я не розумію, про що ти.
Овідій: Якщо ти не моя жінка зі снігу, тоді хто ти?
Галя: (протягає руку) Я Галя. Хоча іноді друзі жартома називають мене Галятея.

Падає сніг. Затемнення.

Ольга ПИШНЬОХА,
турецька мова і література

* * *

Хтось безмежно...
Безмежний у своїх почуттях
На подібні рядки заслуговує...
А мені так бентежно..
Мій бентежний стяг
Над моїм реноме витанцювує.
Забирайте...
Забирайте це світло і геть!!
Мої зорі холодні вірніші.
Не чіпайте
Рядків, що складаються ледь
У пристойності сповнені вірші.

* * *

Немов прикраси, приміряєм ролі —
Елементарний камуфляж..

Проте, погодитись із «пустотою» —
У серці заважав вантаж..
Стоїш в кінці — а я початком стану,
Тримаєш вічність — цей розвію міф.
Основу життєдайних сил шукаєш?
Тож ось я. Муз лілейний спів
Авторитарно захопив твій розум;

Ти — сосни вікові, я — вередливі лози.
Енергій, хуртовин, стихій хитросплетіння
Поєднано у трунок. Додаю ще Лід..

Ефект передбачає не спасіння,
Розкупорив — до дна миттєво пити слід.

Відчуєш знову біль.. Моя шалена зброя
Обрала підсвідомо ціль,
Напевно, біль і насолода з болю —
Анатомічний відхил всіх митців...

СИН КРАСИ...

Коли твоє світанкове віконце
Останнім щасним сном зоря гаптує,
Він, поглядом зачарувавши Сонце,
Його твоєму обрію дарує...

Коли у раннім щебеті пташинім
Твої повіки відкривають диво,
Його сопілки доторком глибинним
Твій сон у дійсність ожива щасливо...

Коли умитий срібною росою
Очей твоїх коштовний блиск заграє,
Своїх очей він тихою ясою
Спійма його — і... ні землі.., ні раю...

Катерина НЕГРЕБЕЦЬКА,
полоністика

SO CLOSE NO MATTER HOW FAR

Переді мною стоїть годинник. Він стоїть. На столі. Час спить. Час робить вигляд, що спить. Наші маніяки в таку рань теж ще сплять. Солодко. Обійнявши себе за талію. А місцеві бездомні читають у своїх сховках книжки при лякливому світлі місяця. Це таємні інтелігенти. У них є все. Їм вистачає навіть половини місяця, щоб зануритися в озеро значень. Іншим людям нічні вулиці стають монстрами, що постійно пересувають стіни, міняють вказівні стрілки, заплутують, відбирають сумки і душевну рівновагу.

У мене немає нічого, тому мені не страшно. Тому я ні з ким не граюся і малюю портрети незнайомих хлопців. Тому більше не існує внутрішніх правил – колючого дроту, який (не так і давно) тепло обіймав поле мого прозорого зору. Планується велика втеча, планується скандальна

постановка фільму «Втеча із Шоушенка». Мене не хвилюють штучні хвилі, які випромінюють невідомі невігласи. Ті, котрі нічого не знають про закриті теми, відкриті чоловічки, про почуття, які не в стані показати на людях. Ті, що обросли коштовним камінням, не дізнаються. Ніколи. У мені пульсують хвилі. Хвилі у кожного свої, ніби відбитки пальців рук і ніг. Часто радіохвилі не можуть опанувати цікавості до антикварних магазинів думок, накопичених і хаотично складених. Складених на стінах дахів, як фотокартки. Забути про механічних істот замість того, щоб бути механічним приладом. Намагнічена стрілка показує напрямок. Але ти не зобов'язаний її слухати. Тобі не потрібен компас. Бо твій північний бік і так прикрашає кучерявий зелений мох. Це допомагає прекрасно орієнтуватися в екстремальних топографічних пастках. Ти і є пастка. Пустка. Моя абсцесія. Мені не потрібно її позбуватися. Достатньо знати, що часу не існує, існують лише годинники. Не мовчи. Несказані слова виявляються найпотрібнішими. Напиши мені листа і відішли поштою. Його принесе звичайний беземоційний поштар. Механічно покладе у поштову скриню. І там, у велюровій темряві відбудуться метаморфози. А тоді я дістану його звідти, пригорну до серця і, не читаючи, піду до листяного дерева. Із найгарнішої гілки зірву один лист. Відішлю його Тобі. Тільки поштар буде інший. Він підійде до твого дому, посміхнеться собі у вуса, закриє очі і вкладе дещо до твоєї гарячої руки...

[Е. ЛЕВІНАС : DIRE & DÉDIRE*...]

У склянці знову шторми! Лимонні, холодні, щойно налиті з диму, змішаного з саморобною моделлю цього дня. Звільніть її від зовнішніх подразників. Не кажіть жодних адрес. Щоб ніхто і ніколи.. нестерпна Безглуздість. Дайте втонути у затінку закритих очей. Втомлених. Поверніть у ранкову сонну прірву. Не замикайте... дверей... себе... у голосі знайомих... може ожити (?)... тільки коливання штори... Нехай волосся висихає на вітрі... коли стою у довгій сукні... тихо, босоніж по вигаданих дорогах. Переступати колючі «не хочу». Навіщо літу здоровий глузд? Екстравагантно зникну... так нічого... не почувеш нічого, що б могло повернути твою увагу. Я не маю чим дихати... надто спекотно... читати між думок Гайдегґера. Крайній онтологічний абсурд. Хтось знає, де зараз Гуссерль? Я — інтенція, не заповнена актуально, але співвідносна з будь-яким переживанням свідомості. Тому всі завдання виконуються інтуїтивно. Він забув у сні свої ключі. Або подарував.

Ті, хто мають симптоми *auto-révélation* і *auto-affection**, живуть і відчують, що живуть, бачать і водночас відчують, що бачать, мислять і відчують, що мислять і т. д. Мабуть, вони знають, що роблять.

З таких от речей витягнути може лише запах празької випічки, стукіт трамвайних коліс по сусідній вуличці, вид з балкона з диким виноградом

на темно-червоні від старої черепиці дахи. Сонце — його відображення. Сон — на устах. Це — сон.

Не лякайся. І все, що було вище, насправді було сном. Ні більше, ні менше. Посміхаюсь, як дитина.

* концепція «говорити і зрікатися»

**самовідкриття і самовтрата

ПРО СТВОРЕННЯ

Так багато часу відтоді, як земля виринула з-під водних широт. Від неминучості втекли до людей мільйони ясних річок, і підкорилися. Народились екватори, що й досі вимірюють рівень нашої свідомості. Ніби вільні, та не здатні вийти за межі себе. По них крокують сонця. Їхня врода така сліпуча, що ми неспроможні дивитись на них без темного скла. Їхнє місце — у вічності небес. Вони неминущі. Поряд з ними мріють хмарами янголи, їхня присутність вимірюється посмішками і поцілунками. Першими їх бачать діти. Діти, чиї кольорові повітряні кульки вириваються і відносяться у височінь примхливими вітрами, а там їх ловлять янголи, і дуже тішаються з того. Не втримуйте їх... Відлітають, якщо їм на перешкоді не стають дерева. Не гнівайте їх... Дерев па́м'ятають створення, попіл, морок, поверхню і промені. Їхня мудрість виросла на кістках предків. Тому повага до них священна. Вони завжди чекають на весну, щоб хоч натякнути на таємницю. Адже вони знають цілющі легенди, які шепочуть у час свого весняного цвіту закодованою мовою, яку розуміє кожен, чиє серце не прийняло подобу каменю. Каміння — це колишні дерева, скарби мудрості. Всяке каміння позначене цінністю, благородством, без нього наша земля зірветься в холодну безодню. Воно тримає дерева за коріння, аби не відпустити їх у височінь до янголів, як кульки... З останніх сил, яких їм вистачить ще на кілька епох. Але вони про це не знають. Не кажіть їм... Каміння вкривають трави і квіти, вони — палітра світового знання. Вони були і будуть завжди. Слухайте їхні казки... Але вони несумісні з вулканами, велетами, що хазяйнують на кухні наших розпечених бажань. Ці ніколи не були слухняними. Лиш не дратуйте їх... Їхньою протилежністю є океанські хвилі, вони страшенно хвилюються за долю кожного з нас. Вони дарують спокійні, бурхливі, безглузді й віщі сни. Будьте вдячні їм за це. Їхніми краплями є дощі, а вищою сутністю — зливи. Падають відчайдушно з неймовірної висоти, коли ми без парасоль, прямісінько на потилицю тим, кого варто трохи остудити від надмірного пилу чи змити з душі тягар. Часом на небесну арену виходять громи, щоб нагадати нерозумним про своє існування і силу. Вони вміють вислухати найгучніші почуття. Кричіть до них про все... Поряд із ними вогняні спалахи. Це проекція наших нестямних хвилиnnих емоцій. Не бійтеся їх... Все це відступає тоді, коли настає час див, зимових чудес. От тоді стаються

метаморфози, які змушують завмерти озера. Дощі стають снігами. Білими і гнучкими, мовчазними й непереможно щасливими. Вони прекрасні у своїй крижаній красі й знають про це. Говорить пошепки... Сніги понад усе закохані в гори, які гордовито і незалежно здіймаються, сягаючи хмар, чим тривожать янголів. Від того вони жбурляють на них зорі й... поцілунки. Вони понадчасові у своїй величі. Не будіть їх...

Пам'ятайте про все... Все, що потрапило до ваших долонь, поступово стає частинкою їх тепла...

Osin 2008

ЕФЕКТ ПРИСУТНОСТІ

Важко бути присутнім, маючи відсутній погляд. Це щось схоже на тістечко за скляною вітриною. Ти його бачиш, а воно тебе — ні. Йому ні до чого думки, почуття, алюзії інших. Так само з тобою... Видно лише твою солодку оболонку. Вона нічого не значить без емоційного втілення. Таке перебування offline не вимагає жодних надзусиль, повна розосередженість. Насправді тебе нема, а це лише посмішка тіні. Не переймайся, бо, фактично, у своїй відсутності ти можеш бути де завгодно. Тільки не тут. І не зараз. Це лише трюк — лише — ефект — твоєї присутності. В цей момент можна стрибати, махати руками, запускати адронний колайдер, кричати різні речі. Можна, але не варто. Бо все, у цьому разі, марно. Тістечко не зверне й найменшої уваги, хоч якою б шаленою була сила твого бажання. (Боляче, але ніхто не визнає). Навіщо старатися, ти взагалі хто? Ви знайомі?... І якщо навіть несподівано тонути меш, захиляючись солоною водою, його погляд все одно буде відсутнім. А присутність скаже: «Ви мене з кимось плутаєте... зорова гра... копія копій...» Тоді я теж починаю вбирати прохолодну відсутність. Вона розтікається по мені аморфним антифризом, фіксує зіниці, міміку, дихання. Подивись, тепер я вже за вітриною... але це не скасовує того, що я є. Цього мало? ...стіни, паперовий дощ, рожеве небо, багатоповерхівка, настільні лампи... А де всі? Відсутні. Стрілки годинника, I will rise up, може, на тижні? Відчини вікно — третя година ночі після дощу.. Паперового? Ні, травневого... Це все ще ти? Тобі здалося, це ефект присутності. Повторився. Що буде, якщо зустрінуться два відсутні погляди ?

19.05.2009; 01:21

ПІЖМУРКИ З (ТВОЄЮ) ТІННЮ

Схоже на те, що якась частинка твоєї тіні тоді залишилась, осіла, заховалася в моїх мареннях. Ау! Виходь. Мовчки, з піднятими руками. Скільки ти плануєш залишатися тут? Жартую? Які там жарти! Проста цікавість.

Зараз, як і колись, кожен наступний день автоматично стирає попередній.

Нормально. Сьогодні заперечує існування вчора. Не завжди. Бувають незбіги. А тут маленька, але нав'язлива частинка, лише шматочок незначний, однак помітний...(мені)... переходить у наступний етап кольорової гри в піжмурки. Треба мати особливий дар, дар бачити крізь стіни, аби вивести тебе на чисту воду.

Чую тебе, бо ти мовчиш. Бачу тебе постійно, бо ти не з'являєшся у хвилях знайомих міських лабіринтів.

Не думати, здається, легко. Але, здається, десь є така опція, згідно з якою ти постійно є фоном і супроводом до всього, що є сказано чи думано. Ти — детермінована деталь усього, що хочеться називати кожного разу, коли одягаю речі в біле коло. Обережно, але вперто створений механізм забуття працює навпаки, чіпляючись за нейрони напівпрозорої пам'яті. Хто цей дотепний винахідник? Його ім'я зафіксоване в офіційних архівах? Ти навіть не знаєш, або робиш вигляд, що не знаєш про що я говорю.

ВИ ЇЇ ЗНАЄТЕ...

Не повірила своїм очам, коли солодко-знайомий дим зайшов надто далеко і нагадав сонні алюзії до якогось невідомо коли й навіщо вигаданого сюжету. Розпускаю і скуйовджую своє волосся. Нехай сьогодні буду така неймовірна для когось, проте понад усе грайлива для інших персон в інших вимірах цього міста. Сьогодні я ховаюся від нього десь у далеких звуках рідного голосу. Мене не видно нікому. Лишився запис у книзі, автовідповідач, слід на льоду, ключ у шухляді, плоска картинка, восьма нота, одинадцята вечора...

Лише телефонні сигнали знають про локалізацію такої диковідданої людини. Та хто це врешті-решт? Ви її знаєте! Бачили не раз і чули її сміх. Це ж вона з тремтінням бере до рук слова з вази, не носить костюмів, носить кольорове намисто, спускається підземними ходами, залишаючись при цьому на даху забутих принципів, говорить дивні слова і слухає м'яку сумну музику. Це ж вона постійно сама собі суперечить. Говорить одне, думає друге, робить третє. Нестерпно, мабуть, бути з такою... Але з нею забуваєш про буденність. Те, що було під ногами, стає повітрям, холод зникає назавжди, забувається відчай, справджуються сні, з'являється відчай, випивається чай, розплутуються нитки, приходить весна. Я знаю. Ти знаєш її...

Самі по собі заплющуються очі. І я відпускаю минуле у всіх його виявах і несправжніх втіленнях, як дитина відпускає повітряну кульку, яку страшенно любила, з якою довго не розлучалася. Крізь сльози в мені починає текти й пульсувати нова неоднозначність. Знаходяться нові відповіді, нові предмети, нові сні. Так буває при знайомстві з новою людиною, про яку ти не знаєш рівно нічого, але хоч відчуваєш простір її існування якимось шостим, сьомим, восьмим... чуттям. Так буває не завжди. Так буває з тобою. Раптом хочеться відчути контури можливих

артефактів, зануритися в чийсь думки й настрої. Розповісти щось смішне, обійняти на відстані кілометра кінокадрів.

Сподіваюсь, ти впізнаєш тут себе.

Нехай тобі здається все, що завгодно. Пам'ятай, що чомусь я зараз пишу про тебе. Заради тебе...

Другий курс

Марина БАБЕНКО

КРОВ ІСТОРІЇ СХОДИТЬ МАКОМ

Зачаровані подихом світла,
З невідомих вершин і низин –
Вони чули у серці квіти,
Ніжність мрії і неба дзвін.

І побачили в хмарах знаки,
Що ведуть до нових стежин.
Кров історії сходить маком
На полях, що чекають змін.

Це був час будувати долю
На узліссі нового дня,
Це був привід не бути кволим,
І вогонь їх наскрізь пройняв.

І палали серця натхненно,
Мов докори колишніх страт.
Шлях до сонця буває темним
Чи затемненим від утрат.

Не для пам'яті чи подяки,
Не для слави, що нетривка..
Кров історії сходить маком,
Бо історія в нас така.

ЖИТТЯ

Літні грози шумлять за обрієм...
Кільця часу, мов сині блискавки.
Квіти в полі з очима добрими
Посміхаються дням намистою.

Нас чекатимуть грози-ластівки
І каміння, під ноги кинуте.
І, можливо, безхмарним щастям
Колись будемо ми зустрінуті.

Наші душі такі повітряні:
В них є сили на всю галактику.
Їм сміються поля із квітами,
Але й грози їм будуть плакати.
Липень 2010

БУМЕРАНГ

Увірвалась в життя твоє — рраз — бумерангом!
І замовкли усі «але» і «проти»
Позникали умовності, чини, ранги
А лишився дотик. Єдиний дотик.

Ну а потім — потім неспокій тихо
Повернув нас звідси до наших вулиць
Ну а потім — дули вітри на лихо
І на радість. А потім усе заснуло.

А тепер, як півні співали ранок,
Що його у різних світах зустріли,
Ти шукаєш рішення — бумерангу.
Я чекаю натяку, світла, сили..

Ольга БЛИК

БЛОКНОТ. БАРОКОВИЙ ГАРМИДЕР

За моїм відчуттям, блокнот це щось важливе (можливе). Я не та людина, що веде блокноти — пише у них телефони, список потрібних продуктів — м'ясо, молоко, сто грам дріжджів, а потім викреслює виконані справи. Як напівмистецька особа, цим я гидуюся.

Я і не з тих, хто упорядковує час і простір за допомогою запису до свого блокнота, переборюючи цим хаос чи щось подібне.

Може, сама я ближча до хаосу. Все, що я можу, — це мити за собою посуд. Саме так я розумію світопорядок. В іншому — можна валятися на брудному килимі та не реагувати на купи одягу, розкидані по стільцях. Часом моє прибирання схоже на самовивищення: я зробила простір чистим, що за я). Та знов — у ті моменти це приносить мені задоволення.

Десь так у мене і з блокнотами. Врешті, до блокнотів варто би зарахувати: всі записки, нагадування, чернетки, написані на зворотніх зоках ксерокопій сподівання, відкреслені кривою лінією десь посеред зошита спогади і відчай (невідомо, ким бути гірше — малою дитиною чи дорослим дівчам); намагання структурувати себе, написані на листку формату А4, які я суворо залишаю біля клавіатури комп'ютера. Також варто згадати недописи, напів- на третину творики і мрії, які думаєш добити, домалювати десь потім, «от гарно би про це написати». Воно залишається у тому ж часопросторі, до якого належить, і лежить на підлозі у кімнаті, навіть не моїй. На півдорозі до «вікинштейну».

До цього ж переліку варто надати записки, зроблені на перфокартах. Їх лишають на дзеркалі з припискою «цьом». Ображені слова, надряпані на зворотному боці театрального квиточка — саме час був «з'ясовувати стосунки», і навіть власноруч намальованого мною на асфальті kota — зі сподіванням, що дехто побачить його із балкона.

Якби цей перелік з'єднати скріпочкою, це був би мій мегаблокнот. «Каталог гір і морів» — від перфокарти до шматка асфальту «з будкою і собакою». чим би не тішитись.

Я веду блокнот у періодичному пориві зробити у себе (із себе) порядок (щось порядне. Упорядковане?) Так само періодичними є фази існування блокнота. Серйозному підходу до життя заважає людсько-блокнотне порозуміння...

Я пишу до блокнота сні — практика записування снів прийшла до мене, але ніколи не була доведена до пуття. Двічі з поштовху мами я писала туди, що приготувати на народне свято — день народження, і це стало мені у пригоді. Там є рецепти, о, з осені я пишу рецепти, генетика тяжіє, як каже моя стоматолог. Це не лише про погані зуби, а і про потяг до готування їжі. Трохи можна знайти записів про в'язання, але вони все-таки перекочували на листки. Ще є листи, записки та звернення до хлопця, які не доживають до того, щоб бути художніми творами... то що ж їм, не жити, чи що?

Там є записи з Полтавщини, про мою родину у Франції і ще десь, про віз із грушами — у саду кожного року рили груші, їх складали на гарбу і везли на ярмарок. І про ліс, який називається зараз Бликівщина... А дідусь, татів батько, був «старий кагебіст»... Гарно було... гарно було жити. Знаєш, щось на кшталт «і любила випити, і вміла випити». — це очевидно.

Є недожиті й недописані історії. Майже нема телефонів хлопців як таких. Це винесено в іншу площину.

І головне — сторінки блокнота сповнені закликів зробити! та не забути! Часом я хочу, щоб блокнот гриз мене за ногу у формі нагадування, але ж ми з ним родичі й перебуваємо у зв'язку. Ручка є нашим зв'язківцем.

«ходят слухи, что между ними

Существует интимная связь» (с) крематорій

«Умивальник — це твоє обличчя» — написано на кухонній шафці моєї любої подруги. Так само записник може виступати як повноважний посол мене. Або якась одна частина мого тіла. Він не завжди зі мною, але чимось ми подібні. «Слідкуйте за людиною в дрібницях, бо у великому вона зможе себе проконтролювати».

До чого було все це? Так, я ніби знову виставила на огляд подробиці свого життя, смішні, особисті, інтимні. Егоцентризм і самозамилування.

— для того, кому так само пишуть записки на перфокартах. А комусь, може, ліплять магнітами до холодильника. Я знаю про них, але не пишу так, бо сама не користуюся цим видом зв'язку. Здається, це було б нечесно.

Я про те, що у мене, у тебе, у всіх та у кожного є маленькі, часом дурнуваті й смішні - речі, нагадування, листи та листочки. Дрібниці, які заповнюють твій ранок, усміх, день, буття. Дрібнички, до яких чомусь не звертаєшся особисто.

Я хочу сказати: я люблю їх. Мені здається, це правильно — їх любити. Записник, «такий самий як ти», і ніжна, наївна, щира, стара переписка.

Я хочу сказати: я люблю ці дрібниці. І є вірним зізнатися їм у почуттях, це не соромно, і це зовсім не різне — любити малесенькі штуки і бути великою людиною.

Врешті, я ще не велика. А може, й не серйозна. Та я починаю вчитися мистецтва любити з дріб'язку. Так моя щирість виросте до розуміння людини, того, з ким говориться усе моє життя.

НАПИСАТИ РЕФЕРАТ: ЩО ЦЕ?

Спроба наукового аналізу

Нарешті в Олі закінчився сезон рефератів, і вона перестала мучити себе написаннями наукового тексту. Як показує практика, період здачі різноманітних робіт сприяє виконанню геть усіх домашніх справ. Науковою мовою це звучить так: написання реферату обов'язково має значну кількість підготовчих етапів. Ця теза — не виверт хворої уяви. Практика підтверджується словами добровольців-експериментаторів.

Експериментатор 1 (цитата з аськи):

Як слід готуватися до іспиту, який в понеділок? О, зовсім нескладно. Спершу треба пофарбувати голову. І не просто так, а знайти який-небудь новенький рецепт, щоб відтінок вийшов цікавий. Потім неодмінно треба подивитися два-три фільми і мультик про Білку і Стрілку (російські молодці-). Зробити маску для

обличчя. Попрацювати. Поекспериментувати з ногою. Приготувати майонез і ще щось подовше щоб. Ще фільм подивитися. Прибрати у столі і в шафі, протерти пил, навести порядок у кімнаті. Полити квіти. Почитати цікаве щось ... Ну от акурат в десять можна приступати.

У Експериментатора 2 немає аськи, тому підтвердити нашу теорію вона змогла лише наступного дня, вже після іспиту:

— Ага, я так само нічого не робила, так мені хотілося писати реферат.

— То ти просто нічого не робила, а ми приносили користь домашньому господарству!

— Неправда! Я випрала постіль. вона навіть висохла.

Одним словом, містичний шлях написання реферату кожен верстає окремо. Та загальні закономірності вловлюються.

Кожну з учасників експерименту чомусь тягло на сторонні речі.

Найкращою ідеєю видається плюнути на все та піти гуляти. Чомусь у цей час виникає маса варіантів, куди, з ким і навіщо. Цього разу це був чудовий фаєрфест. На диво, я туди не пішла, хоч і жалкувала.

Отже, етапи написання реферату:

- Спочатку, десь за місяць, викладач повідомляє, що от, ваше з ним плідне знайомство мусить у щось вилитись... і це буде форма реферату. Ти радісно зітхаєш: скільки часу ще, можна погуляти...

- Наступні два тижні живеш під прапорами радощів — можна займатися будь-якою маячнею, та про реферат ні слова. Точніше — ні думки. Наступні два тижні сумне повістування про реферат вислуховують: мама, хлопець, кицька, подруги в університеті... Також ці страждання можуть виливатися в онлайн-блоги, жж, форуми.

- Це можна здибати і на авторитетному цитатнику інтернета — Башорзі. Хтось лає цей ресурс, хтось любить, майже усі читають, але можна згодитись, що Баш уміє щиро та непідробно зображати істину. З цього приводу слова, що стали крилатими: «...треба ще шкарпетки попрайти. хто ж у невипраних шкарпетках диплом писати сідає?»

Ті, що вислуховують плачі про реферат, часом питають: чи не простіше написати? Відповідаю щиро — не простіше.

І ось, нарешті, настає відповідальний день, точніше, ніч перед здачею. Три доби до того серед мас, тобто себе, ведеться виховна робота «Пиши реферат, бо все знов залишиться на останню ніч, ти не встигнеш, що ти за ніч напишеш, ти в 2 години захочеш спати, і де ти збираєшся роздруковувати?» Роздруковувати, справді, ніде. Це дає змогу

— потусуватися по квартирі

- прибрати
- розібрати шафу з одежею
- насмажити дерунів
- о 9 вечора піти на колонку набирати воду
- Ну треба ж прогулятися
- Свіже повітря, знов-таки...

Прогулянка не йде на користь, бо вдома живе привид реферату. Він притягує до себе, мов магнітом... Урешті відповідальна особа сідає за комп. І тут світ набуває нових відтінків. Що є цікавого в Інтернеті? Та я так, на хвилинку, зроблю коло по вибраному — і працювати. Спочатку читаєш вибране, потім — вибране друзів. Потім в голову сяває креативна думка на кшталт «як зробити бомбу в домашніх умовах»/«як пекти пиріжки» — і радісно починаєш читати результати гугля по твоєму запиту.

- Цікавою рисою людської особини під час написання робіт є сильний потяг до ближнього, зазвичай за посередництвом аськи. Чомусь говориться з людьми, про яких у решту часу й не згадуєш. Цікаво ж. Реферат, знов-таки.

- Захопливе кружляння ін-том виправдовується пошуком матеріалу до роботи. Що дивно, останнім часом здібую багато оцифрованих наукових статей зі збірників. Тому часом читання блогів переривається написанням роботи, що дивує. Сильно.

Варто описати ще одне цікаве відхилення. Позаяк останнім часом відчуваю всю підступність інету, намагаюся просто вмикати комп по мінімуму. так менше гаятиму час на сторонні речі. Та здоровий організм, на щастя, вміє підманути нездорову, та ще й геть заспану свідомість.

У цю мить я з цікавістю читаю рецепт приготування овочевого рагу. Що поробиш — працювати треба....

Переходимо до висновків. Вони — оптимістичні. Передсесійний період дуже впливає на розвиток особистості. Отже, коли ви бачите, що рідна людина пере, гаптує, лазить з ганчіркою під диваном, та пише у себе в статусі «диплом!» не турбуйтеся про неї. Зрозумійте, приголубте, поцілуйте. І підкиньте ще з десяток шкарпеток для прання. Повірте, вона буде щаслива. І взаєморозуміння буде досягнуто.

КРИНИЦЯ

Блін який я феєричний. Я просто вражаюся своєму таланту впириця в неті невідомо в шо. Допирився вже до катрусиних фоток, які мам ваш виклав) там тебе 2 штуки. Побачив тебе на фоті, ледь не просльозився) довелося сказати собі, мабуть скучив.

У вас там феєрично і зелено. Катя феєрично схожа на Юлю. Ну такє. Вона по ходу в вас на всіх потроху схожа. Це взагалі така тема. Хто кому як...

Колодязь.

Колодязь дорівнює безодня. З безодні постали титани, куди потім і вернулись, у бездоні, плюс-мінус, перебуває аїд. У тебе у цитатах є: «коли ти дивишся у безодню, вона дивиться на тебе». З безодні народжуються. Наприклад, світи. «...спочатку була світова безодня Гінунгагап, потім у ній з'явилася корова Аудумла і вилизала з брили льоду велетня Іміра», якого потім убили, і з його тіла була створена земля, люди та інші істоти, там хто з яких частин, з варіаціями.

З безодні народжуються... або так: **«мене витягли з колодязя**, коли напували корову Оришку» (Остап Вишня). Разом з тим часто малі діти тонуть, впавши у колодязь. Якщо у колодязь падає тварина і здихає там, вода стає отруєна. Це створює великі проблеми усім людям на селі, бо водопроводу ще немає. Наскільки я розумію, раніше колодязь був не у кожній господі, а приблизно на кутку один. Тому до нього ходили брати воду всім світом, біля колодязя сварилися і пліткували, зустрічалися з коханими, терли і тринділи. А бідолашні покритки мусили ходити по воду вночі, бо їх усі дражнили. В колодязі й біля колодязя не прали, це робилось на річці чи у дворі вже, найбільше — на річці. По воду ходили з коромислом, Ним брали відра, клали його на плечі й ішли додому. Я точно думаю, що так двоє відер було носити легше, ніж руками. Мене дома завжди стібають, що я відра неправильно ношу... ну вони важкі). Коромисло. На фотці є наша тьотушка Анюта — молода, у народному одязі. «Це я з навчання приїхала, мати мені — ану кидай все, іди фотографуйся». Я: тьотушка, а що це у вас у руках? — Тю, так це коромисло! — А-а.

Покоління. Я коромисло зовсім не впізнала.

Біля колодязя хлопець просить води напиться, чи там напоїти коня. З одного боку, це привід для розмови, з другого — в народній символіці пити воду — закохатися, ну в тому смисловому полі. «Галю ж моя Галю, дай води напиться, ти така хороша — дай хоч подивиться. — Вода у ставочку, піди та напийся, я буду в садочку, прийди подивися». О. а взагалі — криниця.

А це я вже тобі цитувала:

Тільки видно дуба зеленого,
Під тим дубом криниця стояла.
Там дівчина воду набирала,
Та впустила золоте відерце.
Заболіло в дівчиноньки серце:
— А хто ж моє відерце дістане,
Той зі мною на рушничок стане.

Обізвався козак молоденький:
— Ой я твоє відерце дістану,
І з тобою на рушничок стану.

По ходу, така сама символіка розкривається. Дуб тут теж означає, як може.

Я переконана, що криниця — це певний сакральний простір. О. а ще, є жабка-криничка. Як завжди, у мене плавні переходи. Мені здається, існує, мусить існувати певна нечиста сила, пов'язана саме з криницею.

І ще одна гілочка. Криниця=безодня=жінка. Пардон, жіночий статевий і репродуктивний орган ототожнювався у багатьох культурах саме з безоднею, яка народила світ. Жінка з нічого народжує дитину. Роль чоловіка у цьому процесі визначена набагато пізніше. Жіноче дітородство пахне містикою і викликає страх, цей поділ на чоловічий і жіночий світи, культи. Така штука у багатьох архаїчних культурах. Не те що печерних, а шумер, вавілон., греція теж, щось типу культу Гекати, я тут все звалила до купи, але щось я таке туди читала. Шумери: Життя — передусім відтворення й достаток, тому його субстанція проявлена на зовнішньому (зрошення) і внутрішньому (запліднення) планах. Земля і жінка тут мають на увазі як носії єдиної репродуктивної функції, Енкі — як продуцент, причому тпкий, що має порівняно з землею і жінкою вторинну, вельми підлеглу функцію. — щось такого плану.

Глянувши в криницю, можна побачити той бік землі. Де люди ходять на головах.

За допомогою води з криниці ворожать. Ну це перша, непочата вода (коли ще ніхто з колодязя не набирав), і носять її дівчата — ротом).

У клої є вірш про криницю.

У нас в селі над криницею калина, вона зараз дуже розрослася. Воду я люблю набирать. А ще в неї можна вдивлятися. Я, мабуть, можу назвати криницю якимось центром, типу пупа. Трохи є. Хоча за логікою має бути хата. Від криниці все видно

Підсумувавши: криниця — центр сільської цивілізації та сакральний простір. Пов'язана з культом води і усіляко з коханням. Безодня, через це — з дітородством. Дуже сильно відображена в укр. фольклорі. І взагалі (те, як ти не любиш) — дуже класна річ. Ще є символіка криниці у християнстві, а ще — у старому заповіті. Але цього я зараз і тут не торкну.

Я тебе люблю. Треба поїти водою з криниці.

Мууур. Цьом

Цьом.

А у вас теж — криниця...

ОПОВІДЬ ПРО ДРІБНИЦІ

*«Стежте за людиною в дрібницях,
бо у великому вона зможе себе проконтролювати»*

Віднедавна я заробила собі хобі — слідкую за попами. Звичайно, це непристойно, я згодна з вами щодо цієї тези. Але ж я розглядаю одягнуті попи, і моя рецепція їх не зачіпає. Сприймемо попу як «річ у собі», що наблизить нас-сприймачів до природності та щирості. Чи замислювався хтось над тим, як ходить попа? Природно, що ні. Людина ходить ногами — скажете ви. Я погоджуюся з вашою тезою. Але в тому і справа. Ногами рухати треба, тут без варіантів. А от попа безпосереднім чином у ході не задіяна, на траєкторію руху не впливає.. якщо зафіксувати її на місці, при цьому примотати скетчем, посваритися пальцем та ще й примовити — не вертись, така-сяка, ти мене ганьбиш, то попа й не сипнеться. Вона сидітиме, немов насварений другокласник, і навіть не стрілятиме очима.

Таємничі вчення говорять, що існує зв'язок між попою, її поведінкою і загльним сприйняттям життя.

ПОЦІЛУНОК — ЦЕ...

Поцілунок — знак єднання або зради. Знак таємний (адже двоє в поцілунку — заодно) і публічний (цілуючи коханого, показуєш навколишнім, що він твій, і ніхто більше його не цілуватиме).

Мати цілує донечку, відпускаючи до школи. Юнак, затамувавши подих, вперше цілує свою найдорожчу (і ще не знає, дадуть йому ляпаса чи ні). Десятирічний шалапут Вова вибігає з класу, з розгону цілує у щок неприступну відмінницю з паралелі, і зі швидкістю вітру тікає назад у клас. Кицька цілує дітей, вилизуючи їх. Цілують повітря біля сережок дві зятяті подруги.

Юда цілує Христа. Єва цілує першу у світі невістку.

Одна моя знайома розповіла: «Навіщо люди цілуються? Щоб приємно було. А моя донечка так миється. Заїсться за столом по вуха і тягнеться — цілуй, мамо. І я цілуй».

Скільки людей, стільки й видів цілування — від пристрасті до заздрості. Раджу одне — цілуйтесь багато, цілуйтесь повільно, цілуйте своїх близьких. І погодьтеся зі мною, або заперечте.

Віра ГОРИЦВІТ

* * *

чому тобі болить той клоун,
який жонглює в переході?

а люди дивляться крізь нього,
біжать, бо вдома чай на кухні...
чому ти ненависті повна,
і гіркоти, й огиди, й жалю,
коли той клоун дожонглює,
вклоняється — ніхто й не бачить?..
коли навчишся ти, дівчатко,
відводити скляний свій погляд
від клоунів, дітей вокзальних,
бабусь із квітами, собак?..
тоді, тоді ти станеш вільна
чи... інше слово. чи ніяке.
але тоді тебе не буде.
«...і буде щастя на Землі...»*

** Із християнської брошури про рай.*

* * *

в цьому домі ніколи не буде для мене ковдри.
неміцний несолодкий ледь теплий чай
із надбитої чашки, —
ось твоє родинне найщиріше «ласкаво просимо».
бачиш, боже, в які порожні кімнати заводить
надмір любові, якої ніколи не досить...

...тітонька в поїзді пригостила печивом,
провідник дав ще одну ковдру,
аби я не тремтіла.
так тепло. так гірко, приречено —
хочеться жити в оцих поїздах безкінечних...
але жити — несила.

* * *

розріж моє горло і вийми із нього цей камінь,
це яблуко, грудку, цей камінь, розпечену кому,
яка вже в мені проросла. і, здається, віками,
ношу це в собі, як прокляття. судому судоми.
беззахисна, як ембріон. ніби шкіри нема ще.
і жах розуміння у скронях гуде, як дзвін.
я ж тільки на йоту зряча. а чую: пропаща.
від квітів моїх садів — один лиш полин.
не те щоб нещасна. а тільки дивлюся і знаю.
за погляд ловлю таких, в кого грудка в горлі
і руки тремтячі. і раптом голос зникає,

коли їх питають: «дитино, ти часом не хвора?»

* * *

що не сон — то розпач, ридання, молитва
до груби, одвірка, порога, вікна...
а там, в бур'янах — лиш квиління вітру.
і кроки бабусі. й нікого нема.
...на грубі сушились любисток і м'ята,
і світ починався за синім садком...
як все це сказати? і як — не сказати?
щокрок у минуле — потовчене скло.
і сниться: я знов повернулась додому,
натоплена хата, бабуся жива...
мій боже, чому ж найдорожче — зникнемо?
лиши мене в снах.
бо — німіють слова.

* * *

Поговоріть зі мною про щось, я знаю, Ви маєте що мені розповісти. Ви вмієте говорити захоплююче про погоду, про те, що у вагоні так тепло, що чай не такий смачний, як був минулого разу, коли Ви із Марійкою їхали у Сімферополь до Вашої хворої тітки Тетяни... О, Ви вмієте говорити цікаво, а сьогодні я вмію слухати, як ніколи, сьогодні я найкраще, найуважніше вислухаю про всі-всенькі Ваші проблеми... хоч Ви і говорите так цікаво...

Поговоріть зі мною, все одно туалет зачинений, все одно Ви докурили останню сигарету, все одно у Вас немає із собою ні газети, ані книжки, все одно у вікні вагону показують чорне кіно про чорну ніч... Поговоріть зі мною, як Ваше ім'я? Про політику, про київське метро, про киян, про мовне питання, про Дніпропетровськ (до речі, а де Ви живете у Дніпропетровську?)...

А я мовчатиму. Чуєте — мовчатиму! І у Вас складеться тепле враження про мене, Ви будете мені вдячні, що я слухаю і посміхаюсь (особливо — посміхаюсь), і що мені так необхідно і цікаво слухати Вас... лиш поговоріть зі мною!

Я ж сьогодні готова бути для Вас найріднішою людиною в цьому вагоні! Я можу! Не лягайте спати! Ну що може наснитись у вагоні, який летить крізь чорне кіно чорної ночі? Що наснитись Вам, де в одному спільному сні товчуться разом 52 людини?.. Уві сні Вас ніхто не вислухає так... трепетно, як я.

Але добраніч... добраніч.

Ну от і все. Кінець світу в мініатюрі. Пустеля, втиснута у пофарбоване синім залізо. Вам ніколи не дізнатись, що бувають на світі такі болісно-нав'язливі слухачі...

І не доведи Боже мені ще коли-небудь мати це нестерпне, як шкірна хвороба, як хвороба, хвороба, хвороба — дике бажання слухати.

Слухати кого-небудь. Про що завгодно. *Аби не себе.* Цілу ніч. До кольорового спасіння у вікнах поїзда.

Мар'яна ДОБОНІ,
УМЛ

НЕВЕЛИЧКІ ДРАМИ
(мініатюри з реального життя)

1. Ромашки
(улітку 2008...)

Дзеркало розбилося, і шматки битого скла ранили їй руку так, як його слова ранили її душу. Кінець. Він кладе крапку. Усе має початок і має кінець. От він і настав.

А колись такі слова звучали з його вуст. І мріяв він за двох. І говорив тільки «ми», ніби вони злилися в одне ціле нероздільне. І щоранку дарував їй ромашки. Іноді букет, іноді тільки маленьку одну квітку. Вона навіть не знала, звідки він їх бере – кожного дня ромашки. *Дивний він, романтик*, – думала до себе, посміхаючись. І здавалося, що от воно – щастя – тут, зовсім поряд.

Кінець.

Пізно ввечері дівчина поверталася додому. Сіла в перший ліпший тролейбус. Повіки повільно заплющувалися і повільно розплющувалися, являючи світу її скляні очі. Такими очі бувають у людини, яка вже не боїться машини, що мчить просто на неї... До салону ввійшов чоловік. Зовнішністю він нагадував художника із радянських фільмів. Хоч у нього не було ні мольберта, ані пензликів у руках, ані берета, але весь його вигляд кричав, що він художник, що він митець. Він сів біля дівчини по праву руку.

Тролейбус повільно рушив. Художник витягнув листочок А4, ручку і почав малювати, підклавши під листок на коліна велику книжку. З-під його не дуже вмілої руки з'являлася квітка – одна велика ромашка, з пелюстками завбільшки на піваркуша. А всередині кожного – ще маленькі квіточки. Художник зупинився. Він подивився на дівчину, що сиділа поряд.

– Нарисуйте, цветочек, пожайлуста, — звернувся до неї.

Для дівчини його приємний і чистий голос прозвучав наче грім серед ясного неба. Холодний струмінь незрозуміло чого пронизав її тіло. Повільно оглянулася до художника.

— Я не вмію.

— Не верю, нарисуйте, як умете, — не здавався художник. І повіяло від нього теплом, що навіть змусило її посміхнутися. Вона взяла ручку і як могла зобразила на папері квітку.

— Краще у мене не вийде, — промовила дівчина і знову впала у свій вимір існування.

Художник довго дивився на ту примітивну картинку, крутив нею і підносив ближче до очей.

— А как мы назовем наш цветочек? — запитав він.

Вона зніяковіло повела плечима і недбало кинула слово:

— Ромашка.

— Ромашка? Так просто?

— Хай це буде ромашка і все.

— Хорошо, ромашка. Так... Хорошо... Наверное, нашей ромашке одиноко одной на этом листике? Сейчас к ней солнышко выглянет. Так... Вот... Готово. А сейчас немножко звездной болезни, — казав він, малюючи зірки. — А еще немножко травы, чтоб нашей ромашке было негрустно...

Вона була ще достатньо вихованою, щоб взагалі ігнорувати цю дивну людину, вона дивилася ніби на малюнок, але не бачила нічого, тільки швидкі рухи того чоловіка, які залишали лінії на папері. Художник відхилився на сидінні і спрямував свій погляд десь далеко в минуле.

— Ромашки... Я помню как-то мы с друзьями провожали одну знакомую, она ехала куда-то на восток, мы хотели ей что-то подарить на прощание, у меня даже туалетная вода была, хотел ей отдать, а я ведь видел этого человека всего один раз в жизни, а она ромашек захотела, так была еще бабушка, она говорила, чтобы мы заходили, если что надо будет, и вот эта девушка сказала что ей ничего не надо, только чтобы мы ей ромашек принесли, а тогда той бабушки не было, только ее дочь, а ведь ромашки надо было подарить, мы долго-долго ее просили о ромашках, у нее много было цветов, нам очень сильно их надо было, девушка уезжала на восток, я видел ее всего несколько минут, и вот дочь согласилась нарвать нам цветов ромашек, и та девушка уехала, я ей еще хотел туалетную воду подарить, а она уехала, и только ромашки хотела на прощание, вот так я ее всего несколько минут в жизни видел, вот так мы ей ромашки подарили...

А вона все слухала і ніби вловлювала якісь окремі слова, проте думала про своє, таке далеке і таке всепоглинаюче, розпорошене на багато гострих частинок колючого льоду. І напруга наростала у неї зсередини, піднімалася десь з низу живота все вище і вище, і здавалося, що вона зараз вибухне просто від криків розчарування, болю, страху, байдужості. Глибокий вдих-видих. На хвилину вдалося опанувати себе.

— Я вже виходжу. Добраніч.

Вона зісковзнула з сидіння і стала поруч дверей, які за мить відчинилися. Художник сидів у тому милому зачудуванні, в якому він тільки що розповідав історію про ромашки. Раптом він здригнувся і схопився:

— Всего хорошего. Желаю, чтобы ваш любимый каждый день дарил вам ромашки...

Двері за нею з шумом зачинилися. І той стукіт пройшов голосним відлунням її барабанними перепонками. Відлуння останніх слів художника... *кожногоднядаруєромашки... кожногоднядаруєромашки... даруєромашки... ромашки...*

І той ураган, що піднімався в ній десь ізнизу, вирвався на волю, вона випустила його з розпачливим криком, з піднятими до неба очима, з гіркими і рясними сльозами, упавши на коліна на тротуар пустої вулиці...

2. НОВИНА

(на основі закарпатських реалій)

— Чи чулась? Ти не знаєш ще, що ся стало? — кричала молода секретарка Любка, вбігаючи до не менш молодшої секретарки з сусіднього відділу Славочки. — Ти туй сидиш спокійно, п'єш каву і навіть не знаєш, що ся в світі творит!

— Думаю, що нич страшного не сталося, не перевернувся, видав, той світ... — склавши губки бантиком відповідала Славочка з наступним ковтком кави.

— Могда з відділу кадрів віддалася!

Біла чашка на рожеві серця ледь не випала з рук Славочці. Вона привстала на стільці, широко розплющила очі і, ледь вимовляючи слова, запитала:

— Та що ти кажеш? Не вірю. Быти такого не може. Нині не першое квітня, оби ня дурити!

— То йди тоді сама позвідай у нії, та не забудь на пальці подивити — увидиш там кольцо, золотое, на четвертому, все як має быти.

— А чи знаєте, за кого ся віддала? — просуваючи голову у двері запитала молодший спеціаліст ще одного відділу цієї безкінечної будови Маринка. — Нигда не повірите. За Миколу, за того Вегеша, що з фінвідділа того року пішов.

— Пак, а як оно так може быти, він ся мав женити з Наталков із «Світлани», ходили довго з нив, чи не сього тижня й свальба мала быти.

— Та правду кажеш... — притишила голос Маринка, повністю пролізаючи до Славчиного кабінету і зачиняючи за собою двері. — Я вам зараз все розповім, но ви никому не кажіт, бо то я так учула, що нихто й знати не мав би...

* * *

Любові Наталки та Миколи заздрих увесь райцентр. Не було, напевно, й собаки у місті, яка б не бачила тих двох закоханих голуб'ят і не знала історії їхнього кохання. І після кількох років зустрічань, безкінечних освідчень, прогулянок, пристрасних поцілунків, милих подарунків, гучних сварок на все місто і не менш театральних примирень — все ж було досягнуто логічної кінцівки цієї санта-барбари: 28 липня вони мали побратися. До цього свята готувалися всім містом. І дарма, що серед запрошених було чоловік близько ста, дарма, що всі приготування трималися у таємниці, це весілля мало стати найгучнішою подією літа, тому до неї готувалися всі і всі з неймовірним нетерпінням чекали її.

За тиждень до весілля Наталка та Микола гуляли на весіллі у своїх сусідів — віддавалася місцева красуня Оля за обласного хлопця. Весілля вирішили грати тут, щоб дешевше було.

Серед гостей, які приїхали разом з нареченим, був один неабиякої вроди — високий, широкоплечий, симпатичний-симпатичний, спокусливий аж занадто та з такими очима, та з таким голосом... що вже за кілька годин після приїзду про нього говорило все місто, і та скупа правда опису його достоїнств всього за кілька годин обросла тоннами вигадок, і кожна нова чутка змушувала запрошених дівчат інтенсивніше виводити очі, підмальовувати губи і завивати волосся.

У неділю вранці, наступного дня після весілля сусідів, Микола прокинувся з якимось неспокійним почуттям. Раптом двері відчинилися, і до кімнати обережним кроком увійшла його мати. Очі вона мала опущені, а в руках м'яла кінець свого домашнього вбрання. Вона присіла на ліжко до сина, похилилася над ним і на вухо, важко зітхнувши, почала щось шептати.

Миколіні батьки тихо сиділи на кухні, опутивши голову і дослухалися до шуму, що йшов з середини будинку. А там все літало, трошилися меблі, розбивалося скло, ранилися руки об двері, залишалися краплинки крові. І над тією розтровоною кімнатою проносився дивний плач. Чоловічий. *Наталка вночі після сусідського весілля втекла з тим гостем-красенем невідомо-куди і просила передати Миколі, хай простить їй і не поминає лихим словом.* Ці слова так і грали в його голові, набивали мов на барабані одноманітну мелодію, а розпач все розростався і ширився по Всесвіту його душі.

Любка, Славочка та Маринка, три подружки-колеги, вийшли з Славчиного кабінету у напрямку до балкону — на перекур. Рухаючись

вузьким коридором, вони жваво перешіптувалися, хіхікали і займали своєю ходою всю ширину коридору. Раптом на їхньому шляху показалася Могда. Подружки змовкли, миттєво повдягали холодні маски на обличчя та повставляли лінзи презирства в очі, їхній веселий шепіт став схожим на шипіння зміїне, яке мов обпекло Могду, коли вони минули її.

— Диви, яка... Не встигнув хлопиць ся лишити сам, а вона го вже окрутила...

— Диви, може, даяк заворожила...

— З таков ще робити разом... Ганьбила би ся людям в очі дивити...

— Нигде ї і з хлопцєм не было видно, а туй на — заміж ї понесло, та ще й за такого хлопця....

Могда чула це зле шипіння на свою адресу і нічого не могла зробити. Вона тільки дивилася услід колегам і намагалася сховати сльози, що так і проривалися з очей. Мов уся світова скорбота у ту мить впала на її плечі і тиснула, хилила її до землі, не давала їй випрямитися і дихнути вільно. Могда тільки повільно схилялася під тим тиском, ковтала сльози і тихо бубоніла собі під ніс: *у чому я винна? у чому винна я? де моя вина????*

* * * * *

Я кохала його безмежно сильно. І мої думки, почуття, мрії, бажання не вмістилися б у жодну мову, якби я хотіла про то розповісти.

Просто очі впивалися його поставою, його посмішкою, голубизною його очей, саявом, що від нього мов ішло.

А вуха, здавалося, не переслухали б його слів. Та які там слова.... Одне його дихання могло б замінити всі звуки Всесвіту.

А думки лиш марили ним одним. Микола... Микола... Микола... Ранкова молитва, обідній сон, вечірнє безумство самотності...

Я кохала його безмежно. І в цьому безмежжі була вищою над усім, навіть над себе саму...

Я стежила за ним, кожним його кроком, дивилася на них з Наталкою і ненавиділа її, і в той же час її любила, бо ВІН її любив!!!

Я могла тільки марити про нього, тільки залишатися подовше в снах, щоб бути з ним...

Аж ось якось у двері нашого будинку постукав Миколин батько. Він попросив порадитись зі мною. Розказав усе і про Миколу з Наталкою, і про їхнє сплановане весілля, і про те, що Наталка втекла з тим гостем. Гладив мене по голівці, мов доньку. Капав своїми сльозами на мої долоні і говорив, дивне таке говорив, чудне таке, що ми з Миколою разом росли у сусідах, знаєм одне одного давно, розумілися якось... То може б нам з ним і побратися... А що таке, до весілля все готове — і ресторан, і церква, і навіть плаття. І Микола вже готовий...

У чому я винна? Що погодилась? Що задумала викроїти й собі шматочок того щастя? Що наважилася перетворити мрію на реальність? Чому вони мені сміються в очі? Пусті вони, не знають вони щастя...

3. Винна **(Київ, травень-червень 2009)**

А вони все били і били мене, ногами, руками, перекидали з рук одного до іншого, совали тротуаром, а потім повалили і чимось таким і так здавили шию і червоними очима кричали в мої налякані зіниці: «Отак тобі, суко, так. Попробуй дихни. Задихнись, як він, здохни, суко...» Ще натиск. І вони пішли. Мокрим тротуаром нічного Києва стукотіли кроки моїх катів.

Небо розсипалося зірками. Давно я не дивилася так, лежачи непорушно, і зрушити не могла.

Ми познайомилися під таким схожим зоряним небом. Танцювали, обнімалися, і закрутилось. Побачення, зустрічі, сварки і знову все гаразд. Вершини, долини і глибокі западини. З часом я втрачала рожеві окуляри і бачила, що з ним щось не так, пустий, дурний, неглибокий. Та любила. Любила і вірила. Зміниться. Все-таки чомусь же я з ним була...

А в квітні я майже втікала. Від нього, від того безпросвітку. Не хотіла скандалів, просто сказала, що все, набридло. Стоп. І все одно, що любиш, люблю, любила... Знов простила. І пекло впало з небес...

Якось раптом продзвенів дзвінок. Чорнотою дихнуло у повітрі. *Він повісився.* Дурний. Любимий. Мій хлопець. Після року разом, взяв і повісився і нема... Батьки дзвонили. Думала, поплачуть, заспокоять, запросять на останню зустріч з ним... Взамін: «Ти — сука, ти довела його до того. Тобі не жити. Ми тебе найдемо, шию скрутимо, ... ти така...»

Скам'яніло лице, впалатрубка з рук. Змінила квартиру, перевелася на інше місце роботи, поміняла телефон. Думала — забудуть; думала — то з горя. Жаліла і боялась.

Аж сьогодні... Каральна трійка — батько, дядько, брат. Дорога. Вологий асфальт щокою...

А-а-а-а

Безпам'ятство.

У лікарні

За що тобі таке, дівчино? Побили, струс мозку, пошкоджені шийні хребці, чи ходитимеш — хто зна... не лице... один синець лишився.

У чому винна ти? Хотіла з тим хлопцем любов будувати. І помилилась. А він виявився дебілом, хворим. Наскільки це треба дурним і нерозумним бути, слабким, байдужим, щоб перервати своє

двадцятиоднорічне життя. Слабкодух. Хворий. Виродок. Чи є та людина розумною, що сама свідомо йде зі світу? Чи варта вона того, щоб взагалі називатися людиною? Недоношене якесь...

А вони чим кращі? Виродки, дегенерати, бугаї, бики, дурні, нема слів, щоб їх назвати, звинувачуєте дівчину у своїх помилках. Не змогли достойно виховати сина, племінника, брата, укорінити в ньому віру, любов, силу, а наплодили ще одного психованого виродка...

Тирани, іроди, чорти. Збоялись, схотіли сховатись за чужою спиною? У чому ж винна вона?

4. Зустріч (серпневе літо 2009...)

Під стук власних каблуків по бруківці я поверталася додому. Йшла у дивному настрої. Повільно. Упевнена. Немов огорнена теплом. Така маленька, крихітна і красива на відчуття.

Удома я зачинила за собою двері. І дивно зітхнула. Мовчки пройшла, опустила на ліжку і задумалася.

Він виникнув у моєму житті раптово й несподівано. Мов яскравий спалах, він засліплював собою увесь світ. Тільки він. Тільки ми. Дні і ночі.

З ним я відкривала життя заново. Ми розмовляли годинами. Гуляли безмежно багато. Я тримала його руку в своїй, і це була найрідніша і найбажаніша рука у світі.

Ми бачились удень, після пар, і ввечері, після роботи. Ми разом готували, їли, прали. Ми жили окремо, але жили одним життям. Моя мама обожнювала його, а його батьки не могли нарадуватись мені.

У всіх стало зрозуміло, що неминучого не минути.

Коли вже була призначена дата, обране плаття, розіслані запрошення і до самого весілля лишалося кілька тижнів, щось змінилося. Він став нудним і нав'язливим. Страшенно ревливим. Ось я — я твоя, дівчина, майбутня дружина, чому ревнуєш, чому стискуєш, мов у лещатах? А він не розумів. А потім я заскучала. Стало бути нудно з ним, розмовляти, наші прогулянки стали всі, мов, одна, одноманітні, розмови закінчувалися сварками. Я, та й він списували усе на нерви, турботи перед весіллям. Усі були мов на голках. *Його руки стали звичайними, як у всіх.*

І раптом однієї ночі мене осінило: я не кохаю його. Абсолютно ні краплі. Не кохаю, але заміж виходжу. Парадокс. Урешті, щось мене біля нього та тримало два роки, щось та було, що поєднувало нас. Урешті, у нас такі чудові стосунки з батьками. Урешті, ми все спланували, я не уявляю свого майбутнього без нього, він вписався в кожну клітинку мого майбуття. Урешті, я теж люблю його, але якоюсь такою особливою любов'ю, своєю, дивною, не пояснюваною, дурною. Не кохаю я його! Але заміж іду!

Аж поки в останній тиждень перед одруженням я не поїхала додому, відпочити і зібратися з силами.

Ось цього вечора я з подругами пішли в кафе. Ми сіли за столик, замовили дещо і почали розмову. Через деякий час за сусідній столик сіли четверо хлопців, один з них — симпатичний блондин — брат Мар'яни. Цей брат, Вітя, колись, ще давно, у школі, мені надзвичайно подобався. Зараз, через п'ять років, що я його не бачила, він трохи змінився, подорослішав, змужнів, але очі залишилися тими ж самими. Пригадала юність — щось таке дитяче і мрійливе в душі сплигло. Тому я дуже зраділа, коли надійшла пропозиція зсунути столи. Ось так ми й сиділи у напівзнайомій компанії, намагаючись клеїти розмову, перекикуючи голосну музику. Першою пішла Наталя, її забрав хлопець. Через якийсь час Мар'яні подзвонили, і вона вийшла. Я лишилася віч-на-віч із ним, хоча поряд сиділо ще троє хлопців. Зав'язалася розмова. Легко і просто. Його голубі очі дивилися на мене. А я посміхалася йому. Мов дівчина... А я виходжу заміж через чотири дні. Забула про хлопця, забула, що засватана, одна думка крутилася в голові: аби тільки не запитав, чи у мене хтось є.

Заграла повільна музика. Вітя запросив мене. Узяв за руку, обійняв і почав танець. Дивно, але мій хлопець ніколи не обіймав мене САМЕ ТАК, як Вітя, хоч ми й танцювали сотні разів, і за руку не тримав САМЕ ТАК. Ми танцювали і говорили, а він своєю великою долонею сильніше стискував мене, все ближче і ближче притискаючи до себе. І щось таке шкільне сплигло в мені і поширилось по всьому тілі. І хотілося, щоб та пісня не закінчувалася ще довго, і хотілося, щоб та долоня так і стискувала все ближче і сильніше, і він — щоб говорив мені на вухо.

Ми сіли. А потім був дзвінок. Я мусила забрати речі й піти. І так жаль було покидати його, коли все тільки почалось, коли хоч трошки та долучилась до того, про що мріяла, чого бажала трохи часу тому...

Я прийшла додому і задумалася.

Що я роблю?

Через чотири дні я виходжу заміж за людину, яку не кохаю...

КІНЕЦЬ

П(ри)оховала

Усе моє життя зібрала
у труну.

Все скинула. Нічого не забула.

І оком боязким вдивляючись в стіну,
я ще жива, а відчуття — немов
заснула.

В моїй безмежній і такій
малій кімнаті
є тільки я й моя труна червона.
У ній усе моє життя строкате,
лиш не любов моя убога.

І закрутило, голосно так стало...
Ввірвався ти, моя любове вбога,
сміявся голосно, у мене пальцем —
мов ножем.
Й вона, цей гострий біль,
чорноволосий кат цей,
з тобою поряд, рука в руку.
І ти кричиш їй:
«Вона ще любить! Все живе лиш мною!
Мене кохає! Так! Ха-ха.
Я доведу, дивись! Знайду».
І ти, моя любове,
Сміялася із мене
і в труну мою червону
з усеї сили вбилася руками
й вигрібала, викидала
з неї все.
«Дивись, знайду і доведу,
що любить ще, вона мене
кохає!» —
Любов моя убога їй, гіркій,
кричала.

Я ж не боялась.
І не тремтіла. Лиш на нього
я дивилась.
Ці очі.
Ці губи.
Ці руки.
«Я вас люблю», — так би й закричала...
Такий красивий, такий єдиний.
Ти був би мій, моя любове вбога.

А ти все викинув. Труна пуста.
І ти пустий, і дихання порожнє,
І біль отой стоїть, такий жахливий,
Така мені чужа.

Й вона твоя!
Не Я!
Не Я!

Чому?
Моя любове, ти не знайшов нічого.
Мою труну пусту покинув.
Узявши біль за руку,
 Ти пішов.
Лиш вікна шматки тебе мені
 Ще дарували.

Моя любове вбога, ти шукав у трумні,
У цьому ящику буденності і суму,
Часточки свої, залишені в мені,
Щоб вирвати і їй віддати,
Болю пишногубому цьому.

А я тебе сховала в серці своєму,
На самім дні...
 І не віддам нікому.

Катерина ЗАЙЦЕВА

* * *

Долоні так пахнуть тобою...
І тепло від твого тепла
Весною пестиш волосся
І вітром торкаєш плече
Пече...Ні. Здалося.
Сонцем цілуєш мене
Світло вже стерло сліди
вчорашніх розмов
Хороше бути просто твоєю
Піснею, думкою, словом,
Вечірнім шепотом
Бути твоєю...
Щастя цілує нас
У чоло на любов!

2009

* * *

Вітром весняним увірвався
в мою весну.
Цвітом абрикосовим так пахнеш ти
Усе змінив назавжди
сонцедоторком руки.
І паморочиться голова — бажає сну.
Мовчать слова, затихли всі думки
Слухають розмову
наших тіл...
Перед очима ніжаться хмаринки
Босими ногами ступила
на діл
— А весна якась інша сьогодні!..

2009

* * *

Зашторена кімната
Штормове попередження
Струмені, струмені —
Наша електрика
Промені, промені
Торкають сонне плече
Ти ще спиш...
Очима люблений
Очима пізнаний
Щасливий лишив
На небесній постелі
Усміхнені нею
жовті акварелі.

2009

* * *

Кажуть, любиш читати
І маєш великі таланти.
Почитай мене на ніч!!!

2009

ніч пахне тобою
у мене безсоння
тут наше кохання
почнемо змагання

ніч пахне тобою
зіграй на моєму волоссі
дитинства мелодію
і серце заплаче у голосі

ніч пахне тобою
солودко-гірко
місяць мені подаруєш
солудко-гірко
зірку в уста поцілуєш

ніч пахне тобою...
2007

НЕ ХУДОЖНИКУ

Намалюй мене аквареллю
на дзеркалі своєї ванни
Я щовечора шептатиму:
«Добраніч, майстре!»
А вранці будитиму
ніжно-теплыми променями,
Іноді приходитиму холодними зливами.
Намалюй мене дощовими краплями
На лобовому склі свого старенького авто
Не бійся, художнику, я покажу тобі дорогу.
Тобі першому, тобі одному, тобі єдиному
Дорогу до сонячного узбережжя Криму.
Я люблю заплющити очі й слухати море,
що нагадує твій ранковий голос, майстре.
Намалюй на гарячому піску там,
де немає цікавих туристів, там,
де тільки натурниця, художник і море.

Вітер по-дитячому грається з тобою...
Ти кумедний. Я б хотіла стати вітром
Легенько торкатися щетини на обличчі
бавитись твоїм руським волоссям,
сушити вишневі, спраглі уста,
нести прохолоду моря твоєму тілу...
Я лише натурниця. Відчуваєш —
як забагато вогню і як замало вітру...
Мій портрет бездоганний, майстре,
Його вподобало море і забирає собі,
аби з'єднати з тими, що вже
лежать століттями на дні...
А мистецтво виявляється не вічне?!
А як же натурниці й митці?
2009

ВИПУСКНИКИ

В'ячеслав ЛЕВИЦЬКИЙ,
аспірант ІФ

* * *

Оркестр у ямі. Сніг.
Мов яма — площа масляна.
Трамвай до вітража добіг і зжовк.
На впріле понадбрів'я контрабаса
Накочується хвилею смичок.
Навала із розлук — одна колажна опера.
За містом нижнім туга вже вляглась.
У вишньому по дикому потоку
Блаженно з шуму вплив контрабас.
Довкруг — легкі смички.
Покора струн розстроїлась —
На потім решту партій припасе,
Й сервізні крони вдрузки трощить голос.
У осені, помилуйте, фальцет.

* * *

У кипарисній не скриньці — тугій готовальні
Циркулярна ластівка вмоється. Вже на льоту
Вуличкам, наче словам, відняло прямоту —

Камінь лаштує за щоки розплавлена гавань.
Мовить поволі, та, збившись, беззвучно покине
Пінну ораторську ревність. Лиш ти не покинь
Порту портфоліо (*яхта в туніці легкій,
Скелі зухвалі в одутлих кутастих бікіні*).
Ця галерея колишучи стежку покотить:
Щебет, і щебінь, і ще, і з дещицею сну, —
Поки фортеці, огорнуті у гущину,
Потай ворожать на шелесті від перельотів.

МОНУМЕНТ ПОЕТОВІ З ПОЗАМИНУЛОГО СТОЛІТТЯ

*Кожен поет від природи сапер
Мар'ян Лазарук*

Кожен містянин-поет — це трансформер.
Поршні фронтонів риплять між ключиць.
Лінії, зм'якшуючись, навелись
На транспортний відріг при Соборній.
Певно, романтикам так і жилося:
Тільки востаєш у стулчастий простір —
Аж дістається обліжний, мов осінь,
Цикл упокорених метаморфоз...
Площі розсунуті... Палений цукор
Митрополичих палат з-за катальп...
Ранок. Підземна трикутна педаль.
Кроки — і звук фортеп'янного бруку.

* * *

Мов марковий альбом, дорогу погортай:
гранати розквітають. Карадаг
та урвища хутристі.
На склейці у вершин округлені краї —
згорають, а напуття ще млоїть:
до Кафи — тільки відстань
із жерла. Там жарінь курсивних передмість —
ув'язнений за борг філателіст...
Як правильно: «наві́ки»?..
У насічці вітрил вулкан як яничар,
і, клапаном періщачи, тріщать
підводні
сердоліки.

З Олександра КУШНЕРА

* * *

При мапі Венеції, пильному плані ходів,
Мов джміль на шипшині, стримітиму у забутті,
Неначе ми звірі, ще й позирк захланний в обох.
А, може, то саме такою буває любов?

Тоді все, Венеціє, Божим перстом, насправжки.
На крок не відстань, одне одного тут не покинь.
Ряхтіння каналу, пробіл між вільготних вогнів.
Здається, ти вже мене з'їла. — Це ти мене з'їв.

Дві пристрастки-пастки, дві клешні, різкі до знесиль.
Сяйни позолотою, хвилюю серце зроби.
Ходім! Піцерія? — Про мене б, кав'ярня, гаразд?
— А що в піцерії хибує? — Нудьга, як у вас.

Моя чародійнице! Катер поповз під мостом.
Потвора махає потворі довгастим хвостом.
І щастя яскраве таїть, ніби темну ганьбу.
А що на хвості? Не собор?.. Не збагну, будь що будь.

У знишклім садочку, де стерта червона стіна,
Зелена, аж пліснява, кинеться хвиля до нас.
Угледіти в миртах і лаврах даровано тут,
Як два мінотаври в однім лабіринті живуть.

З УЗБЕЦЬКОЇ

Гузаль БЕГІМ

ШЕЛЕСТ МІСЯЦЯ

На образку книжкової палітурки
небесної барви метелик
мелькоче своїми крильцями

На образку книжкової палітурки
п'є він вільготу неба
до глибин річкового водопілля
йдуть на дно квіти

На образку книжкової палітурки
безупинно ворушить небо
беззубий щур ночі

На образку книжкової палітурки

позіхають із каменю статуї
та з неба плине зоря

На образку книжкової палітурки
плеться в очі мої голос
тисячогранний голос
місячний дощ місячний дощ місячний дощ

ІЗ ЦИКЛУ «РОЗСИПИЩЕ»

1

Варто мені повернути рукою
ключ від щастя
і здіймаються безкрилі птахи

7

Тінь пурхотливого листка
в чиєсь обійстя залетіла
цуценя вкусило весну

8

Не спирай трояндових пахощів
не наступи на промінь місяця
Пильнуй цуценя

9

Яблуко задзьобане пташкою
розтривожило дерево
запахом сонця

16

Варто усміхнено поглянути на місяць
і з шелестом опадає
жовте місячне листя

Тетяна ОМЕЛЬЧЕНКО

АСОЦІАЛЬНО

вона лікувала нігті розчином кавунного соку та морської солі
це нагадувало їй про останній відпочинок
там — у Коктебелі — навкруги все пахне —
горами, морем, безмежжям
а тут... тут немає запахів
тільки деінде смердить

вона почала швидко звикати до місць і людей
прогуляючись засмаглою між будинками
рідного міста, знала, що цей міст —
він, а та зупинка — він
тоді то все були емоції, а зараз — *люди*
тоді — то дитинство —
вільне і безтурботне — справді
а тепер — почала швидко звикати... — справді...

вона любила не свої-чужі подарунки
таких у неї було багато
наприклад, червоний шарф (вона ніколи не любила колір крові)
або настільна лампа (вона вдома нечасто, а коли вдома, то на канані)
або набір для вишивання (у неї не вистачає терпіння мережити хрестики)

але ж від чоловіків смердить чужістю
особливо від приїжджих
тому їй доводилося лікувати
нігті розчином кавунного соку й морської солі...

їй не вистачало
чоловічої уваги
та жіночої солідарності
вона вдалася до
рефлекторної терапії —
їла шоколад
зранку та ввечері —
з горіхами та гіркий —

не допомагає

їй не вистачало
спілкування та дотиків —
зухвалих і невпевнених,
тому вона вивчала
сотні всіляких фотографій,
очікуючи відчуття
присутності та бажання
не допомагає
і стає ще нудніше

їй не вистачало
натхнення та терпіння,
хоча працювала сумлінно
вона обов'язково
напише повість
і надішле поштою
усім, хто вміє читати
а поки що:
вона замотує шоколад
у журнальні сторінки,
а втім — не допомагає

27.09.2008, Київ, вул. Бальзака

ЩАСЛИВА

відчуття непристойності
та похилого віку
дні — без істотних змін
вночі — вистачає фантазії
на мрії
інколи хочеться вдихнути
цигарковий дим із рота
бажаного чоловіка
хоча шоколадним цукеркам
під силу змінити не тільки це

вона переконана у тому,
що щаслива
певно, її так навчили:
долати перешкоди і бути вдоволеною
ще з того життя
вона запам'ятала,
що можна бути покараним

у будь-який момент

вона вміла помирати часто
з жовтогарячим кольором шкіри
та червоною помадою на вустах
просто: вона вміла помирати
застібаючи верхній ґудзик
молочної сорочки
під власною повістю
вона обов'язково поставить підпис
щаслива

29.09.2008, Київ, неподалік Іллінської церкви

* * *

вона любить дивитись у вікно
тому чекає завжди з нетерпінням
коли вагон метро мине тунель
щоб оглянути краєвиди міста
так роблять діти
зацікавлене споглядання далечі
коли нема перед очима
коханого обличчя
на яке можна дивитися безкінечно
і постійно цілувати і цілувати
то минуло
вона любить бути на самоті
тому що самотня людина
до цього зобов'язана
переконана вона
лишилося тільки забути
про власну красу
(щоб вважатися покинутою і старою)
вона — гарна
принаймні їй так говорили
проте вона любить компліменти
піддавати сумніву

01.10.2008, Київ, Лісовий масив

* * *

видихнути і зникнути на вітражі
загубитися серед клаптиків кольорового буття
зупинитися очима на твоїй спині
і, може, все життя жалкувати, що
не попросила тебе залишитися чи

хоча б оглянутися

вона з місця на місце перекладала листівки
написані чужою і своєю руками
отримані і невідправлені, і незакінчені,
лякаючись меланхолійних дат
на кшталт липневих та серпневих —
улітку прокидається особлива рішучість
на дурні вчинки
відшукала енну кількість послань у нікуди
(зараз вона пише саме звідти)
згадала, що тоді стовідсотково мала більше віри
хоча, можливо, чесності тоді було більше

одягла намисто з гірського кришталю
сонячні промені переломлювалися діамантовими сльозами
чи то від того, що вона плакала,
хоча і не збиралася все життя
жалкувати, що не попросила тебе зостатися

05.10.2008, Боярка

* * *

можна пофарбуватися в бурячковий колір
і перевіряти поштову скриньку щовечора —
детально вивчати рекламні буклети

щось прокинеться з минулого життя
в образах людей, що знайшли звичайне щастя:
у букеті десертного вина
чи ванній кімнаті з гідромасажем
та вишуканою плиткою під Давній Єгипет

вона вже пережила зіткнення з мізерністю
бажань із матеріального світу,
вповні зрозуміла нікчемність кавоварки
порівняно зі звареною доброю людиною кавою
а про мобільний телефон годі й казати
таких прикладів безліч
перемолола їх як кавові зерна

та хіба багато від того змінилося?
якщо вона все ще припускає
бурячковий колір свого волосся

07.10.2008 – 08.10.2008, Київ, парк Т. Шевченка – Боярка

* * *

хапала голову обома руками
намагалася стриматися від нарікань
не хотіла бачити його сьогодні
занадто часто
обрид
як стара кулькова ручка
що вже не здатна написати нічого путнього
вигадала якусь хворобу
щоб пішов
бо наражає свій кволий організм на небезпеку
йому і так восени не вистачає вітамінів
а він навпаки наполягав
спочатку щось теревенив про чудеса тілесної любові
а потім — що хоче випробувати на собі її негаразди
вона розреготалася
чудово розуміючи, що на його рахунку немає таких грошей —
що він не купить їй квартиру
і не подарує власну
і не піде звідти тільки заради того
щоб відчути на власній шкурі
як воно бути бездомним

06.11.2008, Київ, бульв. Шевченка

* * *

жила у дурдомі
і спала на жовтій білизні
згрібала осіннє листя
для килима, що на стіні
знала, як розбудити трамваї —
паперові літаки з листочками каштанів
доставляли її бажання у депо
завжди з'являлася вчасно
бо бачила, де ночував сьогоднішній ранок
бо гладила його русяве волосся
казкою своїх мрій —
і він засинав
і будив її вологим ароматом кори
і вводив у чарівність новодення —
і вона забувала чужий вереск
алкоголізм та безгрішшя
бо на жовтій білизні
вони спали удвох

09.11.2008 – 12.11.2008, Київ, вул. Бальзака – вул. Симиренка

ВАГІТНА

обплъовану молочним коктейлем
гомінкий ліфт переміщував її
крихкі думки між поверхами
де волосся жадібно вбирало
цигарковий дим
жінки схильні повертатися до колишнього
і вона нервово змайструвала самокрутку
він їй говорив, що це дуже сексуально
закурила
навіщо?
бо хтось придумав корпоративні вечірки
бо вдягла туди коротку спідницю, так зване міні
бо їхала туди тролейбусом
утупившись у стінку, бо вікно —
то очікування
а ще він запросив її на повільний танець
а ще говорив про те, як вона пахне
а ще показав ключі від нової квартири
(де ремонтні роботи ще не закінчено
і він якраз вибирає
шпалери у спальну кімнату
і плитку до кухні)
а ще — і то є найголовніше —
вона його кохала
ще зовсім недавно...
вона ненавидить себе за сучасну легковажність
вона зневажає себе за характерну їй поступливість
і через це — обплъована —
і вагітна

04.01.2009, Київ, вул. Симиренка

* * *

вона хоче висохнути так
без рушника
щоб він дивився
як краплинки води
і бульбашки піни
зникають повільно
на юному тілі
манливо пахучому
вона хоче обіймів

коли народжуються небесні світила
щоб її зігріли
вона хоче слухати казки
щоб дитинно спати
вона хоче, щоб її збудили
ніжні дотики
чи боязне перегортання сторінок
її віршів
вона колись виросте
до прози
вона колись виросте
до поезії
любить її

05.01.2009, Київ, вул. Симиренка

ЗМУШЕНА

відчай не давав їй дихати
та примушував до боротьби
з самою собою
надто їй були притаманні пригніченість
і приреченість
і набридливий жовтавий присмак
завжди останньої цигарки
пасивний курець із неї нікудишній
а от самокрутка з дачного тютюну — саме те
якщо ж використовувати
не спеціальний папір
а старі газети — то вже романтика
читати уривки зі статей —
цікава забавка
споглядання за перетворенням
літер у попіл —
ілюзія винищення минулого —
власного — особистого
(вона принципово не палила
спортивні звіти)
змушувала її кашляти
від гіркоти

22.02.2009, Київ, маршрутне таксі №21

* * *

коли він прийде до неї
вона кине́ться йому на шию

і почне цілувати
і плакатиме вокзальними слізьми
залізничне шосе у неї в голові
гордий гуркіт коліс
які не звертають уваги
на те, що у вагоні сплять
вона чує кожний камінчик
бо той відгукується у неї у вухах
відбивається від потиличної частини голови
і гримить у лобову
де вона бачить сон про нього
вона вчула, як хтось стукає у двері
певно, він —
прийшов на гостини
е... ні...
сусід по купе ставив на стіл
пивну пляшку
а вона трішки задрімала
втративши відчуття реальності —
перевірка паспортів і багажу —
коли він прийде...

18.04.2009, Республіка Білорусь, поїзд Київ-Мінськ

Віталій ШЕВЕЛЄВ

ЦІ ГОСТИННІ МІСЬКІ ПАРКИ...

Плануючи з братом Андрієм подорож по містах Західної України, ми вирішили просинатися не під белькотання іноземців у коридорах готелів, а в найчарівніших зелених куточках. Наприклад, на горі із найкращою панорамою якогось старого міста. А хіба не мрія для туристів-віртуозів — зварити чай на автобусній зупинці або суп у центральному парку? Ми здогадувалися, що пригод там більше, де менше зручностей, і не помилились.

Є міста, яким судилося виконати роль «донорів»: зробивши внесок до культури, вони передали свій потенціал іншим, перспективнішим містам, а самі відійшли у тінь. Така доля спіткала й Острог — у минулому один із провідних центрів науки та навчання. Ми на власних нервах переконалися, що справжній Острог знайти важче, ніж на карті...

Електричка зупинилася на невеликій станції, й інтуїція підказала мені настирливо запитувати у пасажирів: «Вибачте, а Острог скоро? Може, це він і є?» Як і раніше, ніхто нічого не знав. Аж у кінці вагона чоловік

ствердно кивнув головою. За 30 секунд ми вискочили на перон. Двері одразу грюкнули, електричка рушила й залишила нас із напіводягнутими рюкзаками, похапцем згорнутими килимками в одній руці, харчами й картою — в другій, я тримав у зубах сорочку. Так старенький Острог показав, що він гордий і не терпить неухважного до себе ставлення.

Маршрутка провезла нас кілометрів десять від станції до міста й висадила у центрі. Ми пройшли половину головної вулиці й перезирнулися: перед нами стояли дві одноповерхові, як і багато інших навкруги, хатини, а на табличці було виведено: «Острозька академія». Містечко не виправдувало моїх сподівань. Щоб якось розважитись, почав розглядати димарі. Вони заслуговували на увагу, бо їх по кілька десятків на дахові, й залишалось гадати, яка легенда, яка традиція спонукала острозців до такого красивого марнотратства.

Ми дивились на димарі, а чоловік із машини поруч — на нас. Врешті, він не витерпів, підійшов і запропонував допомогу — розповісти щось цікаве про своє місто. Він і пояснив, що Острозька академія колись задовольнялася двома будинками, а зараз викупила півтора десятка казарм військової частини, що розташовувалась по сусідству. Розповів і про казкову фортецю й собор десь поруч, розповів, як туди йти, а потім махнув рукою, — запхав нас до машини й підвіз до зубатої башти князівського дитинця. Дорогою завернув до річки за містом і показав місце для намету, звернув нашу увагу на водосховище Хмельницької АЕС удалині й похвалився, що коли, не дай Бог, його прорве, то вода затопить усе місто в низовині, але зупиниться за квартал від його будинку. «Я підрахував», – додав безкомпромісно. А ще він поділився із нами, столичними, потаємною мрією — виїхати з містечка до сестри в Америку й робити «великі справи» (тут він, до речі, тримав свій ресторан).

Башти дитинця виявилися ренесансною екзотикою, а собор неймовірними пропорціями примушував замислитись над історією його створення. Це не так просто, коли на вас дивляться бійниці, а височезні башти, увінчані малими банями, нависають і тиснуть. Довідник говорив, що це по-готичному видовжені, внаслідок перебудови, візантійські форми, бійниці ж і військова неприступність стін говорили про вплив козацького стилю 16 ст.

Поки ми дивувались архітектурі, сутеніло. Охоронець допоміг нам набрати води (вартував, щоби злісний цуцик не вилазив із будки, а я похапцем наповнював пляшки), запросив піднятися на дзвіничку (це, правда, заборонено) і дозволив навіть бемкнути у дзвона.

За місто йти було пізно, й намет виріс просто в центральному парку.

О 8-й ранку автобус виніс нас повз рясні пагорби до Кременця. Гори спокусливо височіли над нами, увінчана стінами зруйнованого замку, бовваніла висока Бона — хотілося позбутися тягара за плечима й скоріше оглянути це все. Жіночки порадили нам нести рюкзаки до

колегіуму: «У них сьогодні випуск, але то нічого. Там вас приймуть». Справді, нам виділили шафу в приймальні, щоправда, тільки для одного рюкзака — довелося перерозподіляти речі просто перед святково налаштованими викладачами. Жінка, яка нас виручала, терпляче чекала. Як виявилися пізніше, це була пані директор.

Обходячи гостро недоречні радянські пам'ятники, ми вбирали у себе спокій головної вулиці, ніжноблакитної; вона наче світилась ізсередини, поглинала все довкола, тож кременчани у її промінні блукали мляво, чоловіки за сорок пишалися своїми старовинними піджаками, молодики вихвалялись на лавах і під шинками якимсь непереконливо. Здавалось, місто мало владу над своїми мешканцями й питало подорожнього, за чим він прийшов: «До галантерейної крамнички? До пивної? Невже просто так?! Оце дивак!»

Старе місто простяглося тризубом між вкритих соснами гір і долин; схили, усіяні терасами хат і городів, більше нагадували гірські села. В одній із таких долин, на крутій вулиці нас і застала злива. Сидіти навшпиньках під «наметом» зі шматка поліетилену було нудно, тож Андрій почав готувати чай на газовому пальнику. Я підібгав береги «намета» під себе і не бачив, що мені в спину згори, збігає вже ціла річка, що в шпаринах під целофаном назбиралися літри води. Врешті ми зрозуміли, що покупаємося скоро у водах власної загати, а потоки зі схилів розтягнуть наше майно. Пустивши воду зі шлюзів, ми на «тричотири» підскочили, я випустив каструлю, й вона хутко попливла донизу...

Дядько Ян ніскілечки не здивувався, побачивши нас у своїй веранді. Його пес у кутку, слава Богу, взагалі не прокинувся. Господар дозволив нам підсохнути, розповів про озеро св. Анни за містом, яке позбавляє багатьох хвороб і куди посилають усіх туристів, куди як і до місцевої Меки — Почаєва — на вихідних їздять кременчани. Також підказав, як знайти славнозвісні козацькі кам'яні хрести, що за кілька століть на третину повростали у землю.

Ми подякували за гостинність і під просяним дощиком рушили до коледжу забирати рюкзак. Пані директор запізнювалась, і двоє голодних туристів (тобто ми) на плацові, під навісом (знову линуло) влаштувало трапезу. Поруч стояли сотні хлопців і дівчат, у чеканні на врочисте свято випуску, знічені своїми піджаками й вечірніми сукнями, без тями, як себе в них поводити. Я з Андрієм стояв мов на долоні, — щоб забути про свої комплекси, усе товариство почало розглядати нас. «Під прицілом», на помсту, ми почали пустувати. Мили руки під водостоком із милом, крякотіли, наче качки, мовляв, дивіться з-під своїх парасолів, нам і так добре; гарчали газовим пальником і готували чай, грали шматком ковбаси на мотузці у кішки-мишки...

Надвечір сонце гостинно запросило нас на гору, ми скористались цим і поставили намет. Я бачив усі хати старого міста під собою, й мені

стало затишно через їхній затишок, це була молитва за тепло у кожній оселі внизу. Наше ж тепло плюскотіло у серцях та мисках із супом. Завершився день феєрверком над коледжем. Нам було видно краще за всіх!

Ще один день несподіваних ракурсів напівміста-напівзаповідника, де вулиці з костелами й гірські тераси розмежовує лише крок — і рушили пішки до Почаєва. Знову під зливою. Під накидками сидіти не стачило терпцю, тим паче, що з-поза наших спин одна за одною вилітали туристичні маршрутки. Нарешті, за 3 км. від пункту призначення, ми здалися й сіли до «газелі».

Піднята величним підмурком над суєтою хат, Почаївська лавра дихала вогкістю й російським духом. Відчувався конфлікт чужої мови, культури й барокової архітектури. Під дощем усе злилося до купи: рецепти екскурсів до ікон, молитви Богу та образам; ченці темпераментно щось доводили штукатурам під реставраційним риштованням, а самотня бабуса виманювала крихтами з-під стріх голубів.

Лавра дивом поєднувала в собі декоративні клумби, паркани, дзвіничку та грандіозний собор, церкви. Частина архітектурної композиції була зроблена із думкою про комфорт для людини, частина — підкреслено недоступною, піднебесною.

Такою ми побачили Почаївську лавру під дощем. Але того вечора нам судилося відчувати сухість та затишок. У Тернополі. Моя втомлена враженнями душа розвалилася на лаві й слухала «Вечірню колисанку» — численними динаміками вона транслювалася на кілька центральних скверів. Під колискову гуляли парочки, й деколи на власні очі можна було побачити легкий сором хлопця чи дівчини, сором і гордість за побачення в центрі — така щирість заспокоювала й казала, що я попри все — вдома.

Вночі прийшлося добре молитися, бо не було бажання познайомитись із традиціями місцевих п'яничок та злодіїв. А місце для таких досліджень (у нашому незмінному наметі) ми обрали ідеальне — біля Тернопільського ставу, на газоні розважального комплексу. Проте все обійшлось, і з нами познайомилися вже зранку. Бабуса-спортсменка поцікавилась, проти чого ми протестуємо, а двірничка попросила забиратися геть.

Завершилася мандрівка у незбагненному Львові. Стемніло там на півгодини пізніше, і ми сповна насолодились красою. Лише раз відволіклися від прекрасного, для соціологічної гри під назвою «Молода людино, скажи що-небудь не російсько-київсько-місцевим діалектом, а по-українськи». Четвертий респондент прекрасною львівською вимовою заспокоїв нас, із тим ми й поїхали із західної столиці додому.

КРИТИКА, МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

**Олеся ВАСИЛЕНКО,
3-й курс**

ПРОЩАННЯ З СОВІСТЮ **Рубцова Людмила. Прощання // <http://skarb-parcha.ru>**

«Востаннє обертається й шепоче : «Прощавайте!»

Так закінчується новела Люди Рубцової «Прощання». Ці слова шепочуть потріскані, вкриті магою вуста літньої жінки, коли вона вицвілими очима дивиться на шлях, по якому простують її діти. І все було б ідилічно й сентиментально, якби діти приїхали на гостину до старенької матері й оце від'їжджали, щоб навідатися на наступні свята.

Та яскраву картинку руйнують матеріні сльози, її тихий відчай. Варто ступити ще крок — і позаду залишиться ціле життя, де «щасливі були разом», а попереду простягнуться вишмуляні тисячами ніг коридори будинку для літніх людей.

Тема, що її торкнулася авторка, могла бути втілена в розлогіму оповіданні, повісті, романі... Могла. Та саме тому, що Людмилі вдалося намалювати цілу картину навіть не на кількох сторінках, а кількома реченнями, є виразним показником непересічного твору.

Людмила відмовляється від канонічної композиції художнього твору. Та відсутність, чи то пак, розмитість меж поміж зачином, розвитком дії, кульмінацією та кінцівкою не робить твір юної авторки схожим на масу безликих спроб виділитися з літературного процесу. Схематично композицію можна зобразити так:

1. зачин — літня жінка стоїть і плаче, дивлячись услід дітям;
2. розвиток дії — спогади бабці про таку міцну колись родину;
3. кульмінація — старенька мусить переступити поріг будинку для літніх людей;
4. розв'язка — жінка шепоче «Прощавайте!»

Людмила не ламає традицій. Вона, застосовуючи малярську лексику, зображає своїх героїв за допомогою коротких влучних штрихів (однослівні речення, відсутність синтаксичних нагромаджень).

Варто також звернути увагу на смислові акценти, розставлені авторкою. Зокрема, на слово «тут». У тексті воно виділене як граматично, так і на рівні символу. Стара вже знає, де мусить провести останні роки свого земного шляху. Але читач ще не здогадується. В такому випадку автор та герой мають більший обсяг інформації, ніж читач. Власне саме це й підводить читача до кульмінації.

Мова твору розмовна, не переобтяжена ні архаїзмами, ні молодіжним сленгом. Образи прості для розуміння, але, натомість, несуть у собі глибокий символізм.

Гарно, що Людмила, представляючи в літературі нову генерацію, звернулася саме до теми літніх людей та до форми мініатюри. Оглядаючи сучасний літпроцес, складається враження, що молодь геть розучилася висловлюватися лаконічно, не затуманюючи читача багатоповерховими метафорами. Та проблеми форми — лише квіточки порівняно з кризою змісту. Коло тем у молодих літераторів зводиться до зображення падаючих з неба баобабів, щоденникових роздумів під впливом маніакально-депресивного психозу, сталкерівських стрілянин.

Авторка звернулася до немодної в наш час теми — самотності літніх людей. А це добра вістка. Тим паче, що в своїх починаннях Людмила не одиночка. А отже, є певна надія, що літературі, заснованій на духовності, бути. Так, як бути поколінню, яке не розпрощається з совістю.

ЗРОЗУМІЛИЙ І НЕДОСЛІДЖЕНИЙ

(про виставку малярських робіт Володимира Винниченка)

З малярською спадщиною Володимира Винниченка українська громада майже не знайома. Здається, починаючи з 1991 року, побачити картини Володимира Кириловича можна було лише два рази — у Національному музеї Тараса Шевченка (2001) та на спеціалізованій виставці в Національному музеї літератури України (2010).

2 грудня 2010 року в стінах Інституту філології Національного університету імені Тараса Шевченка за сприяння директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Миколи Жулинського одночасно з Винниченківською науковою конференцією була проведена виставка малярських робіт митця.

Усі бажаючі могли ознайомитися з десятком картин Винниченка. Усього ж його пензлю належить понад 100 художніх композицій..

Картини Володимира Винниченка різноманітні тематикою й колористикою. Але їх об'єднує надзвичайна правдивість зображення. Не реалістичність, а саме правдивість, основана на глибокому внутрішньому переживанні сюжету. Відгадка таємниці криється в шляху, яким автор прийшов у малярство.

Володимира Винниченка традиційно пов'язують із «чуттєвим малярством», що набуло популярності у представників французької школи живопису. Особливо показовими щодо цього є такі картини, як «Польові квіти» та «Яблуні» (1933). Обидві вражають гармонійним співвідношенням тонів і напівтонів на передньому та задньому планах. У «Польових квітах» змістовно навантаженим центром є червоне суцвіття. Картина виконана в м'яких бузково-рожевих тонах. Така колористика якнайточніше передає атмосферу літнього вечора.

На картині «Яблуні» бачимо інше. Центр композиції — «засніжене» яблуневе деревце. На пізню весну вказує яскрава зелень тополь та густа трава на передньому плані. «Яблуні» репрезентують українську тему. Перебуваючи далеко за межами України, заборонений на батьківщині й так цілком і не сприйнятий Європою, митець марить образом домівки. Домівка ця нереальна, метафізична. Її Винниченкові суджено знайти в Мужені, який Володимир охрестив «хутором Закуток».

На однойменному полотні зображено квітучі білопінні сади впереміж із тополями. У лівому куті — червоний дах примістки. Квітучий білий сад, силуети тополь та насичений зелений колір домінують у палітрі митця.

На окрему розмову заслуговують портрети, зокрема, «Портрет дружини в капелюсі». Постать Розалії Ліфшиць зображена на темному тлі. Виділяються солом'яний капелюшок та картата сукня. Обличчя задумане. Губи ледь усміхнені. Між бровами пролягла зморщечка. Рішучості жіночому силуету надають спрямований вперед погляд та права рука, покладена на пояс. Схожість автопортретів Винниченка з портретами дружини — ще один доказ наявності того незримого духовного зв'язку, що існував між подружжям.

Володимир Винниченко залишається близьким сучасним мислячим людям. Близьким, але, на жаль, ще не до кінця відкритим. Недарма ж один із відвідувачів сприйняв полотна Володимира Кириловича за творчість сучасника. А дізнавшись про автора, довго дивувався багатогранності постаті Винниченка.

ПАМ'ЯТІ ТЕТЯНИ ФОКІНОЇ-МАСЛЯНЧУК (1976–2009)

Вона була нашою студенткою ніби зовсім нещодавно: під кінець 90-х. Нерозлийвода з другою Тетяною, Федотовою. Уже, здається після випуску, сказав обом, що про себе називав їх «графині Вишеньки» (пам'ятаєте, з казки про Чіпполіно?), бо і на лекціях сиділи поруч, і на перервах ходили ледь не за ручку. А вони й не образилися, радісні такі були, відкриті світові й людям.

Дико це писати: були. Таня Федотова, слава Богу, є. І теж написала та захистила дисертацію, проте не з текстології, як її подруга.

Таня Фокіна по закінченні університету за моєю рекомендацією пішла працювати у Відділ рукописів Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України. Перекоаний, що саме текстологічної роботи нам сьогодні, як і завжди, бракує, проте замість того, щоб іти до першоджерел, документів, рукописів, найчастіше пишуть дисертації, вишукуючи чуже під лісом і не заглиблюючись у своє під носом. А тим часом лежать недослідженими кубометри рукописів. І не тільки в державних, а й у приватних архівах.

А ще ж хтось має нарешті відсканувати й оцифрувати підшивки всіх літературних видань, зробити їх повсюдно доступними, структурованими за темами, персоналіями, ключови-ми словами, проблематикою тощо. Ішлося про це й на лекціях, усі слухали, може, й погоджувались, як і тепер, але обирати собі таку копітку й не помітну, на перший погляд, зате вельми вдячну й ціновану колегами-фахівцями роботу охочих дуже мало. На жаль.

Дивна штука пам'ять: часом лишає щось ніби неістотне, яке після втрати гарної людини набуває символічності. Були в нас у їхній групі на спецкурсі з віршування такі практичні заняття, де складали колективні вірші-буриме: дається наперед віршований розмір і приблизна канва рим, кожен пише по рядку та перегинає листочок, аби не бачили наступні. Часом виходило досить комічно. Наприклад, забігши, може, знадвору (в аудиторії теж холоднува-то), Вишеньки наімпровізували щось таке: «Всуну носа в батарею / А мені б в оранжерею...». Все інше забулося.

Таня Маслянчук (прізвище по чоловікові) була тендітною оранжерейною квіткою. Вона дуже гарно прижилася саме в рукописному відділі Інституту літератури, робота в якому потребує сумлінності й посидючості.

Загинула за нез'ясованих обставин. Вже, кажуть, доїжджала додому, потелефонувала чоловікові й дитині, що вийшла з трамваю, а коли її по тому довго не було, вони пішли назустріч і знайшли її збитою якимось «транспортним засобом».

Тепер вона десь у небесних оранжереях, може, бачить фоліанти інших духовних світів.

А в цьому номері альманаху друкується Оля Вишенька.

Можна розглядати як простий збіг, можна як символ, а можна почитати Олю Блик і віддати шану пам'яті дослідниці, котра могла ще багато зробити на спраглій ниві, але й те, що зробила, — її особистий внесок в употужнення інтелектуально-духовної сфери.

А. О. Ткаченко

Ольга БЛИК,
магістратура, 2-й курс

ТЕКСТОЛОГІЧНА ЗУСТРІЧ ІЗ ВИННИЧЕНКОМ

Маслянчук Т.В. Проза Володимира Винниченка: проблеми текстології. — К.: ВД «Стилос», 2008. — 184 с.

Питання персональної текстології завжди викликають зацікавлення, причому не лише у фахівців-текстологів, філологів, а й ширшого кола читачів та шанувальників художнього слова. Усім можна порадити до

прочитання, ознайомлення, а також цитування в особливих місцях з метою підвищення власного рейтингу вищезазначену книжку.

Поданий авторкою матеріал буде новим навіть для прискіпливих винниченкознавців, адже під час роботи над монографією були залучені матеріали з фонду Володимира Винниченка (№171), який зараз налічує 540 одиниць збереження та 13 розділів. Сам фонд міститься у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. На особливу увагу заслуговують такі елементи фонду: розділ «замітки, записи, записники, щоденники», що містить ксерокопії щоденників В.Винниченка з 1932 по 1951 рік включно, а також епістолярій митця: листи до В. Левинського, І. Кошелівця, Г. Паламаря, листування з редакцією «Нової доби», а також листування письменника з харківським видавництвом «Рух», що в 1990 році було передане до Інституту літератури зі спецфондів КДБ.

Авторка називає такі хронологічні рамки дослідження: середина 20-х–кінець 40-х років ХХ століття — це час третьої й останньої еміграції письменника. Також увага зосереджена на історії видання 23-томного та незавершеного 12-томного зібрання творів письменника в Україні в 20–30-ті роки. Багатотомні видання здійснювали видавництва «Вік» та «Дзвін». Значну увагу привертає співпраця письменника з видавництвом «Рух» (1923–1930 рр.). Прикметно, що видавництво не виконувало умов договору з письменником, тобто йому елементарно не платили гонорарів. Зі щоденникових нотаток за 25 січня 1926 р.: «Час уже вияснити умови видання моїх книг. Видано вже 9 томів і збираються далі видавати, а гонорар невідомо який». Далі письменник іронізує: «Звичайно, «Рух» не відповість, і ні договору, ні грошей не пришле, хоч я повідомляю, що мій матеріальний стан дуже скрутний, хоч вони завжди запевняють, що мене дуже шанують. Коли б я помер з голоду, чуйне українське громадянство чудово б ушанувало мою смерть, а видавці з «Руху» напевно мали б прекрасну нагоду виголосити силу промов на мою честь».

Із цього листування видно, як прискіпливо ставився письменник до редагування власних творів. Зокрема, часто вносив корективи у свої ранні твори, і загалом, коли виникала можливість здійснити друге видання, намагався внести до нього відповідні правки, виструнчуючи твір. Ось лист до «Руху» від 19 травня 1928 р.: «...коли саме має робитися друге видання «СМ» [«Сонячної машини». — О. Б.]? Я хотів би, щоб у другому виданні були вправлені деякі помилки, що прикро відбиваються на змісті. Якщо з технічних причин це можливо зробити, то я прислав би Вам примірник «СМ» з моїми увагами і прохав би зробити поправки».

Книжка складається з двох розділів: «Видання творів В.Винниченка в Україні в 20-30-ті рр. ХХ століття» та «Відображення особливостей

творчого процесу В.Винниченка в його щоденникових записах та мемуарах сучасників»

На особливу увагу заслуговує другий розділ книги, адже у ньому висвітлюються «секрети творчості» митця. У щоденниках зустрінемо його власні оцінки тих чи інших творів, результати засідань Найродради (найвищої родинної ради), що складалася з чоловічої половини (Володимир Кирилович) і жіночої (Розалія Яківна), замітки, зроблені під час написання творів. Саме у цьому розділі розглянута специфіка писання митця: де, коли, скільки, як... Виявляється, найвитратнішим етапом завжди був процес обдумування твору. Розалія Яківна згадувала, що це відбирало найбільше сил і часу: «Часто».

З книги дізнаємося, що для творчості митцеві була необхідна абсолютна тиша, тому, коли їхня родина обирала помешкання, дотримання сусідами тиші ставало найпершою вимогою. Винниченко писав не лише в кабінеті. Він любив улаштовувати собі своєрідні хованки на природі. За словами Розалії Яківни, найкраще працювалося в полі, в лісі, в горах або на березі моря. Зацитуємо слова Винниченка: «От мій «кабінет», в якому написано «Загублений рай». Дні на скелі, в солоному диханні моря й гарячій ласці сонця. Постійне відчуття радості і щастя існування».

Мав Винниченко і свої інструменти для вдосконалення процесу праці. Для писання він мав щось на зразок пюпітра, який можна було ставити поперед себе і писати напівлежачи. Мав письменник особливу прив'язаність і до свого пера. У щоденнику читаємо: «Драматичний випадок: загубив перо. Насамперед, це те перо, що було моїм товаришем у писанні «Щастя», «Пророка», «Намиста». А друге те, що нема ким його тут замінити. Без пера ж існування стає порожнім, позбавленим мети і змісту. Отже, рятуючи своє життя, пішов до фотелю шукати... І раптом у віточці зеленої малюсенької сосни побачив чорну паличку з наліпленим білим папірцем. Воно, моє перо, мій товариш! Я поцілував його».

Викликає захоплення те взаєморозуміння, що існувало у Винниченка та його дружини. Відомо, що Розалія Яківна була першим і головним слухачем його творів. Вона переписувала від руки або ж набирала на друкарській машинці тексти. Зі спогадів та різноманітних записів дізнаємося про велику довіру письменника до літературних і мовних здібностей дружини. Прикметно, що у щоденник Винниченко занотовував не лише власні спостереження, а й деталі, образи, побачені Розалією Яківною, наприклад: «Панок тримає в руці жовту рукавичку, вона подібна до пучка бананів (Кохине спостереження)».

Винниченко мав звичку занотовувати матеріали для майбутніх романів.

Багато щоденникових нотаток позначені літерою Т чи М, обведені колом. Це означало, що наведені записи можуть бути матеріалом (М) чи

темою (Т) якогось нового твору. Із щоденника Винниченка довідуємося, що він мав бажання створити твір мемуарного жанру — «Роман мого життя» — осмислення певних історичних подій не лише свого життя, а й історичного контексту загалом. Важко переоцінити роль щоденника для розуміння творчості, характеру, природи митця загалом. За словами Т.Маслянчук, «Щоденники В.Винниченка містять неоціненний фактичний матеріал для вивчення творчої лабораторії письменника: занотована думка, уривок фрази, навіть інколи окреме слово допомагають чіткіше зрозуміти процес його мислення, настрої та емоції, що пізніше, сугестуючись, виплеснулись у рядки художніх творів».

У першій частині книги, звертаючись до історії видання творів, співвідносячи різноманітні редакції, Т.Маслянчук відтворює істинну волю автора стосовно багатьох його романів, оповідань та повістей. А в другій частині читача захопливо знайомлять з особливостями творчого процесу Винниченка, і перед нами постають характер митця, його звички, переконання та пристрасті. Саме в цьому полягає висока майстерність авторки книги — у поєднанні відомостей з архівного документу та неоковирної деталі. Вочевидь, книга буде цікава фахівцям-текстологам, загальнофілологічній аудиторії, також тим, хто бажає поглибити своє знайомство з Винниченком, або ж навіть почати його.

ТРИ В ОДНОМУ. ГРИМУЧА СУМІШ

1. «Не горюй» (сценарій Р. Габріадзе, за мотивами роману Клода Тільє «Мій дядко Бенжамен», реж. Г. Данелія; Мосфільм, за участю «Грузія-фільм», 1969);

2. «Кін-дза-дза!» (сценарій Р. Габріадзе, Г. Данелія, реж. Г. Данелія; Мосфільм, 1986);

3. «Тисяча і один рецепт закоханого кулінара» (сценарій І.Квірікадзе, реж. Нана Джорджадзе, 1996; Грузія/Франція/Німеччина/Бельгія/Росія)

З чого можна почати — так, це суцільне кокетство, але будучи при свідомості, я би довго вагалася, чи можна ставити у один ряд ці фільми. Не за якістю — жодне порівняння кращого зі ще кращим результату не дасть. Скоріше — за яким принципом ставити їх поряд?

Грузія? Можливо. Сатира? Так само можливо. Образність... та тут мені ближчими здаються перший і третій (за списком, винесеним у заголовок).

Найщирішим спільним критерієм буде наш спільний час і певне цілісне враження — кілька серій відчуттів і спогадів, сміху й солодкого споглядання. А ще дивовижного ранку в гарній тональності.

По-різному відбувалася рецепція цих фільмів. Мабуть, я почну з найскладнішого для себе. Не давався мені «Кін-дза-дза!». Взагалі, попереднє враження від нього було досить сильним. Мені було відомо від мами, що це «шизуватий фільм», а це такий різновид похвали. Також ця назва фігурувала у певному контексті спілкування з цікавими мені

хлопцями-математиками. З якими ми контактилися на тему різної там психології, а також на «а поговорить». Ще звідти мені була відома фраза про «кольорову диференціацію штанів». Тобто я ввічливо посміхалася багатьом з цього приводу, але фільм так і не переглянула.

І ось нарешті час наздогнав мене. МИ дивимосся «Кін-дза-дза!». Найперше враження — після цього дива — у мене взяв та й зіпсувався настрій. Сумно якось. На рівні відчуттів.

Звичайно, це дуже зашифрований, формульний у якомусь плані фільм, який можна розшифровувати у тисячу разів довше, ніж він триває. Та оскільки кожна інтерпретація має право на життя, то моє бачення буде: «а що я подумала з приводу?»

Думки з ряду «а баба яга проти». Звичайно, жахає концепт того, що одна людина перед іншою мусить присідати. У нас же всі рівні. З мого відчуття — світу з рівними людьми не існує. Це плід хворобливої уяви, такий самий як «жити заради ближнього». Ієрархія існуватиме завжди, це природно. І викладач, який штрафує за допомогою чогось студентів, що грають на парі в морський бій, він теж хоче, щоб йому сказали «ку».

Світ має ієрархію незалежно від того, що я з цього приводу думаю. Звичайно, у фільмі це доведено до схеми, формули, абсурду. Звичайно, це може здатися жахливим. Але так є, і корисніше бути у курсі правил.

Так само сумним постає найвищий сенс життя: «Купимо повітря, буде наша планета, всі сюди наїдуть, і будуть нам «ку» казати. А ми їх — чобітьми штовхати». Коло замкнулося. Щось нагадує: «Украл, випил — в тюрму. Украл, випил — в тюрму... Романтика!». Як не потрапити самому у таку ситуацію... Можливо. Взагалі ставитися з підозрою до глобальних сенсів життя, і отримувати бажане й дійсне тут і зараз... Адже поки ти, мріє, десь там, минають хвилини твого життя десь тут.

Якщо неприглядними видаються пацаки та четланці з їх пустелею, роздовбаним гравіцапом, примітивною мовою та неохайною аж до дивовижі вдяганкою, нібито саме час розслабитися — от у нас такого немає. Наприклад, дерева ростуть. У той же час розігрується вистава «Неймовірні пригоди радянської людини... за кордоном». Тут нема повчань чи якоїсь авторитетної начитки. Враження, як і у всьому фільмі, справляють деталі. Причому кожна з них розкручується на повноцінну думку, лінію і так далі.

Коли герої бачать «аборигенів», Володимир Миколайович як людина, більше навчена жити, підказує: «кажи, що грошей нема». І далі починається «легенда»: ми туристи, відстали від групи, а гроші й документи у екскурсовода... А це ж відбувається перший контакт з іншою цивілізацією! І починається він з брехні. А література, як і народнопісенна традиція, повідомляють — на брехні хорошого не збудуєш...

Гедеван Олександрович цупить різні дрібнички нібито з метою демонстрації їх на землі. Але ж нащо цупити? Очевидно, ця риса не додає йому епічної величі, скоріше навпаки...

Окремої уваги заслуговують образи представників «радянського народу» на чужій планеті. Виконроб та грузин...

Також сильно впливає на глядача оформлення твору. Якісь деталі, які залишаються на підсвідомості, звуковий ряд, імена, дрібнички побуту. Не все з цього вдається раціонально проінтерпретувати. Та і не все треба. Сірники, які виявляються найвищою цінністю на планеті; листя невідомих кущів, яке намагається курити дядя Вова... Феєричне враження справила на мене народна пісня «Мама, мама, что я буду делать...» з національним пацакським приспівом «ииии»... Я цю «маму» наспівувала ще кілька днів, і сама собі вжахалась.

Сумний і символічний фільм

«Тисяча і один рецепт закоханого кулінара» дивилася уривками, але це — смачна і солодка річ. Харизматичний і кумедний П'єр Рішар та неймовірної краси, руда, якась нематеріальна Ніно Кіратідзе, стільки кольору, звуку, фактури у цій картині — просто облизатися хочеться. Безперечно, сюжетна лінія тут говорить і про кохання, і про фантасмагоричний, антиутопічний, смішний і сповнений жаху водночас прихід радянської влади, про невміння Паскаля Ішака розлучитися з його справою, його душею — рестораном. Він теж — щось на кшталт «пташки Божої», навіть виштовханий з життя, живучи на даху, цей старий дивак вирощує помідори і ніжно говорить до них...

Фільм чарівний і сумний. Але попри сум, вчувається розуміння життя, вміння жити, можливо таке, як вміння пити вино... і його справжність у тому, що йде воно ще він крові, інстинкту, подиху, руху, почуття — а не від розумового поштовху. Може, бо вони — французи. Цього важко навчитися.

«Не горюй» — це просто щось неймовірне. Це так гарно, як казка, як пісня, як потік води з відра на землю, щойно витягли з криниці. Враження від цього фільму — кинути все і поїхати у Грузію. Гуль відповідає, що це можливо лише за допомогою літака. Ну тоді — покинути все і піти слухати грузинський спів, який чимось усередині далеко, але нагадує церковні православні співи.

Багато сцен викликають захоплення, розчулення або прагнення занести це в цитатник.

Неймовірні речі стають можливими у світі фольклору. Як на мене, це теж своєрідна фантастика. Або билина. Або «Витязь у тигровій шкурі». Дитину купують серед подвір'я у чомусь червоному. Вино? Ні, це оцет — дядько Бенджамен сказав — це корисно.

Бенджамен клянеться одружитися, клянеться своїм племінником. Малий племінник обурюється: «Скільки можна? Ти можеш чимось іншим поклястися?». Софіко відпоюють краплями після втрати свідомості, вона не хоче приходити до тями і плаче. Пророком у вітчизні виступає мала донечка, яка виголошує: «Що за життя! Діти — розбійники, брат — гультай, чоловік — ні риба, ні м'ясо»...

І грузинська пісня, для якої заслабкі всі епітети, бо вони — штучні, вторинні. Це — обряд, це оформлена у звук природа, доля, історія. Як у писанці, килимі...

Незнання мови не заважає. Мотивує, скоріше...

Чарівний фінал фільму — Бенджамен чапає по снігу з малюком у візочку, дитя розривається, чоловік, як уміє, намагається мале втішити. І щиро каже: «Це Бенджамен Другий. Я забрав його собі. Ну чого вони його можуть навчити? От везу до сестри... Правда ж, вона зрадіє?»

І цей неймовірний Бенджамен, про якого вже ясно, що у житті він не влаштується, багатства не отримає, а коли й отримає — відмовиться, цей щирий і легковажний Бенджамен захоплює, розчулює, врешті підкупує тебе цією сумішшю щирості, честі та непрактичності. Я би навіть не сказала про нього «порядна людина», він би сам про себе так не сказав, не сказав би, бо ці слова вже поза...

Неймовірно щирий, чарівний та гарний фільм. Збудований на до-історичному, до-раціональному, на побуті. На обряді. З гори і з води.

Наталя ГРАБ,
магістратура, 1-й курс

ЩО ПІД СНІГОМ У ДАВИДА АЛБАХАРІ? **(«Снігова людина» // Всесвіт. — 2007. — №1-2)**

Роман Давида Албахарі «Снігова людина» бере в полон читача з першої сторінки, з першої фрази. Сербський письменник-емігрант не любить, коли його з кимось порівнюють, але за ним вже закріпилися певні епітети та порівняння. Тож наразі зустрічаємось із «сербським Кафкою». Герой цього роману, письменник, на одній зі сторінок скаже: *«Я завжди розмірковував умовними реченнями, завжди ставив умови, на які не міг знайти рішення. Щось таке було у Кафки, у нього на півслові можна було ставити крапку, коли прибиральниця заходила до його кімнати».*

Цей твір можна вважати шедевром постмодерністської автобіографічної прози. Албахарі живе зараз у Канаді. Життя його порівнюють із постійним екзилем, постійним пошуком та бажанням знайти істину поза батьківщиною. «Снігова людина» — це ще одна його спроба згадати Сербію. Це роман про ностальгію — нестерпну, важку аж до метафоричного самогубства.

У творі немає імен, назв міст та країн, проте зрозуміло, що герой книги, письменник, приїжджає з країни, де велася війна, на новий континент, що насправді виявляється новим світом, іншою планетою, яка існує виключно для себе. Не зрозумілий і не прийнятий іншими, з розбитим серцем від ностальгії, герой рухається у дику природу, до білизни снігу, на північ свого існування. Ніде він не знаходить твердої точки опори, на якій би зміг знову побудувати повноту власного існування. Навіть мова не допомагає. Герой взагалі потрапляє в нове середовище, за його власними словами з ідеєю «про новий початок», а зустрічається лише з думкою про старість та з поступовим, чимраз інтенсивнішим відчуттям втрати власної матеріальності, зі зникненням існування.

Герой «Снігової людини» нещасний. Він весь романний час намагається знайти себе, свій сенс, ідентифікувати себе, проте йому так це й не вдається. Протягом усього романного часу він намагається зачепитися за певні матеріальні речі, що змогли б його витягти з духовного «багна». Таким рятівним кругом, певною мірою, є для нього помаранчевий сік. *«Я ненавидів університет, ненавидів академічну еліту, і цю ненависть, котру вже не сприймав як ненависть, а як антипристосованість, від якої нікуди дітися, в суміші із втомою, яка мучила моє тіло; і це міг втамувати лише помаранчевий сік».*

Цілий роман постає сірою плямою, і лиш єдина яскрава барва — жовтогарячий колір соку. Сік з'являється у творі понад десять разів, це відбувається у найскрутніших для героя ситуаціях. Помаранчевий сік як панацея від усього насущного. Таке враження, що автор грається із нашим відчуттям кольору, він ніби показує, що життя — сіре, а ось — помаранчеве.

Герой постійно спирається на певні конкретні речі, і цю конкретність досить легко збагнути: серед світу з розмитою, незрозумілою ідеологією мусиш обирати щось очевидне. Такими очевидними речами можна назвати мапи, що висять в усіх (крім кухні та ванної) кімнатах, склянку соку, деканову секретарку — єдину людину, що здатна збагнути письменника, коліна дівчинки-сусідки та зайця, що виявився фінальним акордом у житті оповідача.

Взявши раз до рук Албахарі, потім з-поміж тисячі нових книг впізнаєш саме його, їх важко сплутати з іншими творами постмодерністів. Саме тут і слід говорити про індивідуальність, присутність автора, адже він завжди поряд, незважаючи на те, як старанно може завуальовуватися його постать.

У «Сніговій людині» видно певний алгоритм літературних та мовних засобів, до яких автор вдається і тримається, ніби за соломинку. Саме ці особливості так довго тримають героя, самого оповідача, на плаву.

По-перше, людині, яка вперше бере до рук Албахарі, навіть не починаючи читання, впадає в очі, що цілий роман вміщується всього в

одному абзаці. Точніше, автор не бажає розбивати твір на частини, розділи та мінімальні абзаци. Тому пліч-о-пліч стоять і нормально себе почувають такі речення: *«Тут і зістаріюсь...» — укотре подумав я, знаєте, отак ніби пригадуєш приспів відомої пісні, навіть не знаючи кінця чи виконавця. “Ха!” — отаке виплюнув на мене професор-політолог, щойно побачивши мене в дверях свого кабінету».*

Як для багатьох авторів-постмодерністів та модерністів, для Албахарі характерним є коливання у часі або взагалі позачасовість. Оця його манера перескакувати з однієї сюжетної лінії на іншу, його закоханість в уламки думок, несподівані сплески спогадів заплутують читача. З самого початку він поринає у лабіринт, де немає чіткої підлоги, але все ж вихід є — і він в кінці роману.

Ці міграції думок створюють враження, що потім епізод не пригадається. Так, спочатку оповідач опиняється в кімнаті, за мить — він вже в університеті, а потім повертається до аеропорту. Несвідомо автор повертається до речей, які вже мали місце в реальному житті, проте, здається, він про них спершу забув, але потім, щоб не пропустити щонайменшої деталі повертається до них.

Такий формат зближує читача з твором і з самим письменником. Створюється сеанс інтимності, «Снігова людина» повисла між безпросторовістю і безчассям, вона підкреслює ілюзію дійсності. Герой стоїть, але кожен крок його думки — нова дійсність, нові враження. Все в цьому творі доведене до гротескової умовності. Албахарі розмножує реальність, він дарує кожній з них свою площину і свій час існування. Граничні ситуації в романі з'являються з нічого: герой пив сік, тримався за ручку холодильника — і раптом! він уже загойдався на межі кімнати й підвалу (не ступивши й кроку), втрачає свідомість... а в наступному реченні вже знову поринає у філософствування про життя в своєму м'якому кріслі.

Другий мовний формант «Снігової людини» — деталізація. Так, згадуючи свій приїзд, аеропорт, оповідач коротко, але не пропускаючи жодної деталі, згадує всіх приїжджих: *«Перед одним табло стояла індійська, а може й пакистанська, родина, чоловіки старанно звіряли свої папери з цифрами та літерами на блискучому табло. В кутку коридору, спираючись на стіну, якась жіночка похилого віку намагалася прикріпити каблучок до правої босоніжки. Інша жіночка, значно молодша, спиралася на стіл. Якийсь чолов'яга у капелюсі, поблизу тої мадам, зав'язував шнурівки. Інший чоловік, що точно не мав до них ніякого відношення, почісував собі потилицю».* Така скрупульозність ще більше зближує читача та оповідача. Другий ніби відразу дає зрозуміти, що він *tabula rasa*, і все, про що йтиме мова, має неабияке значення у його сприйнятті світу.

Прочитавши хоч кілька сторінок роману, можна зробити ще один цікавий висновок. Психологічно в нас простежується така тенденція: ми

схильні відразу спертися на речення, знайти його підмет і присудок, і відразу розслабитися, буцімто головне схопили. Це ніби вдих — видих. А тут речення —двохвилинний вдих: відбувається перенасичення організму киснем, і читач боїться втратити свідомість між усіма ідеями, ледве обмеженими розділовими знаками. Це і є стиль Албахарі.

Формально автор виділяє деякі слова (як правило, курсивом). Це показує важливість для нього поняття вираження. Він ставить акцент не лише на змістові, а й на формі: «... *А моє життя розпалося паралельно з історією мого краю, мого **колишнього** краю, мушу додати...*». Автор вважає за потрібне виділяти не лише певними мовними зворотами важливі для нього речі, а й формально підкреслювати їх, щоб навіть не вельми уважний читач помітив біль і необхідність авторових зізнань. Знову ми в полоні інтимізації та відвертості оповіді.

«Снігова людина» Давида Албахарі дуже непроста не тільки на зовнішньо-формальному рівні. Добре поміркувати треба й над внутрішнім її наповненням, над глибокою метафорикою її назви, над образним баченням історії. Оскільки письменника дуже мучить питання повернення на батьківщину (він був добровільним вигнанцем), то, відповідно, сенс, закодований у назві, найправильніше буде зрозуміти крізь призму «еміграція — художня історія — снігова правда».

Еміграційні мотиви дуже тісно переплелися в романі з історією, політикою. Але письменник не говорить про голе брудне політиканство, він лише створює певний історичний антураж (мапи Середньої та Східної Європи), вводить політолога, який не поливає брудом країну героя, а лише мудро роздумує, робить певні філософські висновки. Історичне бачення в Албахарі схоже на розуміння історії Бориславом Пекичем. Це насамперед велика метафора, яку вигадало людство. Проділ у волоссі головного героя загубився, як і кордон його держави; коли письменник співає гімн своєї країни, вчувається мовний каламбур. У творі дуже багато історичних алюзій, але герой-письменник постійно намагається від них утекти, сховатись. Чи не тому митець постійно уникає набридливого політолога, який нагадує йому про історію, культуру його країни?

То що ж закодував автор в образі своєї снігової людини? Відповідь — єдина: «загубленого» емігранта, який, мандруючи різними країнами, не залишається в них, не може там знайти себе, не залишає своїх слідів на снігу. Цікавий з цього погляду й образ сніжки, що не раз постає у творі. Сніжка розтає в кишені письменника, не на землі — так і герой не хоче помирати в якійсь чужій країні, не хоче лежати в чужій землі. Не знайшовши батьківщини, він помирає в снігу. Сніг може стати для нього мостом телепортації з чужини до рідної країни, саме тому він є таким важливим. Адже під снігом нічого не видно і не зрозуміло, яка це земля: рідна чи чужа.

Ось що ховав Албахарі протягом цілого роману під снігом.

ЧИ ГАРНО ПОМОЛИВСЯ ЮРІЙ ІЛЛЕНКО? («Молитва за гетьмана Мазепу», 2001)

Фільм Юрія Іллєнка «Молитва за гетьмана Мазепу», звісно, не історичний, а естетичний. Не схожий на жодний мною досі бачений. Фільм декорацій, якому закидають неймовірні матеріальні (державні!) витрати. Я б не погодилась із Ю.Іллєнком, який казав, що це фільм глядацький, розрахований на велику глядацьку аудиторію. Навпаки — треба бути дуже підкованим історично, щоб зрозуміти, де режисер дотримується історичної правди, а де творить власний художній світ, свої міфи. Треба бути освіченим культурно, аби вловити ті метафоричні образи, символи, алегорії, якими пересипаний фільм. Тому, як на мене, «Молитва за гетьмана Мазепу» — кінотвір для обраних глядачів, які б зрозуміли цікаві авторські знахідки-умовності (три іпостасі, три смерті Мазепи, «скринька Пандори» з головою чергового героя фільму, постійні умовно-вертепні вистави). Лише хотілося б, аби тих обраних з кожним переглядом все більшало.

«Молитва» оперта на дуже пишні барокові образи, візуально шалена. Іллєнко зробив ставку на образні феєрверки, оперування рухом і кольором, карикатурність реквізиту. У творі не слід шукати голої правди (про історичну навіть не йдеться), адже все завуальоване символами, алегоріями. У цьому випадку варто силоміць відключити «логічну» півкулю мозку і просто співпереживати авангардне екранне дійство.

Жанр молитви, який спеціально винайдений для цього фільму, звільняє від необхідності розуміти достеменно сюжет. Але те, що доречно в храмі, стає незручністю в кінозалі, особливо в поєднанні з абсолютно неестетичною еротикою. У фільмі невиправдано багато оголеного жіночого тіла. Недарма критики називають його бенефісом Людмили Єфименко, дружини режисера.

Поруч із такими гарними, художніми сценами, коли коханців затуляє білий серпанок, а на фоні, на чатах стоїть білий кінь і хвилюється, притупуючи ногою, бачимо майже сцени із садо-мазо, коли в останніх кадрах Кочубеїха приходить до Мазепи в шкіряному костюмчику з мечем. Мені було дивно читати критиків, які закидали Юрію Іллєнку надмірне зловживання сексуальністю. Де вони її там побачили? Фільм, як на мене, навдивовижу асексуальний. Антиеротичний. Юрій Герасимович на прем'єрі проголосив, що у фільмі він розвінчує стереотип цнотливої українки, яка тільки співає і вишиває рушники. Але ж і сексу в ньому немає. Є постійна неможливість, недосяжність сексу. І тужіння над цією неможливістю звучать гучніше, ніж тужіння над долею України. У фільмі зачеплено багато фрейдистських мотивів, особливо яскраво вони втілились в образі Кочубеїхи, яка знущується з чоловіка, ревнує дочку до коханця.

Твір, як на мене, надто затягнутий (часом стає нудно, бо незрозуміло). Однак не кількістю кадрів, а їхньою тривалістю. Чула, що

багато дорікають автору за оту довгу сцену-плач Люби Кочубей після Батуринського жаху. Тут можна посперечатися, адже такою силою показу загублених ні за що людей яскраво підкреслюється — це лише одне місто, а уявімо скільки народу виморили/виморять божевільні правителі навіть за кілька років, не кажучи вже про століття насилля. Символічно постають ці тисячі невинних на своїх останніх плотах, наче на тронах правди.

Окремі кадри вражають своєю поетичністю і глибоко закарбовуються в пам'яті. Кожен кадр — крик, оживлення міфу. Це й вінчання Мазепи з мертвою Мотрею в річці, це й останні хвилини життя Мазепи, який, тричі помираючи, тричі сам закриває собі очі. Це і сцена на Полтавському полі, де за багатим столом сидять двоє — цар Петро і гетьман Мазепа. Здається, що в світі все стабільно, спокійно, проте на другому плані, в тумані йде бій... Тут композиційно дуже важлива їхня «дискусія», де перевага таки не на боці Петра.

Здавалося, змальовуючи Карла й Петра такими божевільними, недалекоглядними, жорстокими, автор міг дуже контрастно показати образ Мазепи. Однак, хоч він його і робить великим речником української ідеї, висловлює думку, що саме Мазепа передав Орлику першу конституцію, показує його в ролі українського Гамлета («бути Вкраїні — чи бути Руїні?»), все ж не ідеалізує, не додає образу Мазепи елейності. Гетьман різноликий. Він п'є, гуляє, багато кохається, але й багато думає, багато страждає.

Весь фільм змонтовано через внутрішнє бачення агонізуючого Мазепи, який немов на екрані споглядає ретроспекцію свого життя. Це прекрасна мотивація для пошматованого наративу і для експресіоністично-сюрреалістичної умовності. Тканина фільму виразно поділяється на кілька структурно-сюжетних компонентів. Перший — наскрізний діалог гетьмана й російського царя. Другий — надумане, вигадане протистояння Мазепи та Кочубеїхи.

Єдине, що не сприймається — переакцентація з лінії Мазепа-Петро-Карл (цей трикутник мав би домінувати за конвенціями історичного кіно) на сюжетні ходи по лінії (історично сумнівній) Мазепа-Кочубеїха-Мотря. Як бачимо, Мотря аж на третьому місці, на жаль. Агресивна мати витіснила на маргінес фільму дочку, і саме тому глядач не зміг побачити романтичне кохання старого Мазепи та його 16-річної похресниці. Однак, судити за це автора було б безглуздо і неправильно, адже такий його художній вибір.

Варто звернути увагу також на те, що Ю.Іллєнко наділяє ганебними, дурманними, істеричними вчинками не лише Петра (про що багато писала російська преса у 2001-2002 роках), а й Карла (на фоні пісні Мазепи той божевільно волає до свого війська). Загалом, показує не війну та смерть, а пародію на них, не кров і трупи, а вино й м'ясо за бенкетним столом.

Режисер час від часу іронізує також і над історією України, але в тій іронії звучить історичний біль: «Панове гетьмани всіх частин України! Скільки їх є? Звечора було п'ять чи шість...»

«Молитва за гетьмана Мазепу» створена в реєстрі емоцій. І які б вона не виявляла недоліки, як би не сприймав її Берлінський кінофестиваль, картина залишиться найяскравішим зразком українського модерного символічного кіно, на котру вже ніхто не посміє накласти анафему.

МАЙСТЕР-КЛАС

Мирослава ГНАТЮК,
*д-р філол. наук, проф. кафедри
теорії літератури та компаративістики*

СПАСОВЕ ЯБЛУКО ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ

Вона відкрита світу і світ відкритий їй. Велика Українка, твори якої перекладено багатьма мовами, за плечима якої доробок, навіть побіжний перелік котрого вражає. Понад двадцять збірок поезій, три романи (четвертий у роботі), кілька збірок оповідань та казок, понад дев'ять тисяч картин — усе це Емма Андієвська. Найприкметніші риси, що їх зауважують усі — екстравагантність, фантастичність, екстраординарність у поєднанні з тонким гумором, інтелектом, рішучою незалежністю. Їй скоро 80, але в це важко повірити. Навіть вибаглива студентська аудиторія Шевченкового університету, звична до діалогів/полілогів чи то з Василем Герасим'юком, чи з Оксаною Забужко, а чи з відомим французом Бернаром Вербером, цього разу була явно ошелешена. В просторі, світлу аудиторію ввірвався вихор, а можливо — той ісландський вулкан, пил від якого перешкодив відомій мисткині відлетіти вранці до Мюнхена й уже опівдні, в образі Емми Андієвської своєю енергетикою і лавою емоцій буквально накрити ошасливлене несподіваною зустріччю студентство.

Від неї вимагали по-максимуму, бо ж і сама давала для цього привід: «питайте про все, що вам цікаво. Я охоче, з великою приємністю вам відповім». Відразу прийняла виклик, бо все її життя — то виклик. На подив багатьом вистояла не одну годину, категорично відмовившись сідати й не лише відповіла на всі запитання, а майже з кожним сфотографувалася. Ця фотосесія — цікаве доповнення до творчої ретроспективи Емми Андієвської. До неї прискіпливо придивлялися й дехто з претендентів на оригінальність, ангажований «естетикою» одеського привозу, пробував убгати це сприйняття у свої вузькі рамки, але вона звично й легко вибивалася з них нінакогонесхожістю,

невписуваністю в будь-які рамки, навіть наймодерніші. Й ця невідповідність у різні групи та *сюр-и* оригінально стверджувалась у відповідях, зокрема, на вже нав'язле запитання про належність до «Нью-Йоркської групи». Так, вона з тих, що «самі по собі» (а це особливо дратує), з тих, чию магію таланту — людського й письменницького — розгадуватимуть ще не одні покоління. Вона — з обраних Богом і свідченням того безмежна обдарованість і різногранність таланту, все її життя (як зауважить на зустрічі: «Я умирала від початку...»).

Про її творчість написано десятки дисертацій, численні статті та монографії, опубліковано не одне інтерв'ю, та це лише початок. Осягнення генія — привілей не одного покоління. На зустрічі Емма Андієвська презентувала як відомі, так і нові твори зі своєї збірки «Мутанти», яка нині вже вийшла друком. На жаль, видавнича історія багатьох її творів радше прикра, ніж приємна розмова, якої теж не минула письменниця. Як завжди, видавці, особливо в умовах ринку, звикли перекладати свої проблеми на автора, котрий і вирішує їх власним коштом. Здавалося б, наше національне надбання, якою є творчість Емми Андієвської, повинна оминати ця участь, аж ні... Її безсовісно обманювали, привласнюючи віддані нею ж кошти на видання; в кращому разі — видавши, презентували два-три примірники. Українська приказка «що маємо — не цінуємо, а втративши — плачем» виявилася надто живучою, особливо в проекції на наш менталітет. Добре знаючи його, та маючи «андієвський» характер, мисткиня знайшла свій вихід — вкладає останні кошти у власні видання й картини, а потім щедро роздаровує їх знайомим і незнайомим. Таку має вдачу, таке її життя — віддане людям. Воно, як те Спасове яблучко, з геніально прочитаної авторкою «Народньої поеми про яблуко», щедро подароване кожному з добрих рук і від щирого серця на щастя, на радість, на добро. Ось і студентам, викладачам, науковим бібліотекам Києва випала велика приємність вдячно прийняти у дар десятки екземплярів її поетичних збірок, серед яких «Межиріччя», «Атракціони з орбітами», «Хвилі», «Півкулі і конуси», «Погляд з кручі», «Рожеві казани», «Фульгурити», «Ідилії», «Міражі», найновіша — «Мутанти», а також ошатно видані, з власними феєричними ілюстраціями перші п'ять томів десяти томного видання творів письменниці, що виходять завдяки її ж фінансуванню.

Про Емму Андієвську можна писати багато, згадуючи, наприклад, незабутнє враження від перших відвідин України, коли затишна зала Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка не змогла вмістити всіх бажаючих почути і побачити її, про згодом частіші зустрічі в Будинку літераторів. Із тих пір залишилося стійке відчуття близької і давно знайомої людини, яка незмінно вітається з кожним, наче із близьким родичем (на відміну від багатьох тутешніх пихатих парсун, далеких від європейської, отже, й української культури, її сутнісних людських виявів).

Пригадую реакцію-заувагу колеги про наше невимушене спілкування з Еммою Андієвською: «Мені боязно спілкуватися з Великими», на що я відповіла: «А мені з малими», бо з власного життєвого досвіду знаю: Великі в усьому великі, особливо в таланті душі, вони надчутливі до справжнього, а за малими — досить часто мізерність, незалежно від стану, професії, національності чи віросповідання.

Привітне обличчя Емми Андієвської завжди осяяне усмішкою, її очі випромінюють тепло й незникненну дитячу довірливість, глибоку повагу та приязнь до Іншого. Вона притягує як магніт, а її слова змушують думати. Власне, занотовані фрагменти зустрічі зі студентами — якнайкраще potwierдження цього. Тож лишаючи наукові роздуми про творчість письменниці для літературознавчих студій, звернімося до першоджерела, дослухаймося до голосу й серця нашої видатної сучасниці, вдячно прийнявши освячене вірою, надією і любов'ю її Спасове яблуко.

AD FONTES!

***(Із виступу Емми Андієвської перед студентами
Інституту філології 19 квітня 2010 р.)²***

Кожний народ є генієм, тільки щоб генієм бути, то треба багато витримки, цікавитися дуже сумлінно інформацією з першоджерел, а не що тіточка вам бу-бу-бу: оце такі українці, а вони такі погані й взагалі вони та-та-та, меншовартісні etc. Вони багато чого вам розкажуть... Як сповідують, кожна імперія говорить те саме. Коли ви почитаєте Цицерона на оборону латинської мови, що, мовляв, нею можна найшляхетніше висловити як і грецькою... Хо-ха-ха... А, до речі, грецька побутувала другого століття по Христі й Цезар, коли він боровся проти Арцінґеторікса, то пускав свої стріли, замотані цидулкою, писані по-грецькому, про галльську війну і те, що він писав — то це для того, щоб змобілізувати плебеїв. Так що воно так... Наші думають ото-то-то... Ні, просто треба трошечки до джерел, тоді все стає на свої місце.

Українці фантастична нація попри те, що отакі негаразди: мова ніколи не була плекана як у Академі Франсез, яке зважає кожне слово п'ятдесят років, поки воно його введе у вжиток. У нас не то що, а й взагалі... І, однак, вона яка гнучка, вироблена, багата. Росіяни не мають такого багатства мови, хоч вони перебрали нашу мову і тоді вже наростили щось інше як українська. Це не голослівне, а, скажімо, почитайте судові записи, які чудом опубліковані, з п'ятнадцятого століття. Ви побачите, що там «вухналь» уже засвоєний, що здається, «ґуфнагель» —

² У поданому нижче записі максимально збережено живе звучання розмови. Трохи зекономлено на оплесках. — *Упоряд.*

значить, коли ми ще мали стосунки з німецькими, що засвоїли той цвях, яким підбивають підкову і всяке таке... Й багато чого іншого, що нам здається — це зовсім з іншої опери, а воно ще далеко запорожці рухалися... І взагалі — яка історія! Аж ніхто... Хвойка перший відкрив Трипілля, так би мовити. Але ж Трипілля навколо нас. Мені розказували ті, що конкретно жили. Я бачила в Халеп'ї як обвалюється частина глини і там мамунтові бивні, трипільська культура. І це така фантастика! Україна просто всяна... Але румуни претендують на Трипілля і воно має називатися, як там у Ґамбети, яка два томи написала (така суперпатріотка), то там сказано, що то має хоч у Молдові ось стілечки... А вся Україна укрита тим. Але то завжди, знаєте, Україна занадто ласий шматочок і тому кожен хоче собі мати. Значить, треба якось виплекати (ми задобрі), треба зуби виплекати, о! І тоді буде далеко ліпше, бо деякі народи, майже всі, розуміють лише так, коли говорити з позиції сили. А поки ми не маємо позиції сили, то вони думають, що то ніщо. Як думали римляни супроти греків і єгиптян. Грекулі... Грекулі їм принесли перший... Грек зробив їм граматику у третьому столітті до Христа, задрипанцям. Так! Так що треба трошки вчитися. Оце так...

Тепер питаєте ще. Все, що вам цікаво питаєте мене, я вам охоче, з великою приємністю відповім.

Запитання: Багато пишуть про Вас як про учасника «Нью-Йоркської групи». Так це, чи не так?

Я ніколи не була «Нью-Йоркською групою». Я жодною групою в своєму житті не була, бо я вже розповідала, що заки я приїхала до Нью-Йорку і ознайомилася з кількома хлопчиками, які пізніше стали «Нью-Йоркською групою», то я вже мала видану книжечку тоненьку, але про неї писав Державин, що мені соромно зацитувати, так гарно він сказав. Це — раз. Потім — я мала видане, сорок четвертого німецьке радіо мене передавало годину, і Дрейвіц одній там, іншій казав: «Дуже похвально, вона вже мертва». Так. То мені post-factum переказали. Тоді, у п'ятдесят п'ятому вийшли мої «Подорожі» — перші шістнадцять новелет, такі трошки сюр- і не сюр-, бо сюрреалізм Емми Андієвської трошки інакший, ніж загальний. Це насамперед ідеться про не автоматизм, а треба виписати речення, щоб воно було речення без тельбухів, як нас призвичаювали писати, українців. Одне речення, а тоді щось там... час, вічність... Можна про все писати: і про вічність, і про час, але треба так писати як ніхто, а як ти так переварюєш лише жуйку, то нецікаво. Нецікаво, непотрібно і ліпше б, якщо ти жінка, — народжувала б дітей, а якщо чоловік, — то звияти всякі робив. Так що то все в порядку. Мені не цікаво.

Отже, «Нью-Йоркська група». Я мала багато в своєму доробку, а хлопці тільки починали щось там робити. Звичайно, коли вони мені запропонували друкуватися десь там у своїх виданнях, то я друкувалася, як і Барка друкувався. Геніальний Василь Барка! Але його

не посміли зарахувати «Нью-Йоркською групою», а мене вирішили: ага, я там кількох знаю особисто, то я вже «Нью-Йоркська група». Я ніколи спільних декларацій не підписувала, я ніколи не вважала те за добре, що вони вважали. Юрко Тарнавський колись сказав, що нехай Україна переучується і вчиться тієї української мови недолугої, бо він не знає. Ну, не знаю вже як, може трошки підучив. А я не вважала! Я завжди вважала, що я мушу знати, бо з шести років уперше почула українську мову й оскільки дома дуже гостро zareагували: «Ребёнок омужичивается, не сметь!» Ах-ха-ха-ха!.. «Не сметь?!» — ну то, значить, я вивчила українську мову і поклялася собі жодного слова по-російськи не написати. Оце клятва Ганнібала, так! (*Жвава підтримка аудиторії — М.Г.*). Ну, і з дванадцяти років я на Заході й Захід теж програмований Радянським Союзом: «А! Ви те саме, що Росія. А! Ви по-російськи». Кажу: «А! Ви німці, тож ви — шведи, ви — норвежці (*сміх в аудиторії — М.Г.*). Чого ж ви германці? Чого ж, яка різниця? А чого ви боролися проти шведів?». — «Ага! То така різниця!». Кажу: «Ось по-російськи «потолок», а по-українськи — «стеля». «Ах!..» Ну і всяке таке... Ворога треба бити на його власній території (*жвава підтримка аудиторії — М.Г.*). Так що, звичайно, це ті наслідки... За те, що я написала, то я б давно там мала вже і Нобелів, і тробелів, і чого тільки ні... А так... Але мені... Я не могла б написати «Геростратів», якби я так думала, що тільки ось вирву свої кишки і увічнюся. Саме тому я написала «Геростратів». Вони ще не прочитали, але колись прочитають. «Роман про добру людину», «Роман про людське призначення» — це те, що хотів Гоголь написати, тільки зворотно: він кон'юнктуривав, а я не кон'юнктуру. Він хотів вічності, поїхав з України, а росіяни вкрали душу. Ці два романи — це пісня, поема про українську людину, а тому нікому не треба ні там, ні тут, ні та-та-та. І тому я пишу, вже тридцять шість творів видала, все за свої кошти, все роздається. Мені ніхто за це... «Ах, так погано... Я можу писати, тільки коли тиша...». Я... Я мушу в бігу писати, бо я тридцять вісім років мусила заробляти на те, щоб у кінці місяця можна було за це помешкання заплатити, про яке...

Коли у 2001 році мене запросив Ебергард Гауф — голова (негласний) разом із Джеральдіною Чаплін, бо вона була головою, так би мовити офіційно, а він полагоджував усі такі інші справи. Він побачив мою виставку, і мені дзвонить секретарка проф. Ленґсфельд, який готував нобелістів на Оскара у школі телебачення і кіно. Він побачив якоемої картини, запропонував мені виставлятися у тій школі, я виставлялася, картини — будь ласка, нехай «к барському столу»... Ну і, мовляв, що той Гауф стоїть перед моїм «Розп'яттям» двометровим (*картина «Золотий Христос», якою 30.06.2001 року було нагороджено італійського кінорежисера Франческо Розі на Міжнародному Баварському кінофестивалі — М.Г.*) і каже: «Такого іще ніхто так не малював. Розп'яття — ніхто». Ну, не малював — не малював. Він

сказав так, і з того часу почав мене запрошувати на Міжнародний Баварський кінофестиваль. І коли (це я все до того, як я гарно живу) Джеральдіна, — мене посадили за єдиний стіл, — то було дві тисячі чи три тисячі вибраних із публіки з усього світу, бо надавали інтернаціональні нагороди й Гауф, знаючи, що у мене трошечки проблеми з хребтом із дванадцяти років, посадив мене (і взагалі ще з інших причин) за єдиний стіл десь на вісімнадцять осіб. За цим столом сиділи люди, які мали великі вілли й дуже-дуже великі вілли. Ну і Джеральдіна Чаплін питає мене: «А Ви маєте велику віллу?» Я кажу: «Так, моя вілла просто безмежна. Вона п'ятдесят квадратних метрів (*сміх в аудиторії — М.Г.*), заставлена моїми картинами і я, як лелека ходжу, а в деяких місцях треба мені ходити по-єгипетськи — в профіль тільки, бо в анфас не можна пройти (*сміх в аудиторії — М.Г.*). Так що, оце добре...

(*На пропозицію присісти — М.Г.*): «Ні, ні я стою. Ви — енергія, і я з вами. Я нічого не потребую...».

Запитання: Скажіть, будь ласка, а хто Вам в українській літературі найбільше подобається? Є такі письменники?

Є. От, наприклад, Юрко Прохасько один є. Багато ще таких. Це справжній, який без тельбухів пише. І те, що пише — він повністю стоїть за тим. Але, це тільки один приклад. Якби я перелічувала, є в українській літературі багато і таких, що по-справжньому пишуть. Але ще тяжіє радянська традиція — багато пустослів'я вклинати.

От, наприклад, чудовий письменник, який пише історичні романи по-справжньому, і заразом вони читаються як детектив, — це Григорій Гусейнов. Він кілька томів видав, я була дуже приємно здивована, бо я ніколи своїм знайомим (то найтяжче) не кажу того, що я не відчуваю. Як я відчуваю, то я з насолодою кажу. А якщо чуєте, що добрі люди, але ж графомани такі, що в стіну стінобитні, так що ж зробиш... Ну, не можна, уже чоловік сформований, ну так треба якось обходити, просто замовчувати, чи що. Але є... О, Україна має справжнє велике. І це ж тільки за короткий час.

Запитання: Як Ви поєднуєте написання поезії та прози?

У мене рівночасно йде. Я у чотири роки склала перший вірш по-російськи, бо я ще не знала тоді української. А тому, що він був по-російськи, моя пам'ять стерла його — непотріб, а в шість років до мене прийшли, принесли два зошити. Ймовірно, я тоді вже, видно, добре реалістично вправлялася, бо вони захотіли, щоб я ілюструвала Боккаччо. Отже, така скандальна в мене біографія. Якось я їм там ілюструвала, але я все життя малюю і пишу. В мене ще було композиторське обдаровання, але кожне обдаровання, яке ви не використовуєте, відходить. Крім того, я мала вишкіл меццо-сопрано, але мій голос зник, бо мені в Америці вирізали мигдалики і я три місяці не могла говорити, і пропав голос. Але, однак, я ще перед тим вирішила,

що неможливо.... Якщо ви хочете справжнє робити, ви мусите обмежити себе. Я не могла займатися композиторством. Я б ще витримала, але для того треба було до школи, до консерваторії ходити, та куди там під час війни до консерваторії, тут би вижити взагалі якось. А ми весь час (діти, мама) не хотіли залишати Україну і весь час виходило, що так — чотири кілометри, а вже Ванічки стоять. Хо-хо, то було... Так що про консерваторію хіба вже що в потойбіччі мріялося.

А, скажімо, малярство і поезія... Поезія мені вилітає, через те в мене той «Лабіринт» (30 сторінок) написаний ще вісімдесят першого року лежить, бо, якщо я візьмуся за те, треба бодай, скажімо, на кілька годин, скажім, на шість годин десь відключити усе. А я не можу. Мені там самі напливають виставки. Я нічого не роблю, але як я їх не використаю, то я ніколи, нічого... Щоправда, ніякий чорт, вибачайте, не купує моїх картин, а кажуть: «Ах, у Вас такі чудові картини і не продаються?» Думаю, а ти ж не купуєш їх (*сміх в аудиторії — М.Г.*). А одна якась мільйонерша (колись я там мала виставку в неї мати), прийшла, сіла на тапчан, на якому я тепер сплю, а він такий вузький, що рука висить, але нема ради, бо в мене заставлена та кімната, так звана спальня, картинами, що там лише отакий прохід до вікна і — в профіль, у профіль (*сміх. — М.Г.*). Так що, отако... Питайте ще...

Запитання: А які Ваші найяскравіші спогади дитинства?

У мене все дуже яскраві, я не можу сказати... Наприклад, перший спогад, коли мені було дев'ять місяців, так. А тоді — з двох років я вже стало маю спогади суцільні. Я пам'ятаю Донбас, десь батько мене за ручку вів і оці надзвичайні запахи... фарба, фарба. А двері — то були так із різнокольорових колосальних перл, не могло бути такого, але я припускаю, поблизу (я розпитувала маму), це ще в Донецьку було, поблизу був базар і нам сідухи (просто мама вміла все організувати і як звичайна українка, що все може, крізь стіни ходить, ну, тільки в нормальному, а я в нормальному, на жаль, не вмію, я тільки в іншому сенсі), й вона, напевно, принесла півня, щоб його зарізали, напевно, він тріпався в дверях, чи що... Мені ці двері лишилися...

А вже, наприклад, з двох років я точно пам'ятаю: бабусі показувала на балконі як я фізкультуру роблю. Бабуся сиділа в куточку, а я їй демонструвала як гарно я на поруччях вправляюся. Ну, знаєте, коли іде показ, то завжди не туди виходить. То я, значить, зірвалася з тих поруччів униз, на травичку. То не дуже так і високо, але справа в тому, що в травичці було пів надбитої пляшки. І пляшка просто влізла мені в голову, й тоді почала рости одна голова (за вухом отут), друга голова. Ну і мама вже призначила трепанацію черепа, бо такенна головища і сорок один градус — це страшно... Я вмирала від початку і завдяки мамі живу ще й досі. Ну а при мені зажди були няньки, а моя нянька... Тоді були модні такі французькі коляски сині, на великих колесах. І нянька кудись подивилася, а мені ж було цікаво, куди вона подивилася,

я теж... Але ж голова дуже важкенна, вона — бух і шарахнулася об брук. І стався вилив крові й завдяки цьому виливу крові той згусточок гною, що мали відкрити череп і вичерпати, якось попхало, і в мене почала спадати температура. І красота, і обійшлося без трепанації черепа, бо це ж у тридцять третьому році, знаєте яка трепанація черепа, це — палеоліт... Ну от, і так далі, і так далі, і так далі.

У дев'ять років я почала вчитися плавати. Намовила свою няньку... Ми вже тоді жили на околиці Києва, бо мама побудувала віллу вже за радянського часу і наша садиба кінчалася ярмом, який вгорі — там далеко-далеко називався Бабин. У нас він уже тільки ярмом називався, бо там були вже джерела, росли колосальні сосни, дуже глибокий яр, і внизу були самі джерела. Отже, з тих джерел нянька зробила таку гатку, ну і я там бовталася, а надвечір уже сорок один, без пам'яті, одинадцять днів без свідомості, лише ці подушки — такі чорні були, кисень дихати і півроку крупозне запалення обох легенів, ну і всяке таке... Це тільки так, дуже невеличка дрібничка з усього. Оце так. Так закалялася сталь... *(Жвавість в аудиторії — М.Г.)*.

Розкажіть, будь ласка, про свої казки.

Я можу вам прочитати спочатку сонети. Оце — половина готової книги, яка буде друкуватися знову в Олега Микитенка, знову за три тисячі євро. Микитенко друкуватиме, бо він точно дотримується умов.

Я не знаю, чи ви бачили оце — «Проблема голови». Це знову один видавець видав, а мені зробили фотокопію, я навіть книжечки не маю. Але, якби вас цікавило, я б вам могла прочитати щось і, щоб не ходити далеко, я вам хотіла прочитати «Проблема голови», якщо ви не чули. *(На жаль, цього тексту не виявилось, й доки його розшукували серед записів письменниці, вона запропонувала послухати сонети — М.Г.)*.

Отже, це з тих (сонетів. — М.Г.) — збірка називається «Мутанти». То петрарківський сонет АВВААВВА і далі, який мені сам реформувався на те що: А всі чотири перший катрен і В всі чотири другий катрен. Тільки, звичайно не рими, тобто рими там свистять поруч, але не там, де їм нормально належиться стояти. А там, де належиться стояти — там дисонанси, бо це зовсім не консонанси, це дослівно з музикального походить. Отже, йдеться про звучність української мови. Те що в німців є, наприклад, ще римою «Mond», «Mund» — місяць і уста, і рот, це по-українськи звучить дисонансом. Отже, наголошений склад, — не склад, а голосівки відмінні. Приголосні ті самі, але голосівка відмінна. Й це створює наче тло. Це просто я хотіла показати, що замість варити чай, можна також й інтерпретувати твір. Ну, це ніщо звичайно, але... Проти чаю я нічого, звичайно, тільки за нормальним столом, навіщо піаніно ціле тягати за собою.

Отже:

В БЛАКИТІ З ЛАБІРИНТОМ ГОЛУБИМ

(сонет)

Відпало все нагальне й необхідне.
Галактики й марниці тліну хатні. —
Як невимовне — зовні — й в серці ходить.
Нутро — світ гарбузовий з-під огудин.

В ланах прокинувся і очі зерен лес,
Що вершником в нові світи чвала.
Паркан з озер — до обрію — й вали.
Вийшов із муру, і на плісінь — лось.

Рухомі товтри, що старі льодівні, —
Рештки — хребтів й сегментів стародавніх.
Дійсність, що спори — й штрихове кліше

У покладах навколо залиша. —
Й знов — нитку Аріадни — і клубок
В блакиті, — з лабіринтом — голуби.

Й КИПЛЯТЬ СКРІЗЬ ІСНУВАННЯ КАЗАНИ...

(сонет)

Вздовж берега — буття на скакуні
Залізному, що — блимає, — кіно.
Почвари повиходили з конур,
Аби — й собі — з розгону — на коня.

У буркунах — беззубо — шкабарчить:
З-під квочки — дійсність — з виводка — курча.
Прокинувся — й хвостищем — очі — чорт.
Шерсть — настовбурчив — й плазом — геть вівчур.

З курячим гузном, — замість рота, — ключка —
Збира — в капшук, хто — ледь — зі щілин — личко.
Дехто, і зібраний, — свою печеню;

Без огляду — на страх — й першопричини,
Щоб крила — й те, що — досі плазуном. —
Й киплять — скрізь — існування казани.

А черговий... Звичайно я повторюю кожного разу, як Марк Твен розповідав: один там пастор розказував якісь жарти. Сидять ланці, як з острова Пасхи, — нічого, не рухаються. Він шістнадцять разів

розповів, думає — от гади, сімнадцятий розповів — попадали всі.
Отже, мене так треба читати. Справа в тому, що мої сонети
медитативні, як ви в них вчитаетесь, то матимете для себе хосен.
Але, якщо вчитаетесь... А не вчитаетесь, то... вони собі лежать.

ДУХ — ЗА ПІДОЙМУ, РОЗМАХ — І МЕТУ
(сонет)

Понад птахами — всесвіти — плотар.
Внизу — у місті — свято: велотур.
Минуле — залишило — свій пунктир.
Ніщо — ніде, а слух — буття мотор.

Вздовж хмаросяга кожного — плакат, —
Екран, який — змагання, — й поруч — шкет, —
На хідлях — з хмар, — височину стрімку, —
Й для глядачів — мигтющі — колобки.

Загальна радість на таку розкутість,
Що — час від часу — клин — в повітря — й скати.
Ті — навіть, які — досі — лиш — з-під бука —

Ледь — пальцем, — без спонуки, — на всі боки:
Прозріння — як єдиний — норматив, —
Дух — за підойму, розмах і мету.

Ну, якщо хочете ще трошечки сонетів, то я може один прочитаю,
а тоді щось інше. Прочитаю «Ще раз апотеоза півдня». Українська
мова завжди мала тенденцію — це її природна тенденція, перебираючи
чужі слова, які є чоловічого, так би мовити визначення, надавати їм
жіноче. Отже, не «гіпофіз» як у росіян (росіяни цього не мають і ніколи
не мали, через це ми тепер мавпуємо їх). І у Зерова була «оркестра», а
не «оркестр-р», — то вже для української мови просто неможливо. І
«апотеоза», «оаза», а не «оазис», ну, але це міщанізація російської
мови. А ми ж, звичайно, мавпуємо, бо домініони мусять мавпувати
імперію (невдоволено: у-у-у! — М.Г.), замість на своїх...

ЩЕ РАЗ АПОТЕОЗА ПІВДНЯ
(сонет)

Рожева площа з голубами. Людно.
Трибуни. Виступи. Новий володар
У старих — виступцях, — клейноди — влади.
Сітки в повітрі — від аеролітів.

Кульгають: мода — на взуття — непарне.
Із вікон — місце прапорців — напірник.
На тумбах — гасла, — в склі — і на папері.
Зір — пелюстки скрізь, — сателіти, спори.

З'являються — на патиках — й парсуни,
Аби — на мить, щоб — в нетрях — парусини.
Хто — вщент — від тлуму, спеки — і безсилля, —

Той — на язык — собі — дрібочку соли. —
Єдині — незворушно нудярі,
Що — лико — з дійсности, щоб — лад, — деруть.

ЛІТАЛЬНИЙ КИЛИМОК (сонет)

Навілля — крок за кроком — в дивовижу:
Перуть — в водоймах — душу й тіло — вежі.
Шляхи — закостенінь, розширень, звужень.
На терезах — дух — вчинки — й серце важить.

Поруч — із бджолами — світи — бджоляр,
Які — ще — за архею віджили,
Лиш — океани — залишки, — в золу, —
У повню — на поверхню, — як еклер.

Живим — матерія — рахунок — й трісці.
Більш загартованих — минає — трясця.
Та — про всяк випадок — скрізь — санітар —

Плянету — зайвим оком — і етер. —
Бож і лани, левади, патлама —
Мріють: хоч — раз — літальний — килимок!

О! (Оплески. — М.Г.). Я не буду зловживати... Отже, я вам почитаю трошечки... На жаль, я уже все пороздаровувала...

Боже, яка чудова молодь, надзвичайна! Я не знаю, чи я вам читала «Тигри»? — Ні! — Добре. От, наприклад, перша-ліпша розкрилася —

ЖОНАТИЙ ЧОЛОВІК

У мене кілька жінок, хоч я не мусульманин і не бігаміст, і Дон-Жуан суперечить моїй вдачі. Якось так склалося, що приятелі і знайомі, відходячи з цього світу і вважаючи, що я людина, на яку можна покластися, заповіли мені своїх дружин. А мені на смертному одрі не

зручно було відмовлятися і з часом у мене назбиралося стільки законних жінок, що я навіть усіх їх не знаю в обличчя. Часто вони приходять і заявляють: «Я — твоя дружина». Я мушу пестити немовлят, або підлітків, яких я до того ніколи не бачив, давати їм їжу й притулок, аж поки вони не зникнуть так само загадково як і з'явилися.

Я ніколи не встигаю роздивитися — хлопчик це, чи дівчина, як вони вже щезають. І я хотів спочатку встановити закономірність цієї появи, бо мені здалося, що з певною порою року їх то прибуває, то меншає. А коли починаються дощі, то вони особливо численні, але моя ретельність не дала жодних наслідків. З перших же кроків я потрапив у такі хащі тіток, племінників, родичів, які раптом почали заявляти на мене претензії, що я поспішив кинути будь-які розшуки чи уточнення. Я вирішив скоритися, раз мені довелося стати батьком родини. Так я ніколи не знаю, наскільки численний у мене рід. Але, коли я вже зовсім не можу витримати без інформації, яку мені конче треба здобути про мою родину, я йду до сусідів і питаюся. Їм надходять вісті з невідомих мені джерел, яких мені ніколи не вдалося викрити, я тільки знаю, що про всіх членів моєї родини вони мають докладні акти. Я сам кілька разів бачив, як вони старанно вписують новонароджених і закреслюють померлих, акти, з яких я кожного разу довідуюся, що у мене є родина.

Мої сусіди, — це я мушу визнати, — беруть гарячу участь у моєму родинному житті. Вони завжди приходять вітати мене то з сином, то з дочкою, то ще з якимись набутками, призначення і зміст яких так і надалі залишається для мене незбагненим, хоч я щоразу бачу як мої сусіди визнаються на тому, як у себе вдома. Мало того, вони аж сяють як тільки заходить мова про мій рід. Інколи, в мене навіть закрадається підозра, чи не поширюють вони мені родини своїм власним коштом і уподобанням. Але, оскільки це перевірити виходить за межі моєї спроможності, то я приймаю все так, як є. Та що ж я, врешті, вмію. Єдине, що мені лишається — це бути гостинним до всіх, що до мене приходять, бо ж я — батько родини.

(Сміх, оплески — М.Г.). *Ну, от так. Тепер із казок... Щоб вас не заморити, бо я можу вам читати, але ж ви попадаєте, бідачки, навіть з сідала. Отже, я вам зараз прочитаю... Чи ви знаєте цю казку, може, десь я вже читала — про вампіреня... — Ні? — Ну, то я вам прочитаю. Тут вісімнадцять казок, а це я вам прочитаю спочатку так... Це починається, бо мені хотілося зразки багатьох жанрів дати, щоб все було в українській літературі. А то там приходить «те-те-те», то там, то там. Но-но-но... Ні там, ні там... Це цілком вигадані, не народні, ніде не почуті. Це — мої казки. Починаються вони так:*

Шакал постояв трохи, перевіряючи нюхом повітря і підійшов до веранди на краю пустелі.

— Доброго вечора, — мовила Консервна Бляшанка, що лежала на веранді. Заходь ближче, хазяї пішли з дому і до ранку не повернуться і крім мене тут нікого нема.

— Доброго вечора, — неохоче відповів Шакал і чутно втягнув у себе повітря.

— Двері скрізь не замкнені, — зрозуміла натяк Консервна Бляшанка. Зайди до середини, там на буфеті лежить великий смажений шматок м'яса, тільки прошу тебе: будь обережним, щоб не забруднити підлоги, бо ж я, все-таки, до певної міри, наглядаю за віллою і якимось чином не випадає, щоб у відсутності господарів розводити бруд. Не гайся також, бо ж я хочу з тобою побалакати. За деякий час Шакал, облизуючись, повернувся на веранду і ліг недалеко від Бляшанки, ледачо дивлячись на пустелю.

— Я дуже тішуся, що ти прийшов, — обізвалася Консервна Бляшанка. Я не маю товариства і дуже терплю на тому, бо ж ти, з ким я не можу розмовляти, я не вважаю за товариство. Люди гадають собі, що я просто Консервна Бляшанка, мовляв, байдужа, бездушна бляха та й годі. Або що моя душа настільки нижча від їхньої, що вона їх не може цікавити, забуваючи що речі, які перебувають в людському оточенні олюднюються. І крім того, що ми є, ми стаємо ще ніби людьми, і в нас живе людська душа поруч нашої первісної.

— Це мені дуже добре відомо, — відповів Шакал. Це я знаю з власного досвіду, коли я в пустелі слухаю нюхові водограї, здебільшого це буває десь так на п'ятий день без їжі, — я лише Шакал. Та щойно я наближаюся до людських осель, я мимоволі олюднююся. Я починаю відчувати як люди, думати як вони і щойно, коли я повертаюся до пустелі, з мене поволі вивіває людську душу і лишається тільки душа шакала. Мені часто хочеться поговорити з людьми, коли я буваю серед них. Тільки їхня зарозумілість в останню мить стримує мене. Я починаю боятися, що мене не зрозуміють або що ще гірше — якимось фальшиво зрозуміють і тому я мовчу, або йду в пустелю й вию. Справді, дуже важко з людьми, бо вони олюднюють нас і разом із тим, їм і на думку не спаде ставитися до нас як до людей. І на цьому ми завжди терпимо.

— Так, — погодилася Консервна Бляшанка. І головне — ніхто тоді не турбується, що робиться з нами. Потім Консервна Бляшанка замовкла, і Шакал теж повівся на місяць над пустелею і мовчав.

— Розповідь щось, — попросила Консервна Бляшанка.

— Знаєш, на ситий шлунок мені нічого, крім казок, не спадає на думку, — мовив Шакал. А всі казки, що я їх знаю — сумні. Це добре, втішилася Консервна Бляшанка, бо ті, що я знаю, усі кінчаються щасливо. Розповідатимемо: ти — сумні, а я — веселі. Мої хазяї повернуться додому щойно десь під ранок і перед нами ще ціла ніч.

— Гаразд, — погодився Шакал. Тоді я розповім про...

І пішло, пішло, й серед них... І між цими розповідями Шакала і Консервної Бляшанки — вони коротко дуже коментують, зовсім інакше, ніж то прийнято, кожну казку. І тепер —

КАЗКА ПРО УПИРЕННЯ, ЩО ЖИВИЛОСЯ ЛЮДСЬКОЮ ВОЛЕЮ

Колись серед упирів знайшлося таке кволе, малесеньке й слабосиле упиреня, що батьки тяжко зажурилися, зважуючи, чи їхня довгоочікувана дитина взагалі будь-коли ступить у їхній слід, щоб продовжити славу й гідність упирячого роду. Адже упиреня, навіть коли прийшов час йому стати на ноги, виявилось не тільки надмір немічне, аби нападати на людей, а й ледве могло втримати рівновагу, бо і хребет, і руки, й ноги упиреняти були такі м'які й легенькі, що вистачало найменшого вітру чи навіть звичайного хатнього протягу, щоб упиреня падало на землю купкою старого ганчір'я, нездатне підвести й голови без сторонньої допомоги. Однак найбільшого горя завдала батькам та нічим непоясненна жаклива обставина, що зуби в упиреняти, навіть як випали молочні й вирости нові, які мали служити до старости, уподібнювалися радше до драглистих, наповнених сіравою рідиною плівочок, а не до зубів. А з такими зубами годі було не те що прокусити людську шкіру, а й навіть легенько її подряпати. Зрештою, не ліпше виглядала справа і з пазурами на руках, які, замість допомагати щелепам вершити упирячу працю, вирости ніжними хрящиками, схожими на трояндні пелюстки, дивлячися на які, старі упирі потерпали так, наче їм заганяли осиковий кіл у серце.

Та навіть не це найбільше непокоїло бідолашних батьків. Найприкрішого болю й розпуки їм завдавала та зловісна обставина, що мале упиреня від народження не те що не могло споживати, а й бачити людську кров, що її попервах у свинячому міхурі приносили немічному немовляті м'якосердні батьки. А що від самого вигляду хоч і якої свіжої крові упиреня негайно опадали страшні корчі, загрожуючи покласти край його існуванню, то перелякані батьки, щоб не звести зі світу свого єдиного нащадка, зціпивши зуби й умиваючися гіркими сльозами, змушені були, замість годувати маля цілющою й потравною людською кров'ю, варити йому кашку з кульбаб і витискати сочок зі стокроткових пелюсток. Врешті-решт упирі, як і кожні батьки, які люблять свою дитину, всіляко пробували зарадити страшному лихові, вони вже втратили надію, що їхня дитина ще колись навернеться на справжній упирячий шлях. І, хоч і як їм жаль краяв серце, стали радитися, чи не підкинути свого звироднілого нащадка людям, щоб бодай остаточно не зганьбити упирячого роду й племені. Проте один дуже старий і вже беззубий упир, який доживав віку в димарі хижки, колись зруйнованої пожежею, і до якого за мудрим словом звернулися остаточно зневірені батьки, намовив їх ще трохи почекати, тим часом узявши нянькою до упиреняти якогось рішучого й небоязкого чоловіка. Упірі вирішили, що це розумна порада,

й ледве дочекавшись, заки смеркне, одразу ж подалися до людей. Але кожен, до кого хоч і як уклінно зверталися упирі, відпекувався й відхрещувався від такої праці.

Тоді упирі, перестрівши якомсь у лісі чоловіка, якому лиха доля так довго сиділа на карку, аж він одбіг страху перед упирями, без зайвих зволікань, за невеличку винагороду намовили його доглядати свого одинака, пообіцявши чоловікові недоторканність й серед решти упирів, за умови, що чоловік носитиме упиреня на прогулянки, бо ж під малим, яке за кілька років не виросло ні на цаль, досі ще підгиналися ноги, як мотузяччя, варитиме йому кашку з кульбаб і витискатиме сочок зі стокроткових пелюсток, — єдина їжа, від котрої малого не опадали корчі. Так домовилися, і чоловік став доглядати упиреня. Доля не була ласкава до чоловіка, і він тішився, що бодай тепер йому трохи поталанило, бо ж нарешті після довгих злиднів і поневірянь чоловік мав, нехай і серед упирів, дах над головою й навіть людську їжу, яку йому приносили упирі замість корінців і принагідних цвілих осушків. Щоправда, попри обіцянки старих упирів, на початку чоловік остерігався малого упиреняти, пам'ятаючи, що яблуко не далеко від яблуні падає, але, пересвідчившись, що упиреня не ласе до людської крові, крім того й справді кволе й немічне, чоловік перестав чатувати. А що біля малого не доводилося надто багато поратися, бо, попоївши, воно, замість гратися, переважно тихо сиділо в кутку, то чоловік і зовсім заспокоївся. А заспокоївшись, розледачів і втратив пильність.

Отож, коли раніше чоловік тричі годував упиреня, то тепер він вирішив, що вистачить і два рази на день, тим більше, що мале ніколи не нагадувало, що воно голодне. Потім, пересвідчившись, що упиреня не плаче, чоловік став лише раз на день лагодити йому їжу, до якої упиреня не виявляло великого зацікавлення. А тоді воно вже якомсь саме собою приключилося, що однієї погожої днини чоловік і взагалі забув нагодувати упиреня. А сталося це тому, що чоловік особливо добре пополуднував, бо упирячі батьки, гадаючи, що чоловік сумлінно клопочеться їхньою дитиною, напередодні принесли цілий кошик наїдків і вина, що їх упирі напташили від своїх жертв. А що ситий не думає про голодного, то чоловік, добре випивши й попоївши, забув про упиреня, і на цьому й здолав його сон.

Досі чоловік про всяк випадок остерігався спати в присутності упиреняти, але тепер, розміркувавши, що жодної небезпеки нема, як це завжди вдається людині в достатках, і чуючи, що йому важчають повіки, зручніше вмовився на лаві й захропів. Так мале упиреня вперше побачило, як спить людина. Може, якби чоловік нагодував його, воно не звернуло б на це уваги. А то мале відчуло голод, який спонукав його пошукати, чи не лежить десь, бува, пелюстка стокротки. Воно видибало зі свого кутка, наблизилось до столу, де ще валялися рештки їжі, якої воно не могло споживати, і тоді його й вразило відкриття, що людина

спить зовсім інакше, ніж упирі. Адже коли спали упирі, навколо стояв важкий кров'яний сопух, від якого в малого відмирили кінцівки й перехоплювало віддих, роблячи його кволим, а тут від чоловіка, який досі, коли рухався, тхнув старим цапом, тепер, коли він спав, виструмовував приємний запах, що лоскотав ніздрі.

Зацікавлене упирення підійшло зовсім близько до чоловіка, ще, звісно, не здогадуючися, що це так солодко пахне людська воля, яка під час сну виходить з тіла на поверхню й м'яким запахущим коржем плаває над чоловіком. А що упирення було голодне й ніде для себе не знайшло нічого їстівного, то воно й потягло цівочку цього запаху й, поволі наджувавши кусничок людської волі, з подивом встановило, що ніщо на світі так солодко не смакує, як ця потрава. Ба більше, мірою того, як упирення споживало цей новий харч, він дедалі ліпше йому смакував, надаючи йому сили, і мале так захопилося новою їжею, що отямилось лише тоді, коли чоловік тяжко прочумався й хапнувся рукою за груди, чуючи незвичну млість і байдужість в усьому тілі, чого досі не звідував. Однак чоловік не здогадувався, що сталося, хоч і оглянувся на всі боки. Та й як йому було здогадатися, коли упирення, якому новий харч додав незнані сили й спритності, ще заки чоловік підвівся і протер очі, хутенько поскакало в кут, і ніщо не зраджувало, що воно щойно ласувало людською волею.

Зрештою, тієї миті, як упирення скуштувало людської волі, в ньому прокинулася не лише сила, а й розум, і тим самим підступ і обережність, внаслідок чого мале остаточно збагнуло, що віднині людська воля буде його єдиною їжею, хоча вряди-годи, коли чоловік пригадував про існування упиреняти, воно й вдавало, ніби й далі їсть тільки кашку з кульбаб і п'є сочок зі стокроткових пелюсток, водночас старанно пильнуючи, щоб, як чоловік засне, поласувати новим, незрівняним харчем.

Отож невдовзі упирення й виїло з чоловіка всю його волю, бо ж людина без волі ніколи не помічає, що вона живий труп. А коли пересвідчилося, що весь коштовний харч зужитий, зажадало, щоб батьки, винагородивши, відпустили чоловіка й влаштували бучний бенкет, заки воно піде поміж люди, оскільки прийшов час радіти батькам, тому що сповнилися їхні мрії. І коли на бенкеті упирення не тільки батькам, а й усьому упирячому племені повідало, що віднині воно житиметься виключно людською волею, зачудовані упирі одностайно погодилися, що мале, кволе упирення — наймогутніший і найстрашніший упир.

Оплески.

Запитання про джерела творчості.

Ви дуже багато мусите комп'ютерувати. Як ваша підсвідомість: немає що звідти дістати, то вона нічого й не видасть. І тому я читаю все... Філологічні поклади... Я ніколи не знаю, що мені буде потрібно. Моя

підсвідомість знає... І, щоб вона могла мені викинути, я мушу різне читати. Так що я здаюся на свою підсвідомість. Оце так.

Запитання: Андіївська-поет про Шевченка-поета.

Він такий... Про нього не скажеш... Він настільки інакший, що як ви подивитеся, прочитаєте його вірші... Його треба вивчати. Шевченко — безкомпромісний. Іван Дзюба дуже добре написав про Шевченка. Він зараз дуже актуальний, але треба, щоб держава була... Треба знати мову, бо коли приходить інформація, яка хоче над вами тяжіти, треба черпати з різних джерел, різними мовами (цитую поетичні твори німецькою, французькою мовами — М.Г.). Українська мова — це моя любов, а її зараз засмічують нецензурщиною, яка прийшла з Росії. Хочуть показати щось дуже «оригінальне», але для українців матюки ніколи не були властивими. Тепер демонструють цим свою бідність... Для того, щоб бути оригінальним, треба бути *характером* оригінальним. Має бути велика віддача, нічого не чекаючи взамін. Обережно до похвал! За все — велика плата.

Прочитайте, будь ласка, «Народню поему про яблуко».

(Запитання: Воно споріднене з тим, що німецькою мовою «Apfel»?)

Нічого спільного не має. Це — на музичній основі.

(Інше припущення: Може, від відомої пісні «Ах, яблучко, куду ты котишься...»?)

Саме так. Я ще маленькою підтанцьовувала під цю мелодію, яка насправді є українською народною... Потім Р.Глієр використав цю музику... Все з України використовується в чужі культури... Ну то мене шляк трафляв, і через те я написала той твір:

НАРОДНЯ ПОЕМА ПРО ЯБЛУКО

Гір вписані в яблука — лет,
У Спаса ж засіки — хліб, сіль.
Ідуть хитаючись — всі, всяк.
У Спаса світиться — віють віск
У вусі, в сумлінні несуть свічу.
Спасом нахитані, як раптом з плечей
Яблуко громом у груди: «горю!»
Яблука в груди сокирами — «вас!»
Це яблуко Спаса, це яблуко віск!

На очі яблуко — омофор,
У грудях яблуко — каланча.
Яблуко прямо з галактик — в кров,
Яблуко п'яне кричить з-під ключа,
Мече бісер і мече ікру.
Божевільне яблуко, одержиме яблуко!

І йдуть за яблуком — бунт, розбій.
Той, хто багатий, і той, хто наг.
Яблуко Спаса, спаси, пригрій!
Яблуко Спаса, помилуй нас!
Яблуко Спаса! — Збилися з ніг.
Яблуко збило з ніг.
Яблуко — зібгане море в кулак.
Яблуко — хаос з рубанка в кокон.
Яблуко — сонце зі снів калік.
Яблуко, яблучко легенььооке!
Собори яблуку, дорогу яблуку!
Яблуко золотом вийшло з очей,
Вербних очей, верблюжих очей,
Пісками нав'ючених очей.
Яблуко вітру, яблуко пут,
Яблуко хаосу, яблуко міт,
Вершники за тобою ідуть,
Яблуко за собою везуть,
Під яблуком, як під дахом, сплять,
І яблуком накриваються,
Ой яблуко, ой яблучко.
Собори яблуку, дорогу яблуку!

Груди яблук — двері в смерть,
Груди яблук — двері в життя.
Орфей за яблуком — не дійти.
Орфей за яблуком — не йди, не вір!
З потойбік яблук нема вороття,

Воскресіння яблука, похорони яблука!

Яблуко кохана, яблуко вдовиця,
Яблуко за яблуком із-під каблука!
Яблуко регоче, вийшло подивиться.
Яблуко, яблучко, яблука!
Дорогу яблуку, собори яблуку!
Персефона танцює яблучко.

Записала Мирослава Гнатюк.